

“Перемиська бібліотека”
Перемиського відділу
Об’єднання українців у Польщі

Том XVIII

Софія Рабій-Карпинська

Бойківські говірки
Збірник статей

Вступ та редакція
Михайло Лесів

Зібрав і до друку підготував
Володимир Пилипович

Перемишль 2011

Вступ та наукова редакція:
Михайло Лесів

Зібрав і до друку підготував:
Володимир Пилипович

Проект обкладинки:
Андрій Кісь

В оформленні обкладинки використано
картину львівської художниці
Дарії Наумко, *Церквиця в горах*.
1989 р., розпис на тканині,
власність Любомири і Володимира Пилиповичів

Комп'ютерна верстка:
Мацей Журавскі

Видавець:
Перемський відділ ОУП

ISBN 978-83-928327-2-0

© Вступ М. Лесів, 2011

© Упорядкування В. Пилипович, 2011

Sofia Rabin-Karpinsky

Збірник діалектологічних праць Софії Рабій-Карпинської
вийшов друком завдяки фінансовій підтримці
д-ра Петра Грицака, голови Земляцтва «Перемищина» у ЗДА,
пані Галини Мельничук і пана Ореста Загайкевича

Михайло Лесів

Софія Рабій-Карпинська (1908-1997)

Євгенія Софія Рабій-Карпинська народилася в родині о. Франца Рабія і Олії Нестерович у Самборі 1908 р., в багатодітній сім'ї. Майбутня дослідниця бойківського говору мала п'ятьох братів: Євгена (1885-1904), Юліана Євгена (1894-1982), Михайла (1893-1958), Володимира Романа (1896-1972), Мирона Йосифа (1912-1974) та шість сестер: Олександру (1888-1970), Марію Катерину (1904-1959), Стефанію Франческу (1890-1971), Олену Галю (1892-1968), Елеонору Євгенію (1906- рік смерті невід.), Дарію Ірину Марію (1914-1996), і народилася як 10-та дитина у цій незвичайно численній сім'ї.

Батько Франц виводився зі спольщеної української родини Валентія і Розалії з дому Купиняк, що проживала у селі Рудники коло Мостиськ і де Франц Рабій народився 19 лютого 1860 року. Перед висвяченням на греко-католицького священника він одружився з донькою о. Олександра Нестеровича Олією (1866-1929). Отець Франц Рабій після висвячення у 1884 р. став сотрудником і катехитом, а від 1907 р. парохом і деканом Самбора. Він від перших днів своєї душпастирської праці брав активну участь у громадській діяльності, а також досліджував історію Самбірської чудотворної ікони Матері Божої, появилися три видання цієї написаної ним історії (1885, 1908, 1928¹), а в 1928 році з його ініціативи була проведена коронація цієї ікони.

Отець Франц Рабій брав участь в організуванні перших українських товариств, розбудовував храм, придбав ще один будинок, в якому поміщувалася українська дитяча захоронка, був членом комітетів для спорудження таких будівель у центрі Самбора, як «Народня тор-

¹ Див.: Григор Лужницький, *Словник чудотворних Богородичних ікон України*. Intrepido Pastori. Науковий збірник на честь Блаженнішого Патріярха Йосифа. Рим 1984. С. 182-183.

гівля» і «Ризниця» (крамниця із церковними виробами), а в 1908 р. побудував капличку на місцевому цвинтарі.

Як учасник Листопадового Зриву о. Франц був членом Української Національної Ради, був представником до сойму у Львові, а також – членом делегації до Відня. У міжвоєнному двадцятилітті польська влада *запропорювала його до концентраційного табору в Дембліні і до в'язниць у Самборі та Модліні*². Помер у Самборі 25 травня 1933 р. на 73 році життя.

Усі діти о. Франца Рабія (а було їх дванадцятьоро) здобули вищу освіту і були виховані в українському патріотичному дусі.

Найстарший син Євген народжений 1885 року був студентом юридичного факультету і помер на 19-ому році життя 1904 року в Самборі, де був похований у родинному гробівці на місцевому цвинтарі.

Донька Олександра народжена 1888 року була замужем за Теодором Голійчуком, доктором філософії, викладачем перемиської гімназії, а згодом – Львівської Духовної Семінарії, померла 1970 року у Львові на 82-ому році життя.

Стефанія Франческа народжена 1890 р. вийшла заміж за о. Євгена Кушлика, колишнього капеляна Українських Січових Стрільців, пароха села П'яновичі, з 1944 р. опинилася в еміграції, спершу в Ляндсгуті (Баварія), а згодом переїхала до США, де померла у Філадельфії 1971 р. на 81-ому році життя.

Олена Галя народжена 1892 року закінчила Дівочий Інститут в Перемишлі (матура 1909 р.)³. Вийшла заміж за інженера Володимира Масору, колишнього старшину Українських Січових Стрільців, померла на еміграції в Нью-Йорку 1968 р. на 76-му році життя.

Михайло, народжений 1893 року, був знавцем українського фольклору, письменником, педагогом і дослідником української старовини. Як доброволець у Січових Стрільцях, брав участь у битві за Львів, в Чортківській офензиві, перебував у відомому в історії т.зв. «чотирьохтисничу смерті», а згодом з частинами Української Галицької Армії потрапив до польського табору для військовополонених. Після повернення навчався у Львівському Таємному Університеті, потім студіював

² Див. *Родина Рабіїв*. «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 41.

³ Див. *Український Інститут для дівчат в Перемишлі 1895-1995*. Ювілейна Книга Пам'яті до 100-річчя заснування. Дрогобич 1995. С. 130.

філософію у Ягеллонському Університеті й одночасно у Краківській Академії Мистецтв. Захистив докторську дисертацію, був членом Наукового Товариства ім. Шевченка, вчителював у Дрогобицькій гімназії, організував дрогобицький театр і був його директором у 1942-1944 рр. У 1944 році виїхав з родиною на Захід. У Баварії організував українську гімназію для дітей переселенців, писав підручники, був професором Українського Технічно-Господарського Інституту і УВУ в Мюнхені. Переїхавши до США видав у 1957 р. збірку історичних оповідань *Напередодні*, написав, але не встиг видати повість з часів Хмельниччини. Помер у Нью-Йорку 1958 року на 65-ому році життя.

Юліян Євген народжений 1894 року був адвокатом і громадським діячем. Служив добровольцем у Січових Стрільцях та в Українській Галицькій Армії. У 1920 р. втік з одеської більшовицької тюрми. Опісля працював у Самборі адвокатом, захищав перед судами передвоєнної Польщі українських діячів у різних політичних розправах над українськими патріотами. Був одним із організаторів спортивного товариства «Сокіл», бібліотеки «Книжка», музичної школи, хору «Боян», духового оркестру «Бандурист». У 1939 р. виїхав до Сянока, потім у 1941 повернувся до Самбора, а 1944 року змушений був податися на Захід і у 1951 р. поселився у США, де брав активну участь в працях українських товариств. У 1970 р. опублікував монографію *Самбірська Богородиця*, написав невидану досі обширну монографію п.з. *Самбір – город княжий*. Помер 1982 р. у місті Ютика (Utica) в штаті Нью-Джерсі на 88-ому році життя.

Володимир Роман народжений 1896 року, як студент пішов у ряди Січових Стрільців, потім служив в УГА. Після закінчення першої світової війни та звільнення з польської тюрми закінчив Перемиську Духовну Семінарію і був душпастирем у Комарні, потім у селі Юрівці коло Сянока⁴. У селах організував читальні «Просвіти», кооперативи, дитячі захоронки, провадив широко розвинену просвітницьку

⁴ Софія Рабій писала у листі до проф. І. Зілинського 1938 року: *Мій брат є священиком коло Сянока в селі Юрівці, може там могли б ми зіхатися й робити дальші та ближчі прогульки в терен*. Див.: І. Зілинський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. Вступ та редакція М. Лесів. Зібрав і до друку підготував В. Пилипович. Горлиці 2008. С. 199.

діяльність. Дописував до української католицької преси⁵. У 1944 році виїхав на Захід, був сотрудником в Ландсгуті (Баварія), а від 1950 р. душпастирем церкви св. Юрія в Нью-Йорку. Помер 1973 року в Добсфері (штат Нью-Джерзі) на 77-ому році життя.

Марія Катерина народжена 1904 року, вийшла заміж за професора Теодора Матківського і вчителювала у Львові, була членом НТШ, здобула науковий ступінь доктора після захисту дисертації *Антрополографічний очерк Самбірського повіту*, друком вийшли деякі інші її наукові розвідки. Померла 1959 р. на 55-ому році життя й була похована в родинному гробівці в Самборі.

Елеонора Євгенія, народжена 1906 року, була вчителькою і активно працювала в молодіжних організаціях. Вийшла заміж за інженера Романа Крупку. Після виїзду на Захід жили вони в США.

Десятою дитиною о. Франца Рабія була авторка поміщених у цьому збірнику діалектологічних праць, народжена 1908 року.

Молодшим її братом був Мирон Йосиф (1912-1974), а молодшою сестрою Дарія Ірина Марія (1914-1996).

Мирон Йосиф у міжвоєнному часі був у керівному складі таємного «Пласту» в Самборі, за що був заарештований польською владою і разом з іншими пластунами засуджений. Студіював у Політехнічному Інституті у Гданську, а потім працював у Варшаві й у Берліні. Кінець війни застав його в Щеціні, де він став професором, потім деканом, а згодом і ректором щецінської політехніки. Він сконструював новий тип електродвигуна, який збагатив польську науку і техніку. Помер 1974 року на 62-ому році життя й похований у Щеціні на цвинтарній *Алеї заслужених і вчених людей*.

Наймолодша сестра д-р Софії Рабій, Дарія Ірина Марія була активною пластункою, брала участь у самбірських молодіжних організаціях а після виїзду на Захід і переїзду до Америки, як активна громадська діячка, була головою першого відділу Золотого Хреста Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО). Померла 1996 року в м. Орадел у США⁶.

⁵ Див. Андрій Кравчук, *Індекс української католицької періодики Галичини 1871-1942*. Львів 2000.

⁶ Основні інформації про членів сім'ї Рабійів ми зачерпнули зі статті (не підписаної, але її автором є В. Семчишин) *Родина Рабійів*. «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 40-43.

Наведені вище факти з життя родини Рабіїв допоможуть зрозуміти, в якій атмосфері діяльного патріотизму і служіння народові виховувалася майбутня дослідниця бойківських говірок.

У своїй короткій польськомовній автобіографії (*Curriculum vitae*) з 30 грудня 1933 р.⁷ Софія Рабій, яка підписалася як *Eugenja Zofja Rabiej*, *Mgr. fil.*, писала, що вчилася у початковій школі у Відні й Самборі в 1914-1918 рр., в гімназії у Перемишлі у 1918-1920 рр., а з 1 вересня 1920 року була прийнята до приватної жіночої гімназії ім. Марії Конопницької в Самборі, де здобула «матуру» у 1926 році.

У вересні 1926 р. вона почала науку на Філософському Факультеті Ягеллонського Університету, в якому здобула науковий ступінь магістра філософії в обсязі слов'янської філології (*z zakresu filologii słowiańskiej*) у 1930 році і відразу після магістерської дисертації протягом двох навчальних років (1930/31 і 1931/32) в Ягеллонському Університеті вповняла функцію вчительки (*lektorki*) української мови, яку тоді офіційно у Польщі називали «руською». У 1932/33 навчальному році перебувала в Самборі у батька, який занедужав був, як писала до проф. Івана Зілинського у листі з квітня 1933 р., що її батько серйозно занедужав на запалення легенів і тому *кроком не дасть мені тато відійти*⁸ (він помер у травні 1933 р.). Від 1933 р. була вчителькою у приватному жіночому семінарі Сестер Василянок у Дрогобичі. Одночасно під науковим керівництвом проф. І. Зілинського досліджувала бойківські говірки. У 1934 р. вона захистила докторську дисертацію п.з. *Діалект бойків (Dialekt Bojków)*.

⁷ Згаданий документ зберігається у Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Оpubлікований у розділі *Додатки*.

⁸ Див.: І. Зілинський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. С. 191.

Промотором цієї праці був проф. Зілінський, а рецензентами видатні польські мовознавці славісти – проф. Казімеж Нітш (1874-1958) найвидатніший тоді польський діалектолог⁹ і проф. Тадеуш Лер-Сплавінський (1891-1965)¹⁰. Рецензенти позитивно оцінили цю докторську дисертацію, як таку, що *wykonana jest samodzielnie, ściśle naukowo i przynosi nową naukową materjał, przeto jest wartościowym przyczynkiem naukowym* (К. Нітш)¹¹; *jest cennym przyczynkiem do małopolskich badań gwarowych i może być w zupełności uznana za wystarczającą do przyjęcia za dysertację doktorską* (Т. Лер-Сплавінський)¹².

Ця праця надрукована була ще перед захистом у скороченій формі польською мовою п.з. *Dialekt Bojków* в органі Польської Академії Вмінь (Polska Akademia Umiejętności) «Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń PAU», t. XXXVII, Kraków 1932. У цій монографії охоплено було дослідженням велику мовну територію, що виходила навіть поза межі Бойківщини, особливо, коли йдеться про її північне пограниччя. Уже з цього скороченого реферату видно, що С. Рабій досить детально проаналізувала фонетичні (звукові), морфологічні та граматичні риси бойківських говірок, подаючи часто територію поширення цих системних явищ¹³.

Як виникає зі змісту листів С. Рабій до проф. Івана Зілінського¹⁴ та з рукописної статті д-р С. Рабій, яку знаємо лише зі згадки проф. Костя Кисілевського у його нарисі про І. Зілінського¹⁵, вона весь час була у стислому науковому контакті зі своїм науковим опікуном, проф. І. Зілінським, який готуючи свої праці до друку, часто звертався до неї з проською подати йому записи бойківських мовних фактів чи звірити деякі деталі в терені, а також радився в неї у деяких справах, а вона радо допомагала йому. С. Рабій взяла теж участь у складенні збірника наукових праць, присвя-

⁹ Див.: A. M. Lewicki, Nitsch Kazimierz (In): *Lexicon Grammaticorum*. A Bio-Bibliographical Companion to the History of Linguistics. Second Edition. Tübingen 2009. P. 1087-1088.

¹⁰ Див.: A. M. Lewicki, Lehr-Splawinski Tadeusz (In): *Ibidem*. P. 878-879.

¹¹ Цитований документ зберігається в Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Опублікований у розділі *Додатки*.

¹² Цитований документ зберігається в Архіві Ягеллонського Університету в Кракові, сигнатура WF II 504. Опублікований у розділі *Додатки*.

¹³ Див.: Михайло Лесів, *Українські говірки у Польщі*. Варшава 1997. С. 106.

¹⁴ Див.: І. Зілінський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. 4 листи С. Рабій до проф. І. Зілінського з 1933-1938 рр. надруковані на стор. 188-199.

¹⁵ К. Кисілевський, *Іван Зілінський*. Вінніпег 1962.

ченого 60-літтю проф. Івана Зілінського, що мав бути опублікований у 1939 р. у Кракові. Матеріали цього збірника збереглися у архіві проф. І. Зілінського у Празі, і були опубліковані щойно у 1994 р. Знайшлася там теж і стаття С. Рабій *Дещо з морфології бойківського говору*¹⁶.

Брала С. Рабій також участь у збиранні (записуванні) діалектних матеріалів до задуманого І. Зілінським атласу українських говірок на території тодішньої Другої Речіпосполитої, як виникає з часткових матеріалів опублікованих уже в 1975 р. у збірці *Studia nad dialektologią ukraińską i polską. Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ*. Pod red. M. Karasia. Kraków 1975; С. Рабій записувала зразки бойківського мовлення у селах Должки, Топільниця, Бабина, П'яновичі та деяких інших, напр., надсянського в Юрівцях коло Сянока¹⁷.

Переїхавши на постійне проживання до США С. Рабій-Карпинська дальше цікавилася дослідженням бойківських говірок, але щойно у 80-х роках вдалося їй опублікувати дві діалектологічні праці. У статті Ярослава Геврича *До історії Товариства «Бойківщина» та «Літопису Бойківщини»* маємо інформацію, що д-р С. Карпинська 14 березня 1968 року була обрана у Філядельфії заступником голови Об'єднаного Комітету Західної Бойківщини, створеного на спільній нараді Самбірського, Старосольського, Турчанського Комітетів та представників Ліська¹⁸. Товариство «Бойківщина» видало у 1980 році монографію п.з. *Бойківщина*, членом Редакційної Комісії якої була м.ін. д-р Софія Рабій-Карпинська, тут вона помістила статтю *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)*¹⁹. Через рік з'явилася наступна стаття *Говори Дрогобиччини. З узягдненням говірки с. Нагуєвичі*²⁰, яку вчена підготувала до Збірника доповідей для відзначення 125-річчя народин і 65-річчя смерти Івана Франка. Для першого тому Енциклопедії Українознав-

¹⁶ Див.: *Збірник пам'яті Івана Зілінського (1879-1952)*. Спроба реконструкції втраченого ювілейного збірника з 1939 р. Ред. Ю. Шевельов, О. Горбач, М. Мушинка. Нью-Йорк 1994. С. 383-388.

¹⁷ Матеріали зібрані С. Рабій передруковані у цій книзі.

¹⁸ Я. Геврич, *До історії Товариства «Бойківщина» та «Літопису Бойківщини»*. «Літопис Бойківщини» 2010. Ч. 1/78 (89). С. 5.

¹⁹ Див.: *Бойківщина*. Монографічний Збірник Матеріалів про Бойківщину. Філядельфія - Нью Йорк 1980. С. 443-457.

²⁰ Див. «Записки Наукового Товариства ім. Шевченка». Том СХCVIII. Нью Йорк - Париж - Сідней - Торонто 1981. С. 128-138.

ства, що вийшов друком у 1955 р. С. Рабій-Карпинська написала оглядову статтю про бойків²¹.

Коли я опрацьовував свій огляд історії досліджень бойківських говірок, написав у 1988 році листа до п. Софії Рабій-Карпинської на адресу, яку отримав від проф. Олекси Горбача, але відповідь не надійшла²². Не могли ми, отже, донедавна знати про долю молодого 36-літнього дослідниці бойківських говірок після її виїзду на Захід. Щойно у 2009 році ми прочитали статтю Василя Семчишина п.з. *Родина Рабіїв*, в якій подано коротку інформацію про д-р Софію Рабій:

Євгенія-Софія, 1908 р. нар., провадила активну просвітницьку роботу. Її перу належать наукові праці «Бойківська говірка села Підбуж», «Діалекти поляків Самбірського повіту» (польською мовою), «Говір бойків», «Українська жінка та її призначення в творах Т. Шевченка»²³, публікації в часописах «Жіночий світ», «Українське Слово», «Наше життя», «Свобода». Була замужем за інженером Романом Карпинським. В еміграції жили в Нью-Йорку і Детройті²⁴.

Від п. Василя Семчишина маємо сумну вістку, що д-р Софія Рабій-Карпинська померла в США у 1997 на 89-ому році життя, залишаючи сина Ярослава, невістку Дарію та двоє онуків – Христину й Маркіяна.

Її внесок у дослідження українських говірок Бойківщини залишається в історії діалектологічних досліджень західноукраїнських говірок як оригінальний і неповторний, як свідчення живого мовлення цього ж регіону першої половини ХХ століття²⁵. А перевидання цих праць, друкованих в різних збірниках і наукових журналах, це наш обов'язок перед історією української діалектології і на пошану наукових зусиль бл. п. д-р Софії Рабій.

²¹ Див. С. Рабій-Карпинська, *Бойки*. Енциклопедія Українознавства. Том 1. Перевидання в Україні. Львів 1993. С. 149-150.

²² Див. лист проф. О. Горбача із 30 грудня 1987 року надрукований у статті: *Листи Олекси Горбача до Михайла Лесіва за 34 роки (1961-1995)*. «Діалектологічні студії». 6. Львів 2006. С. 281.

²³ Стаття надрукована у «Записках Наукового Товариства ім. Шевченка». Том CLXXVI. Нью-Йорк - Париж - Торонто 1961. С. 187-201.

²⁴ «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 43.

²⁵ Прізвище Софії Рабій згадується майже в усіх сучасних дослідженнях бойківського мовного ареалу. Див. зокрема вступ до праці: Мирон Яким, Марія Зубрицька, *3 діалектології Бойківщини*. Дрогобич 2002. С. 11, 144.

Михайло Лесів

Бойківські говірки в дослідженнях у XIX і XX ст.

Територію бойківських говірок окреслюють енциклопедії, загалом, як територію між верхньою течією Сяну і Лімницею, північним кордоном Бойківщини вважається ріку Стрваж і Дністер аж до його лівої притоки Лімниці. Так визначені ріками межі Бойківщини були дискутовані й у деталях уточнювалися. Відомо, що бойки мають за сусідів лемків на заході, а гуцулів на сході.

Проблема бойківсько-лемківського кордону дискутувалася особливо у міжвоєнний період. У XIX ст. склалася думка, що Лемківщина сягає до горішньої течії Сяну (В. Поль, О. Потебня, П. Житецький, Я. Головацький та інші) і такий погляд повторюється донині в енциклопедичних інформаціях.

Ще під кінець XIX ст. Ізидор Коперницький у своїй статті *O góralach ruskich w Galicji*¹ зауважив, що між ріками Ославою та Гочевкою *zaczynają się górale ruscy wyraźnie różniący się od Łemków* і тому критично оцінив усталену тоді лемківсько-бойківську границю². Звертає він увагу на високі соломою покриті пірамідальні дахи домів, довші, ніж у лемків, вишивані сорочки та жіночу нашу відмінну в багатьох деталях від лемківської і те, що *powszechnie tak w powszednie dni jak i świąteczne kobiety i dziewczęta chodzą całe w bieli*³. Українські мешканці гір верхніх течій Сяну так сильно відрізняються, на думку І. Коперницького, від лемків народною ношею та мовою, а також у деякій мірі мешканням та побутом, що з етнографічної точки зору треба їх виділити, як окрему етнічну групу. Уважав він, що цих українських гуралів,

¹ *Sprawozdania Komisji Antropologicznej Akademji Umiejętności*. T. XII. Kraków 1899.

² Див.: R. Reinfuss, *Łemkowie jako grupa etnograficzna*. «Prace i Materiały Etnograficzne». T. VII. Lublin 1948. S. 91-92.

³ Там само. С. 91.

що живуть між місцевістю Буківсько та рікою Сяном треба називати **полонинцями**.

Z dalszych jednak opisów wynika, – як описує Роман Райнфусс, – że to wyłącznie jest w gruncie rzeczy niepotrzebne, gdyż ci właśnie “Połonyńcy” mało różnią się od sąsiadów Bojków, a nawet posiadają pewne cechy, które Kopernicki uznał wprost za bojkowskie, np. sirak, tj. męski płaszcz samodziadowy, długi po kolana, który Kopernicki zanotował dopiero w Dydiowej nad Sanem, a który w rzeczywistości występuje już w okolicy Baligrodu⁴.

Тоді це не вплинуло на погляди мовознавців, напр. Іван Верхратський у своїй монографії п.з. *Про говор галицьких лемків* (Львів 1902) східну межу Лемківщини проводить по ріці Сян.

У міжвоєнний період східна границя Лемківщини та західна межа Бойківщини була систематично досліджувана мовознавцями і етнографами. З мовної точки зору бойківсько-лемківським пограниччям займалися, передусім, Іван Зілинський, Йосип Шемлей, Здзіслав Штібер, Антін Княжинський, Софія Рабій.

Іван Зілинський бойківсько-лемківську межу веде у 1914 р. вздовж ріки Ослави⁵ а пізніше, у 1933 р., пересуває її дещо на схід на лінію ріки Солинки⁶. Й. Шемлей, А. Княжинський і З. Штібер проводять цю межу вздовж Ослави⁷, а С. Рабій вбачає західну межу Бойківщини в долині ріки Солинки⁸, її точку зору приймає Ярослав Рудницький, автор монографії про бойківські географічні назви⁹. Ці дискусії резюмує стаття І. Зілинського із 1938 р. *Питання*

⁴ Там само.

⁵ І. Зілинський, *Проба упорядкування українських говорів*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. 117-118. Львів 1914.

⁶ І. Зілинський, *Карта українських говорів з поясненнями*. Варшава 1933.

⁷ J. Szemlej, *Z badań nad gwarą łemkowską*. «Lud Słowiański». Т. III. З. 2. Kraków 1934; А. Княжинський, *Межі Бойківщини*. «Літопис Бойківщини». Т. I. Самбір 1931; Z. Stieber, *Wschodnia granica Łemków*. «Sprawozdania z czynności i posiedzeń PAU». Kraków 1935.

⁸ Z. Rabiejówna, *Dialekt Bojków*. «Sprawozdania z czynności i posiedzeń PAU». Т. XXXVII. Kraków 1932. Проф. З. Штібер уважав цей погляд за помилковий, а виникло це з факту, що д-р С. Рабій недокладно дослідила говірки цього району, а на захід від р. Солинки взагалі не була і *nie zadawszy sobie trudu zorientowania się w gwarach zachodniej części pow. Leskiego, przeprowadziła granicę nad Solinką na chybił trafił*, див.: Z. Stieber, *Gwary ruskie na zachód od Oporu*. Його ж, *Świat językowy Słowian*. Warszawa 1974. S. 441.

⁹ J. Rudnicki, *Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny*. Kraków 1939.

про лемківсько-бойківську границю, в якій прийняв він східну межу Лемківщини запропоновану З. Штібером¹⁰.

З етнографічної точки зору цю бойківсько-лемківську межу досліджували Я. Фальковський, Б. Пашницький і Р. Райнфусс. Перші два визначили границю між Лемківщиною та Бойківщиною долиною річки Солинки (правої притоки Сяну), а територію на захід від цієї річки поділили на дві частини¹¹. Р. Райнфусс вважає таке окреслення межі цих двох етнічних груп за помилкове:

Przyczyna, która spowodowała błędne wyznaczenie granicy przez Falkowskiego i Pasznickiego polegała na tym, że ustalili oni kryteria podziału wyłącznie na podstawie materiału zebranego na terenie pogranicznym bez znajomości zarówno kultury centralnej Łemkowszczyzny jak i Bojkowszczyzny, ponadto zbyt silnie starali się oni uzgodnić swe wyniki z zasięgami wyznaczonymi przez językoznawców Rabejówny, Werchrackiego, które zostały później skorygowane w sposób bardzo dla pracy Falkowskiego i Pasznickiego niekorzystny¹².

За пограничні точки, на яких кінчається лемківське мовлення та етнічна територія, а починається бойківська, вважає Р. Райнфусс такі села: Солинка, Зубраче, Щербанівка, Манів, Воля Мигова, Душатин, Туринсько, Репедь, Явірник, Вислок Великий, Дарів, Пулави, Рудавка Риманівська, Тернавка, Волтушова, Дошно і т.д.¹³

На схід від так окресленої лінії повинні уже бути села бойківського ареалу:

Na wschód od Osławy stanowi granicę Łemkowszczyzny pasmo górskie Wielkiego Działu, będące murem oddzielającym Łemków od drugiego góralskiego ugrupowania ruskiego Bojków. Granica biegnie

¹⁰ І. Зілінський, *Питання про лемківсько-бойківську границю*. «Lud Słowiański». Т. IV. Z. 1. Краків 1938. Стаття, з долученою до неї картою, передрукована у збірнику: Іван Зілінський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Горлиці 2008. С. 78-104.

¹¹ J. Falkowski, B. Pasznicki, *Na pograniczu łemkowsko-bojkowskim*. Lwów 1935.

¹² R. Reinfuss, *Łemkowie jako grupa etnograficzna*. S. 94.

¹³ Там само. С. 96.

tu stale w kierunku południowo-wschodnim, by w okolicy wsi Solinki osiągnąć granice Państwa¹⁴.

Про говори на схід від ріки Ослави, яка вважається межею між лемківськими та бойківськими говірками, писав З. Штібер:

Gwary pomiędzy Oslawą i Solinką ciążą ku «bojkowskim» (jeśli za typowo bojkowskie uznamy wschodnią część pow. turczyńskiego i okolicę na południe od Skolego). Mają jednak oprócz pewnych cech specyficznych jeszcze pewne nawiązania «łemkowskie» i zwłaszcza na północy «nadszańskie». Natomiast gwary wschodniej części pow. leskiego i zachodniej turczyńskiego uznamy już za bojkowskie z nawiązaniem przede wszystkim do naddniestrzańskich i nadszańskich¹⁵.

У зв'язку з цим можна зауважити, що З. Штібер має у своєму *Мовному атласі давньої Лемківщини* такі бойківські населені пункти як Воля Мигова, Тісна, Должиця, Рябе, Прелуки, Мхава, Волковия, Лукове, Гузєлі, Великополе, Вільхівці, Янківці¹⁶.

Коли говорити про північну межу бойківських говірок, себто про бойківсько-надсянське мовне пограниччя, треба сказати, що воно починається також на території сучасної Польщі. Марія Пшепюрська-Овчаренко, яка досліджувала пограниччя надсянського говору, ствердила на початку, що *між надсянським, лемківським і бойківським говорами простягається смуга змішаних і перехідних говірок*, але не було досі про це докладніших даних у мовознавчій літературі, між іншим, тому, що *дослідники лемківського і бойківського говорів більше уваги присвячують означенню лемківсько-бойківської границі, а при обговорюванні північних меж цих говірок обмежуються тільки до загальників та схематичних ліній*¹⁷.

¹⁴ Там само. С. 100 і карта на стор. 97.

¹⁵ Z. Stieber, *Gwary ruskie na zachód od Oporu*. S. 446.

¹⁶ Див.: Z. Stieber, *Atlas językowy dawnej Łekowszczyzny*. Z. I. Łódź 1956. S. 11 і mapy.

¹⁷ М. Пшеп'юрська-Овчаренко, *На пограниччях надсянського говору*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. CLXII. Збірник філологічної Секції. Т. 25. Нью Йорк – Париж 1954. С. 53. Стаття передрукована у збірнику: М. Пшеп'юрська-Овчаренко, *Мова українців Надсяння*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2007. Цитований фрагмент, стор. 214.

Так само загально окреслила північну межу Бойківщини С. Рабій, як про це писав З. Штібер:

Północną granicę gwar bojkowskich wyznacza Rabiejówna znów bardzo dokładnie, podając poszczególne miejscowości, przez które przebiega. I znów trzeba stwierdzić, że zgodnie z tą linią nie biegnie granica ani jednej z cech uznanych przez autorkę za typowo bojkowskie. Nie wiemy więcej w ogóle, na jakiej podstawie przeprowadza ona linię graniczną właśnie tak, a nie inaczej¹⁸.

На думку Софії Рабій, бойківські говори доходять на півночі, більш-менш до річки Стрвж (Стривігор), а точками граничними на території сучасної Польщі були б місцевості Угерці, Мичківці.

Марія Пшепюрська-Овчаренко натомість надсянсько-бойківське пограниччя бачить на лінії таких місцевостей як Воля Крецівська, Креців, Тростянець, Войткова, Юркова, Квасинина, Лопушниця і т.д. на схід¹⁹.

На південний схід від Хирова починається бойківсько-наддністрянська мовна межа, яку Кость Кисілевський визначає в такий спосіб:

[наддністрянський говір – М. Л.] на південному заході сусідує з бойківським говором на підгір'ї, через Небилів, на південь від Рожнітова, Лоп'янку, Велдіж, Кальну, Поляниці, вздовж східного берега ріки Сукіль, через Волоське Село коло Болехова, через Долголуку, Улично, Опаку, Підбуж, Блажів на південь і захід від Дрогобича та Самбора в напрямі Хирова й Добромиля²⁰.

Від сіл Велдіж і Суходіл бойківські говірки межують з гуцульськими рікою Лімницею, а Карпати відділяють їх від закарпатських²¹.

¹⁸ Z. Stieber, *Gwary ruskie na zachód od Oporu*. S. 441.

¹⁹ М. Пшеп'юрська-Овчаренко, *На пограниччях надсянського говору*: Див. карта на стор. 88.

²⁰ К. Кисілевський, *Мовні особливості наддністрянського гнізда*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. CLIX. Збірник на пошану Зенона Кузеля. Нью Йорк – Париж 1962. С. 285-286.

²¹ Див. карти поміщені у таких монографічних виданнях та підручниках: Ф. Т. Жилко, *Нариси з діалектології української мови*. Київ 1955; Ф. Т. Жилко, *Говори української мови*. Київ 1958 та інші.

Федот Жилко у 1958 р. територію бойківських говірок окреслив так:

Бойківські говірки знаходяться на північних узбіччях Карпат, на південь від умовної лінії, що проходить верхів'ям річки Дністер, трохи на південь від м. Самбора, приблизно через Борислав-Болехів до річки Лімниці на сході; західна межа проходить по річці Ославі (в Польщі); південна межа йде лінією Карпатського хребта²².

А на території сучасної польської держави це південно-східний кут нинішнього підкарпатського воєводства на схід від ріки Ослави, між іншим, ця територія, яку на картах Польщі означається назвою *Bieszczady*²³, як частину східних Бескидів (Східного Бескиду). Оце саме і є територія поширення бойківських говірок у сучасній польській державі – Західні Бещади та територія на північ від них, між Ославою і Стрвяжем (приблизно).

Більша частина бойківської мовної території знаходиться тепер в Україні: це південно-західна та підгірська частини Львівської області (Турківський район і південні гірські частини Старосамбірського, Самбірського, Дрогобицького та Стрийського районів) і південно-західна частина Івано-Франківської області (південні гірські частини Долинського та Рожнятівського районів).

Бойківськими говірками дослідники цікавилися здавна. Назву *бойки* вжив о. Йосиф Левицький у німецькомовній граматиці української мови, що була видана ним у Перемишлі 1834 р. Вчений, перераховуючи за циркулами кількість україномовного населення в Галичині, у вступі до цієї праці назвав територію, на якій проживають бойки та подав їх чисельність: *Stryjer 167669 (Бойки)*. Дані ці він почерпнув із шематизму Перемиської єпархії на 1831 рік²⁴. Й. Левицький, першим виділив бойківську говірку із ареалу карпатських говірок. 20 грудня 1845 р. у селі Грушова біля Дрогобича, де був тоді парохом, виготовив він кон-

²² Ф. Т. Жилко, *Говори української мови*. Київ 1958. С. 125.

²³ Див.: Е. Moskała, *Panoramy górskie Bieszczadów*. Kraków 1984.

²⁴ Joseph Lewicki, *Grammatik der ruthenischen oder kleinrussischen Sprache in Galizien*. Przemysl 1834. С. IV-V.

спект журналу «Бібліотека Бесід Духовних», що мав виходити друком у Перемишлі. У фрагменті, в якому мова йде про галицько-українську мову (галицько-руський язык), автор уточнив територію, на якій розповсюджений бойківський говір й подав власну назву бойків:

2° Нарічіє так називаємих Бойків – в циркулі Стрийскім, частю Самбірскім і Станіславскім; но они самі себе називають Верховцями. Межи ними знаходиться много архаїзмів, т. є. вираженій церковних²⁵.

Однак, до ХХ ст. говорилося назагал лише про карпатське або гірське наріччя. Іван Вагилевич писав у 1845 році, що крім *галицького* і *київського* українська мова має ще й третє *карпатське* наріччя, яке відрізняється рядом характерних прикмет, притаманних, як правило, також бойківській групі говірок²⁶. Говорячи про *карпатське* наріччя, має він на увазі також живу народну мову нинішньої Бойківщини.

Яків Головацький у своїй *Розправі о язиці южнорускім і єго нарічіях* (1848) виділив, крім *волинсько-подільського* та *галицького* або *наддністрянського*, ще *гірське* або *карпаторуське* наріччя, яке вважав за старовинне, бо *гірській* сторони *всігди найдовше задержуют старий бит і знаки стародавньої бесіди*²⁷. Наводить він ряд характерних прикмет, притаманних усім карпатським, в тому числі й бойківським, говіркам²⁸.

Так само Олександр Потебня виділяв й описував у своїх дослідженнях *карпаторуський* або *гірський* говір. Цей видатний український мовознавець звернув увагу на деякі лексичні особливості західноукраїнських говірок, в тому числі й карпатських передусім, зайнявся також справою запозичень з інших мов. Вдався О. Потебня у дискусію

²⁵ о. Й. Левицький, *Обьявленіє підписки на журнал духовний під заглавієм «Бібліотека Бесід Духовних»*. «Перемиські Архієпархіальні Відомості». Рік IV. Ч. 4. 2006. С. 108-109.

²⁶ J. Wagilewicz, *Gramatyka języka matoruskiego w Galicji*. Lwów 1845. Цит. за: А. Москаленко, *Нарис історії української діалектології*. Одеса 1961. С. 9-10.

²⁷ Яков Головацький, *Росправа о язиці южнорускім і єго нарічіях*. Історическій очерк основанія Галицко-рускої Матиці і справозданє первого собору учених руских і любителей народного просвіщенія. Львів 1850. С. 45.

²⁸ Там само. С. 64-71.

з Я. Головацьким, який ствердив, що горяни і підгоряни зберегли і зберігають свою старовинну мову без будь-яких іншомовних елементів тільки завдяки географічним умовам – горам і лісам, які ізолювали їх від жителів інших місцевостей. О. Потебня не погоджувався з таким твердженням, заявляючи, що *гори ніколи не були надійним захистом для будь-якого говору зі сторони мовних впливів*²⁹.

Іван Зілінський у своїй *Пробі упорядкування українських говорів* називає уже бойків у рамках південно-західної групи говорів:

В Австро-Угорщині займає вона [ця група – М. Л.] майже цілу полосу Карпат, т.зн. майже всі українські говори по угорському боці; в Галичині: говори лемків, замішанців, **бойків**, частково гуцулів і долівський (в долині Сяну)³⁰.

Бойківські говірки, як складова частина карпатської групи українських говорів, почали досліджуватися від середини XIX ст.

Іван Вагилевич, народжений у Ясеневі Горішньому, помістив у 1841 р. у чеському журналі інформацію про бойків, де згадує також про форму та суть їхньої народної культури³¹.

Після І. Вагилевича етнографією Бойківщини цікавилися в Україні такі дослідники як Д. Великанович, В. Гнатюк, М. Зубрицький, Ю. Кміт, В. Кобильник, І. Кузів, В. Левинський, І. Максимчук, М. Марків, О. Мисевич, О. Охримович, О. Рошкевич, І. Свенціцький, В. Стинавська, М. Турянська, І. Франко, А. Чичула і багато інших авторів невеликих заміток. З польських етнографів Бойківщиною цікавилися Л. Голембійовський, І. Коперницький, А. Кучера, І. Любіч-Червінський, В. Поль, Р. Райнфусс, З. Стшетельська-Гринбарг, М. Талько-Гринцевич, Я. Фальковський.

Першою публікацією, що відноситься до опису Бойківщини та її народної культури, була книжка І. Любіч-Червінського, видана у Льво-

²⁹ А. Москаленко, *О. Потебня як діалектолог й історик української мови*. О. Потебня і деякі питання сучасної славистики. Збірник. Харків 1962. С. 78-79.

³⁰ І. Зілінський, *Проба упорядкування українських говорів*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. 117-118. Львів 1914.

³¹ I. Wahylewicz, *Bojkové lid ruskoslovenský v Haličích*. «Časopis Českého Muzeum» 1841. R. 15. Sv. 1. S. 30-73. Український переклад цієї статті був опублікований у 1978 р.: І. Вагилевич, *Бойки русько-слов'янський люд у Галичині*. «Жовтень» 1978. № 12. С. 117-129.

ві у 1811 р.³² Праці етнографів мають велике значення також для мовознавців, які досліджують історію системи бойківських говірок, а передовсім їх лексики. Як засвідчує автор найновішого словника бойківських говірок Михайло Онишкевич, найбільше значення з огляду на якість і кількість лексичного матеріалу мають етнографічні праці Володимира Гнатюка та Івана Франка³³.

Кілька інших прикладів з публікацій, що появилися ще у XIX ст., а які відносяться до бойківських говірок та їх мовної системи, м.ін. це у п'яти числах журналу «Учитель» (1872) друкувався зібраний С. Пасічинським *Малий словарець бойківсько-руських слів, уживаних в щоденній бесіді*³⁴.

Український етнограф Михайло Зубрицький (1856-1919) опублікував у *Матеріалах до Українсько-Руської Етнології* цікаві розвідки про бойківську народну культуру, а саме: про одяг³⁵, взуття³⁶ і будівництво³⁷, праці такі мають посереднє відношення до лексики бойківських говірок.

З інших авторів, що писали про народну культуру й фольклор бойків ще перед першою світовою війною, треба згадати Ольгу Франко-Хоружинську (1864-1941), дружину Івана Франка, яка у 1887 році написала розвідку п.з. *Карпатські Бойки і їх родинне життя*³⁸.

Багато цікавих фактів з мови і культури бойків наводить Іван Франко у статті з 1895 р., в якій дискутує над походженням назви *бойки*. Він не погоджується з тим, що ця назва мала б у своїй основі частку *боє*. Пояснюючи справу стосунку підгірян до бойків І. Франко пише:

У бойків також є чимало таких культурних пережитків, що разять підгірянина, як, напр., курні, чорні та нечепурні хати, в мас-

³² J. Lubicz-Czerwiński, *Okolica Zadniestrzka między Stryjem i Łomnicą*. Lwów 1811.

³³ М. Онишкевич, *Очерки по лексикографии и лексикологии Бойковщины по данным словаря бойковского диалекта*. Автореферат докт. дис. Львов 1968. С. 4-5.

³⁴ С. Пасічинський, *Малий словарець бойківсько-руських слів, уживаних в щоденній бесіді*. «Учитель» 1872. Ч. 33-37.

³⁵ М. Зубрицький, *Верхня вовняна ноша українсько-руського народу в Галичині. Взірці крою і ноші у бойків*. Матеріали до Українсько-Руської Етнології. Т. X. Львів. С. 77-104.

³⁶ М. Зубрицький, *Ходаки, обує селян Старосамбірського і Турчанського повітів*. Матеріали до Українсько-Руської Етнології. Т. XI. Львів. С. 23-29.

³⁷ М. Зубрицький, *Селянські будинки в Мишанці Старосамбірського повіту*. Матеріали до Українсько-Руської Етнології. Т. XI. Львів. С. 1-22.

³⁸ Див. «Перший вінок», жіночий альманах. Львів 1887. С. 217-230.

лі варені сорочки, життя великими сім'ями (задругами) в спільній хаті, відмінний від підгірського одяг, довге на плечі спадаюче, іноді заплітане в коси, або зав'язуване вузлами волосся і т.д. Дуже вірно замітив Тайлор (Anfänge der Cultur), що між племенами, а навіть частинами одного племені, котрі різняться між собою ступенем культури, постає звичайно така нелюбов, при чім плем'я, що поступило далі в культурі, приписує запізненому, темнішому, між іншим, також таємну, магічну та чародійську силу. Що наші підгір'яни приписують власне таку силу бойкам і гуцулам, базуючись на тому, що в горах задержалося досі далеко більше віри в таку таємну силу, ніж на долах, це діло досить відоме.

І. Франко далі стверджує, що *нелюбов підгірян до бойків може не мати нічого з назвою «бойки», а згідний відтінок міг перейти з людей на назву, яка первісно могла не мати такого відтінка.*

Автор статті заперечує також факт, що назва *бойки* мала б появилися на пограниччі з лемками, бо *такої межовини між бойками і лемками зовсім нема. Зауважив це вже пок. проф. Коперницький, об'їздивши наші гори, що оскільки між бойками і гуцулами видно різкий контраст і в мові, і в одязі, і в способі будування хат, остільки між лемками і бойками такого контрасту нема. [...] Мені доводилося, – пише І. Франко, – жити пару разів по кілька неділь в Дидьові (крайній захід турецького повіту, тоді ще село це належало до ліського повіту), але ані частинці «боє», ані якогось особливого передразнювання лемків там я не чув*³⁹.

Дослідження бойківських говірок на початку мали значення, передовсім, для пізнання поодиноких слів, уживаних бойками. У цьому відношенні першим був І. Вагилевич, який до згаданої статті про бойків ще у 1841 р. додав словничок, укладений зі 133 слів, значення яких пояснювалося чеською мовою. Для бойківської лексикографії мали пізніше значення праці С. Пасічинського, І. Верхратського, І. Гоцького, І. Франка, І. Свенціцького, А. Козака, С. Павлуха, Є. Грицака, А. Явор-

³⁹ І. Франко, *Уваги про походження назви «бойки»*. «Життє і Слово» 1895. Т. III. Користуюсь виданням: І. Франко, *Навчознавчі праці*. Перше книжкове видання з приводу століття народин 1856-1956. Вінніпег 1957. С. 47-51.

ського та ін.⁴⁰ Деякі з цих дослідників збирали та опрацьовували діалектні матеріали, не маючи професійної підготовки, слова були інколи записувані без послідовного вказання на їх вимову та наголос.

Найціннішими працями, що появились у ХІХ ст. у цьому відношенні, можна вважати Івана Верхратського *Знадоби до словаря южно-руського* (ЗНТШ. Львів 1877) та Івана Франка *Галицько-руські народні приповідки* (Т. І-ІІІ. Львів 1905-1910) задля точності пояснень поодиноких слів, вказання місця запису слова, багатства матеріалу і фразеологічних зворотів⁴¹.

Іларіон Свенціцький опублікував у 1913 році опис говірки одного бойківського села Бітля⁴².

Найновішим донедавна (перед виданням словника Михайла Онишкевича у 1986 р.) був *Словник бойківського говору* о. Юрія Кміта, опублікований частково (*А-Копаня*) у 3-11 номерах «Літопису Бойківщини» (Самбір 1934-1939)⁴³.

У 1938 р. появились спроби географічного представлення лексики бойківських говірок у праці М. Парипи п.з. *З географії бойківських слів*⁴⁴, де подаються, наприклад, всі варіанти назви картоплі: *буля, бульба, бульбан, бульва*, що вживалися у говірках бойків, та інші слова. Як написав пізніше Ярослав Пура, географічне поширення цих слів показано надто приблизно, додана до статті карта тим більше цього завдання не розв'язує, бо ілюструє (і то поверхово) лише одне поняття *картопля*⁴⁵.

Євген Грицак подав у 1938 році спробу виявлення лексичного багатства говірки одного села Сушиці Рикової Старосамбірського повіту. Більша частина статті була подана у формі словника⁴⁶.

⁴⁰ М. Онишкевич, цит. праця. С. 5.

⁴¹ Там само. С. 5.

⁴² І. Свенціцький, *Бойківський говір с. Бітля*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. СХІV. Кн. 2. Львів 1913.

⁴³ Історія цього словника описана в: М. Онишкевич, *Словник бойківських говірок*. Ч. І. Київ 1984. С. 20. Про інші лексикографічні спроби й досягнення див.: М. Онишкевич, *Очерки по лексикографії*. С. 5-7.

⁴⁴ «Літопис Бойківщини». Ч. 10. Самбір 1938.

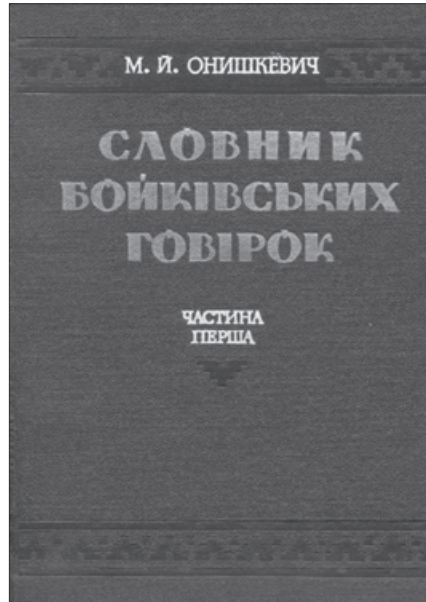
⁴⁵ Див.: Я. Пура, *Говори Західної Дрогобиччини*. Ч. І. Львів 1958. С. 14.

⁴⁶ Є. Грицак, *Лексика с. Сушиці Рикової у Старосамбірщині*. «Літопис Бойківщини». Ч. 10. Самбір 1938. Стаття передрукована у збірнику: Є. Грицак, *Вибрані українознавчі праці*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2002. С. 188-202.

Можна ще назвати такі цінні праці, що своїм змістом в'яжуться з пізнанням словникової системи бойківських говірок як *Деякі інституції звичаєвого права в Старосамбірщині* І. Максимчука, *Матеріальна культура с. Жукотина турчанського повіту* В. Кобильника⁴⁷ чи *Говірки Підбузького району Львівської області* Д. Бандрівського (Київ 1956). У цих та інших працях міститься багато цікавого бойківського лексичного матеріалу. Завершенням довгих досліджень над слівництвом Бойківщини став унікальний *Словник бойківських говірок*, укладений Михайлом Онишкевичем і виданий уже після його смерті у 1986 році в двох частинах⁴⁸.

З міжвоєнних праць про систему бойківських говірок треба згадати дослідження, передусім, Софії Рабій та Ярослава Рудницького.

Праця С. Рабій п.з. *Dialekt Bojków* подана була лише у формі короткого реферату, представленого проф. Іваном Зілінським на засіданні Польської Академії Умів (PAU) у Кракові⁴⁹. В ній охоплено дослідженням велику територію, що навіть виходить за межі Бойківщини, особливо, коли йдеться про її північну межу. Автор, як видно з реферату, досить детально аналізує мовні явища (фонетичні й морфологічні)

⁴⁷ «Літопис Бойківщини». Ч. 7-8. Самбір 1936.

⁴⁸ М. Онишкевич, *Словник бойківських говірок*. Частина перша А-Н.; Частина друга О-Я. Київ 1984. Про особу проф. М. Онишкевича (1906-1971) та його науковий доробок, див.: М. Лесів, *Пам'яті проф. М. Онишкевича*. «Наша Культура» Варшава 1971. № 11; M. Łesiów, K. Trofitomowycz, *Mychajło Onyszkewycz (1906-1971)*. «Slavia Orientalis» XXI 1972. S. 127-128.

⁴⁹ Z. Rabiejówna, *Dialekt Bojków*. «Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności». T. XXXVIII. Kraków 1932. 48 років пізніше ця стаття в дещо модифікованій формі появилась по-українськи: С. Рабій-Карпинська, *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія). Бойківщина*. Монографічний Збірник Матеріалів. Філадельфія - Нью Йорк 1980. Стр. 443-457. Обі статті передруковані у цьому збірнику.

бойківських говірок, подає інколи в загальному плані територію їх поширення⁵⁰.

Досліджень над бойківськими говірками у міжвоєнний період не помічає, на жаль, автор *Нарису історії української діалектології* А. Москаленко (1962), який згадує діалектологічні праці І. Зілинського⁵¹.

З діалектологічних праць цього мовознавця, організатора досліджень українських говірок на території міжвоєнної польської держави, цінними для пізнання бойківських говірок була розвідка *Границі бойківського говору*⁵², а також стаття, в якій І. Зілинський визначив границю між лемківськими та бойківськими говірками, надрукована у польському міжвоєнному славістичному журналі «*Lud Słowiański*», написана на основі мовних фактів, записаних по селах території бойківсько-лемківського пограниччя⁵³.

До речі, діалектний матеріал, зібраний (записаний) по селах у міжвоєнний період, що зберігся у домашньому архіві І. Зілинського та в матеріалах б. Катедри Руських Мов Ягеллонського університету, був частково опрацьований проф. Йосипом Дзензелівським та опублікований у Кракові у видавництві Ягеллонського університету в 1975 році. Серед цінного, бо вже історичного, матеріалу знайти можна також записи з декількох бойківських сіл, напр., з таких сіл як Ботелка Нижня (повіт Турка) – записував С. Шух у 1937 р.; с. Должки (повіт Турка) – записувала С. Рабій 1935 р.⁵⁴; с. Вовче (повіт Турка) – запис О. Лотоцької 1937 р.; с. Ясінка Масьова (повіт Турка) – запис О. Лотоцької 1938 р.; с. Рибник (повіт Дрогобич) – запис О. Лотоцької 1937 р.; с. Довголука (тепер Стрийського району) – запис О. Їжицького з 1939 р.; с. Ісаї (повіт Турка) – запис О. Лотоцької з 1938 р.; с. Кропивник Старий (повіт Дрогобич) тощо⁵⁵.

⁵⁰ Див. оцінку Я. Пури, цит. праця. С. 12.

⁵¹ А. Москаленко, *Нарис історії української діалектології*. Радянський період. Одеса 1962. С. 36-39.

⁵² «Літопис Бойківщини». Ч. 10. Самбір 1938.

⁵³ І. Зілинський, *Питання про лемківсько-бойківську границю*. «*Lud Słowiański*». Т. IV. Z. 1. Kraków 1938.

⁵⁴ Всі записи С. Рабій поміщені у краківській публікації передруковані у цьому збірнику.

⁵⁵ *Studia nad dialektologią ukraińską i polską (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ)*. Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Kraków 1975.

Ярослав Рудницький, автор монографії *Географічні назви Бойківщини* (Краків 1939), проаналізував декілька фонетичних особливостей говірки Старої Ропи Старосамбірського повіту у статті, опублікованій 1935 р. На цій основі робить він висновок, що говірка села Стара Ропа належить до перехідних від бойківських до наддністрянських і що *північна межа чисто бойківського говору проходить нижче на південь від Старої Ропи*⁵⁶.

Першою спробою виявити ізоглоси окремих мовних явищ, що проходять північним кордоном Бойківщини, була праця саме Я. Рудницького п.з. *Важливіші ізофони на півночі центральної Бойківщини*⁵⁷. Дослідник визначив там *межу ізофон бойківського говору, зокрема таких, як рефлексія а після м'яких приголосних, коронально-дорсальне пом'якшення приголосних, м'яке р у кінці слова, заднє ы та інші. На особливу увагу заслуговує розглянуте питання так зв. міжслівного «sandhi», що поширене у говорі бойків*⁵⁸.

У підручнику п.з. *Українська мова та її говори* (перше вид. 1937 р.) Я. Рудницький помістив два тексти, як взірці бойківських говірок, які він сам записував у с. Багноватій Турчанського повіту (*Спогад про світову війну*, 1935 р.) та в с. Сенечові Долинського повіту (*Про астронома*, 1936 р.)⁵⁹.

Після другої світової війни особливо багато появилось досліджень системи бойківських говірок. З-посеред післявоєнних українських дослідників бойківської діалектології на першому місці треба згадати письменника і діалектолога Дмитра Бандрівського (1897-1983)⁶⁰, дов-

⁵⁶ Я. Рудницький, *До бойківсько-наддністрянської межі*. «Літопис Бойківщини». Ч. 6. Самбір 1935.

⁵⁷ «Літопис Бойківщини». Ч. 10. Самбір 1938.

⁵⁸ Я. Рудницький, *Важливіші ізофони на півночі центральної Бойківщини*. «Літопис Бойківщини». Ч. 6. Самбір 1935; Його ж: *Kilka izofon ze wschodnich obszarów Bojkowszczyzny*. «Lud Słowiański». Т. IV А. Kraków 1938. Див.: Я. Пура, цит. праця. С. 13.

⁵⁹ Цит. за виданням: Я. Рудницький, *Українська мова та її говори*. 3-є справлене й поширене видання. Вінніпег 1965. С. 40.

⁶⁰ Див. біографічна довідка у виданні: Енциклопедія «Українська мова». Видання третє, зі змінами і доповненнями.. Київ 2007. С. 42-43. На жаль у цьому виданні не згадано про передвоєнні праці Д. Бандрівського, що були надруковані у варшавському журналі «Рідна Мова», зокрема: *З народньої етимології Самбірицини*. «Рідна Мова» травень 1936. Рік IV. Ч. 5 (41). Стовпці: 209-212; *Дещо про народню етимологію в Самбірицині*. «Рідна Мова» вересень 1936. Рік IV. Ч. 9 (45). Стовпці: 411-412; *Замітки про українську мову Самбірицини*. «Рідна Мова» жовтень 1936. Рік IV. Ч. 10 (46). Стовпці: 451-454.

голітнього завідувача Кафедрою слов'янської філології Львівського університету Михайла Онишкевича, Ярослава Пуру, В. Черняк та ін.

Перед виданням винятково цінного і неповторного з огляду на кількість слів і методологічну якість *Словника бойківських говорів*, проф. М. Онишкевич протягом довгих років опублікував чимало цінних наукових розвідок, у яких висвітлював справи поодиноких бойківських слів, представляв методологічні, лексикографічні проблеми, зв'язані з його ж працею над словником бойківських говірок⁶¹, писав про іншомовні елементи в бойківських говірках, головним чином, румунізмами, словакізмами, мадяризми, русизми⁶², а також про бойківські діалектні елементи у творах І. Франка⁶³.

У 1968 р. проф. М. Онишкевич захистив докторську дисертація на тему *Нариси лексикографії та лексикології Бойківщини на основі даних словника бойківського діалекту*⁶⁴.

Дмитро Бандрівський у своїй кандидатській дисертації п.з. *Говори Підбузького району Дрогобицької області в їх зв'язках з говорами сусідніх районів* (Львів 1965) розглядає особливості фонетичної системи, граматичної будови і лексичного складу одного з районів давньої Дрогобицької області. Ярослав Пура так інформує про цю монографію:

⁶¹ М. Онишкевич, *Принципи складання словника бойківського діалекту*. Питання слов'янської філології. Вип. 1. Львів 1960. С. 10-19 (також: X Республіканська діалектологічна нарада. Київ 1959. С. 18-20); *Про складання словника бойківського діалекту*. Праці X Республіканської діалектологічної конференції. Київ 1961. С. 114-125; *Словнички та словники бойківських говірок*. «Вісник Львівського університету». Серія філологічна. Вип. 4. Львів 1966. С. 94-100.

⁶² М. Онишкевич, *Румунські елементи в бойківських говірках*. XXXIX Наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідницької роботи університету за 1964 рік. Тези доповідей. Філологія і гуманістика. Львів 1965. С. 60-61; *Словацько-українські мовні зв'язки*. Питання слов'янознавства. Матеріали першої і другої славистичних конференцій. Львів 1962. С. 97-109; *Угорські елементи в українській мові (за даними бойківських говірок)*. Тези доповідей сьомої української славистичної конференції. Дніпропетровськ 1966. С. 260; *Російські елементи та паралелі в говірках Бойківщини до і після Жовтня*. «Вісник Львівського університету». Філологія, іноземні мови, журналістика. Львів 1968. С. 36-43.

⁶³ М. Онишкевич, *Діалектизми (полонізми і бойкізми) та їх коментування у 20-томнику творів І. Франка. Іван Франко*. Статті і матеріали. Збірник XI. Львів 1964. С. 182-194; Збірник XII. Львів 1965. С. 148-154; *Полонізми і діалектизми та способи їх коментування у 20-томнику творів І. Франка. Іван Франко*. Статті і матеріали. Збірник X. Львів 1963. С. 139-156 тощо.

⁶⁴ Див.: Автореферат докторської дисертації: М. Онишкевич, *Очерки по лексикології и лексикографії Бойківщини по даним Словаря бойковского диалекта*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Львов 1968.

На основі цього дослідження автор робить висновки, що говірки Підбузького району є перехідними від бойківських до наддністрянських [...] Говірки південної частини району становлять собою ще тип бойківського говору, але на мові молодшого покоління вже відбився вплив сусідніх наддністрянських говорів⁶⁵.

На цьому ж матеріалі основані були такі особні розвідки Д. Бандрівського, як монографія, видана у 1956 р. та детальні дослідження фонетики, морфологічних особливостей чи лексики говірок бойківського пограниччя⁶⁶. Вони значною мірою збагатили наші знання про систему бойківських говірок.

Ярослав Пура досліджував говірки Західної Дрогобиччини, в тому числі також бойківські. *Фонетичні особливості, що характеризують бойківський говір, виявлено переважно у говірках Підбузького (півд.-сх. ч.), Старосамбірського (півд.-зах. ч.) і Стрілківського районів*. За фонетичним даними, беручи до уваги такі звукові риси як: а) відсутність звуження *а* після м'яких приголосних, шиплячих та *й*; б) рефлексія *е* як *є* до *и* (звуження вимови *є*); в) заднє *ы*; г) звук *и* в частці *ни* (*ниязь, нигди, нукули*); д) пом'якшення усіх приголосних перед *і*, що походить з *о*, *є* (*с'іль, д'ім, бій, н'ім*); е) м'яке *р* у суфіксі *-ар* (*косар', воу'чар'*); є) перехід *н'* в суфіксі *-нк-* у *й* (*милейка, дівойка, сусідойка*) та ін., дослідник стверджує:

Ізгласи цих та інших особливостей в основному збігаються, створюють тим самим досить виразну межу бойківського говору;

⁶⁵ Я. Пура, *Говори Західної Дрогобиччини*. Ч. I. С. 13.

⁶⁶ Д. Бандрівський, *Говірки Підбузького району Дрогобицької області*. Київ 1956; *Фонетичні особливості бойківських говірок Бориславського і Турківського районів Дрогобицької області*. Дослідження і матеріали з української мови. Т. I. Київ 1959. С. 10-23; *Фонетичні особливості говірок Дрогобицького району Львівської області*. Дослідження і матеріали з української мови. Т. III. Київ 1960, де на стор. 3 стверджується: *Говірка с. Уличного, розташованого біля підніжжя Карпат [...] є перехідною від середньобойківського до середньонаддністрянського типу говірок*. І далі: *Говірки сіл Ясениці-Сільної і Попелів [...] віддалених на 11-14 км від Дрогобича, є перехідними від західнобойківських до західнонаддністрянських з перевагою елементів наддністрянського типу*. Говірки обох згаданих вище сіл становлять одну мовну цілість з говіркою с. Івана Франка (кол. Гагусевичів); Деякі морфологічні особливості говірок Турківського району Львівської області. Дослідження і матеріали з української мови. Т. II. Київ 1960. С. 3-11; *Матеріали до діалектного словника Бориславського і суміжних районів Львівської області*. Дослідження і матеріали з української мови. Т. IV. Київ 1961. С. 3-14.

вона проходить приблизно такими пунктами: Стара Сіль, Стрільбище, Велика Лінина, Тершів, Бусовисько, Лужок Горішній, Топільниця, Тур'я, Свидник, Ластівки, Кропівник Старий, Рибник, Довге. На північ від цієї лінії маємо вже перевагу фонетичних особливостей наддністрянського говору⁶⁷.

Морфологічні особливості бойківських говірок знаходить цей дослідник також у говірках Старосамбірського, Підбузького і Стрілківського районів.

Це особливості північної Бойківщини. З них для прикладу наведено такі:

а) збереження в наз.-зн. одн. форм колишніх *-ъв-* основ: *церков, хоругов, мор'хов*; б) рідкісне вживання *-ове-, -еве-* в наз. мн. іменників, що мають збірне значення: *синове, братове, газдове*; в) вживання дієслів теперішнього часу типу *бігаиш, читаиш, гадаиш* (2-га ос. одн.), *бігат, читат, гадат* (3-тя ос. одн.); г) наявність своєрідних прислівникових форм: *борзо* 'швидко', *по польських, по руських* 'по-польськи, по-руськи', *горі, долі* 'вгорі, вдолині' та ін.; вживання прийменників *строно, струно* 'про, ради', *меджи, по-меджи, корос, корус* 'через' та ін.⁶⁸

Крім цієї монографії Я. Пура опублікував ще декілька статей, які відносяться до таких детальних справ системи бойківських говірок, як місце наголосу чи проблеми синтаксису, вживання сполучників, головні та другорядні члени речення тощо⁶⁹.

⁶⁷ Я. Пура, *Говори Західної Дрогобищини*. Ч. I. Львів 1958. С. 14-15.

⁶⁸ Там само. С. 46-47.

⁶⁹ Я. Пура, *Деякі особливості наголосу в говорах Західної Дрогобищини*. Наукові записки Ровенського педінституту. Т. 5. Ровно 1961. С. 229-239; *Сполучники підрядності у говірках Самбірського і суміжних районів Дрогобицької області*. Доповіді та повідомлення Львівського педінституту. Серія філологічна. № 2. Львів 1956. С. 22-24; *Сполучники в говірках південно-західної Львівщини*. Праці X Республіканської діалектологічної наради. Київ 1961. С. 185-200; *Особливості вираження головних і другорядних членів речення у говорах Західної Дрогобищини*. Наукові записки Ровенського педінституту. Т. 5. Ровно 1961. С. 241-251; *Деякі особливості синтаксису говорів Західної Дрогобищини*. Питання українського мовознавства. Кн. 4. Львів 1960. С. 168-174.

Деякі мовознавчі праці В. Черняк відносяться, передовсім, до системи голосних бойківських говірок⁷⁰.

Звернути можна також увагу на опис системи словозміни іменників у бойківських говірках, представлений у статті І. Ощипко⁷¹, опис семантично-словотворчої структури дієслів у цих же говірках у статті Т. Возного⁷², його ж опис словотворчої системи відвігукових дієслів у бойківських говірках⁷³.

Опис системи голосних південно-західноукраїнських говірок Анто-на Залеського відноситься також до бойківського діалекту. Ця солідна і добре обгрунтована монографія була високо оцінена рецензентами⁷⁴.

На одну фонетичну деталь, а саме: лабіялізацію голосних у карпатських, в тому числі й у бойківських говірках, звертає спеціальну увагу І. Пагіря⁷⁵.

Важко було б назвати усі розвідки та проблеми, що відносилися до опису бойківських говірок і які були опрацьовані українськими діалектологами після другої світової війни до наших днів⁷⁶.

⁷⁰ В. Черняк, *Із спостережень над системою голосних фонем бойківського говору*. Доповіді та повідомлення Львівського університету. Вип. 5. Ч. 1. Львів 1957. С. 92-96; *Характеристика системи іменників у бойківському говорі*. Питання українського мовознавства. Кн. 4. Львів 1960. С. 150-167.

⁷¹ І. Ощипко, *Система словозміни іменників у бойківському говорі*. XII Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1965. С. 66-69.

⁷² Т. Возний, *Семантико-словотвірна структура дієслів у бойківському говорі*. XII Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1965. С. 87-88.

⁷³ Т. Возний, *Словотвірна структура відвігукових дієслів у бойківській говірці*. XII Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1965. С. 66-69.

⁷⁴ А. Залеський, *Вокалізм південно-західних говорів української мови*. Київ 1973. С. 156. Див. мою рецензію, опубліковану у журналі: «Recenzija. A Review of Soviet Ukrainian Scholarly Publications». Vol. IV. N 2. Cambridge, Mass. 1974. P. 33-41.

⁷⁵ І. Пагіря, *До питання лабіялізації голосних в українських говорах району Карпат*. XIV Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1977. С. 25-27.

⁷⁶ Можна тут навести ще такі статті і причинки, які відносяться до проблем бойківського мовлення: А. Бодник, *Прядильно-ткацька термінологія в бойківських говірках*. XIII Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1969. С. 123-125; О. Захарків, *Із спостережень над семантикою і структурою негативних віддієслівних назв предметів у бойківському говорі*. XIV Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1977. С. 78-79; О. Шляхов, *Народні назви одягу в говірках Івано-Франківщини*. Там само. С. 117-118; Ю. Галай, *Будівельна лексика українських говорів району Карпат*. Там само. С. 118-120; Й. Пуїо, *Спостереження над вигуками і вигуковими словами українських говорів району Карпат*. Там само. С. 125-126; В. Пастушин, *Про деякі назви нафтового промислу в бориславській говірці*. «Діалектологічний бюлетень». Вип. IV. Київ 1953. С. 60-63 тощо.

Матеріали з понад 20 населених пунктів з бойківської мовної території представлені у другому томі *Атласу української мови*⁷⁷.

Найбільшим досягненням польської діалектологічної науки в дослідженнях бойківських говірок є безсумнівно *Атлас бойківських говірок*, що друкується випусками від 1980 року групою діалектологів Польської Академії Наук під керівництвом проф. Януша Рігера; досі появилось сім випусків цього атласу⁷⁸. У плані було опрацювання біля 500 карт цього атласу⁷⁹.

У атласі помішуються матеріали з 185 місцевостей, які тепер знаходяться на території України, Польщі та Словаччини. На території нинішньої польської держави знаходиться 56 місцевостей, з яких мовні матеріали нанесено на карти цього атласу, з цього 14 лемківських пунктів на захід від ріки Ослави (Воля Мигова, Лупків, Команча, Явірник, Карликів, Збоїска, Сторожі, Загутин, Прусік, Новосільці, Чертеж, Юрівці, Пакошівка). З властивої Бойківщини на території Польщі, згідно з усталеннями мовознавців-діалектологів та етнографів, а саме на схід від р. Ослави та до лінії більш-менш околиць дещо на північ від р. Стрваж, походять такі місцевості, що їх можна назвати бойківськими, а матеріали з них нанесені на карти цього атласу (з півдня на північ): Волосате, Дзвиняч Горішний, Береги Горішні, Ветлина, Кальниця, Солинка, Ступосяни, Журавин, Кривка, Чорна, Поляна, Полянки, Тисна, Должиця, Рябе, Прелуки, Балигород, Мхава, Волковия, Жерниця Нижня, Солина, Мичків, Щавне, Лукове, Гузелі, Гічва, Великополе, Янківці, Лобізва, Устрики Долішні, Стефкова, Ванькова і тут уже, мабуть, входимо на територію поширення надсянських говірок. На пограниччі надсянського говору на території Польщі маємо такі місцевості, з яких записаний мовний матеріал нанесений на карти *Атласу бойківських говірок*: Ропенка, Пашкова, Залуже, Вільхівці, Тирява Сільна, Тирява Волоська, Кузмина, Войткова, Гломча, Добра Шляхетська, Ліщава Долішня, Бориславка, Макова, Гувники, Аксманичі, Молодовичі.

⁷⁷ *Атлас української мови*. Т. II. Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. Київ 1988.

⁷⁸ *Atlas gwar bojkowskich*. Opracowany głównie na podstawie zapisów S. Hrabca przez Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN pod kierunkiem J. Riegera. T. I-VII. 1980-1991.

⁷⁹ Там само. Т. I. Ч. 2. 1980. С. 13.

Передмову до цього атласу написав Здзіслав Штібер (1903-1980), представив у ній цікаву історію цієї наукової праці (процитуймо):

Kiedy w r. 1935 dostałem zaproszenie do objęcia Katedry Filologii Słowiańskiej UJK we Lwowie, zwróciłem się do Komisji Badań Ziem Wschodnich przy Prezydium Ministrów (która poprzednio finansowała moje badania nad gwarami Łemków) o subwencję na zbieranie materiału do atlasu językowego Bojkowszczyzny. Subwencję tę dostałem jeszcze przed nominacją, która nastąpiła we wrześniu 1937 r. Wcześniej więc wszedłem w kontakt z drem Stefanem Hrabcem⁸⁰, wtedy asystentem (nie obsadzonej czasowo) Katedry, który podjął się z zapalem roli eksploratora [...].

Pierwszą wyprawę (w dolinę Oporu) odbyliśmy wspólnie już w listopadzie 1937 r. W wielu punktach Atlasu byliśmy razem, np. we wszystkich punktach dawnego powiatu turczańskiego. Odpowiedzi na pytania notował S. Hrabec, ja zaś zapisywałem fakty dotyczące głównie fonetyki i morfologii z tego, co mówił (z reguły w swoim dialekcie) informator [...].

Po wojnie materiały bojkowskie złożyłem w Katedrze Języka Polskiego w Łodzi, którą w r. 1952 objął po mnie prof. S. Hrabec. Niestety nadmiar zajęć administracyjnych i posuwająca się choroba nie pozwoliły mu na podjęcie żmudnej pracy nad atlasem gwar bojkowskich. Po śmierci S. Hrabca rektor Uniwersytetu Łódzkiego przekazał w r. 1973 materiały bojkowskie Instytutowi Słowianoznawstwa PAN, na który spadł obowiązek opracowania Atlasu.

Kierownictwo Instytutu Słowianoznawstwa PAN powierzyło opracowanie atlasu gwar bojkowskich Pracowni Języka Ukraińskiego pod kierownictwem doc. dra hab. Janusza Riegera⁸¹.

Група, що взялася за опрацювання цього вже історичного в деякій мірі мовного матеріалу⁸², вирішила на бойківсько-лемківсько-

⁸⁰ Про особу проф. С. Грабця див.: М. Лесів, *Пам'яті проф. Стефана Грабця*. «Наша Культура». Варшава 1973. № 1 (177). С. 15.

⁸¹ Z. Stieber, *Wstęp. Atlas gwar bojkowskich*. T. I. Cz. 2. Wrocław 1980. S. 7.

⁸² Принципи побудови цього атласу представив Я. Рігер у *Тезах доповідей на XIV Республіканську діалектологічну нараду*. Київ 1977. С. 89-92.

надсянському пограниччі додати 7 пунктів *Мовного Атласу Давньої Лемківщини* та заново дослідити 22 нові пункти. Доповнювалися також матеріали *Атласу* при допомозі записів, що робилися після війни в Україні. Має цей атлас серйозне значення для пізнання бойківських говірок як цілості, а також особливо тієї частини бойківської мовної території, звідки місцеве населення було в основній масі виселене, насамперед на схід, а згодом, у 1947 р., на західні та північні землі Польщі⁸³.

Польські діалектологи, що займаються актуально опрацюванням цього атласу, публікують принагідно статті про детальні справи і проBLEми бойківської мовної системи, напр., деякі деталі зі словотвору та лексики з лемківсько-бойківського пограниччя представили у своїй доповіді в Лодзі в 1976 році Я. Рігер, Д. Межеєвська та Т. Плюскота. У цьому рефераті загальні висновки звучать оптимістично, з одного боку: *Materiały tu przytoczone pokazują, że jeszcze dziś można uchwycić szereg izoleks dzielących Łemkowszczyznę od Bojkowszczyzny czy tereny górskie od pogórza, a także obszary zapożyczeń polskich, słowackich, rumuńskich*, але є й песимістичний тон з другого боку: *Trzeba wszakże pamiętać, że na skutek powojennych migracji w wielu wsiach nie ma ludności dawnej, a gdzie indziej pamięć zawodzi nielicznych już informatorów i wiele realiów przeszłości nawet we wspomnieniach zginęło bezpowrotnie*⁸⁴.

З території поширення бойківських говірок походять частково особові назви власні з XV ст., представлені в опрацюванні Я. Рігера в його монографії про імена сільського населення в Сяніцькій та Перемиській землі у XV ст. з 30 картами поширення деяких імен та їх типів⁸⁵.

Так само особові назви власні з території Сяніцької землі, записані у XVI-XVII, а також у XVIII- поч. XIX століть, становлять об'єкт нау-

⁸³ Платівка записана 1986 р. й випущена у 1987 під заголовком «Połoniny – pieśni Bojków i Łemków» («Poljazz» PSJ 163. Edycja specjalna) де, крім лемківських, є кілька бойківських пісень і коломийок записаних бойківським народним ансамблем «Сусідойки», свідчить про те, що бойківська культура, пісня і говірки у Польщі того часу були живі і розвивалися.

⁸⁴ J. Rieger, D. Mierzejewska, T. Pluskota, *Z leksyki i słowotwórstwa pogranicza łemkowsko-bojkowskiego*. Języki i literatury wschodniosłowiańskie. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej. Łódź, 14-15 czerwca 1976. Łódź 1976. S. 21-27.

⁸⁵ J. Rieger, *Imiennictwo ludności wiejskiej w Ziemi Sanockiej i Przemyskiej w XV w.* Wrocław 1977.

кового зацікавлення Е. Вольніч-Павловської, про що вона доповідала на симпозіумі в Любліні (вересень 1986)⁸⁶.

Місцеві назви Сяніцької землі опрацював і видав цей опис окремою книжкою В. Макарський, багато там опису та етимологій місцевих назв з території поширення бойківських говірок⁸⁷.

Про впливи польської мови на українські бойківські говірки доповідав Я. Рігер на науковому симпозіумі, присвяченому польсько-східнослов'янським взаємозв'язкам (у Любліні, вересень 1986)⁸⁸.

Варта також згадати, що до загальнослов'янського мовного атласу зібрано було матеріали з 4 бойківських сіл. Це такі села: Верхня Яблунка Турківського району (в опрацюванні А. Залеського), Ясениця-Сільна Дрогобицького району (в опрацюванні Г. Шила, І. Кунець і К. Яскевич), Коростів Сколівського району (опрацював А. Залеський) і Велика Сушиця Старосамбірського району (опрацював Г. Шило)⁸⁹.

Цікаві думки про історію бойківського діалекту у світлі історичної фонології сформулював у 1986 р. Юрій Шевельов (1908-2002), видатний українсько-американський славіст-мовознавець:

Бойківський діалект має серед карпатської групи говірок таке саме становище, як наддністрянський діалект серед групи говірок на північ від Карпат: він є центральним діалектом і його історичне існування в головній частині нинішньої бойківської території не підлягає жодним сумнівам (переклад з німецької – М. Л.)⁹⁰.

Бойківсько-надсянське мовне пограниччя описувала на основі зібраного ще у 1937-1938 рр. діалектного матеріалу Марія Пшепюрська-

⁸⁶ E. Wolnicz-Pawłowska, *Z antroponimii Ziemi Sanockiej*. Między Wschodem i Zachodem. Cz. IV. *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*. Pod redakcją J. Bartmińskiego i M. Łesio-wa. Lublin 1992. S. 183-189.

⁸⁷ W. Makarski, *Nazwy miejscowości dawnej Ziemi Sanockiej*. Lublin 1986.

⁸⁸ J. Rieger, *O polskich wpływach leksykalnych na gwary ukraińskie (na przykładzie gwar bojkowskich)*. Między Wschodem i Zachodem. Cz. IV. *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*. Pod redakcją J. Bartmińskiego i M. Łesio-wa. Lublin 1992. S. 157-161.

⁸⁹ Общеславянский лингвистический атлас. Вступительный выпуск. Общие принципы. Справочные материалы. Москва 1978. С. 149-165, де поміщено список усіх населених пунктів, опрацьованих у слов'янських країнах для цього атласу.

⁹⁰ G. Y. Shevelov, *Zur Chronologie der Entstehung der ukrainischen Dialekte im Lichte der historischen Phonologie*. «Zeitschrift für Slavische Philologie». Band XL. Heft 2. Heidelberg 1978. S. 302.

Овчаренко. У висновках своєї монографії вона виділяє, між іншим, бойківські мовні риси, що були нею записані в кількох селах на бойківському пограниччі, а також спільні бойківсько-лемківські мовні риси⁹¹.

Питання гуцульсько-бойківських діалектних взаємин торкнувся О. Шляхов у своїй доповіді на XIII Республіканській діалектній нараді у Києві в 1969 році, де у тезах сказано було, між іншим, що:

Переважна більшість говіркової лексики побутового характеру спільна для гуцульських і бойківських говірок, а також поширена в інших південно-західних говорах української мови.

Гуцульсько-бойківські взаємозв'язки, які виявляються в галузі побутової лексики, свідчать про споконвічну єдність українського населення, що заселяє північно-східні схили Карпат⁹².

Так у скороченні представляється історія досліджень бойківських говірок українськими та польськими мовознавцями. Немоżliво було б у цьому короткому нарисі згадати усі праці, що відносилися до найменших деталей у системі цих говірок, які впродовж багатьох років появлялися в друку. Не під силу нам було б також згадати усіх авторів, дослідників, любителів народної культури Бойківщини, які потрудилися над записом й висвітленням проблем цих архаїчних говірок української мови⁹³.

У дослідженнях бойківських говірок вельми конкретний і вагомий вклад внесла авторка поміщених у цьому збірнику статей Софія Рабій, яка репрезентувала краківську школу діалектологічних досліджень проф. Івана Зілинського.

⁹¹ М. Пшеп'юрська-Овчаренко, *На пограниччях надсянського говору*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. CLXII. Збірник філологічної Секції. Т. 25. Нью Йорк – Париж 1954. С. 53-94. Стаття передрукована у збірнику: М. Пшеп'юрська-Овчаренко, *Мова українців Надсяння*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2007. С. 214-256.

⁹² О. Шляхов, *До питання про гуцульсько-бойківські взаємозв'язки в галузі лексики*. XIII Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. Київ 1969. С. 55-56.

⁹³ Багато інформації про праці на тему бойківських говірок можна знайти у таких довідниках: Л. Червінська, А. Дикий, *Покажчик з української мови*. Матеріяли по 1929 рік. Харків 1930; Л. Гольденберг, Н. Контролевич, *Українська мова*. Бібліографічний покажчик. Київ 1963, у відповідних статтях, монографіях, посібниках, а також у монографії М. Лесіва, *Українські говірки у Польщі*. Варшава 1997. С. 83-150, у якій автор старався зібрати все, що відноситься до досліджень бойківських говірок, там теж подано найбільш характерні прикмети цих говірок на основі дотеперішніх їх досліджень, що велися протягом XIX-XX століть.

Наукове Товариство ім. Шевченка

Український Архів

Том XXXIV

БОЙКІВЩИНА

Монографічний Збірник Матеріалів про Бойківщину
з Географії, Історії, Етнографії і Побуту

Редактор і Голова Ред. Колегії *mgr. Мирон Утриско*

Члени Ред. Колегії: *проф. Олександр Бережницький, інж. Лідія Бурачинська, д-р Софія Карпінська, проф. Олександр Татомир, проф. Лев Шанковський.*

Видавець Головна Управа Т-ва „Бойківщина” Філядельфія ЗСА

Філядельфія — Нью Йорк
1980

Слово від упорядника

Книжка *Бойківські говірки. Збірник статей*, Софії Рабій-Карпинської, що її Шановні Читачі отримують до рук, завершує задуману мною серію перевидань праць українських довоєнних мовознавців-діалектологів, які цікавилися мовою українців із території сучасної Польщі: Надсяння, Лемківщини та Західної Бойківщини¹. В наслідок депортацій українського населення із згаданих територій у 1945-1947-1951 рр., ці діалекти зазнали неповторних втрат, і тим самим праці Євгена Грицака, Івана Зілінського та його учениць Марії Пшепурської-Овчаренко та Софії Рабій-Карпинської стали безцінним свідченням існування цих говорів української мови.

Певним поштовхом до праці над підготуванням до друку збірника праць Софії Рабій, були її листи до професора Івана Зілінського, які опублікував проф. М. Лесів у збірнику: Іван Зілінський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)* (Горлиці 2008. С. 188-199). Цю цікаву сторінку наукових зацікавлень і реляцій – вчителя і учениці – доповнює інше цінне видання: *Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913-1951)* (Нью-Йорк – Пряшів 2008), упорядковане відомим україністом з Пряшівщини Миколою Мушинкою. Подарував його мені сам Автор з подякою за прекрасно упорядкований збірник праць Івана Зілінського. Воно дозволило мені краще зрозуміти наукові стосунки проф. Івана Зілінського з його ученицею Софією Рабій.

Науковий доробок Софії Рабій-Карпинської в ділянці мовознавства сьогодні мало відомий, їй прізвища дарма шукати в сучасних енци-

¹ Подаю їх тут у хронологічному порядку: Євген Грицак, *Вибрані українознавчі праці*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав й до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2002 (розділ *Мовознавство*, стор. 31-267); Марія Пшепурська-Овчаренко, *Мова українців Надсяння*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Перемишль 2007; Іван Зілінський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Горлиці 2008.

клопедичних виданнях², навіть так фахових, як Енциклопедія «Українська мова». У трьох виданнях цього довідника, що вийшли у 2000, 2004 та 2007 роках, згадується тільки одна праця С. Рабій-Карпинської – *Dialekt Bojków* (Краків 1932), і то у списку літератури до статті *Бойківський говір* («Українська мова», вид. третє, стор. 54-56).

Приступаючи до формування змісту збірника праць С. Рабій-Карпинської, крім вище названої публікації, знав я ще про такі її праці: *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)*, стаття надрукована у збірнику *Бойківщина* (Філядельфія - Нью-Йорк 1980), та *Дещо з морфології бойківського говору*, – стаття надрукована в *Збірнику пам'яті Івана Зілинського (1879-1952)* (Нью-Йорк 1994). Крім того, у збірнику *Studia nad dialektologią ukraińską i polską (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ)* (Kraków 1975) знайшлися діалектні записи С. Рабій із кількох сіл на Бойківщині та села Юрівці біля Сянока, які вона збирала на потреби *Мовного Атласу Галичини*, що його готував проф. І. Зілинський. Згодом, після уважного прочитання повного каталогу Записок НТШ, виявилось, що С. Рабій-Карпинська опублікувала ще дві наукові статті: *Українська жінка та її призначення у творах Тараса Шевченка*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том CLXXVI. (Нью-Йорк 1961), та *Говори Дрогобиччини. З узглядненням говірки с. Нагуєвичі, Івано-Франківської області*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том CXCVIII. (Нью-Йорк 1981). У додатку до статті опубліковано тексти двох оповідей з села Нагуєвичі. Таким способом сформувався репрезентативний том наукових праць Софії Рабій-Карпинської про бойківські говірки кінця 20-х початку 30-х років XX ст.

Перша праця Софії Рабій, передрукована у цьому збірнику, це скорочена версія докторської дисертації *Dialekt Bojków*, надрукована у польському науковому періодичу «*Spawozdania z czynności i posiedzeń PAU*», XXXVII, 6. Kraków 1932. Для передруку користали ми із окремої відбитки цієї статті: Zofja Rabiej, *Dialekt Bojków. Osobne odbicie ze Sprawozdań Polskiej Akad. Umiej.* Tom XXXVII, Nr 6, str. 15. Praca ta została przedstawiona w Uniwersytecie Jagiellońskim na

² Єдину, неповну і застарілу біографічну статтю про С. Рабій-Карпинську подає Енциклопедія українознавства. Том 7. Перевидання в Україні. Львів 1998. Стор. 2430.

Wydziale Filozoficznym celem uzyskania stopnia doktora filozofji i przyjęta przez referentów: prof. dra T. Lehr-Splawinskiego i prof. dra K. Nitscha. Drukarnia Uniwersytetu Jagiell. pod zarządem J. Filipowskiego. Kraków 1934. Prof. J. Ziłyński przedstawił pracę p. Zofji Rabiej p. t. *Dialekt Bojków*. Іван Зілінський у листі до Івана Панькевича зізнавався: *пригадую собі, що П-на Раб. писала це résumé "на твалт" ночами перед своїм відїздом на ферії 1932 р., коли проф. Ніч згодився нареши́ти видрукувати його, щоби воно могло заступити друковану цілу працю яко докторська дисертація (бо хтож її тепер видрукує таку велику працю в цілості, а нові приписи жадають друкованої дисертації)*³. Все ж таки І. Зілінський докладав старань, щоб докторська праця С. Рабій була повністю опублікована, у листі до Івана Панькевича писав: *Щодо друку праці Рабіївни, то я напишу до Сімовича (але НТШ не має грошей, та не знаю, чи Сімович згодиться)*⁴. Працю С. Рабій високо оцінив також Іван Панькевич, який хоч і натрапив на деякі сумнівні для нього місця, все ж таки вважав що: *Шкода, що ціла праця Рабіївни не напечатана, бо можна би дійсно навести много порівнюючого матеріялу*⁵. Де сьогодні зберігається повний текст праці С. Рабій – невідомо, і велика шкода, що свого часу не знайдено коштів на її опублікування.

Важливою науковою подією стала ініційована І. Зілінським діалектологічна конференція з участю Івана Панькевича та Софії Рабій, на якій мовознавці обговорили питання границь бойківського говору по оба боки Карпат. На пропозицію зустрічі І. Панькевич відповів: *Дуже рад би я з Тобою зїйти ся, бо і так буду в Галичині. [...] Скажи Рабіївни, що я буду в Самборі, бо хочу видіти музей*⁶. Відповідаючи на цього листа, І. Зілінський пропонував Панькевичу: *Коли будеш в Галичині, повідоми мене, де би ми могли стрінутися? Рабіївна вибирає*

³ Див.: Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913-1951). Упорядкування, вступна стаття та примітки Микола Мушинка. Нью-Йорк – Пряшів 2008. С. 121. Лист написаний у Кракові, 28 листопада 1933 р. У коментарі до листа С. Рабій до І. Зілінського ми написали, що по-польськи цю статтю переклав Зілінський, див.: Іван Зілінський, *Праці про говірки Лемківщини (від Попраду до Ослави)*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. Горлиці 2008. С. 193. Прим. 17.

⁴ Там само. С. 133. Лист написаний у Кракові, 3 січня 1935 р.

⁵ Там само. С. 121. Лист написаний в Ужгороді, 9 листопада 1933 р.

⁶ Там само. С. 89. Лист написаний в Ужгороді, 25 червня 1931 р.

ся напевно на Закарпаття, студіювати Верховинців, і просить Тебе дуже подати їй Твою адресу, бо хоче Тебе просити о деякі інформації. Її адреса: “Софія Рабій, Самбір”. Вона вже поїхала вчора до Самбора до батька, тамошнього пароха, й як тільки дістане паспорт, поїде там. Можливо, що ядесь у серпні, як вона верне з Закарпаття, поїжджу собі трохи по Бойківщині. Може б ми зіхалися всі в Самборі у П-ва Рабіїв?⁷ Зі слів самої С. Рабій-Карпинської відомо, що конференція відбулася, мабуть у липні або серпні, 1933 р., в Самборі (в домі могого батька о. Франца Рабія). Конференція тривала два дні й ми погодилися, по перевірці моїх записів і проф. Панькевича та проф. Зілинського, на влучення Закарпаття до мовної території Бойківщини⁸. Спроба вчених відбутися спільну наукову подорож на Закарпаття, за словами С. Рабій – для кращої інформації, не вдалася мимо того, що в нас були виказки (що це наукова експедиція Польської Академії Наук [правильна назва: Polska Akademia Umiejętności – В. П.] і Ягеллонського Університету у Кракові), ми не одержали дозволу властей на виїзд і переїзд південної границі в Карпатах [мова йде про передвоєнний польсько-чехословацький кордон – В. П.]⁹. Згадана конференція, все ж таки, принесла конкретні наукові результати у формі двох статей І. Зілинського: *Питання про лемківсько-бойківську границю* (Lud Słowiański. Tom IV. Zeszyt 1. Kraków 1938. S. A 75-A 101.), *Границі бойківського говору (з картою)* та статті І. Панькевича, *Лемківсько-бойківська границя в Чехословаччині*, – дві останні з’явилися друком 1938 р. у десятому числі журналу «Літопис Бойківщини».

Другою працею, що знайшлася у нашому збірнику є дослідження: С. Рабій Карпинська, *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія). Бойківщина*. Монографічний Збірник Матеріалів про Бойківщину з Географії, Історії, Етнографії і Побуту. Ред. Мирон Утриско. Наукове Товариство ім. Шевченка. Український Архів. Том XXXIV. Філядельфія - Нью Йорк 1980. Стор. 443-457. У порівнянні з першою публікацією,

⁷ Там само. С. 90. Лист написаний у Кракові, 28 червня 1931 р.

⁸ Див. С. Рабій Карпинська, *Діалект бойків (фонетика і морфологія). Бойківщина*. Монографічний Збірник Матеріалів про Бойківщину з Географії, Історії, Етнографії і Побуту. Ред. Мирон Утриско. Наукове Товариство ім. Шевченка. Український Архів. Том XXXIV. Філядельфія - Нью Йорк 1980. С. 444.

⁹ Там само.

яка має чимало редакторських помилок, текст статті виправлений, скорочення географічних назв і термінів назагал розв'язано, виправлено описки і ряд помилок у написанні назв населених пунктів, напр. замість Красне – Княже, Ісаї – Усаї, Волосянка – Зелем'янка тощо. На питання, чи стаття *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)* із 1980 р. є українським перекладом праці *Dialekt Bojków* із 1932 р., треба відповісти, що авторка в дечому модифікувала українську версію, доповнивши її текст посиланнями на післявоєнні праці Івана Панькевича й Федота Жилка, а у бібліографії, – на праці Ярослава Пури і Дмитра Бандрівського. Це показує, що С. Рабій-Карпинська проживаючи у США уважно слідувала за публікаціями про бойківський говір, які виходили друком в Україні. Цікаво, що пропозиція висловлена С. Рабій-Карпинською у згаданій праці, щоб на основі наявного мовного матеріалу скласти словник бойківського говору, була реалізована Михайлом Онишкевичем 1984 року, коли у Києві з'явився двотомний *Словник бойківських говірок*.

Третя, передрукована у збірнику стаття С. Рабій, *Деякі з морфології бойківського говору*, хоч написана у кінці 30-х років, вперше з'явилася друком у книзі: *Збірник пам'яті Івана Зілинського (1879-1952)*. Спроба реконструкції втраченого ювілейного збірника з 1939 р. Наукове Товариство ім. Шевченка. Філологічна секція. Редакція: Юрій Шевельов (гол. ред.), Олекса Горбач, Микола Мушинка. Нью-Йорк 1994. Стор. 383-388. Статтю передруковано за тим виданням.

Четверта стаття С. Рабій-Карпинської, *Говори Дрогобиччини. З угляденням говірки с. Нагуєвичі, Івано-Франківської області*, передрукована із Записок Наукового Товариства ім. Шевченка. Том СХСVIII. Філологічна секція. *Іван Франко – мистець і мислитель*. Збірник доповідей для відзначення 125-річчя народин і 65-річчя смерті Івана Франка. Нью-Йорк - Париж - Сідней - Торонто 1981. С. 128-138. У *Доповненні* до статті авторка опублікувала тексти двох оповідей з села Нагуєвичі. У дослідженні вчена зізнається, що володіє матеріалами із сіл, які після війни досліджував Дмитро Бандрівський. Це свідчить, що С. Рабій-Карпинська вивезла їх на еміграцію. Що сталося з ними після її смерті, мені не відомо. У всякому разі у нью-йоркському НТШ не має архіву вченої. Статтю передруковано за тим виданням. Авторка у ти-

тулі статті допустилася помилки, локалізуючи Нагуєвичі на території Івано-Франківської області, очевидно село Івана Франка (така ж сучасна назва Нагуєвич) знаходиться у Львівській області.

Василь Семчишин, автор біографічного нарису про родину Рабіїв пише, що С. Рабій-Карпинська є авторкою ще однієї статті – *Бойківська говірка села Підбуж*, на жаль не подає жодних бібліографічних даних, де вона була надрукована¹⁰.

Окремим блоком у збірнику представлено *Діалектні матеріали зібрані за Квестіонаром для збирання матеріалу для Мовного Атласу Галичини та за Діалектологічним квестіонаром 1931 року*. До цього розділу увійшли *Діалектні матеріали, зібрані у селах Бабина, Должки, П'яновичі, Сприня, Топільниця та Юрівці*, які вибрано із збірника: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ)*. Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Kraków 1975. У цьому виданні відомий український мовознавець Йосип Дзензелівський (1921-2008) опублікував діалектні матеріали з архіву проф. Івана Зілінського, передані йому сином вченого – Орестом Зілінським¹¹. Знайшлися там записи Софії Рабій, які вона збирала за виготовленим проф. І. Зілінським *Квестіонаром для збирання матеріалу для Мовного Атласу Галичини*. Ці записи проф. Й. Дзензелівський так описав:

1. Должки, пов. Турка. Записала С. Рабій у серпні 1935 р. від М. Волач, 70 років, неписьменної. Опрацьовано 460 питань. Записи фонетичною транскрипцією на базі польського алфавіту досить докладні і старанні. Збирачка подає чимало записів речень, які ілюструють функціонування записаного слова в говірці. Принагідно подаються відомості й про інші назви¹².
2. Топільниця, пов. Старий Самбір. Записала у серпні 1935 р. С. Рабій від М. Корецького, 80 років. Докладні відповіді транскрипці-

¹⁰ Див.: [В. Семчишин], *Родина Рабіїв*. «Літопис Бойківщини». Richboro, PA – Самбір 2009. Ч. 1/76 (87). С. 43.

¹¹ Див.: Йосип Дзензелівський, *Прспект «Мовного атласу Галичини» проф. Івана Зілінського*. Його ж, *Українське і слов'янське мовознавство*. Збірник праць. Львів 1996. С. 436-463. У статті передруковано два питальники атласу.

¹² Див.: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ)*. Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Kraków 1975. С. 12.

єю на базі польського алфавіту подано на всі 460 питань. Додано чимало речень, які ілюструють вживання описуваного слова в говірці¹³.

Дещо скоріше, Софія Рабій збирала матеріяли за *Діалектологічним квестіонаром 1931 року* в деяких селах Бойківщини та Надсяння. Професор Й. Дзендзелівський пише про них таке:

1. Бабина, пов. Самбір. Опрацювала С. Рабій 17 квітня 1931 р., оповідала Н. Заяць, 45 років. Докладний запис транскрипцією на базі польського алфавіту¹⁴.
2. П'яновичі, пов. Самбір. Матеріяли збрала С. Рабій 7 квітня 1931 р., оповідала селянка Н. Викоцька, 60 років. Докладний запис фонетичною транскрипцією на базі польської графіки¹⁵.
3. Сприня, пов. Самбір. Опрацювала С. Рабій 2 квітня 1931 р., оповідала селянка М. Михайлюк, 39 років. Докладний запис фонетичною транскрипцією на базі польської графіки¹⁶.
4. Юрівці, пов. Сянік. Записала С. Рабій від Я. Голюки, 24 роки та Р. Войтович, 27 років. Докладний запис фонетичною транскрипцією на базі польської графіки¹⁷.

Зібрані за тими квестіонарами поодинокі діалектизми, що не мають протиставлень, Й. Дзендзелівський опублікував у доданому до *Матеріалів* «Словнику діалектизмів», який передруковуємо за тим виданням.

У *Додатках* зібрано добірку документів, яку ми назвали: ***Матеріали до біографії Євгенії Софії Рабій, що зберігаються в Архіві Ягеллонського Університету***, і які спеціально для цієї публікації підготував д-р Денис Пилипович. І так у збірці документів про магістерські праці, сигнатура КМ 56, зберігається копія Диплому магістра філософії (машинопис) Євгенії Софії Рабій, в якому подано назву магістерської

¹³ Там само. С. 14.

¹⁴ Там само. С. 16.

¹⁵ Там само. С. 18.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само. С. 19.

праці – *Fonetyka dialektu Bojków*, її оцінку та дату захисту: Краків, 27 червня 1930 р. Проте самої праці там немає. Крім того, знаходиться там Свідectwo зарахованих іспитів із цілого періоду навчання – від 20 червня 1927, до 22 червня 1929 року.

У збірці матеріалів Студіом Слов'янського Ягеллонського Університету, сигнатура SSІ 4, збереглися звіти з діяльності Семінару руських мов проф. д-ра Івана Зілинського (1931-1934 рр.). Проф. Зілинський називає такі праці Софії Рабій: *Morfologia dialektu Bojków*; *Dialekt Bojków. Fonetyka, i morfologia* (представлена як докторська дисертація), *Dialekt Bojków* (докторська дисертація). У звіті з діяльності Семінару руських мов за академічний рік 1933-1934, проф. Зілинський підкреслив, що *Najciekawszą, samodzielną pracą dialektologiczną o znacznej wartości naukowej była doktorska dysertacja p. Zofji Rabiej p.t. "Dialekt Bojków", której obszernie streszczenie zostało ogłoszone w Sprawozdaniach Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie tom XXXVII, nr 6, str. 15-29 wraz ze streszczeniem w języku niemieckim.*

У фонді Філологічного відділення, сигнатура WF II 505, зберігається надрукована версія докторської дисертації С. Рабій *Dialekt Bojków* (Краків 1934), на жаль немає там жодних інших документів. Як відомо із листів проф. І. Зілинського до Івана Панькевича, мала б там зберігатися рукописна версія дисертації, а з рецензії проф. Лер-Сплавінського, що *dodano do pracy jeszcze szereg tekstów gwarowych, zapisanych fonetycznie, które jednak nie zostały na razie ogłoszone drukiem.*

В наступній добірці документів, сигнатура WF II 504, збереглося прохання С. Рабій з дня 30 грудня 1933 р., про дозвіл скласти іспит з української та польської філології (у документі подана адреса проживання С. Рабій: Drohobycz, ul. Konarskiego 11); рукописне **Curriculum vitae** з дня 30 грудня 1933 р., яке публікуємо у збірнику, подібно як три інші документи: посвідку проф. Івана Зілинського, що дисертація С. Рабій написана в семінарію руських мов Слов'янського Інституту Ягеллонського Університету; рецензії проф. Т. Лера-Сплавінського та проф. К. Нітша на дисертацію С. Рабій.

У фонді Комісії Державних Вчительських Екзаменів, сигнатура РКЕН 26, зберігаються документи про отримання С. Рабій звання вчителя середніх шкіл, із цінним для біографії вченої проханням ди-

ректора Приватної Вчительської Семінарії у Дрогобичі з дня 1 липня 1936 р. до Комісії Державних Вчительських Екзаменів, надіслати педагогічний диплом, з інформацією, що Рабій склала іспит 25 травня 1936 р.

Проф. Іван Зілінський покладав великі надії на наукову кар'єру Софії Рабій. В листі до Івана Панькевича, написанім у Кракові 3 червня 1929 р., зв'язався: *Я запроваляю своїх учеників до діялект. праці, вже призибали трохи матеріялу, а найбільші надії покладаю на одну ученицю, що приготовляє більшу працю про діялект Бойків, бо про них ще найменше знаємо*¹⁸. Через рік у листі із Замостя інформував свого закарпатського колегу, що: *Я тепер з проф. Томашівським й з нашими студентами робимо досліди язикові й історичні на Холмицині*¹⁹. *Є також П-на Рабіївна. На Бойківщину виберасмося дець аж з початком серпня, тому подай твою адресу, де Тебе шукати від 20/7, то я Тебе повідомлю, де ми моглиб зіхатися. На другий тиждень переїдемо з П-ною Рабіївною в Равщину й Любачівщину, а потім в Перемищину*²⁰.

Софія Рабій, йдучи слідами свого великого вчителя проф. Івана Зілінського, віддала багато зусиль для дослідження бойківського говору в терені, пройшовши від села до села чи не всю Бойківщину. Свідченням того є **Список населених пунктів, у яких Софія Рабій проводила діалектологічні записи**, складений із назв, відзначених дослідницею у її працях. С. Рабій у вступі до друкованої версії докторської дисертації, коротко описала свої дослідження із 1928-1931 рр., називаючи кількість місцевостей, в яких робила записи, їх було 154²¹. З листування з проф. Іваном Зілінським відомо, що ці дослідження вона продовжувала у наступних роках, таким чином цей список значно

¹⁸ Див.: Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913-1951). С. 62-63. Коментуючи цей фрагмент листа, М. Мушинка у примітці назвав чомусь прізвище Марії Пшепурської, тим часом Зілінський писав очевидно про Софію Рабій.

¹⁹ Ці дослідження І. Зілінський плянував видати друком у збірнику *Холмщина*, див.: *rukopisy nevydaného Chelmského sborníku. Sto padesát let česko-ukrajinských literárních styků 1814-1964. Vědecko-bibliografický sborník. Red. dr. Orest Zilinskýj. Praha 1968. S. 378.*

²⁰ Див.: Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913-1951). С. 72. Лист датований: Замостє, 3. VII. 1930 р., підписалися на ньому ще такі учасників поїздки: Ст. Томашівський, С. Рабіївна, П. Зінковська, Бажанський, Хрущ.

²¹ Zofja Rabiej, *Dialekt Bojków*. Kraków 1934. С. 16.

збільшився. Статистика досліджених місцевостей така: у праці *Dialekt Wojków* (Kraków 1934), – названо 115 населених пунктів; у праці *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)* (Філядельфія - Нью Йорк 1980), – названо 106 населених пунктів, при чому спільних для обох праць назв знайдено тільки 55; у статті *Дещо з морфології бойківського говору* (Нью-Йорк 1994), – названо 26 населених пунктів, з чого тільки 8 назв, є спільних для тих трьох праць. У листах С. Рабій до проф. І. Зілінського названо 46 населених пунктів. За нашими підрахунками, Софія Рабій дослідила мову аж 183 населених пунктів Бойківщини й суміжних територій.

Більшість досліджених С. Рабій місцевостей знаходиться сьогодні в межах України, у Львівській та Івано-Франківській областях. При назві кожного населеного пункту подано його приналежність до даного району та області, а при деяких – офіційні сучасні назви. Ці дані подано на основі видання: *Українські Карпати*. Топографічна карта. Масштаб 1:200 000. Київська військово-картографічна фабрика. 2001. Назви місцевостей, що сьогодні знаходяться у межах Польщі, подано в українській та польській версіях, а при їх назвах подано також назву повіту і воєводства, на території якого ці місцевості знаходяться. Українські назви всіх місцевостей звірено із виданням: Dmytro Blazejowskyj, *Historical šematism of the Eparchy of Peremyšl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828-1939)*. Lviv 1995. У цьому каталозі зафіксовано українські назви у формі, яка обов'язувала до часу, коли советська влада нехтуючи місцевою традицією провела ряд змін української топоніміки²².

Друга світова війна і зміни державних кордонів, які після неї наступили, спричинилися до повного руйнування ряду населених пунктів на Західній Бойківщині; в горішній течії Сяну уздовж прикордонної зони по советському і німецькому боках (1939 р.), по советському і польському боках (1944 р.), у межах повоєнної Польщі (1944-1947 рр.), і внаслідок зміни советсько-польського кордону (1951 р.), ряд сіл, від

²² Цій проблемі багато уваги присвятив проф. Олекса Горбач: *Українська топонимастика і безграмотність*. «Сучасність» 1961. № 6. С. 116-118; *Топонімічна болячка УРСР*. «Сучасність» 1966. № 7. С. 118-121; *Топонімічний патріотизм в Українській РСР*. «Сучасність» 1967. № 6. С. 119-122.

Лютовиськ по Устрики Долішні, було передано Польщі, а їхнє українське населення депортовано на Україну.

У *Додатках* передруковано також мапу *Межі Бойківщини*, яку проф. Іван Зілинський опублікував у статті *Границі бойківського говору*²³. Цю мапу виготовив Ст. Паздюрко²⁴. При її складенні проф. Зілинський користувався, між іншим, мовознавчими даними Софії Рабій²⁵.

*

Зібрані у збірнику статті передруковано без будь-якого мовного та стилістичного редагування, за винятком статті *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)*, яка не була старанно відредагована першим видавцем. Для передачі діалектних текстів у всіх статтях застосовано одну систему українських діакритичних знаків. Примітки до текстів С. Рабій-Карпинської, позначені цифрами належать автору, натомість зірками та у квадратних дужках – упоряднику. Науковий апарат видання збагачений *Показчиком осіб* та *Показчиком географічних назв*.

Упорядник дякує Юрієві Ясіновському, Олегові Павлишину та Денисові Пилюповичу за допомогу у пошуках і копіюванні текстів Софії Рабій-Карпинської.

Володимир Пилюпович

²³ Див.: «Літопис Бойківщини» 1938. Ч. X. С. 75-87.

²⁴ Про особу Ст. Паздюрка не маємо жодних інформацій, бути може, що був він студентом географії Ягеллонського Університету й учнем Володимира Кубійовича. Як можна судити по стилі письма, був він теж автором мапи *Діалектологічна карта Лемківщини й сумежних говорів*, яку опублікував І. Зілинський у статті *Питання про лемківсько-бойківську границю*. *Lud Słowiański*. Tom IV. Zeszyt 1. Kraków 1938. S. A 75-A 101.

²⁵ Там само. С. 80-81.

Дещо з морфології бойківського говору

СОФІЯ РАБІЙ

У бойківському говорі заховалося багато архаїзмів. Слідні вони у фонетиці,¹ морфології, складні та словництві. Та побіч архаїзмів запримічується в мові бойків багато новіших процесів, спільних цілій українській мовній території.

Багато нових тенденцій завважити можна в морфології бойківського говору, хоча й тут заховалось багато дуже цікавих старих форм.

Морфологія бойківського говору є дуже багата, й треба окремої праці, аби її як слід обговорити. У моїй розвідці постараюся подати лише помітніші нові процеси та архаїзми бойківської відміни йменників.

Характеристичною прикметою відміни йменників у бойківському говорі є багатство закінчень у кожному майже відмінкові. Стрічається рефлексі закінчень усіх типів давньої деклінації, а також новотвори, що постали з контамінації двох або більше старих закінчень. Деколи заховалися архаїчні форми тільки деяких відмінків якогось слова — невідмінні.

Дуже цікава є форма *pan'a/* = польське *panię/*, називного середнього роду. Стрічається її переважно в піснях: *i'ixało p'an'a z V'engŭg'* на *P'olšču*, *p'ышпїі p'an'a* (Висоцько Вижне), *paš star'osta p'an'a*.²

Іменник *пані* має серед бойків часто в святочній мові, або коли бойко говорить про когось з пошаною, форму *p'an'ija*: *p'an'ija u'wišta* (Беньова), *p'aša p'an'ija* (Ільник), *p'an'ija zasťably*, *pan'ijka*.³ Форм залежних відмінків цього йменника я не стрічала.

Іменники чоловічого роду, закінчені в називному однини на *-r* перейшли переважно до м'якої відміни (хоча це *-r* на кінці слів є

Праці

Dialekt Bojków

A. Wstęp

1) Źródła

Literatura jest stosunkowo mała. Dość pobieżnie wiadomości o Bojkach i ich języku podają J. Werchratski w rozprawie: *Die ruthenischen Mundarten* (Oesterreichische Monarchie in Wort und Bild. Galizien. Wiedeń 1898, str. 510-22) i w pracy: *Die Mundart der Gegend von Uherci bei Lisko* (Arch. sl. Ph. XXV 407-24, XXVIII 513-26), oraz I. Kopernicki w pracy: *O góralach ruskich w Galicji, zarys etnograficzny* (Zbiór wiadom[ości] do antropol[ogji] kraj[owej]. XIII, Akademyja [Umjętności] 1889, str. 1-34). Praca I. Święcickiego: *Бойківський говір села Бітля* (З[аписки] Н[аукового] Т[овариства імени] Ш[евченка]. CXIV, 1913) poza szerszym omówieniem językowych cech bojkowskich, podanych przez Werchratskiego, mało przynosi nowego. Ostatnio ogłoszona rozprawka A. Kniażyńskiego: *Межі Бойківщини* (Літопис Бойківщини, Sambor 1931) tylko częściowo wytrzymuje krytykę.

Opis poszczególnych dźwięków i zjawisk językowych podają: O. Broch: *Slavische Phonetik* (Heidelberg 1911) i *Узпорусское нарѣчіе села Убли* (Petersburg 1899), J. Ziłyński: *Opis fonetyczny języka ukraińskiego* (= Prace Kom[isji] jęz[ykowej Polskiej] Ak[ademji] Um[jętności], nr 19, 1932); *Дещо з фонетики українських говорів* (Almanach jubileuszowy wiedeńskiej studenckiej «Siczy». Lwów 1908); *Проба упорядкування українських говорів* (З[аписки] Н[аукового] Т[овариства імени] Ш[евченка]. CXVII-CXVIII 1931); *З фонетичних студій. I. У справі лаябілізації та веларизації в українській і в декотрих інших словянських мовах* (Lud Słowiański I., 1930).

Fonetycznie zapisanych tekstów niema wcale, a inne dotąd ogłoszone materiały folklorystyczne posiadają przeważnie wartość tylko morfologiczną i lek-

sykalną. Dlatego też opis dialektu Bojków autorka opiera przede wszystkim na własnych spostrzeżeniach i materiałach, zebranych w 154 miejscowościach obszaru bojkowskiego. W czasie feryj letnich 1928 roku zbierała materiały w następujących wsiach: Płoskie, Galówka, Gronziowa, Mszaniec (powiat starosamborski)¹; Michniowiec, Łopuszanka Lech[nowa], Łypie, Chaszców, Łomna, Wołcze, Żukotyn (powiat turczański), oraz Sprynia i Zawór (pow. samborski). W 1929 r. była we wszystkich wsiach powiatu starosamborskiego, w kilku pow. leskiego (Wołosate, Ustrzyki gór[ne], Brzegi gór[ne], Dwer-nik, Nasieczne, Caryńskie, Stuposiany, Procisne, Krzywka, Żurawin, Smolnik, Lutowska) i we wszystkich wsiach powiatu turczańskiego, z wyjątkiem wsi Isaje, Jasionka mas[iowa], Jasionka stec[iowa], Kondratów, Radycz, Hołow-ska i Krenciata, Rosochacz, Mielnicze, Zubrzyca. W 1930 r. przestudjowała na-stępujące wsie pow. drohobyckiego; Stronna, Podbuż, Uroż, Kropiwnik stary i nowy, Schodnica i Dobrohostów, z pow. skolskiego wsie: Koziowa, Korostów, Orawa, Orawczyk, oraz nieobjęte badaniami w 1929 r. wsie pow. turczańskie-go. W 1931 r. przeszła wsie pow. leskiego aż po rzekę Solinkę, w pow. droho-byckim wsie: Majdan, Rybnik, Orów, Dolhe, w pow. skolskim: Synewódzko wyż[ne] i niż[ne], Sopot, Kruszelnica, Kamionka, Sławsko. – Oprócz tego wy-zyskała autorka, zwłaszcza w morfologii, wszystkie materiały etnograficz-ne ogłoszone dotąd w różnych tomach З[аписок] Н[аукового] Т[овариства] ім[є]ни Ш[евченка], Збір[ники], Мат[еріалів] до укр[аїнської] етноль[огії], Zbioru wiad[omości] do antr[opologii] kraj[owej] i w innych czasopismach (npr. *Wędrowiec* I, Kołomyja 1882) i inne.

2) Nazwa «Bojki»

Co do pochodzenia nazwy *Bojki* istnieją dość różne hipotezy. I tak J. Sza-farzyk², a za nim I. Wahlewicz, J. Celewicz, O. Partycki, I. Franko, I. Sza-raniewicz, X. S. (pseudonim) i J. Hołowacki, opierając się na wzmiance cesarza Konstantego Porfirogenety, o ziemi zwanej *Bołkor*³, wywodzą tę nazwę od narodu celtyckiego *Bojów*. Drudzy (Petruszewicz, Naumowicz),

¹ Dawny podział administracyjny.

² *O zemi gmenovane Bojky*. Časopis Českeho Muzeum. XI. Praha 1837.

³ *De Administratione Imperii*, c. XXX.

Badania autorki potwierdziły częste używanie przez Bojków partykuły *boje*. Może ona mieć różne znaczenie (a więc nie tylko ‘tak jest’, ‘jawohl’). Przykłady: *оу бôу|е у нас тôго ўс|уд|а* (‘jest u nas tego wszędzie’, Rybnik), albo: *оу бôу|е забу|ў т|акы ўс|о* (powiedział Bojko, nie mogąc sobie czegoś przypomnieć, Zubrzyca), *та бôу|е бôм н|е заб|оў* ‘abym nie zapomniał’, *|а н|е б|оу|и бы н|е заб|оу|и* (Korostów) i t. d. Ponieważ partykuła ta częściej występuje we wsch. Bojkowszczyźnie, to ci Bojki, którzy partykuły *бôу|е* nie używają, mówią na swych sąsiadów, że *б|оу|каш|м*. Tak np. słyszała autorka w Zubrzycy, jak pastuszki naśmiewały się z chłopca z Ilnika, mówiąc: *т|и³ |е н|е н|ц|кый б|оу|ку, ч|о так б|оу|каш|*, *бôу|е п|’ид|еш|*, *бôу|е за ж|ену*, *бôу|е за б|оў*, *бôу|е з|’м|и ўшак|е*.

Pytanie dotyczące obszaru i granic dialektu Bojków do dziś pozostało nierozstrzygnięte. W. Pol (op. c.) i J. Hołowacki¹⁰ ograniczają Bojkowsz-

¹⁰ J. Hołowacki: *Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси* III/2. Moskwa 1878.

czyzną tylko do obszaru pomiędzy Łomnicą a źródłami Dniestru i Sanu. Wyznaczone zaś ostatnio przez Kniażyńskiego (op. c.) terytorium Bojkowszczyzny jest za wielkie, albowiem do dialektu Bojków zalicza on także gwary zakarpacie, od rzeki Laborzec* na zachodzie, aż po Marmaroski Syhot** na wschodzie. Wprawdzie niektóre cechy (jak np. miękkie końcowe -y' w rzeczownikach typu *ŷôm¹êy'*, *zôph¹êy'*, wokalna harmonja) są wspólne całemu temu obszarowi aż po rzekę Tereswę*** na wschodzie, jednakowoż tych wspólnych cech jeszcze za mało, ażeby można mówić o przynależności tej części Zakarpacia do dialektu Bojków.

Na podstawie wyników dotychczasowych badań autorki terytorjum Bojkowszczyzny ciągnie się od rzeki Solinki (lewy dopływ Sanu) na zachodzie, aż po Łomnicę (prawy dopływ Dniestru) na wschodzie; na północy sięga w przybliżeniu do rzeki Strwiąż**** i Dniestr, a na południu należy zaliczyć do Bojkowszczyzny także Werchowinę (t. j. gwary zakarpacie wzdłuż granicy czzechosłowackiej*****). Inaczej powiedziawszy, Bojki zamieszkują: wschodnią część powiatu leskiego, południową starosamborskiego, cały turczański, dwie wsie Sprynia i Zawór powiatu samborskiego, południową część powiatu drohobyckiego, dolińskiego, kałuskiego, cały skolski, południowy skrawek powiatu stryjskiego i t. zw. «Werchowinę». Dokładniejsza granica dialektu Bojkowskiego, zaczynając od zachodu, biegnie w powiecie leskim przez wsie Przysłup, Krzywe, Zawóz, Polanka, Sawkowczyk, Solina, Uherce, Myczkowce, Boberka, Łobozwa, Hoszowczyk, Rabe; w powiecie starosamborskim przez wsie Galówka, Płoskie, Wyciów, Tysowica, Strzyłki, Łużek gór[ny], Niedzielna; w powiecie drohobyckim przez wsie Załokieć, Opaka, Schodnica, Iwaszkowce, Dobrohostów, Bystra, Uliczne; w powiecie stryjskim przez wsie Dołhołuki, Rozhurcze; w powiecie dolińskim przez wsie Tysów (Cisów), Bolechów, Cerkowna, Stańkowce, Roztoki, Mizuń n[owy], Maksymów-

* Лаборець – ріка на сході Словаччини.

** Сигіт Мармароський – місто над Тисою в Румунії, на кордоні із Закарпатською областю.

*** Тересва – ріка на сході Закарпатської області.

**** Офіційна назва Стрв'яж – ліва притока Дністра. Натомість форму *Стривігор* подає академічний *Словник гідронімів України*. Ред. колегія А. П. Непокупний, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. Київ 1979. С. 533.

***** Мова йде про передвоєнний кордон Польщі з Чехословаччиною, сьогодні це межа Львівської та Закарпатської областей.

ka, Hrabów, Łopianka, Spas, Łuhy, Lipowica, Śliwki; w powiecie kałuskim przez Porohy, znów w powiecie dolińskim przez Jasień, Osmołę. Wzdłuż podanej granicy ciągną się gwary przejściowe¹¹, do dialektu Łemków, Hucułów i gwar naddniestrzańskich.

Granice te podane tu na podstawie następujących cech, wspólnych wyżej oznaczonemu obszarowi:

- 1) Zachowanie *a* po palatalnej, np. *кôн'*¹*a*¹², *с'а*¹*òдy*, *нiам*, *ч'ас*.
- 2) Przejście *'e* > *'a* w nom. acc. neutr. typu *з'ил'a*, *лiу'с'м'a*, *ж'у'м'a*.
- 3) Zachowanie różnicy między refleksami prasl. **u* i **i*: *быѣ* 'był'; *буѣ* 'bił', *си^eн*, *нос'и^eмi^e*, *нiу'я*.
- 4) Zwężenie samogłoski *e* > *ê* w zgłosce zamkniętej przed następującą spółgłoską palatalną, np. *дêн'*, *хл'онêц'*, *нêй* 'niech'.
- 5) Miękczenie każdej spółgłoski przed *i* (niezależnie od jego pochodzenia), np. *с'м'iѣ*, *н'и^c* (< *носъ*), *зан'и^c*, *с'и^cмi^e*.
- 6) Wokalna harmonja *mên'êp'*, *на нôp'ôз'и*.
- 7) Zanik *ѣ* i *з* interwokalicznego: *м'аy* < *м'аѣy*, *м'оô* < *м'оѣô*.
- 8) Koronalno-dorsalna palatalizacja spółgłosek przed *i*, *a*: *м'ик*, *д'ак*, *с'инô*, *с'a*.
- 9) Brak *л*, *н* epentetycznego po wargowych: *л'убиѣ*, *здôp'оѣа*, *и^eмi^e*.
- 10) *л* średnie w końcówkach part. paeter. act. powszechnie, a w innych pozycjach rzadziej: *хôд'и^eла*, *был'и^e*, *л'езкый*, *л'ана* 'ładna', *мôлôд'и³ѣ*.
- 11) Miękkie *ч'*, *ж'*, *ш'* w każdej pozycji: *ж'аба*, *ч'орни^{e3}ѣ*, *ж'и^eмô*, *н'и^c*, *п'и^cка*.
- 12) *д̄з*, *д̄ж*, *ж̄д̄ж* zamiast ogólnoukraińskiego *з*, *ж*, *жд*: *д̄з'ернô*, *м'ед̄ж'и^e*, *ж'д̄ж'аѣ* (< *ждаѣ*).
- 13) Zachowanie *p'* w środku i na końcu wyrazów: *вêp'х*, *млиⁿ'ар'*.
- 14) Przejście *-н' -* > *-и^e-* przed *-к-*: *кôзач'êйкô*, *си^eв'êйкый*.
- 15) Wpływ miękkiej spółgłoski na poprzedzającą spółgłoskę: *д'в'и*, *с'м'иѣ*, *с'н'иⁿ*.
- 16) Przejście grupy *шк-* > *чк-*: *ч'к'ода*.

¹¹ Dotychczas zbadała autorka tylko gwary przejściowe pow. starosamborskiego, sięgające po wieś: Nanczółka (od zach.), Wołoszynowa, Ławrów, Spas, Terszów, Rykowa Suszyca, pow. samborskiego po Sprynię, Zawór, Monasterzec i drohobyckiego po Stronnę, Podbuż, Uroż, Nahujowice.

¹² Transkrypcja fonetyczna prof. Ziłyńskiego w «Opisie» cf. str. 5 i 6.

- 17) дн- > н: л'а_на, н'єс'ка.
 - 18) -бн- > -мн-: др'і_{мн}и³й.
 - 19) Palatalne -ц' w typie: ѥ_{ом}'ѥц', ѥ_{дов}'ѥц'.
 - 20) Palatalne -с' - przed sufiksem przytmiotnik. -кый: м'іс'к'ый.
 - 21) Palatalne -т w 3 osobie sg. i pl. praes. с'і_д'у_т', с'у_т'.*
 - 22) Часте чованє дзвієчності спільгоски выгłosowej: б'і_б, р'і_д, в'і_з.
 - 23) Formy czasownika typu: т_р'у_емам, т_р'у_емаш', т_р'у_емат, т_{ри}^емам^е, т_{ри}^емат^е.
 - 24) Formy 1. i 2. osobie pl. na -м^е (z akcent. na końcówce) i -т^е: б'і_гам^е, несем^е, х_од^ут^е.
- Опрócz tego р_ознє вл_астив_остї лекс_ыкал_нє і син_так_тич_нє.

4) Stanowisko dialektu Bojków wśród innych dialektów

Dialekt bojkowski należy do zachodniej grupy ukraińskich dialektów¹³.

* Представлені у цьому пункті дані, викликали цікаву дискусію поміж Іваном Панькевичем та Іваном Зілінським.

І. Панькевич у листі із 9 листопада 1933 р., пише що: *Ось став я над рефератом твоїм о праці Рабівної в Sprawozdaniach, де на стор. 18-19 вчислені прикмети, спільні всім північним бойківським говорам [...]. Тимчасом я зустрічаюся в дальшій читанні з певними противоріччями. Як одна з прикмет подана під 21) м'яке т sing. i plur. А тим часом на стор. 29. стоїть: W 3 os. sg. obok -т twardego często zwłaszcza na pld., występuje -т palat. – Що ж отже є законним?*

І. Зілінський у листі із 28 листопада 1933 р., відповідає що: *Зараз по одержанні твого листа я написав п. Рабівні (яка ...нарешилі дістала посаду в Дрогобичі), щоби прислала мені пояснення на Твої цініні завваги й запити що до деяких місць друкованого Résumé її праці про діалект Бойків. Не можучи діждатися від неї відповіді, видобув я з Іспитової Комісії її оригінальну повну працю та переконався, що в résumé на ст. 19 через недогляд пропущено в пункті 21) слово Sporadyczne (palat. -т в 3 os. sg. i pl...). У своїй повній праці вона виразно говорить, що побіч пануючого твердого закінчення в діал. бойк. стрічається навіть доволі часто м'яке -т' в декотрих південнобойк. селах, як нпр. в Головську, Мохнатім, в Яворі, Устріках гор., у Двернику, Беньовій, але в туні: бігат, чытат etc. Навіть у тих селах виступає все тільки тверде закінчення. [...] Я пригадую собі, що П-на Раб. писала це résumé "на гвалт" ночами перед своїм відїздом на ферії 1932 р., коли проф. Ніч згодився нарешилі видрукувати його, щоби воно могло заступити друковану цілу працю яко докторська дисертація (бо хто ж її тепер видрукує таку велику працю в цілості, а нові приписи жадають друкованої дисертації) і тому могла легко поробити деякі похибки. Див.: Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем (1913-1951). Упорядкування, вступна стаття та примітки Микола Муш і н.к.а. Нью-Йорк – Праїшів 2008. С. 120 і 122.*

¹³ Ziłyński: *Проба*, str. 363, 365, 369.

Od dialektów sąsiadujących z nim odróżnia się dość wybitnie. I tak od Łemków różni się:

- a) ruchomym akcentem (łemkowski dialekt ma akcent stały),
 - b) wymową nagłosową samogłosek z protetycznymi spółgłoskami (w łemkowskim przeważnie bez przydechu),
 - c) konsekwentnem doprowadzeniem zmiany $\bar{o}, \bar{e} > 'i$: $n'ic$ (g. *носа*) i $n'ic$ ($< несль$) (w łemkowskim $\bar{o} > i$, $ы$, $\bar{e} > i$, y , $йу$: *ніс*, $n'ic$ || $n'ус$, *кыт*, *т'утка*, *м'юд*¹⁴),
 - d) palatalizacją spółgłosek przed i niezależnie od jego pochodzenia: $nôm'ik$, $m'icmô$, łemkowskie: $n'omik$, $m'icmo$,
 - e) palatalne $-u'$ w msc. typu $ÿôm'êu'$ (w łemkowskim twarde $-u$: *хл'ону'у*),
 - f) palatalnością spółgłosek wygłosowych w rzeczowniku msc., np. $mêc'm'$, $ÿôz'ên'$, $k'in'$ (w łemkowskim *оz'ен*, *см'ерт*, *к'ін*),
 - g) brakiem w dialekcie bojkowskim częstej w łemkowskim dialekcie końcówki $-om$ w instr. sg. fem., np. *p'уком*, *мар'уе'ом*,
 - h) różnicami leksykalnemi.
- Od dialektu huculskiego odróżnia go:
- a) zachowanie $'a$ po palat. (bojkowskie *ж'лаба*, *йак'ый* – huculskie *ж'еба*, *йек'ий*, *й'ермарук*),
 - b) rozróżnianie refleksów prasł. $*u$ i $*i$: (w huculskim *ту'е*, *су'н*, *ду'к*),
 - c) wymowa przydechowych spółgłosek przed nagłosowymi samogłoskami (w huculskim *yn'u'p*, *oz'ên'*),
 - d) miękkie $-u'$ w typie rzeczownika: $môlôð'êu'$ (huculskie *ÿдов'eu*) i fem. $môlôð'u'ç'a$ (huculskie *мулуд'u'çа*),
 - e) brak t. zw. $л$, $н$ epentetycznego po wargowych (huculskie *л'убл'ет*, *мн'есо*),
 - f) zmiana ogólnoukraińskiego $з$, $ж$, $жд > \bar{дз}$, $\bar{дж}$, $ждж$ (huculskie *зи'л'ени'й*, *м'еж'у'е*, *ж'л'ду'е*),
 - g) palatalne $-c'$ w przymiotniku (huculskie *н'у'еский*),
 - h) wymowa pref. *ви-* jak *ÿы-*, *ÿо-*, *ÿо-* (w huculskim *ви-*: *в'ібрами'*),
 - i) forma zaimka zwrotnego $c'a$ (huculskie *су'*),
 - j) brak konsekwentnego huculskiego m' , $ð' \neq k'$, t' , k ,

¹⁴ Por. I. Werchratski: *Про говор галицьких Лемків*. Lwów 1902.

k) brak tworzenia superl. przymiotników i przysłówków przy pomocy compar. z prefiksem *май-*: huculskie *майл'инуу^e*,

l) fut. *бѣд'ы хôд'у^eму^e* (w huculskim *хôд'у^eму^eму*),

m) formy praeter. 1. os. pl. *хôд'у^eѣѣм* (w huculskim *хѣд'у^eѣс.му^e*),

n) różnice leksykalne.

Za długo byłoby wyliczać cechy różniące dialekt bojkowski od gwar naddniestrzańskich¹⁵. Wspólnych im cech jest zaledwie trzy:

a) przejście *-н'-к-* > *ѣк-*,

b) palatalna wymowa grup *ч'а, ж'а, ш'а*,

c) formy instr. sg. fem. *нôд'оѣ, д'оброѣ* i zaimk. *мноѣ*.

Od gwar wsch. -zakarpackich różni się dialekt bojkowski:

a) doprowadzeniem *ô, ē* > *'i* (w zakarpackich *ѣ, ö* (< *ô*), *'ѣ* (-*ѣѣ*), *ѣ* < *ē*),

b) odmiennym akcentem¹⁶.

Na podstawie przeglądu cech językowych dialektu Bojków i porównania ich z cechami sąsiednich dialektów można powiedzieć, że dialekt ten z pośród gwar południowo-zachodnich posiada najwięcej cech, występujących w dialektach wschodnich, a przez to jest najbardziej zbliżony z pośród gwar byłej Galicji wschodniej do ukraińskiego dialektu kulturalnego.

B. Fonetyka

I. Wokalizm

1) Samogłoski płaskie

Ogólno-ukraińska samogłoska *i* odpowiada często po wargowych, rzadziej po innych spółgłoskach w końcowej zgłosce infinit. dźwięk *і*, nieco tylko niższy od *i* normalnego, nie miękczący spółgłosek: *н'авіім*,

¹⁵ Por. J. Janów: *Gwara Moszkowic i Stwki naddniestrzańskie*. Lwów 1926.

¹⁶ Por. I. Werchratski: *Знадоби до пізнання угорско-руських говорів*. 3. H. T. III. XXVII.

в'іти^ер, бі^да, мій, х^од'і^мі. Zamiast *i* < *ō* we wsiach na południe od Skolego, Turki, Lutowisk pojawia się niekiedy po wargowym *ы*: *ныст, ўыткы, бык*. Pod wpływem *p* dźwięk *i* obniża się do *u^е*: *зру^ех, ў'оги^ерук, на дв'у^ер*. Po *й* akcentowanym *i* obniża się do *e*: *б^оў'емс'а, ў'егла* || *йу^егла*. Nagłosowe *i-* występuje jak *u^е*, lub z protetycznym *й* jak *йу^е*: *у^екра, йу^еў'ан, у^емл'а* 'mgła'. Kiedy wyraz poprzedzający *i* kończy się samogłoską, to *i* nagłosowe traci zgłoskotwórczość i przechodzi w *й*: *ни^е ў^ду^е, ў^он'а ў в'ін*. Drugorzędne *i* pojawia się w nagłosie przed grupą spółgłosek, gdy pierwsza z nich jest płynna: *у^емл'а, ў'у^ени^ек* 'Płnik', *йу^ел'в'іў*.

Ogólno-ukraińskie akcentowane *u^е* często obniża się do położenia średniego, do *e*: *д^о Зуб^ру^ей'і, з'лен'м^о, жу^еб'ес, зап^об'ему^е*. W infinit. *u^е* niekiedy skutkiem asymilacji do *і* w następnej zgłosce podnosi się do *і*: *х^од'і^мі*. Ten sam dźwięk spotykamy na miejscu ogólnoukraińskiego *u^е* (< **i*) po *l*: *д^о С^ок'о^лік, х^од'у^елі*. Ponieważ dialekt bojkowski zachowuje różnicę między refleksami **u* a **i*, ogólnoukraińskie *u^е* występuje tylko na miejsce **i*: *д'у^екый, н'у^ен'і, ж'у^ет^о, ш'у^еїа, ч'у^еї*.

Na miejsce prasl. **u* występuje samogłoska *u³* po wszystkich spółgłoskach, z wyjątkiem wargowych i tylnojęzykowych: *р'у³ба, ў³д^оу³ (gen. sg.), т'у³ж'ду^ен', су³н, з'і^ци³ў* 'godny'. Po wargowych i tylnojęzykowych występuje samogłoska szeregu tylnego, z położeniem średnim *ы*¹⁷: *бык'ы (nom. pl.), в'ывіз, д^ор'озы (gen. sg.), х'ыж'у^еї* 'bystry, dziki', *д'іў'кы (n. pl.)*. W zachodniej Bojkowszczyźnie (w powiecie leskim) *ы* obniża się niejednokrotnie do *a*: *хаб'а, коб'алу (acc. sg.), кан'і^мі (< кын'і^мі)*.

Samogłoska *e*, zależnie od akcentu i od sąsiednich spółgłosek palatalnych, posiada kilka odmianek:

a) zwężone *ê* (niekiedy *і*) występuje w zamkniętej zgłosce przed palatalną lub przed *й*: *хл'он^еу', з^орн'у^е', д^ен', н^еї, в'ірх* i pod wpływem wokalnej asymilacji: *м^ен'êр*,

b) *u^е* na miejscu *e* nieakcentowanego *ну^ер'е, д^о с'ебу^е*,

c) *i* zamiast *e* nieakcentowanego po *й*: *йі^з'о, д'аў'ііс (praeter), м'аїі*,

d) *e^a* obniżone w sąsiedztwie *р, л*: *не^aре^aл'із, ни^е кле^aнлу^е* w zgłosce nieakcentowanej.

¹⁷ Por. Ziłyński: *Opis*, str. 21.

Ogólno-ukraińskie *a* po palatalizacji nie ulega zmianie: *кôн'а* (g. sg.), *ч'ас, с'ан, з'ам', н'ан'а* 'piastunka', *мѣ'асô, р'ад, ѣад* (*з'ади'ни*³). Przed *ŷ* akcentowane *a* labializuje się na *â*: *âđŷ, з'âŷтра, л'âŷка*.

2) Samogłoski zaokrąglone

Nieakcentowane ogólno-ukraińskie *o* zwięża się w *ô*: *вôл'u³* (n. pl.), *нôŷôл'ейкы*, a w *y* tylko w północnej części Bojkowszczyzny przed *i* (akcent w następnej zgłosce) i niekiedy w wygłosie: *мыб'и, м'илу, тунк'ый*. Pod wpływem wokalnej asymilacji we wsiach na południe od Lutowisk, Turki, Skolego ulega zwiężeniu *o* > *ô* przed następującą zgłoską zawierającą *i*: *на нôп'ôз'и, ну³ ôôп'ôз'и*. Z drugiej zaś strony pod wpływem wokalnej asymilacji zachowuje się *o*, nawet nieakcentowane: *моз'о, коз'о, кор'оŷ*. Nieakcentowane *o* przed *a* akcentowanym asymiluje się często z nim: *нôдаб'аŷи, баз'amô*. Nagłosowe *o* otrzymuje protetyczne *ŷ*, w rzadziej *ŷ*: *ŷôн'a, ŷôм'êу', в'оŷôч', ŷôл'иŷ*. Bez protetycznego *ŷ*, w wymawia się *o* tylko w emfazie: *ômô, ôн там, ôб'и*. Nieakcentowane *o* nagłosowe, zwiężając się niekiedy w *y*, traci zgłoskowotwórczość i zanika (w pozycji międzywyrazowej): *ŷб'оŷи, ŷтŷôп'и^e, ŷна, ну^e (о) брôб'ылас'a, хто (о) бŷ'иŷс'a*.

Nieakcentowane *y* traci zgłoskowość: *y* > *ŷ*:

a) w nagłosie: *ŷму^eп'аму^e, ŷзôсм'и^eла, ŷкрâŷ*,

b) w wygłosie skutkiem zaniku *ŷ* interwokalicznego.: *мôб'ôŷ, б'абôŷ* (instr. sg.), *маŷ, даŷ* (1. sg. praes.). Akcentowane *y* wymawia się z proteptycznym *ŷ*: *ŷ'yxу, ŷ'yzyŷ* 'węgiel'.

W sąsiedztwie wargowych bojkowskie *ы* posiada zlabjalizowaną odmianę *ô*¹⁸: *бôŷ, бôл'a, м'ôŷс'a, мôш'и* 'mysz', *кôб'ôм*¹⁹, w pref.: *ви-: ŷ'ôбрату^e, ŷ'ôви'рну^e, ŷôн'адôк, а мô ŷ му^eб'е*. We formach imperf. słowa *быти*, dźwięk *ô* występuje na całej Bojkowszczyźnie, ale tylko u starszych. Po innych spółgłoskach *ô* zamiast *ы* występuje sporadycznie w południowej Bojkowszczyźnie także przeważnie u starszych. U młodych

¹⁸ Por. Ziłyński: *Opis* 43-7 i *Дещо* op. c., Broch O.: *Slav. Phon. i Угрозусск. нарѣч.* op. c.

¹⁹ Por. I. Świąciecki: *Boŷk. гов.* op. c., Werchratski: *Die ruthen. Mundart*, op. c. i *Über der Mundart der Marmaroschen Ruthenen*. Stanisławów 1883, str. 7 (uwaga), i Kniażyński op. c.

częściej słyszy się *ô*: *ôôŷ*, *ôôl'a* || *ôyŷ*, *ôyl'a*, *ô|ônu^epu^e* (tylko we formach *ôyту* i w prefiksie *вы*, w innych pozycjach młodzież mówi *ы*).

3) Półsamogłoski *ŷ*, *ŷ*

Spirantyczne *j* występuje tylko w emfazie: *jix*, *jim*, *mo|jiôĵ*. Normalnie we wszystkich pozycjach występuje *ŷ*: *ŷiz'o*, *cŷ|oŷi*, *ôôŷ|eŷ*, które często skutkiem nieenergicznej wymowy ginie. Najczęściej zanika *ŷ* interwokaliczne: *mô|a*, *may* (1. os. sg. praes.), *ô|aôôy* (instr. sg.), oraz *ŷ* końcowe wyrazu: *ô|ôôpu³ ôôŷ nan*, *na m'i p'lim'i ôôp'ôz'i*. Rzadziej w środku wyrazu przed spółgłoskami: *vos'ky*, *mau'tp'oŷa*, *stap'ekyŷ*, *naô'iui'l'a*, *naui'l'a*.

ŷ niezgłoskotwórcze występuje jak:

a) spółgłoska protetyczna przed *o*, *y* nagłosowem na miejscu nieakcentowanego *o*, *y*; także skutkiem t. zw. wokalnej harmonji: *nu^eŷ|e ŷ ô|oma*, *ôôl'a ŷ m'eni^e*,

b) na miejscu *o*, *l* (o czym przy omawianiu spółgłosek *o*, *l*).

II. Konsonantyzm

1) Spółgłoski wargowe

Wargowe palatalne wykazują tendencję do zatrąty palatalności²⁰: *nĭcm* || *ôik*, *ôyk*, *zav'iz*, *ôîô|a*. Po zdyspalatalizowaniu wargowych, przed samogłoskami tylnymi, pozostał ślad ich pierwotnej palatalności w postaci dźwięku przejściowego *ŷ*: *nŷam*, *ôŷym*. Tak zw. *л*, *н* epentetyczne po wargowych nie występuje (tylko *ŷ*): *л'yôŷam*, *zôôp'oŷŷa*, *mŷ|amu^e*, ale zawsze *zu^eml'a*. W grupie *c'ô'-*, *z'p-*, *u'ô'-* nastąpiła dyspalatalizacja *-ô-* (bez pozostawienia śladu teŷże w postaci *ŷ*): *c'ŷamô*, *u'ŷax*, *z'ŷaz'âŷ*.

²⁰ Por. powiedziane przy *i* (*i*).

Spółgłoska *в* występuje w trzech odmianach:

a) *ѣ* na początku i w środku wyrazu przed samogłoskami zaokrąglonymi i przed *ы*: *ѣом'ѣу'*, *ѣ'уѣку*, *ѣ'ох*, *ѣ'ωбрати^e*, *ѣ'ытри³мѣѣ*, *траѣ'a*, *зѣтѣу¹у^e*, *кѣас*, oraz w środku wyrazu i na końcu po samogłosce: *нр'ѣѣда*, *кроѣ*,

b) *в*, które trudno odróżnić od *ѣ*, w tych samych pozycjach przed samogłoskami co *ѣ* zależnie od wymowy mniej lub więcej starannej,

c) *в* przed *и*, *у^e*, *е*: *в'иму¹'а*, *вер(з)*, *зав'іѣ*, *кпу^eв'е*, *заву^eз'у^e*.

Nieraz *ѣ* po samogłosce przed spółgłoską zanika: *б'убы*, *кубас'а*, *ѣ'обату^e*, *бѣѣк'іс'кѣѣ*.

Bezdźwięczne *ф* występuje tylko w wyrazach zapożyczonych: *ф'айни³ѣ*, *ф'алат* 'szmat drogi', i jest często zastąpiony przez *н*, *х*: *нѣмѣранѣѣ'ату^e*, *х'абру^eка*.

2) Przedniojęzykowe

a) zwarte *м*, *ѣ* palatalizują się koronalno-dorsalnie, tak przed *и* < **e*, *ѣ*, jak i przed *і* < *ѣ*: *нѣм'ік* 'potok', *нѣм'ік* < петекль używane w znaczeniu 'poszedł niewiedomo gdzie', *м'і'лу*, *ѣ'іѣка*, *ѣ'іс'м'ѣѣ*. Przed *а* stopień zmiękczenia *м'*, *ѣ'* jest nieco silniejszy, niż przed *и*: *ѣ'акѣѣату^e*, *зам'аг*. Prócz pozycji przed samogłoskami *и*, *'а* (i w deklinacyjnych formach przed *'о*: *зѣс'м'ѣм*) występuje palatalne *м* także na końcu wyrazów w rzeczownikach typu: *к'іс'м'*, *з'іс'м'*, niekiedy w 3. os. praes. sg. pl.: *с'іѣ'у^eм'*, *сѣм'*, *нал'ам'*, a czasem także w liczebnikach, obok twardych: *нѣам' || нѣам*, *ѣ'е'с'ам' || ѣ'е'с'ам*, ale zawsze *у'іс'м'*.

b) szczelinowe.

Spółgłoski *с*, *з* bardzo słabo palatalizują się tak przed *и* jak i przed *'а*, *'у*, *'о* (w form. dekl.): *с'іѣ*, *с'ан*, *с'іозѣ*, *с'уѣ'у^e*, *з'іму¹ѣѣ*, *з'ам'*. Prócz pozycji przed samogłoską zawsze palatalne *с* występuje w przymiotnikach, np. *н'ан'с'кѣѣ*, *бѣѣк'іс'кѣѣ*, w rzeczownikach typu *к'іс'м'*, *з'іс'м'* i liczebnikach *у'іс'м'*, w grupach *с'ѣ-*, *з'ѣ-* + *и*, *а*: *з'ѣ'іп*, *с'ѣаток* 'odpust'. Dyspalatalizacji uległo *с* w formach praet. *ѣ'ѣѣѣс*, *б'ѣѣс'мѣ*, *рѣб'у^eл'іс'му^e*.

Sumiające *ш*, *ж* występują we wszystkich pozycjach silnie palatalnych (tak, że robią wrażenie *с'*, *з'*): *ш'андар'*, *ж'аба*, *ж'у^eту*, *нш'ѣн'о*,

н'іж', н'іш'ка 'ścieżka', р'іч'ка. W północnej części Bojkowszczyzny, na południe od wsi Mszaniec, Chaszców, Przysłop, Turka, Jawora, Łosieniec, Kondratów, Zubrzyca i w części powiatu skolskiego, występują palatalne ч', ш', ж' tylko w grupach ч'а, ж'а, ш'а: ш'анка, ж'атуе, але ж'она, ш'ыш'ла. W nagłosie przed ш'к > ч': ч'к'ода, ч'к'ола.

c) zwarto-szczelinowe.

Różnica między palatalnemi ч', ѓз' i twardemi jest taka sama jak między ч', з' i ч, з. Miękkie ч', prócz przed samogłoskami i, 'а, występuje w przymiotnikach: л'уц'кый, w sufiksie -еу': кôр'ѐу', мôлôд'еу' i w fem. pochodnych od tych rzeczowników: ѓдôв'уе'ч'а. Palatalne ѓз' występuje bardzo rzadko, zaledwie w kilku wyrazach: ѓз' 'обатуе, ѓз' 'уô, ѓз' 'уô'атуи. Poza tym na północy Bojkowszczyźnie może występować ч', ѓз' zamiast т, ð' w grupach ч'т', з'ð', ð'в': ч'т'иѓ || ч'ч'иѓ, з'ð'и'иѓ || з'ѓз' 'и'иѓ 'uderzył', ð'в'и || ѓз' 'в'и. Twarde ѓз i palatalne ðж', ðз', ж'ðж' spotyka się w nagłosie i śródgłosie zamiast ogólnoukraińskiego з, ж: ðзи'л'ениѓ, ðзи'тар, ѓз'в'ин, ч'адðж'а, куз'ðж'уи. Spółgłoski ч, ðж' występują tylko jako miękkie, podobnie jak ш', ж': ч'ас, м'едðж'уе, р'адðж'у. To samo odnosi się do ш'ч', ж'ðж': ш'ч'ас'т'а, хаиш'ч'а 'krzaki', прии'иж'ðж'аи, ððж'ðж'ом.

d) półotwarte.

O spółgłosce м była już mowa przy wargowych. Spółgłoska н w postaci palatalnej prócz pozycji przed i występuje także przed sufiksem przymiotników -с'кый: н'анич'кый, матиер'и'енич'кый. Przed -к- palatalne н' > и: мал'ѐикий, б'ід'ойка, ми'хас'ѐйку.

Spółgłoska л występuje w dialekcie bojkowskim w trzech odmianach:

a) л welarne przed samogłoskami (z wyjątkiem przed уе i przeważnie przed е): л'аѓô, лук'а, л'ыш'ка; w środku wyrazu przed spółgłoskami i na końcu wyrazu л > ѓ: б'отуѓ'ка 'w. Botelka', ѓ'оѓ'уе 'w. Wołcze', ч'т'иѓ, ѓôр'еу,

b) л średnie w part. praet. act. występuje na całej Bojkowszczyźnie: хôд'и'ѓ, бôл'о, w północnej części przeważnie przed уе, е, а w wymowie starszych kobiet także przed а, о, у: ви'ѓ'икий, ѓ'егкий, ѓ'аѓо, мал'и'ни, лук'а, мôлôд'а,

c) л' palatalne przed i, 'а, 'у: л'и'с, л'аг, л'уô'оѓ; zamiast л' palatalnego we wsiach południowo-zachodnich powiatu turczańskiego i leskiego występuje л: с'и'лно, б'ѓш'уе, с'м'ѓлик.

Palatalne *p'* występuje:

a) przed samogłoskami *i*, *'o*, *'a* (we form. dekl.), *'y*: *zôp'lač'ô*, *p'ina*, *ɐ'ip'y*, *zôcn'odap'ôm*, *mlu³nap'lovu^e*,

b) w środku wyrazów przed spółgłoskami: *ɛêp'x*, *ɯ'êp'kôÿ*, *mên'êp'ka*,

c) na końcu wyrazów, utworzonych przy pomocy przyrostka *-ap'*: *κôc'ap'*, *ɛiÿč'ap'*, *ôÿkÿ'ap'* 'elementarz', i na końcu w wyrazach następujących: *ɐ'êč'êp'*, *mên'êp'*, *č'êmɐ'ep'*, *m'am'ip'*. Palatalne *p'* w środku i na końcu wyrazów występuje nie w całym dialekcie Bojków; w środku wyrazów występuje najdalej na południu we wsiach: Mszaniec, Gronziowa, Hołowiecko-Babina, Gwoździec, Topolnica, Swydnik, gdzie izoglosa załamuje się i biegnie przez Majdan, Rybnik na Dołhe, Kruszelnicę na południe od Skolego. Końcowe zaś palatalne *p'* występuje tylko na samem południu (na południe od Skolego, Turki, Lutowski).

3) Spółgłoski tylnojęzykowe

Spółgłoski tylnojęzykowe w stosunku do tychże spółgłosek ogólnoukraińskich są bardziej tylne. W porównaniu z innymi spółgłoskami palatalizują się one bardzo słabo, a w głębokich górach przed *i* < *ô* są twarde: *κih'*, *zic'm'*. Pod względem wymowy grup *ku*, *zu*, *xu* i *ke*, *ze*, całe terytorium dialektu Bojków należy podzielić na trzy części:

1) w gwarach przejściowych do dialektu huculskiego i gwar naddnie-strzańskich słyszy się miękką wymowę tych grup: *m'ilk'i*, *ɔyp'oz'i* (n. pl.), *x'io'a*, *ɔypôz'e* (neutr.) (poza wspomnianym wyrazem *x'io'a* grupa *xu^e*, *xe* wymawia się twardo).

2) pas środkowy ma twardą wymowę *ku^e*, *zu^e*, *xu^e*, *ke*, *ze*, *xe*: *p'oku^e*, *nu^epôz'u^e* (n. pl.), *x'u^empu^ei*, *m'auuk'e*, *mu^ex'e*.

3) we wsiach, w których *ы* występuje (po wargowych i tylnojęzykowych), słyszy się wymowę *кы*, *зы*, *гы* (z *ы* tyln.): *ôôik'ы* (n. pl.), *x'ыж'a*, *nu^epôz'ы*. Na tem terytorium spotyka się w kilku wsiach także wymowę miękką: *ÿôÿk'i*, *x'ijca* (Sianki), *ôôč'k'i* (n. pl. Butelka niżna), *так'i*, *m'u^ex'i* (Wysocko wyżnie), *κôzak'e*, *бу³чк'e* (Synewódzko wyżnie). Tylnojęzykowe *r* występuje przeważnie w wyrazach obcych: *ru^el'em'a* 'garniec, miara', *m'енгый*, *r'удзу^eκ*, *r'etamu^e* (onomatop.).

4) Krtaniowe

Spółgłoska *z* w pozycji słabej zanika. Najczęściej ginie *z*:

a) interwokaliczne w formach zaimków i przymiotników: *mŷ'oô*, *cŷ'oô*, *ð'oôpŷô*,

b) przed płynnymi *nu'zô'a(z)la*, *ø'u'ep(z)la*,

c) końcowe w wyrazach i zwrotach często używanych: *ðac'ım' Bi(z)*, *bi(z)me*, *u'êŷ Bo(z) ðac'm'*, *nyô'i(z)*, *øep(z)* 'rzucił' i t. p. Na terytorium południowej Bojkowszczyzny mniej więcej po linię Lutowiska, Turka, Skole *z* końcowe zatrzymuje całkowitą dźwięczność, a w gwarach dalej na północ stopniowo traci dźwięczność i przechodzi na *x* (w gwarach przejściowych do gwar naddniestrzańskich): *zalı'ix*, *øepx*, *nyı'ıx*. Palatalne *z* występuje rzadko: *z'iŷu* 'godnie', *øyŷ'iın*, ale przed *p*: *z'u'pko* 'gorzko', *z'u'pu'u'*.

III. Połączenie głosek

1) Przystęp

Nagłosowe samogłoski wymawiają się z przystępem słabym, wskutek czego rozwija się przydechowe spółgłoski w postaci:

1) *ø*-, *ŷ*-, *z*-, *ŷ*- przed *o*-, *y*-: *øôn'o*, *ŷ'yxy*, *ŷyô'u'ŷ*, *ŷôł'iü*, *zyp'ix* || *ŷyp'iix*,

2) *ŷ*-, *z*- przed *i*-, *u*-, *e*-, *a*-: *ŷu'ŷ'ıan*, *ŷ'u'ııek* 'Ilnik', *ŷ'ıınç'u'ŷ*, *ŷ'eŷa* 'Ewa', *ŷad'ıyam* || *zad'ıyam*, *zarp'ıama*, *zu'ım'epu'c*, *z'u'ııdu'k*. Wstępne zwarcie krtani występuje tylko w emfazie: *ıon tam*, *ıondu'*, *ıokô*. Swoboda w używaniu jednej z trzech protetycznych spółgłosek, powoduje zmianę ogólnoukraińskiego nagłosu w niektórych wyrazach: *zôŷyp'u'mu'* || *ŷôzyp'u'mu'*, *a z'u'ııu'ıı'* || *a ŷ'ııııu'ıı'*, *ıoc'kô* || *ŷ'ıoc'ky*, *ôz'm'u'*, *ôz'm'ım* || *ŷôz'm'u'*, *ŷôz'm'ım*.

2) Wymiany w grupach samogłosek

Bilabjalne *в, ѣ*, w grupie *-вн-* asymiluje się do następnej nosowej na *-м-*: *ж'омн'ір*, *к'омн'ір*. Grupa *-бн-* > *-мн-*: *ѡр'імн'іани'ѣ'і* 'drobniutkie warkoczyki', *пѡмр'іимни'ѣ*. W grupie zaś *-мн-* następuje niekiedy dysymilacja *м > ѣ*: *зѡѣн'оѣ* 'ze mną', *л'і'ѣна* 'Łomna'. Nosowa *м*, w grupie *ми-* traci nosowość i dźwięczność przechodząc na *н*: *ни'ан'ѣ'ѣ* 'Mszaniec'. Nosowa *н* przed *б* przechodzi na *м*: *П'амбѣх*, *бѡмб'они'* 'cukierki'. Najkonsekwentniej na całej Bojkowszczyźnie występuje asymilacja *ѡ* do *н*, grupa *ѡн > нн (н)*: *нѣс'*, *н'ісм'і'ѣр* 'Dniestr', *ла'на*. Tak samo *л + н > нн*: *ни'ѣ в'і'нѣ*, *і'нѣк*. W grupach *зѡр-*, *смр-*, *нѡр-* giną często *т*, *ѡ*: *зр'і'мна* (< *зѡр'і'бна*), *с'р'і'му'ѣ* (< *смр'і'му'ѣ*), *кѡнр'ам* 'Kondratów' *ѣанр'і'ѣ*. Natomiast drugorzędne *ѡ* pojawia się w grupie *-зр-*: *р'ѡзѡрѣх*. Najpodatniejsze do asymilacji są spiranty: *с, з + ж > ш, ж*: *ж' ж'ал'і'ѣ*, *ж' ж'онѡѣ*. Nieraz, przed następującą zwartą, afrykata traci zwarcie przechodząc na szczelinowe *ш'т'і'ѣрѣ*. W grupie *-ни-* zwarcie przy *н* udziela się *ш* skąd *ш > ч*: *т'онч'і'ѣ*, *см'онч'ка*. To samo w grupach *н + с' > нѣ'*: *п'ан'ѣ'кѣѣ*. W grupie *-ш'ш'і'ѣ* (compar. i superl. przymiot.) nastąpiła dysymilacja na *ш'ч'і'ѣ*: *ѣ'шш'ч'і'ѣ*. Dysymilacji uległa też grupa *км*: *хто*, *ѡ'охт'ір*.

3) «Sandhi»

W środku wyrazów obowiązuje zasada: dźwięczna przed dźwięczną, bezdźwięczna przed bezdźwięczną, np. *ѣ'ыткѣ* 'skąd', *т'арж'і'ѣ*, *р'і'мкѣ*, *кн'і'ѣш'ка*, *ли'ш'ка*, *бл'і'скѣ*. Co do upodobnień międzywyrazowych, to należy zaznaczyć, że w północnej części obowiązuje zasada taka, jak w śródgłosie: *ѣ'ар'б'і'ѣѣ*, *ѣ'ім'м'ѣѣ*, *а'ш'н'і'ѣѣ*. We wsiach południowo-zachodniej części powiatu leskiego i południowej skolskiego niema zupełnie «sandhi» międzywyrazowego: *іѡ х'ыж'і*, *ѣѣ нѡ'ѣѣѣѣ*, *ѣ'ак'б'і'ѣѣ*. Wygłosowe spółgłoski w północnej części ubezdźwięczniają się, na południu zaś wzdłuż granicy czechosłowackiej zatrzymują dźwięczność: *бѣѣ*, *ѡѣѣ*, *ѣѣ*, *н'і'ѣ'*, *н'і'ж'*, *ѣ'і'ѣѣ* (imperat.), *ѡ'ѡж'ѡѣѣ*, *р'і'ѣ*.

4) Labjo-welaryzacja

W południowo-zachodniej części powiatu turczańskiego i południowo-wschodniej leskiego występuje zjawisko labjo-welaryzacji²¹ po wargowych i tylnojęzykowych, oraz po *ɔ*, w zgłoskach akcentowanych otwartych przed *o*, *y*, a we wsi Libuchora (powiat turczański) nawet przed *a*: *ɔ̯|obpuʒy* (Ustrzyki górne), *x̯|odu^e*, *κ̯|on'i* (Beniowa), *ɔ̯|opólô*, *x̯̥|opa* (Brzegi górne), *ɱ̯|oczyuiy̯* 'w. Mogoszków', *ɱ̯̥|aÿr|y^a* 'Magura'. Zjawisko to występuje przeważnie tylko u starszych.

5) Akcent

Silny akcent ekspiracyjny powoduje zwężenie i redukcje nieakcentowanych samogłosek *e*, *o*, *y*: *nu^ep(e)w|erny*, *môz|op(o)ky*, *ɔy(ÿ)ɔ̯|iɔy > ɔ̯b̥|iɔ̯*, *ÿ z|ol(o)w'i*, *x(o)t'iÿ*, *ɔ̯(ы)lo ÿ m̥|i^et'i*. W odróżnieniu od dialektu Łemków, akcent w dialekcie Bojków jest ruchomy. Miejsce jednak akcentu wyrazowego różni się od ogólnoukraińskiego np. *ж̥|она* ogólnoukr. *жонá*, *ÿ|ода* ogólnoukr. *водá*, *пôлôни^eн|а* ogólnoukr. *полони́на*, *пôz|ости^eти^e* ogólnoukr. *погости́ти*, *кôст'|ела* (gen. sg.) ogólnoukr. *костелá*, *на z|orb̥i* (loc. sg.) ogólnoukr. *на горбі* i t. p.

²¹ Por. Ziłyński: *Opis*, str. 149, i *З фонет. студ.*, str. A. 183.

C. Morfologia

I. Rzeczowniki

1) Liczba pojedyncza

N. sg. masc. nie wykazuje żadnych odstępstw od form ogólnoukraińskich. Kategoria fem. na *-oŭ* jest bardzo silna: *u'êp'kôŭ*, *хурьз'oŭ*, nawet *бp'u'тоŭ* (ogól.-ukr. бритва). Rzadziej spotyka się formy *ku'pŭ'a*, *u'êp'kŭ'a*. Rzeczownik *n'an'i* posiada obok tej formy drugą *n'an'ïŭa*, *n'an'ïŭka*²². Fem. na *-(i)ŭa* mają przeważnie w n. sg. formy ściągnięte: *m'an'i(ŭa)*, *к'ол'ŭa*, *m'ic'a* (< *m'icŭa*). Rzeczownik *мати* może mieć formę: *m'amu*³, *m'amu'p*, *m'am'ip'*, *matu'e'a*²³ (tylko w opowiadaniach) i (zdrobniałe) *m'am'inka*, *mat'in'oŭka*. Ciekawą formą n. sg. fem. jest *зp'yба* odpowiadające msc. *зp'yб*. Rzeczownik *cu'pôm'a* jest zawsze fem. nawet, gdy mowa o chłopcu: *з'icm'âŭ*, *хлôнч'êŭку ŷот б'iŭа cu'pôm'a*²⁴. Neutr. pierwotne na *-e* i deverbat. kończą się w n. sg. na *-a*: *l'u'e'm'a*, *u'mŭ'a*, *з'li'a*, *np'an'a*. W pieśniach zachowała się forma n. sg. neutr. *n'an'a* 'panie': *ŭ'ixalô n'an'a з в'енг'p на н'ол'ш'ч'у*, *п'ыш'нуŭi на'н'a*²⁵. Bojko często na wzór dawnych tematów na *-ent*, *-nt* tworzy nowe formy rzeczownika np. *ð'iŭch'a*, *ŭabli'z'n'ch'a*, *ŭ'apŭ'a* 'owca młoda' i t. p. Oprócz tego lubuje się Bojko we formach zbiorowych rzeczownika, a więc: *к'ic'm'a* (*до к'ic'm'*), *п'и'eч'a* (ogól.-ukr. плечі).

W g. sg. masc. i neutr. przeważają formy na *-a*: *в'împa*, *с'н'îza*, *с'и'на*, *д'у cx'ода*²⁶ 'wschodu'. Wedle analogji do g. fem. *iz z'opu*³ tworzy się g. sg.

²² Рог. Етн. 3б. VI, 12.

²³ Ib. II, 33.

²⁴ Ib. XII, 57.

²⁵ Рог. Мат. До укр. етнольог. X, 103.

²⁶ Ib. X, 103.

³² Por. ETH. 36. XIX, 144.

W loc. tematów twardych i miękkich, masc. i neutr. występuje najczęściej końcówka *-ox*: *ŷ k'oh'ôx*, *ŷ v'iknôx*, *na dvu'p'ôx*, *ŷ z'opu'ôx*. Rzadziej jak końcówka *-ox* spotyka się *-ex*: *ŷ c'linu^ex* (*e > u^e*), *ŷ zpu^ex*³⁷, *ŷ dŷu'p'lex*. Najrzadziej występuje końcówka *-ix*: *ŷ n'emp'ix*, *ŷ c'ŷ'am'ix*, *no zdv'u^ez'ix*³⁸, *na kôl'in'ŷ'ix*.

3. Dualis

Dualne formy zachowały się tylko w n. acc. i instr.: *dŷa c'ôlyv'ika*, *cŷŷŷ'i c'l'id'a*, *ð'v'i v'edp'i* || *ð'v'i v'edpa*, *ð'v'i b'ab'i*, *ð'v'i ŷ'eŷŷ'i*, *ð'v'i ð'epu'ŷa*, instr. *nalŷ'oma*, *ŷŷŷŷ'oma*, *za ŷŷp'im'ma* i t. p. (trzy ostatnie mają obecnie tylko znaczenie pluralis).

II. Zaimki

W odmianie zaimków uwydatnia się analogja do twardej odmiany: *ŷôz'o*, *c'lozô* wedle *m'ozô*. Zaimki osobowe *ŷa*, *tu³* mają w gen. i acc. formy enklityczne *n'a*, *m'a*: *ŷa m'a l'ŷbŷŷu*, *v'ŷn n'a bu'ŷ' 'bił'*. Form tych g.-acc. używa też Bojko i dla dat.: *a tu³ n'a ðaŷ?* *ŷa m'a sk'aŷ'ŷ* i t. p. Zaimki dzierżawcze tylko formami instr. pl. różnią się od ogólnoukraińskich. Zachowały się w tych formach resztki dual. *môŷ'ema*, *mŷôŷ'ema*, *cŷ'oiŷma*. Do zaimków wskazujących należy dodać jeszcze bojkowskie *n'oh* 'ten', *nôh'a*, *nôh'o*. Zaimek *moi* oprócz wspomnianej formy ma drugą częściej używaną: *tom*, *môm'a*, *môm'o*. W instr. pl. z tej kategorii zachowały się resztki form dual.: *m'u³ma* || *môm'u³ma*, *nôh'u³ma*, *c'u³ma*.

³⁷ Пор. Етн. 36. XXXI, 216.

³⁸ Пор. Мат. До укр. етн. III, 48.

III. Przymiotniki

1) Odmiana

Obok form ściągniętych deklinacji złożonej przymiotników, spotyka się u starszych i w pieśniach formy n.-acc. sg. msc. dawnej odmiany rzeczowników: *бум*³⁹, *сум*⁴⁰ *ск|уш'и^ен*, *ѡзу^ел|ен ѡ|ав'ір*, *в|есу^еѡ бѡѡ*, *су^еѡ с|ок'іѡ* i t. p. Takie formy deklinacji niezłożonej zachowały się w przymiotnikach dzierżawczych: *б|рам'іѡ су^зн*, *м|ату^еру^ен р|озум*, *кѡрѡѡ|аѡѡѡ м'існ*, *ѡ|іхалѡ ч'у^еру^ес м'існ* (pieśń weselna). W tych samych przypadkach n., acc., voc. sg., oraz n. pl. używa się form nieściągniętych deklinacji złożonej: *ѡис|окаѡа з|ора*, *зор|о ѡис|окаѡа*⁴¹, *ѡис|елѡѡѡ ѡ'іѡч'и^еш'ч'а*, *слаѡн|оѡѡ*⁴², *зл'и^зѡѡ ѡ|ухѡ*, *ѡѡру^з|ѡѡѡ кѡр|ал'і*, *ѡ|ѡбр'ѡѡѡ л|ѡѡѡѡ*.

2) Stopniowanie

Prócz tworzenia form superlat. jak w ogólnoukraińskim używa często Bojko, zwłaszcza przy porównaniach, dla superlat. form compar. z przysłówkiem *ш'ч'е*: *ш'ч'е з'|іруш'и^еѡ бѡу с'ѡ'іл|оу су^ел|а*, *ш'ч'е лан'|иш'ч'а від ѡс'іх ѡѡѡ'ѡѡ'*, *ш'ч'е кр|аш'ч'а над ус'і ѡ'іѡѡѡѡ*.

IV. Liczebnik

1) Tworzenie liczebników

Liczebniki od 11 do 99 tworzy Bojko najczęściej w ten sposób, że jednostkę stawia przed dziesiątką: *мру^е ѡѡ|аѡѡ'ам '23'*, *ш'іс'м мр|у^еѡѡ'ам*, *с'ім*

³⁹ Пор. Етн. 36. XXXVII-VIII, 124.

⁴⁰ Ib. XXXVII-VIII, 103.

⁴¹ Пор. Етн. 36. XVIII, 177.

⁴² Пор. Мат. До укр. етн. X, 22.

д̆ѣ'аіу'ам⁴³ '27', ч'у'т'и'р̆д'ес'ам '40', podobnie н̆ѣ'ат'с'т'о, д̆ѣ'ас'та. Dla oznaczenia setek występują jednak częściej od wspomnianych form formy: д'в'і'с'от'кы, н̆ѣ'ат'с'от'ок, н'і'ѣ'т'р'и'е'т'а'с'от'кы, н'і'ѣ'и'о'ста'с'от'кы. Liczebniki mnożne mają formy: д'в'і'ч'ас'ти'ѣ || нуд'в'і'ни'ѣ 'złożony z dwóch części', д'в'і'ч'і' 'dwa razy', т'р'і'ч'і, ч'и'е'т'и'р'ас'ти'ѣ, н̆ѣ'ат'и'е'р'ас'ти'ѣ⁴⁴ i t. p.

2) Odmiana liczebników

W odmianie znamienne są formy instr.: д̆ѣ'о'ѣ'ема, т'р'о'ѣ'ема, н̆ѣ'ат'и'е'р'ема, ѣ'б'о'ѣ'ема. Przy liczebniku głównym rzeczownika używa się przeważnie w acc.: н̆ѣ'ат'н'а'іу'ам лум'ера, д̆ѣ'а'іу'ам', и'т'и'р'и'е' кс'т'он'д̆зи'е, к'і'л'кан'а'іу'ам р'аз'и⁴⁵ || с'л'ор'ук'д̆ен', ду'т'р'о'х'раз'.

V. Przysłówki

1) Formy przysłówków

Najpospolitsze są formy na -i, -a: ду'л'i, зур'i, дум'i, б'і'л'a, б'и'с'ка, з'а'ѣ'т'п'і' н̆о'з'а'с'нуч'i 'pojutrze', р'а'д'а 'rado', з'б'л'уч'на 'dumnie', бу'р'з'i, н'о'ѣ'на, т'і'л'a. Z innych ciekawe są formy д'о'к'ус 'dokąd', ѣ'с'ак, ѣ'с'т'а'з'ди'е 'wszędzie', д'а'р'ди'е 'gdzieś', пак 'potem', н'и'е'ка'ди'е 'nigdzie', к'и'л'н̆о 'razem', кол' 'kiedy', ко'и 'kiedy', з'а'к'і'л 'póki', за'т'о'z̆o, за'т'о'м'о 'dlatego'.

2) Stopniowanie

Superlat. tworzy się jak w przymiotnikach: и'ч'е'к'р'а'и'и'ч'и'е' 'najpiękniej'. Z form comparat. należy zaznaczyć formy: н'и'ж'и'е' 'niżej', в'ы'ж'и'е' 'wyżej', б'л'и'ж'и'е, б'ли'з' 'bliżej'.

⁴³ Por. A. f. sl. Ph. XXV, 422.

⁴⁴ Por. A. f. sl. Ph. XXV, 422.

⁴⁵ Por. Етн. 36. XIII, 34.

VI. Czasowniki

1) Podział na konjugacje i końcówki osobowe czasu teraźniejszego

W bojkowskim dialekcie skutkiem zwięzienia nieakcentowanego *e* > *u*^e nastąpiło zmieszanie w obrębie koniugacji *-y*, *-euu'* i *-iŷy*, *-u^euu'* tak, że do koniugacji *-iŷy*, *-u^euu'* przeszły wszystkie czasowniki, w których akcent nie pada na końcówkę: *жоду, ждеу, ну^eч'ly, ну^eч'leu'*, ale *н'ecy, н'ecu^euu'*, *cnŷy, cnuuu'*. Osobną kategorię stanowią czasowniki z tematami na *-a* w infin. W formach 2. os. praes. w czasownikach tej kategorii nastąpiło ściągnięcie dwóch samogłosek po zaniku interwokalicznego *ŷ*: *б'izauu'* (< *б'izaŷeuu*), a następnie analogia do *daui'*. Form nieściągniętych tej kategorii czasowników używa się także, ale dość rzadko: *б'izaŷy, л'imaŷy*. Czasownik prasłowiański *pekmi* zachował archaiczną formę 1. i 3. osoby sg.: *pu^eκ'y, pek: ŷa my pu^eκ'y, a viŷ my pek*. Czasowniki atematyczne *ŷicmu^e, ðamu^e* zachowały w 2. osobie sg. pierwotne formy: *ŷic^eu^e, ðac^eu^e*. W 3. osobie sg. *-m* twardego często, zwłaszcza na południu, występuje *-m'* palatalne. Zawsze tylko twarde *-m* występuje w kategorii *-am, -auu'*: *б'izam, ðymam*. Czasowniki koniugacyjne ogólnoukraińskie *-iŷy, -euu'* przyjmują niekiedy wedle analogii do koniugacji *-iŷy, -uuu'* końcówkę *-m* w 3. osobie praes. sg.: *н'ecu^em, н'idu^em*. W 1. osobie pl. końcówka *-me* wedle analogii do *ŷicm^e* jest przeważnie akcentowana: *б'izam^e, несем^e, рѳбу^em^e*. Obok końcówki *-me* nierzadko występuje końcówka *-mo*, zwłaszcza gdy praes. ma znaczenie fut.: *н'idu^em^o, ѷѳз'му^em^o*. najrzadziej, i to tylko na południu, spotyka się w 1. osobie pl. końcówkę *-my*: *буди^em^ы ѷ б'итл'и, н'иду^em^ы дум'и* (gdy praes. ma znaczenie fut.). Przez analogię do 1. osoby pl. akcent w 2. osobie pada na końcówki: *lu^euu'^em^e, c'n'iŷam^e*. W 3. osobie plur., zdaje się dla uniknięcia dwuznaczności, w kategoriach czasownikowych *-am, -auu* występują przeważnie formy nieściągnięte: *c'n'iŷaiŷym*. Palatalne *-m'* tak, jak w 3. osobie sg., i tu sporadycznie występuje: *сум', ну^ec'lym', б'ѷж'lam'*. Do praes. czasownika *бути* zaznaczyć należy, że pierwotne formy: *ŷec'm, ŷec', ŷec'm, ŷicm^e, ŷicm^e, сум'*, występują tylko u starszych, młodzi używają dla wszystkich osób formy *ŷe* z zaimkiem osobowym. Czasowniki *кѳn'amu* (temat. inf. na warg.) mają w praes. formy albo *-am, -auu'*, albo *κ'onŷy, κ'onu^euu', κ'onlu^e(m)*.

2) Tryb rozkazujący

W 1. osobie pl. obok form na *-мо, -ме*: *з|ен'мô, н|ет'мие*, spotyka się archaiczne formy na *-імо, -іме*: *н'ідуйм'імôс'а, к|улуе'ш'імие, ўôви'рн'імие*. W 2. osobie pl. *н|ес'мие* || *ниес'імие, дур'імие, мул'імиес'а*. 2. osoby imperat. używa się często w opowiadaniach we formie 3. osoby sg. praes.: *їдиуе, їдиуї зайш'оў, ви'з|уе, ви'з|уе ї зав'їз, зон', зон' аж ид х|ыж'і i t. p.*

3) Czas przeszły

Występują formy złożone: *ð|ăÿïim, ð|ăÿïic, ðăÿ, ðaluесм|о, ðaluесм|е, ð|aluе*. Koncówki czasu przeszłego złożonego są ruchome: *йак|ос ни' з|оди'нім, хыб|асмô хôд|уе'луе, ц|есм|е ў|ыд'ілуе*. Czasowniki z tematami w inf. na *-диуе, -тиуе* mają w imperf. formy: np. *зб|удж'іăÿ, хôдж'іaluесмô, хôч'іăÿ*.

4) Imiesłowowy

Bardzo często używa się imiesłowów czynnych praes. i praet. *κ|onлуе'ш'с'ід'ач'іу⁴⁶, ої ид|е т|атуїку туж'ач'іуе за с|ôй|ем ð'ім'аткôм туж'ач'іуе i t. p.* Part. perf. act. ma znaczenie teraźniejsze: *так нôÿ|олéÿкы в'ітнôч'уе'ÿ|аÿш'уе зайди'ет|е, їа быд|у б'іч'уе бру'х'ăÿш'уе*. Niekiedy w pieśniach spotyka się formy part. praes. act. na *-а*: *смôÿ|а* (Orawa), *ої κ|укала зазул'êÿка сид'іа⁴⁷ на тпу'н|ему* (Sławsko).

Part. Praes. pass. autorka nie słyszała, ale spotkała się z taką formą w Етн. 3б. XIII, 137., *невидôм бысть*.

Uwaga. Oprócz fonetyki i morfologii obejmuje praca w oryginale także teksty, mapy (Bojkowszczyzny i zbadanych miejscowości) i izoglosy.

⁴⁶ Рог. Етн. 3б. XII, 7.

⁴⁷ Іб. XVII, 56.

Діалект бойків

(фонетика і морфологія)

Говір бойків належить до південно-західньої групи українських говорів, а разом з говорами гуцулів, лемків і замішанців творить масив українсько-карпатських говорів. Карпатські говори як гірські (високогірські) говори зачисляються до групи українських архаїчних говорів, що заховали часто, ще в переходових стадіях старі (праслов'янські) процеси мовних явищ. Беручи знову за критерій поділу наголос, треба виділити дві групи тих говорів: 1) говори з рухомим наголосом, і 2) говори з нерухомих наголосом.

Говори з рухомим наголосом, це говори бойків і гуцулів, а з нерухомих лемків і замішанців. Сталий-нерухомий наголос у говорі лемків і замішанців є обмежений до передостаннього складу слова. Рухомий наголос може бути на будьякому складі слова, обмеження бувають тільки з огляду на морфологію (відміну). Говір бойків, це один з найархаїчніших й також через своє центральне положення найчистіших українських говорів. Він побіч архаїзмів виказує спільні мовні явища з наддніпрянськими говорами, що стали основою української літературної мови й являються у південних говорах.

Територія Бойківщини визначена в працях різного наукового характеру, майже покривається з її мовним простором, коли зачислити до неї також суміжні перехідні говірки. Перехідні говірки існують на північному пограниччі при зустрічі з наддністрянськими говірками, причому треба додати, що бойківські мовні особливості поступають на південь, перед більш агресивними наддністрянськими говорами, й теж на східному пограниччі. Межа бойківського говору, починаючи від заходу, займає простір, від ріки Солинки лівої притоки Сяну*, до ріки Лімниці правої притоки ріки Дністра на сході (у Галичині). Паралель-

* Ця територія сьогодні знаходиться у межах Польщі.

но веде межа бойківського говору на Закарпатті, від ріки Уж і Ляборець на заході* до ріки Тересви на сході. Північна межа бойківського говору йде ріками Стривігор, Дністер на заході, на півдні (на Закарпатті) межа переходить долиною ріки Ляториці далше на південь і сягає по мармароський Сигот на сході.

У подрібному бойківська мовна територія займає такі округи: на терені Галичини – південну частину ліської, південну старосамбірської, цілу турчанську, південну самбірської округи**, південну частину дрогобицької округи, південну долинської та цілу скільську округу і південну стрийської. Далше треба включити цілу Верховину.

Південна межа й включення закарпатських говорів до Бойківщини було устійнене (по спільній екскурсії), на конференції в Самборі (в домі могого батька о. Франца Рабія). Конференція тривала два дні й ми погодилися, по перевірці моїх записів і проф. Панькевича та проф. Зілинського, на влучення Закарпаття до мовної території Бойківщини***. Вправді закарпатські бойківські говірки виказують, деколи далше на південь, чужі впливи, але в основі вони бойківські (а й гуцульські й буковинські говори виказують чужі впливи).

Для кращої інформації ми задумали спільно відвідати деякі місцевості на Закарпатті, на жаль, мимо того, що в нас були виказки (що це наукова експедиція Польської Академії Наук**** і Ягайлонського Університету у Кракові), ми не одержали дозволу властей на виїзд і переїзд південної границі в Карпатах*****.

Межа бойківського говору (в Галичині) переходить почавши від заходу такими селами:

- 1) Ліської округи: Присліп, Криве, Завіз, Полянка, Савківчик, Угерці, Мичківці, Бібрка, Лобізва, Гошівчик, Рябе.
- 2) Старо-самбірської округи: Галівка, Плоське, Виців, Тисовиця, Стрілки, Спас, Лужок Горішній, Недільна, Туря.
- 3) Самбірської округи: Блажів, Чуква, Черхава.

* Річка Ляборець пропливає територією, що знаходиться у межах Словаччини.

** Авторка користується адміністративним поділом передвоєнної Польщі.

*** Згадана зустріч відбулася у липні або серпні 1933 р.

**** Правильна назва – Polska Akademia Umiejętności (Польська Академія Умій).

***** Мова йде про передвоєнний польсько-чехословацький кордон.

4) Дрогобицької округи: Залокоть, Опака, Уріж, Східниця, Нагусевичі, Івашківці, Доброгостів, Бистре, Уличне.

5) Стрийської округи: Тисів, Болехів, Станківці, Розтоки, Мізунь, Максимівка, Грабів, Лоп'янка, Луги, Липовиця, Сливки.

6) Калуської округи: Пороги.

7) Долинської округи: Ясень, Осмолода.

Бойківський говір (як була мова), зачисляється до південно-східної групи карпатських говорів з рухомим наголосом.

Усі карпатські говори довели зміну давніх *о, е, ё* до монофтонгу *і*, яке може прийняти різні відміни фонем *і*, переднього ряду, або пересунені в задню частину ротової ями бувають обнижені. Це обниження артикуляційної бази й пересунення місця творення звуків у зад ротової ями, надає спеціально грубшу – приглушену закраску звукам, а передовсім голосівкам.

Експіративний наголос відіграє велику роль при вимові голосівок. У ненаголошених позиціях майже зникають фонем *о, е*, переходячи на *у, u^e, u^l*.

Заки приступимо до опису поодиноких звуків, спеціально голосівок, треба зазначити, що вокалізм бойківського говору є цікавий, але складний. Заходить часто потреба розрізняти кілька відмін цієї самої фонемі, що не раз трудно зазначити на письмі (у фонетичній транскрипції). Проте будемо старатися подати всі явища в приступній та ясній формі.

Голосні

Голосівка *і*, звук високого-обниженого (середнього) піднесення язика, переднього ряду виступає:

1) на місці давніх *ѡ, е*, н.пр. (*о, е* в нових закритих складах) *кѡнь* > *кін'*, *вѡль* > *віл*, *нѡсь* > *ніс*, *нѣсь* > *ніс* (*несла*); *везль* > *віз*, *в'езла*, *зан'іс*;

¹ Гл. Жилко Ф., *Фонологічні особливості вокалізму українських діалектів* (Українська діалектологія і ономастика), с. 10, 11.

2) на місці старого *ě* (ѣ - ять), напр. *діўка*, *д|іти*.

Цей звук *i* високого-середнього піднесення об'єднався із звуком *и* (праслов'янським) в один і нормально м'якшить попередні приголосні: т, д, з, с, н, л, р, на цілій бойківській мовній території.

До цього загального правила треба додати заувагу, що м'якшення приголосних у бойківському говорі є корональне (лекшого ступня як у сусідніх гуцульських і наддністрянських говірках). Ця особливість є спільна бойківським говіркам з говірками наддніпрянськими. У суміжних (з бойківським говором) говорах переважає сильнішого ступня м'якшення (дорзальне).

По губних приголосних, а також у формах дієсменника, загально українській голосівці *i* відповідає *и'*, звук дещо обнижений, що не м'якшить попередньої приголосної: *б|и'да*, *в|и'ра*, *м|и'ра*, *в|и'тёр*. Це явище стрічається на цілій території, а передовсім у високо гористих околицях.

Під впливом приголосної *р*, голосна *i* переходить часто (але не консеквентно) в звук *и^е* (більше обнижений): *гри^е|х* (гріх) (Дзвиняч); *ри^ек|а* (ріка) (Ботелка). По *й* у ненаголошеній позиції загально українське *i* переходить до середнього ряду, й міняється на *е*: *б|ойет'с'а^е* (Уріж), *йегл|а*. Назвукове старе *i* (як загально українська голосівка *i*) вимавляється у бойківських говірках як *и^е*: *Ив|ан*, *|икра*, *|искра* (Ільник).

Бойківський говір зберігає різницю між рефlekсами старих *ы*, *и* (загально українське *був-бути* та *з|абив* і *з|абити*).

Старе *ы* вимавляється в бойківських говірках як звук високого положення середнього ряду, а по губних, задньоязикових і гортанних (п, б, в, м, к, г, ґ, х), виказує різні відтинки заднього ряду (ы), що звучить так грубо й глухо як ніодин подібний звук у інших мовах, н.пр.: *бык|ы*, *х|иж'а*, *быти* ('бути'), *зab|ыу* ('забив'), *с|ын*, *bab|ы* (наз. мн.). Голосна *и* (у високо-гірських селах) по губних лябіялізується і сонорно наближається до *у*. Є це задержання давнього переходового стадія (рефлекс). Звук цей записується давнім грецьким знаком *ω* – омега (є це бойківське *ы* з заокругленням губ)², н.пр.: *м|ωти* ('мити'), *слп|ωй* ('сліпий'), *бωу* ('бути – був') (Ботелка); *ѡп|адук* ('випадок') (Бітля).

² Гл. О. Брок, *Угорорусское нарѣчіе села Убли*. (Изслѣдованія Академіи Наук. С. Петербург 1889). *Slavische Phonetik*, Heilderberg 1911, с. 138.

Голосівка *е*, що відповідає загально українській фонемі *е*, виступає тільки в наголошеній позиції, але й тут бувають застереження щодо сонору, з огляду на загально обнижену артикуляційну базу в бойківському говорі та наголос.

Наголошене *е* може мати відміну, що позначається як *ê*, у випадку явища вокальної гармонії, або асиміляції. Явище вокальної гармонії виступає, коли наголошена голосна *е*, уподібнюється перед складом з м'якою приголосною, навіть до ненаголошеної голосної. У висліді постає звук звужений нап'ятий піднесений *ê*: *têpêr'*, *gôrêu'*, *uôtêu'*, *xlôpêu'*, *dên'*.

Голосівка *о* (загально українська) виступає лише в наголошених позиціях. У ненаголошених, вона звужується, а місце її творення підвищується поступово до *у^о*, *о* аж до повного злиття з *у* (до переходу на фонему *у*). Є це загальноукраїнське говіркове явище «укання»: *на кон'і* > *куни^і*, *пару^обук*, *ру^обота*, *бу^ор'уд'а*, *цê^р'к'о'уний*, *му^олук'о*, *ту^ол'ока*. Можна вважати правилом, що ненаголошена голосівка *о* зливається із *у*, у позиції безпосередньо перед *і* по наголосі.

У верховинських говірках (по північних та південних узбіччях Карпат) зустрічається подібне явище як з голосівкою *е*, явище назване вокальною гармонією. Голосівка *о*, перед наступним складом із м'якою приголосною, стає звуком звуженим, нап'ятим (незалежно, чи в наголошеній, чи ненаголошеній позиції), є це звук *ô*: звужений нап'ятий, подібно як звук *ê*, н.пр.: *на дô^рôзі* (Рожанка), *ў^о кô^м'ô^рі*, *на рô^б'ô^ті* (Бітля), *хô^д'î^м* але *ху^о'д'и* (Тишовниця).

Голосна *у* побіч правильного вживання (як у літературній мові), виступає на місці ненаголошеної голосної *о* (про це була мова): правильно *ўуд'иц'а*, *б'улка*, *курка*, *кур'о'уа*, *кур'ол'*. Часто на початку слова або речення ненаголошена голосна *у* переходить у придихово-нескладотворне *у*, а в скорій мові воно (*у*) зовсім затрачується, н.пр.: *ўд'о'уа* (Сприня), *ўбр'ас'а йак пан* (Синевідсько Вижнє), *ў м'ени^е би'у сад* (Головсько), *ми (ў) бô^ці з Ї'а'нум йшли^і д'омі'у* (Кам'янка).

Голосна *а*, широка, задня, обнижена виступає по твердих приголосних на цілій території: *мам'ун'а*, *Ганна*, *х'ата*. По м'яких приголосних голосна *а* може міняти місце творення, пересуваючи до середнього (більше або менше), що позначається як *'а*, *а^е*, а згодом *е*, *і*, на пограниччях (з півночі і сходу).

Голосна *е, і*, як результат зміни *а* (по м'якій приголосній) зустрічається в перехідних говірках на північному й східному пограниччі, н.пр.: *Ган'ус'і, Г'ані, Мар'ис'і, ти'ел'іе* (Колпещь), *пй'етка, в'і'їц'е* (Літиня), *свин'іе* (Доброміль), *ж'іеба* (П'яновичі), *бі'їс'а з мидв'еди'ем, дай н'а* ('мені') (Кам'янка), *страх буй'а'їса^е, ўз'е'ў ўо'ўк ві'ўц'у* (Опака).

Голосна *а* по м'якій приголосній підвищує і пересуває місце творення до переду ротової ями частіше в ненаголошених, чим наголошених позиціях. Найчастіше *а* з попередньою м'якою переходить на звук *а, е, і*, у займенниках *н'а* ('мені'), *т'а* ('тебе') і *с'а*: *дай н'і* ('мені'), *най т'і поцул'уй(у), забирайс'і* (Ясениця), *пид'ивис'і* (Грабовець), *най т'і за то в'іб'їу* (Хашів), *нех с'і пуд'и'їу* (Майнич), *мау* ('маю') *т'а за д'обру д'і'уку* (Волосянка), *бий н'а мамку, бий, а йа Пй'етр'а х'очу* (Сморже).

Цікаве явище виступає у кількох селах дрогобицької округи (Майнич, Волоща, Татари), а саме голосна *е*, у початковому складі слова під наголосом переходить на *а* по *й*: *Й'а'їка > Йе'їка, йаннакий (> йеднакий), йагл'а*. Можливо, що є це аналогія, або наслідки переселення, але це явище не вдалося прослідити в часі збирання матеріалів. Задержання голосної *а* по м'яких приголосних являються також на цілій території Закарпаття, що її на основі дослідів проф. І. Панькевич зачислив до бойківських говорів³. Ця прикмета бойківських говорів спільна також із говорами південно-східними (наддніпрянськими).

Голосна *а* у сусідстві приголосної *в* лябіялізується, що означається як *ǎ* (*а* із заокругленням губ): *зл'анǎў* (Мохнате), *л'ǎўка, дǎў* (Михнівець), *а тож з'ǎўк'ǎў на н'а йак суб'ака* (Волосянка). У мові старих це явище являється на цілій Бойківщині включно із закарпатськими говорами, але тільки в пограничній смузі із Галичиною⁴.

Можна ще згадати (нав'язуючи до закарпатських говорів), що в тих говорах у формах дієприкметників минулого часу, в дієсловах типу: *н'єсти, пл'єсти, в'єсти*, появляється звук *у* (у переднє піднесене), по м'яких приголосних, н.пр.: *пл'ух, в'ух, м'їух*. Подібне явище являється в північно українських говорах.

³ Панькевич І., *Бойківські говори* («Життя і Школа». № 5 (125), лист.-груд. 1969 (Рік: 15).

⁴ Гл. І. Панькевич.

Приголосні

Передньо-язичні приголосні *д, т, н, з, с*, виступають у трьох варіантах як:

1) тверді *д, т, н, з, с*: *дар|ууаў, х|атка, то́р|ік, ти^еб|е, г|азда, до́р|о́зі, задо́ер фіст (кінь)* (Михнівець), *с|осна, сын, зми'й, з|емл'а, на н|ос'і ў Петра сид|ит' м|уха*;

2) зм'якшені *д', т', н', з', с'*: *д'лакуйу, задо́обала го' йак|ас мар|а* (Липе), *тік* ('на тоці'), *сухий, суд* (Гниле);

3) м'які *д', т', з', с', н'*: *сус'ід, по́т'ік, зан'іс, до́іра, т'істо* (Спас).

М'якшення приголосних виступає:

1) перед голосною *і*, незалежно від його походження (< *ō, ē, ě, ѣ*): *ніс, в'із* (несла, везла), *і н'іс* – *носа* (і у полудневих переходових говорах), але її ступінь буває різний;

2) перед *'а*, як вислід давніх мовних процесів, н.пр.: *кн'аг|ин'а, с'аду, ни^е т'амл'у* (Сянки);

3) перед *'у*: *т'ут'ун* (Сторонна), *зан'ухаў, с'уд|и, т'урм|а, по'т'упала баба ў х'ыжу* (Ступосяни).

Приголосні *с, з, н, т*, також африката *ц*, зберігають м'якість у прикметниковому наростку: *-с'кый, -з'кый, -ц'кый*: *уўй|ац'кый, заміс'кый* (Ботелка), *буз|ац'кый, хлопс'кый, п'анц'кый* (Красне), *зал'іський* (Сенечів).

М'яке *с', з', ц'*, у прикметникових закінченнях, виступає на цілому бойківському просторі за виїмком лемківського на наддністрянського пограниччя.

М'яка приголосна *ц* у наростку *-ец', -ѐц'*: *хло́пец', го́рн|ѐц', ко́н|ѐц', віне́ц', Гр|абіве́ц', М|ихніве́ц', Сіл|ѐц'*, виступає загально в бойківських говірках Карпатської Верховини та північного і південного підгір'я, а поступово міняється на *ц' > ц* у напрямі меж із гуцульськими, наддністрянськими та лемківськими говорами. Подібно мається справа й на Закарпатті з *ц'* в наростку *-ѐц'*. Зустрічається *-ѐц'* і на Закарпатті, а виступає на цілій території від ріки Лябірець на схід аж до зустрічі з гуцульськими говірками⁵.

⁵ Гл. І. Панькевич.

Приголосна *д* перед давніми йотованими переходить на *дж* (рідше *ж*), н.пр.: *с'адѣж* 'а (Тухля), *м'едѣж* 'а (Букова), *ой піду йа м'едѣжи*^е *з'ори* (Ільник), *с'адѣж* 'е (Сприня). На гуцульському пограниччі *дж* зникає і появляється у таких позиціях *ж* 'а н.пр.: *с'ажуў намазавс* 'а (Перегінсько), *х'ожу нопід ліс* (Ясінь).

На цій території зустрічається аффрикату *дз*, але тільки в деяких словах:

- 1) перед голосною *е*, н.пр.: *дз'ерну*^о, *дзи*^е*л'ений*;
- 2) перед голосною *и*: *дз'итар*, *к'урит* ' *дзи*^а*лары*, *пан дз'итар зав'и*^и*сиў* на *с'т'іну* (Хащів), *дыкий дзв'ир* (Тухля).

М'які приголосні *с* ' , *з* ' , *н* ' , *м* ' , *д* ' , виступають:

- 1) перед голосівками *і*, 'а, 'у: *с'іу*, *с'ад* ' , *с'уди*;
- 2) на кінці слів н.пр.: *кріз* ' , *віс* ' (в'оси), *кін* ' , *рін* ' ;
- 3) в наслідок регресивного уподібнення у групах приголосних н.пр.: *кіс* 'т' , *гіс* 'т' , *зліс* 'т' , *к'орис* 'т' , *м'илис* 'т' , *віс* 'т' , *мес* 'т' ('пімста'), *з'л'іс* 'т' . М'яка приголосна *н* ' у наростку *-ен* 'ко міняється на *й*: *кôзач'ейку*^о, *муру*^о*з'ейку*^о, *хлу*^{пч}*ейку*^о, *Мар*^у*сѣйку*^о, *дурач'ейку*. Це явище зустрічається на цілій бойківській території.

Приголосна *л* виступає у трьох відмінах:

- 1) – *л* тверде (велярне), перед голосівками заднього ряду *а*, *о*, *у* та перед голосівками *о*, *е*, *и*: *кл'убу*^к, *л'аўка*, *лун*^а*ата*, *л'ис* 'т'а, *л'иху*^о, *мулу*^к*о*;
- 2) – *л* м'яке: *пуй*^і*іду* у *Іл'в*^і*й*, *л'ів*^ы*й*, *л'іту*^о;
- 3) – *л* середнє, яке на Закарпатті появляється у всіх позиціях на місці *л* твердого і *л* м'якого, а на північній території Бойківщини, і то в гірських околицях, обмежується тільки до форм дієприкметника минулого часу: *хôд*^і*или*, *б'ула*, *пришл*^і*о*, *л'агл*^і*о* під *х'ату*^у (Бітля, Ботелка, Висоцько Вижнє).

Приголосна *р* виступає як:

- 1) тверда перед голосівками *а*, *о*, *у*, *и*, *е*, та перед твердими приголосними: *р'ано*^о, *р'удий*, *р'ижий*, *ру*^о*б'ота*, *ўр'іцы*;
- 2) як *р* м'яка перед голосною *і*, в середині слів у групах *-р'а*, *-р'у*, *-р'і*: *б'ур* 'а, *уи*^о*з'ор* 'у, *р'іиний* ('рідний'), на *р'іц* 'і, *р'іимний* ('рівний') (Синевідсько Вижнє);
- 3) м'яке *р* виступає як слід (залишка) давнього *р* (сонорної при-

голосної): *вѣр'х, цѣр'к'оу, вѣр'х'ом, м'атір'оу* (Завадка), *кир'ї'явий* (Кам'янка). Це явище послідовне в мові старших. Кінцеве *р'* в наростку іменника *-ар'* буває завжди м'яке: *палам'ар', крам'ар'*.

Приголосні *ч, ж, ш, бж*, виступають, як загально в українських говорах, в твердих відмінах і зм'якшені в групах: *-ч'а, -ж'а, -ш'а, -бж'а*, та перед голосівкою *і*: *ч'орна хм'ара, ж'ура* ('смуток'), *ш'устку му даў* (Залокоть), *ч'оўник, заш'ила, ж'оўн'ір, бжміл', ж'орна, н'аў'луч, бжи'р'елу*.

У групах *-ча, -жа, -ша*, задержалося давнє зм'ягчення: *ч'ас, ж'аба, бж'атан, ш'апка, саж'а* (Дзвиняч).

Приголосні *ф* і *г*, рідко вживаються переважно в словах чужого походження: *ф'айка, файно, фр'айір, Фр'анка, Ф'ед'у, ф'арба, фас'ол'а, фарт'ух, фи'лон*.

Приголосна *г* має дуже обмежене число слів у яких її вживається, а є ними слова переважно запозичені з чужих мов і оноματοпείчного походження: *дз'итар, г'удзик, гул'а, газ, ганг'рина, гат'уну'к, гр'ати* ('старі речі, меблі'), *гил'ет'а, г'арнѣц', г'етати, г'уси г'етали, г'емба* ('щось обридливе'). Одне слово тільки є загально вживане, а це *г'азда, газд'ин'а*.

У бойківському говорі всі назвукові голосівки залюбки вимовляються з придиховими приголосними у виді: *в, ʋ, ѣ, г*: *Й'ева, Й'еўка, ѣ'ендик, ѣ'інакиий і г'інакиий, гат'икар' і ѣат'икар* (Тисовець), *ганч'ар ѣон там на гур'і* (Орове), *ѣпаў з драб'ини, ѣот'ѣц', ѣув'ес*. Назвукова голосівка *у* міняється на *у* нескладове: *умер > ѣмер*, а це *у* заступається через приголосну *г*: *гмер*. Перед глухою приголосною вона тратить нераз дзвінкість і стає глухою н.пр.: *упав > ѣпаў > хпаў г'ї'оду, тай хтуп'и'с'і* (Чуква).

Деколи в такій позиції *х*, що перейшло з *у* міняється на *ф*: *фпаў, а він його фат'и'ї* ('зхватив') *за гри'у* (коня). Нераз назвукове *у > ѣ* трачується н.пр.: *а ѣуна (ѣ)п'ала ѣ'іаму* (у скорій мові).

Старі сполуки *-ки, -ги, -хи* та *-ке, -ге, -хе*, являються у трьох відмінах як: *-ки, -ги, -хи* (в архаїчній формі з голосівкою низькою, заднього ряду), н.пр.: *бик'и, хитр'ун, ѣ'оўки, бук'и, кн'ишки, р'уки, лих'ий, х'ижа, т'ашк'е, сух'е, пируг'и, ду'руг'е, зісхл'о ѣ'друге ди'ри'ї'це, старий зах'екаў, ген дал'еку*. Така вимова груп *-кы, -гы, -хы, і -ке, -ге, -хе*

переважає у верховніських говірках і по обох узбіччях Карпат. За східною межу можна брати границю скільської і стрийської округ, південну частину дрогобицької округи, по села: Підбуж, Опака, Східниця; південну Старо-самбірського і Ліського повітів.

Дальше на схід стара вимова груп *-ки, -ги, -хи, і -ке, -ге, -хе*, відступає на користь вимови *-ки, -ги, -хи* (як у літературній мові), *-ке, -ге, -хе*, н.пр.: *гри'х'и, бик'и, ї'оўки*, або трохи більше обнижене, але не *и: р'ику^е, др'уги^е, хе-хе-хе зас'мій'аўс'а д'ід* (Мшанець).

Межа такої вимови йде селами від заходу: Телесниця, Білич, Стрілбичі, Созань, Блажів, Чуква, Ясениця-Сільна, Колпець, Дубрівляни, Дашава. Посуваючись на південь у долину ріки Дністер, до південної межі бойківського говору, старі групи: *-ки, -ги, -хи, -ке, -ге, -хе*, вимовляються зм'якшеними приголосними *к, г, х*, як у суміжних наддністрянських говірках, як: *-кі, -гі, -хі, -ке, -ге, -хе: рікі, ми^енули р'окі, хіб'а що, гірк'ій, другій, рибак'е, сук'ера, х'е, х'е, х'е*. Рідко зустрічається м'яку приголосну *г* у групі *-ге: др'уги^е, н'іду на др'уги^е си^ел'о* (Липиця). На Закарпатті старі сполучення *-ки, -ги, -хи* панують лиш у західній частині. У східній полосі находимо вимову *-кі, -гі, -хі*. Та в загальному розміщення вимови груп *-ки, -ги, -хи* міняється⁶.

Про вплив м'яких приголосних у групах уже була мова, проте згадаємо, що заходить регресивне уподібнення в групах: *ст' > с'т', сн' > с'н', зл' > з'л'*, на цілій бойківській території по обох схилах Карпат, н.пр.: *р'адіс'т', с'н'іуат, с'н'ігу (с'н'іг), з'ліс'т', б'оліс'т', с'н'ішит'с'а* (Рожанка).

У групах *-дн, -бн*, наступає прогресивне уподібнення, а в результаті *-дб > -мн*, а група *-дн > -нн* (на цілій території): *др'ібний > др'імний, р'ідний > р'інний, г'ідний > г'ійний, з'адний > з'айний*.

Тут треба додати, що *нн* не означає подвійної приголосної, тільки здовжену.

Приголосна *ш* на початку слова переходить часом на африкату *ч*: *шк'ода > чк'ода, шк'ола > чк'ола, чкол'ар* (Волосате). Ці явища є на цілій території, але не виступають консеквентно. У молодшого покоління можна зауважити намагання до правильної вимови груп *-дн, -бн, і шк*.

⁶ Гл. І. Панькевич, стр. 23.

Приголосна, початкова *x* в займеннику *хто?*, міняється на *к*: *хто?* > *кто?* Це явище зустрічається і в других українських говорах. На Закарпатті у північній полосі, можна запримітити метатезу в тій формі займенника: *хто?* > *тко?*: *а тко йде?*⁷, *тко зробиу чк|оду?* (Плоске). На Закарпатті зустрічається також метатезу в групі *-tx* > *-xt*: *txір* > *xtір*, і *-nx* > *-xn*: *xn|ати* > *xn|ал|а*. Явища тих метатез (переставлення) є спорадичні й не є ще добре просліджені. Одне певне, що зустрічається таку вимову серед старшого покоління.

Дзвінки приголосні не все тратять дзвінкість у абсолютному кінці слова, чи речення. Найчастіше зберігають дзвінкість, у названих позиціях, приголосні *д, б, в, г*: *зал'|із під н'|іч у л'|іс тай прун|аў* (Бітля). *Піш|оў пун|ід беріг* (Церковна). *Там ди ўис|окий дуб* (Тухля), *хп|аў ў н'|очи с'|ніг* (Рожанка). Збереження дзвінкості на кінці слів являється в цілій гірській полосі: *Бог каз|аў б|ити ч|есним* (Должки). *Дід худ|иў за пру|ш|еним гур|і си|л|ом* (Либохора). Друга полоса говорів зберегла ще дзвінкість у кінці слів і речень, але в середині слів затратила. Є це села на південь від міст Долини, Болехова, Борислава, Устрік Долішніх. Простір на північ від визначеного терену вже йде за правилом, під тим оглядом, наддністрянського говору.

На Закарпатті зберігання дзвінкості являється рідко⁸. Передовсім у емпізі такі форми є часті, н.пр.: *дуб, ох йакий дуб!, хліб, гріб, біб, от стар|ий дід!* Нема збереження дзвінкості на Закарпатті в середині слів.

Наголос

Сильний експіративний наголос спричинює звуження і:

1) редукції ненаголошених голосних *о, е*, пересунення їх до передуротові ями: *о* > *у*, *е* > *и*;

2) у наслідок наголосу (сильного експіративного) наступає редукція у складах слів, н.пр.: *хтіў* > *ху^от іў*, через зник ненаголошеної голо-

⁷ Гл. І. Панькевич.

⁸ Гл. І. Панькевич.

сної: *у голові* > *ў гулов'і*, *на д'єреві* > *д'єрві*, *була* > *бла гми'с'т'і* ('була в місті') (Кобло). Місце наголосу часто різне від літературної мови, н.пр.: *пулу'нин'а*, *пу'лостити*, *на з'орбі*, *пиш'оў на пѳт'ік*, *пан за вѳр'хѳм сид'іат'* (Сторонна). Часто приросток стягає наголос, н.пр.: *п'отік*.

Відміна

У відміні збережено старі форми, що не раз дуже живі, спеціально в мові старшого покоління. Одна з перших прикмет відміни, це задержання і вживання форм двійні (дуаліс). Вправді форми двійні збереглися не в усіх відмінках, але вони є в давнім значенню (дві особи, дві речі), а для більшого числа вживається множина: н. пр.: *йшли дві б'абі*, *б'аба н'есиє дві в'єдр'і ўу'д'и*, *три б'аб'и пу'ч'али с'ўарку* (Ботелка), *д'ѳа хл'ѳпа кусил'и пулу'нин'у* (Сянки). Деколи цю форму *хлопа* вживається у збірному значенні: *найшло бугато хлопа* (Лопушанка), *б'илу з парусот л'їуда на в'їдпус'ті у Сп'ас'і*. У відміні слідний вплив твердих пнів на м'які в усіх трьох родах іменників однини і множини. Наприклад дав. одн.: *ўйтц'ѳови*, *удіуц'ѳови*, *кс'ѳонѳзови*, *кун'ѳови*, *прий'атил'у'ви*, *хл'ѳпц'у'ви* (хоч частіше вживається форма *хлопц'у*), *паламарйови* (Сколе), *ц'їсарйови*, *к'ажут' післ'али на(й)фан'їшугу кун'їä під вѳрх'* (Волосянка).

Орудн. одн.: *пу'шит'урк'ѳ пал'ц'у'м*, *л'їз мал'им вік'ѳн'ц'у'м* (Опака), *шиє биў мал'им хл'ѳпц'у'м*, *шук'ѳў (г'л'адаў) за тиє'л'ат'у'м та ниє бил'о* (Гвіздець). В оруд. мн. форми: *пал'ц'ѳома*, *хл'ѳпц'у'ма*, треба вважати давніми формами двійні у функції множини. Находимо в формі ор. мн. давні форми на *и*, н.пр.: *з бик'и*, *з ў'ѳли*, *ск'ѳони*, *з хл'ѳпи*, *з йагн'їати* (з згняти – одн.) (Ботелка). Це явище зустрічається тільки в високій гірській полосі.

У відміні йменників жіночого роду та середнього замітним також вплив твердих основ на м'які. Іменник *сирота* вживається звичайно з прикметником (із закінченням) жіночого роду: *бїйна сиру'т'а* (про хлопця), *пишоў тот сиру'та на службу* (Дидьова). У називному множини вживається давніх форм на *-ове*, але лише з пошаною – як про когось, або щось говориться, н.пр.: *пан'овиє*, *пришли с'ѳахо'виє*, *брат'овиє*

пуго^дилис'а, хліб^ови^е прин'и^если. До архаїзмів зачислити треба дуже рідку форму наз. мн.: *йоўци* ('вовки') в оповіданнях старих дідів, мешканців високих гір. Імен. чол. роду на -ар', р – м'яке майже в цілому підпав під вплив твердих пнів: 1) *палам'ар'*, 2) *паламар'ла* (-йа), 3) *палам'ар'у* (-йу), 4) *паламар'лом*. Різниця заходить у множині, де побіч закінчень твердих -ами, зустрічається також м'які закінчення, н.пр.: *крамар'ами*, *млинар'ами* і *крамар'ам*, *млинар'лам*, *жоўн'ірам*.

Давній тип іменників на -ент, зберіг деколи форму (чол. роду) в род. одн. на -е: *нне* < *дне*, *си^ег'онни^е*, у присл. значенню *пу Їуликоїни^е ру^{оз}'іхалис'а*, множ. на *днях* > на *ін'ах*.

У відміні йменників жіночого роду дуже сильний є тип іменника на -ов, який є також одним із архаїзмів, н.пр.: *м'ор'коў*, *бр'иту^оў*, *ц'ер'ку^оў*, *ху^рих'оў*.

Загально український іменник *кров* має архаїчну форму *кир'ўла*, і відмінюється за основами на -а. У закінченнях жіночих м'яких основ також бачиться перевагу твердих основ, н.пр.: в оруд. одн. *Ган'ус'у^оў*, *Мар'ус'у^оў*, *кн'аг'ин'у^оў*, *К'ас'у^оў*. Іменник *матір'* має форму *м'атір'у^оў*. Дуже сильний є в середньому роді тип збірних іменників на -а (-'а з попередньою м'якою приголосною), н.пр.: *кіст'ла*, *р'ічич'а*, тут зачисляється іменник *п'ан'а* (*буз'ату^о най'іхалу^о*), *хлопч'ишч'а*, *діўч'ишч'а*, *то так'е п'ан'а*.

Прикметники

У відміні прикметників збереглися архаїчні форми йменникової відміни у клич. одн. роду: *м'олу^од' ку^озач'ейку* (у піснях), *здур'оў б'ут'т'е тат'ун'у* (у формі прашання), *ти старчулувік* (у мові старого газди із с. Тухлі).

Являються нестягнені також форми прикметників на -йа, -йе (одн. жін. і серед.) і в множині на -ийі. У формі однини чоловічого роду на -ий, заходить зміна голосної *и* на *о*. Приклади: *такайа сиўайа ги голуб* (Боберка), *л'анну^ойу д'іўку раз-два п'ару^обу^ок засў'атаў*, *старой дід*, *ви^ес'елайа йак тута пт'иц'а*, *пас'е г'уси тай си сн'іўат* (Шум'яч), *злий чўлу^овік гірш йоўка*, *дурн'ойе дітища пи'шл'о тай хп'алу^о г'ў'оду*

(Турів). Також являються займенникові нестягнені форми: *так'айа йі* *д'ол'а зл'айа*. Нестягнені форми прикметникової і займенникової відміни бувають у піснях і мові старших. Молоде покоління намагається вживати стягнені форми (вплив школи, молодечих організацій і частіших контактів з літературною мовою).

Степенування прикметників не виказує відхилень: *старий, старший, найстарший*.

Займенники

Загально український вказівний займенник *той, та, те*, виступає у формі *тот, тута, тутот*: *тот ц'иган, тут'а б'аба, тут'о дит'ин'а* (Висоцько Вижне). Молоде покоління намагається вживати літературні форми: *той, та, те* || *то*. Займенник *сей, ся, се*, у залежних відмінках підпав під вплив твердих основ: *с'ого, с'ому, у сим*, але в жіночому і середньому родах він задержав форми з *-е-*: *сейі х'ижи кажут' їмин'ай* (Завадка). Займенник *мій*, має форми: *мій, м'огу, м'ому, му'й'а, мойі, мойі(й)*. Стягнені форми виступають і в середньому роді: *м'б'йе, м'огу, м'ому, м'ому хлопц'у шос брак'уйі*.

Стягнені слова вживаються у всіх формах однини і множини, у скорій мові: *с'ог'у > с'о'у, свого > с'ю'у, мо'у, т'ю'у, му'й'і > му'й* (і затрачено), *т'ю'ой*. Від тих займенників збереглися енклітичні форми: від *міні* – *н'а, т'а, с'а*, також *ми, ти*: *дай н'а, би'р'и н'а, куп'и н'і* (Солець), *дай н'а (с)п'окій* (Урич), *най т'а пуц'ул'уйу*. Займенник *с'а*, часто ставиться перед дієсловом: *такс'а скажит' жи му й'істи баба ни'е дай'е, от б'інна сирут'а* (Сморже), *дай н'а мамку за б'іннугу, низа п'ана, буза п'ана д'ол'а пуг'ана* (коломийка, Багновате).

Зворотний займенник *с'а*, являється переважно перед дієсловом: *йак с'а ї'ерну з ї'ойни* (Тарнавка). *Собі > си*: *би'р'и си ді'юку шу' ти м'ила, дам ти ш'ус(т)ку купи мы фус(т)ку (> хус(т)ку)* (Бориня). Особовий займенник 1-шої особи множини *ми*, має деколи в гористій полісі збережену архаїчну форму *и* як *ω* (*и* лябіялізоване), н.пр.: *мо пійшл'и л'ісум, мо н'если т'рал'і с'к'оз'би < кос'би* ('з кошення'). Також зберігаються давні дуальні форми орудн.: *т'има, с'има, н'има*, але

в значінні множини: *тим|а нн'ами*, *сима дбруг|ами*, *т'ішил|ас'а н|има* йак *дит|ин'а*.

Дієслово

Дієслова закінчені на *-ати*: *с'ніў|ати*, *біґати*, *пит|ати*, *чит|ати*, мають у теперішнім часі такі закінчення:

а) одина:

1. ос. *-ам*: *с'н|іўам*, *н|итам*;
2. ос. *-аи*: *с'н|іўаи*, *н|итаи*;
3. ос. *-ат*: *с'н|іўат*, *н|итат*.

У тому типі в закінченні *-ат*, являється *т*, тверде. У інших типах *т* буває м'яке: *біж|ит'*, *р|обит'*, *сид|ит'*.

б) множина:

1. ос.: *бігам|е*, *питам|е*;
2. ос.: *бігат|е*, *питат|е*, *с'н|іўате*;

3. особа множини має правильні загальні українські форми, а закінчення *т'* буває м'яке: *с'ніўайут'*, *тримайут'*, *біжут'*.

3. особа множини теж має стагнені форми: *біж|ат* > *біж|ут'*, або нестягнені: *с'ніўайут'* – *т* кінцеве може бути м'яке або тверде (спорадично).

У інших типах дієслів закінчення третьої особи множини звичайно буває м'яке *т'*: *спит' д'іт|ишча*^е (Турє), *ў нас пас|ут' в|іўц'і ген*, *ген у пулунин'і аж на к|ийіўци* (назва гори). Появляються теж закінчення *-мо*, і *-ми*, що нераз приймає форми *-мо* (и заднє звужене лябіяльне): *бігам|о* (*бігам|и*), *бігам|ω*, але це є тільки фонетичні зміни.

Тверде *т*, у тих формах являється на пограниччях з сусідніми говорами.

У першій особі множини типу на *-ати*, появляються закінчення: *-ми*, *-ми*, *-мо*, *-мо*, але це явище не загальне. Появляється воно спорадично в високогірській полосі, переважно в мові старших. На мою думку є це фонетичні зміни, на основі обмеженої артикуляційної бази, приклади бойківських архаїзмів. До архаїзмів зачислити можна форми від дієслів з основами на *-к-*, *-г-*: *пекти*, *ректи*, *могти*. У першій особі

однини являються форми: *пи^ек^лу*, *пи^ек^лу*, *м^логу*, у 3. множини: *пи^ек^лут^л*, *пи^ек^лут^л* > *пи^еч^лут^л*, *м^логут^л*.

У наказовому способі бувають різні форми: від *пи^ект^ли*, *пи^еч^ли*, *пи^еч^ли*, а від дієслова *бігти* – *біг^лай*. Від дієслова *гонити*, наказовий спосіб є *гон^л*: *гон^л Їс^лил^лу ду куперт^ли^ли за с^ліл^лу^лу* (Лопушанка), *гон^л Ф^лед^лу^лї^лоли^лу пу^ллу^лнин^лу*. Інші типи дієслів мають форми наказові звичайно вживані.

Дуже цікаве й архаїчне явище, це форма дієприслівника теперішнього часу: *ст^лойа*, *с^лі^лї^ла*, *с^лид^ла*, зустрічається в піснях, н.пр.:

*Біля престола
Мати Христова
Плете віночки, ст^лойа⁹.*

Це явище не записане в жадному іншому українському говорі. У бойківському говорі воно являється у Верховині й по обох узбіччях Карпат у піснях і розказах, а в живій мові у старшого покоління. Молодь шкільна частіше вживає форм: *с^лі^лї^лайучи*, *сид^лач^ли*, *сту^лї^лачи*. Наголос може міняти своє місце. Годиться додати, що такі форми дієприслівника являються у поезії Т. Шевченка.

Можна здогадуватися, що ці форми передала Т. Шевченкові його мати, якої рід виводиться із південних галицьких земель. Приклади: *Їзрі^лу ми^лд^лї^лед^ла ст^лойа на ск^лели* (Бубнище), *він бык^ли пас^ле тай с^лі^лї^лят ст^лойа під с^лосну^лї* (Либохора).

Це явище поширене й у Закарпатських говірках (у горах).

Майбутній час твориться з дієйменника й майбутнього часу помічного дієслова *бути*, н.пр.: *б^луду ш^лукати за йагн^лат^лум*, *буду у пу^ллу^лнин^лї* (на верху гори Магури, біля с. Либохора), *з^ла^лтра бу^лду ї^лр^лати* (Залокоть).

На Закарпатті являються форми від дієслів *плести*, *вести*, *могти* на -*їх*: *пл^лїх*, *мїїх*. Такі форми являються долами від околиць Середнього аж до Тересви¹⁰. На мою думку є це фонетичне явище (-*їх* закінчення минулого часу) під впливом чужих суміжних говорів.

⁹ Хв. Вовк, *Передвесняні звичаї на Бойківщині*. Літ. Бойк., ч. 2/28 (39), липень-груд. 1978.

¹⁰ Гл. І. Панькевич.

Часто в оповіданнях, рідше в живій мові, вживається давно минулий час: *та йа ни д'урѣн', йа биў(ў) чк'ол'і, у нас биў з'л'існий та ўін так'оу(о) биу нару'б'иу, шу' гу' (с) си'ел'а нагн'али, та заб'иў биў баб'у шу' йагу'ди збир'ала* (оповід. на горі Київець).

Страдальний стан дієслів, на загал, мало вживаний: *х'ата йак ў'и'єрнуўѣм д'омі(ў) была спал'ена. Мій г'азда биў у л'іс'і при зр'уби' дуб'и'ў* (Синевідсько Вижнє). *Моў (-го) ѣедин'ака с'ина бил'о уб'иту' на ўойн'і* (Погар). Умовний спосіб дієслів у бойківському говорі вживається як звичайно в українській мові: *ху'д'иу би пу' г'орах та м'а стай(і), р'оки з'іли* (скаржився старий Семен із с. Хітара), *клаў би х'иж'у та гр'оший ну'ѣе* (Липє). *Збир'ала би гриб'и та ж'онца збу'ру'нили, пи'ил'о(б) хп'оли'е та ши мал'о'ѣе.*

Бібліографія

1. Головацький: *Розправа о язицы южнорускомъ и его нарѣчїяхъ* (Львів 1849).
2. Потебня А.: *Замѣтки о малорусском нарѣчїи* (Воронеж 1871).
3. Михальчук К.: *Нарѣчїя, поднарѣчїя и говоры Южной Россїи въ связи съ нарѣчїями Галичины* («Труды» П. Чубинського, том VII. Санкт-Петербург 1877).
4. Огоновський О.: *Kilka słów o narzeczach i gwarach języka ruskiego* (Rozprawu Akademji Umiejętności. Kraków 1883).
5. Соболевскій А.: *Малорусское нарѣчїе* (Очерк русской диалектологии, ч. III, «Живая старина» 1892, том IV).
6. Михальчук К.: *Къ южнорусской диалектологии* («Кіевская старина», том X.)
7. Верхратський І.: *Знадоби до пізнання угорско-руських говорів* (Записки Н. Т. III., т. XLV); *Über die Mundarten der Marmaroscher Ruthenen* (Stanislau 1883); *Die ruthenischen Mundarten* (Österreich in Wort und Bild, Wien 1898); *Der Dialect von Uherci bei Lisko in Galizien* (Archiv für slavische Philologie, Bd XV-XVI).
8. Брех О.: *Угорусское нарѣчїе села Убли*. (Изслѣдованія Академіи Наук. С. Петербург 1889. *Slavische Phonetik*, Heidelberg 1911).
9. Гнатюк В.: *Русини Пряшівської єпархії і їх говори* (Записки Н. Т. III., т. XXXV).
10. Свенціцький І.: *Бойківський говір села Бітля* (Записки Н. Т. III., т. CXIV).
11. Зілінський І.: *Проба упорядкування українських говорів* (Записки Н. Т. III., т. CXVII-CXVIII); *Так зване «sandhi» в українській мові* (Symbolae Rozwadowski, Kraków 1926).
12. Тимченко Є.: *Причинки до української діалектології* (Записки Наукового Товариства в Києві, т. 1, 1908).
13. Пура Я.: *Говори Західної Дрогобиччини*. Львів 1958.
14. Бандрівський Д.: *Говірки Підбузького району Львівської області*. Київ 1960.
15. *Дослідження і матеріали з української мови*, т. V. Київ 1962.

16. Жилко Ф.: *Фонологічні особливості вокалізму українських діалектів* (Укр. діалектологія і ономастика, стр. 3-13).
17. Сольчаник Волод.: *Здрібнілі та пестливі іменники в народніх піснях Дрогобиччини* (Звідомлення Управи приватної коєдукаційної гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі, накл. "Рідна Школа" в Дрогобичі за шкільні роки 1918-1919 до 1927-28 р. Дрогобич 1928).
18. Рудницький Ярослав: *Нарис укр. діалектології* (Накладом Української Студентської Громади в Авґсбурзі 1946).
19. Рудницький Я.: *Укр. наголос як функційна проблема* (Видання Спілки Українського мистецтва в Регенбурзі 1945)
20. Зілінський І.: *З фонетичних студій* (Lud Słowiański, t. I, A 169-212, Kraków 1930).
21. Скорик М.: *Про назву Бойки* («Літопис Бойківщини», т. I. Самбір 1931).
22. Зілінський І.: *Opis fonetyczny języka ukraińskiego* (Sprawozdania i prace Komisji Językowej Polskiej Akademji Umiejętności, Nr 16, Kraków 1927, str. XVI-168).
23. Зілінський І.: *У справі діалектологічної класифікації українських говорів* (I. Sjezd slovenských filologů v Praze 1929).
24. Зілінський І.: *Питання про лемківсько-бойківську мовну граніцу* (Lud Słowiański, t. I V, A 75-110, Kraków 1937).
25. Зілінський І.: *Карта українських говорів* (Праці Українського Наукового Інституту, т. IV, Варшава 1933).
26. Зілінський І.: *Граніці бойківського говору* («Літопис Бойківщини», т. X. Самбір 1938).
27. Рабій Софія: *Dialekt Bojków* (Sprawozdania Komisji Językowej Polskiej Akademji Umiejętności, т. 37-38, Nr 6, Kraków 1932-33).
28. Княжинський А.: *Межі Бойківщини* («Літопис Бойківщини», т. I. Самбір 1931).
29. Кисілевський К.: *Мовні особливості наддністрянського гнізда* (Записки Н. Т. Ш, т. CLXIX, Нью-Йорк 1961).
30. Панькевич, І.: *Бойківські говори* («Життя і Школа», № 5 (125), лист.-груд. 1969, рік 15).
31. Janów J.: *Gwara Moszkowic i Siwki naddniestrzańskiej*, Lwów 1926.

До праць відомих філологів треба долучити вибір мовних бойківських особливостей з різних записів і описів (етнографічного характеру) у надрукованих у Записках Наукового Товариства ім. Т. Шевченка у Львові, Етнографічному збірнику (т. XXXI-XXXII і L-LII), Трудах П. Чубинського, том IV «Кіевская Старина», у творах письменників, особливо Ю. Кміта, що вживає бойківський говір. У згаданих З. Н. Т. ім. Шевченка є дуже цікаві описи й записи Ів. Франка, З. Кузелі, В. Гнатюка із бойківською тематикою. Багато лексичного матеріалу можна знайти також у друкованих матеріалах «Літопису Бойківщини» в З.Д.А. (по другій світовій війні й до останніх днів) і в творах наших письменників із бойківською тематикою, що може бути основою до опрацювання словника бойківського говору.

Дещо з морфології бойківського говору

У бойківському говорі заховалося багато архаїзмів. Слідні вони у фонетиці¹, морфології, складні та словництві. Та побіч архаїзмів за-примічується в мові бойків багато новіших процесів, спільних цілій українській мовній території.

Багато нових тенденцій завважити можна в морфології бойківсько-го говору, хоча й тут заховалось багато дуже цікавих старих форм.

Морфологія бойківського говору є дуже багата, й треба окремої праці, аби її як слід обговорити. У моїй розвідці постараюся подати лише замітніші нові процеси та архаїзми бойківської відміни йменни-ків.

Характеристичною прикметою відміни йменників у бойківському говорі є багатство закінчень у кожному майже відмінкові. Стрічається рефлекс закінчень усіх типів давньої деклінації, а також новотвори, що постали у контамінації двох або більше старих закінчень. Деколи заховалися архаїчні форми тільки деяких відмінків якогось слова – не-відмінні.

Дуже цікава є форма *пан'а* (= польське *panię*), називного середньо-го роду. Стрічається її переважно в піснях: *й'іхало n'an'a з В'енгп'р' на Пол'ичу*, *н'ышній n'an'a* (Висоцько Вижне), *наш стар'оста n'an'a*².

Іменник *пані* має серед бойків часто в святочній формі, або коли бойко говорить про когось з пошаною, форму *n'an'і́а: n'an'і́а у'вішла* (Беньова), *н'аша n'an'і́а* (Ільник), *n'an'і́а заслабл'и*, *пан'і́йка*³. Фор-ми залежних відмінків цього йменника я не стрічала.

Іменники чоловічого роду, закінчені в називному однини на *-р* пе-рейшли переважно до м'якої відміни (хоча це *-р* на кінці слів є вже

¹ Гл. Zofia Rabiej, *Dialekt Bojków* (Sprawozdania [z czynności i posiedzeń] Polskiej Akademii Umiejętności, XXXVII, 6, [Kraków] 1932, ст. 15-29).

² Пор. Матеріяли до української етнології. X, 94.

³ Пор. Етнографічний збірник, V, 12.

тверде!)⁴. Є це, здається, аналогія до іменників з приростком *-ар'*: як *пéк'ар'*, *кóс'ар'*, *віўч'ар'*; так відміняється не тільки *в'ечи'р'*, *вóпыр'*, *тхір'*⁵, але й *трайцар'*, *в'угар'*, *ж'оўнір'*, *ц'укóр'*⁶, *папір'*, *ни'є папір'а* тощо.

Також іменники жіночого роду, яких пень кінчиться приголосною *-р-*, приймають закінчення м'якої відміни: *ди'бр'а* (Зубриця), *ви'ч'ер'а* (Орявчик), або *ви'ч'ерйа'*⁷ (Головецько). Категорія давних пнів на **ў* є так сильна, що до неї увійшли й декотрі йменники, яких пень кінчиться на *-ў*. За зразком *ц'ёр'кóў*, *хóруг'оў*, *кроў* відміняється *брыт'оў* (*ў'остра йак бр'итóў*).

На кінець додати ще треба, що бойки залюбки вживають здрібнілих іменників середнього роду з наростком *-ча*: *фл'ашч'а*, *капуст'анча*, *вóгл'анча*, *йабл'інч'а*, *й'авча*, *ўóсл'інча* тощо.

У родовому однини чоловічого роду слідне змішання закінчень *-а* і *-у* (деколи й те саме слово раз має родовий на *-а*, знову на *-у*).

Загально видно тенденцію до творення родового однини від усіх іменників (живих та мертвих) зі закінченням *-а*: *піў б'ока об'ядр'ало'*⁸, *йа туб'і ст'ыда заўд'аў йак'огу'*, *н'іт с'н'іга* (Сприня), *бó ни' м'айі ж'оўча* (*тóй ж'оўч* – Мшанець), *в'ід з'ах'ід ду сх'ода* (Либохора) тощо.

Старе закінчення родового однини на *-е* заховалося в іменнику *день* (*ўчор'ашн'огу нне* (Завадка¹⁰), в зложених словах *си'г'онни'*, *пóпол'унни'*, *Вели'к'онни'*¹¹ та в іменниках жіночого роду на *-оў* (<ў): *нап'ылам с'а кырв'е* (Буковець), *дó ц'ёр'кви'* (Завадка¹²), *с'п'іў к'онви'* *ўóд'ы* (ibid.).

Давальний однини чоловічого роду виказує тенденцію до переваги закінчення *-ови* || *-ов'і*. Іменники, що їх пні кінчаються на тверду приголосну, матимуть закінчення переважно *-ови*, а на м'яку *-ов'і*: *стóл'ови*,

⁴ Гл. *Dialekt Bojków*.

⁵ Пор. І. Верхратський, *Die Mundart der Gegend von Uherci bei Lisko*. Archiv für slavische Philologie, XXV, 1903, 420.

⁶ Пор. Етн. зб., III, 81.

⁷ Гл. *Dialekt Bojków*.

⁸ Пор. Етн. зб., XXXVII-VIII, 299.

⁹ Пор. Верхратський, *Die Mundart...* Archiv., XXVII, 1905, 515.

¹⁰ Коло Турки над Стриєм.

¹¹ Е ненаголошене = *и'*.

¹² Коло Турки.

с'ынôвы, кôн'овы (Волосате), дѹôр'овы, в'ин'ойкувы, стôл'ник'овы (Лавочне), бугач'ов'и (Сторонна), кун'ов'и, хл'опц'ув'и (Либохора), тат'ун'ови, млинар'ови || г'интай'овы (Зубриця), кук'іл'овы (Буківець), г'аздувы (Насічне), с'ендз'ивы.

Навіть деколи йменники середнього роду по аналогії до йменників чоловічого роду приймають закінчення -овы || -ові: с'ел'овы, в'ікн'ови, м'ор'увы, т'ел'атувы, хлôп'атувы, н'ол'уви тощо.

У давальному однини жіночого роду стрічаємо альтернацію ось яких форм: пиин'ици || пиин'иц'и, ш'ибыници || ш'ибыниц'и, ѳ'удувыци || ѳ'удув'иц'и, мôлуд'ици || мôлуд'иц'и, гал'узи || гал'уз'и, в'одиѣжи || в'одиж'и, н'очи || н'очі, Г'анни || Г'анн'и, буг'ини || буг'ин'и. Пні на тверду приголосну мають усе закінчення -і: д'ит'ын'и, дул'ин'и, кур'ов'и, хат'и.

Іменники жіночого роду на -в (*ѳ) у знахідному однини заховали переважно давні форми: у ц'êр'кôѳ (Либохора¹³), верг ѳ'к'онôѳ¹⁴, на хôруг'оѳ (Орява).

Форму знахідного однини г'олуѳ можна пояснити двома способами. Можна вважати її вислідом фонетичного процесу (-ѳу ≥ ѳѳ ≥ ѳ) або як аналогію до форми типу ц'êр'кôѳ.

Бойко часто вживає у функції знахідного однини родового, навіть від мертвих іменників: злâм'алôс'а тупор'ииче руб'айуци граба (Плоске), завйаж'у вôл'ока (Бітля), бр'али с'л'уба¹⁵, в'ынно см'іл'ника (Смільник), заб'иѳ гѳ'оз'ôдз'а (Свидник) тощо.

Часто побіч правильних форм кличного, вживається форм називного у функції кличного в чоловічому й жіночому роді: ой ни бий н'а пан із'л'ісиний (Буківець), ут'ік'ай бôннар'іѳна, дай мы г'азда кун'а (Беньова).

Не раз у кличному затрачується цілий останній склад: ход' геѳ хло(-пче), Іѳа(-не) дес биѳ, дайну ту Ган(-но).

В орудному жіночого роду досить рідко, та все ж таки стрічається у пнях на м'яку приголосну закінчення -'у: н'ерит см'êрт'у (Сторонна),

¹³ Пор. Етн. зб., XXXI-II, 228.

¹⁴ Пор. Етн. зб., XII, 73.

¹⁵ В написі на ножі гірського опришка Івана Добощука у 1730 році читаємо: *Ивань Добощукъ, славный збойныкъ горскый передъ смертю своєю зложилъ той рѣзакъ въ церкви Беньишки (= Беньова, Турч.[анського] повіту). Я. Головацький, Народные песни Галицкой и Угорской Руси (III/2, 1878, 712-714).*

н'ічу (Либохора). Не є це форми нові, вживані під впливом школи. Одну з них стрічаємо (а саме *смёрт'у*) вже в записі з XVIII століття¹⁶.

Форми орудника однини жіночого роду: *дóрог'оуїу*¹⁷ (Свидник), *кóс'оуїу*, *кóс'оуїу* (Завадка) тощо, правдоподібно, утворено так, що до правильних форм орудника однини (аналогічно до інших іменників) додано ще закінчення -їу, як напр. *кроуїу* || *кр'оуїуї*.

Загально в оруднику однини закріплюється тенденція до переваги закінчень твердої відміни у чоловічому, середньому та жіночому роді: *с'пóро́с'ат'ум*, *с'е́р'ц'ум*, *м'ужум*, *іс'ц'укр'ом*, *вóпыр'ом* || *с'хлòпч'ати́ем*, *за'ю́л'і́йем*, *с'ерци́ем*, *п'і́т'в'ік'онц'ум*, *п'і́т'с'онци́ем*, *му-йі́м'д'і́т'атку́м*; fem.: *ст'е́шкбѣ*, *ж'абуѣ* || *с'куд'ели́ѣ*, *за'свин'еѣ*, *п'і́т'пòл'ици́еѣ* тощо.

Часто вживається у бойківському говорі у функції місцевого давального однини (як у загально українському): *пò'гаразд'ови́*¹⁸, *пò'дѣ́р'ови́*, *пу'стòл'ови́* (Лавочне), *пу'ц'і́л'ому'рай'ови́* (Сторонна), *пò'ѣс'ому'с'в'і́ту́ви* (Синевідсько Вижнє), *пу'хлòп'і'ату́ви* (Зубриця), *на'мòй'ому'кòн'ові́* (Побук), *пу'онн'і́м'в'і́к'онц'у́ві* тощо.

Цікаво буде ще згадати, що бойко залюбки вживає місцевого безприйменника: *х'одбò'бол'а'с'р'і́бл'і́* (Лавочне), *мòй'а'б'і́л'авина'Самбу́р'і́* (Лімна), *сыд'ит'тèп'èр'га́р'еш'т'і́* (Волосате), *дѣ'а'к'они́чкы'с'і́д'л'і́*, *тèп'èр'чк'ол'і́йі́*, *гур'і́ци'ду́л'ин'і́* тощо.

Відносно більше архаїчних закінчень, як у однині, стрічається в множині.

Досить часто виступає закінчення -ове, -ови́ у називному однини: *пры́й'і́хали'пан'ови́* (Лавочне), *пуз'і́здѣ'алис'а'ѣсі'кс'індѣ'ови́*, *ѣс'і́д'ак'ови́* (Лімна), *дѣ'а'жид'ови́* (Хашів), *пан'ови́'індѣ'і́нір'ови́* (Зубриця) тощо.

Форми ці стрічаємо в піснях, у промовах, коли про когось говорить з пошаною. Зате форм називного однини: *жид'ови́ен*, *житк'ови́ен* вживається тоді, як говориться з насмішкою, іронією.

Іменники, закінчені на -к (у називному однини) заховують деколи давні форми називного множини: *в'і́нци*, *пар'опци*, *нив'і́рници*,

¹⁶ Пор. Етн. зб., X, 160.

¹⁷ Пор. Етн. зб., XVI, 939.

¹⁸ Пор. Мат. до укр. етн., III, 341.

зак'інниці, в'оўци¹⁹, але завжди бык'ы, д'икы, ч'олов'ікы²⁰.

Бойко майже не вживає *літа* у значінні множини від *рік*: ш'іс'т' р'ок'іў, д'я р'ок'і, тры р'окы тощо. Раз у с. Волосате, коли запитала малого хлопця, скільки має літ, одержала відповідь: «ниє знаў с'ила ми'н'і л'іт». Та коли опісля запитала цього самого хлопця «Скільки тобі років?», відказав: «маў ш'іс'т' р'ок'іў».

Іменники середнього роду, замість правильного закінчення *-а*, мають деколи *-ы*: й'ейцы, д'я в'ікны (Бер.[еги] Гор.[ішні]).

Родовий множини вказує тенденцію до переваги закінчення *-ів* у всіх родах і типах іменників: зр'ун'іў, сл'ухіў, нн'іў (днів), н'іхт'іў, к'он'іў, л'уд'іў, з'ор'іў, в'ерб'іў, к'об'ыл'іў, чк'ол'іў, р'ук'іў, з'олув'іў, к'ор'ов'іў, сил'іў, д'ім'іў, с'ініў (одн. сіно), в'ікн'іў.

Дуже цікаве явище запримітити можна у знахідному множини живих іменників, а саме вживання називного у функції знахідного: м'ед'зи б'ойкы, мругал'абым на п'ар'опкы (Жукотин Турч.[анського] пов. [іту]), закликай ўс'і св'ойі сл'угы (Лімна Турч. пов.), п'ом'ед'жиє л'удиє (Волче Турч. пов.), кс'онд'зи²¹.

Кличний множини може мати всі закінчення називного множини: м'ой'і б'ойар'овиє, пан'овиє, б'ой'арци, ой вы ж'они, д'іўкы.

В орудному однини побіч закінчень *-ами*, *-ми*, виступає ще первісне закінчення пнів на *-о*, а саме *-ы*²²: з б'ой'ары, с самымы хл'опы, с п'аны, й'ихаў з' л'іса з др'ывы, з д'уў'іма бык'ы, с хлопцы, під в'ікны.

Значіння орудного множини мають сьогодні форми, що колись були формами двійні: з в'іў'іма, с с'уў'іма купц'іма, за дві'р'ыма, з'орц'іма, пал'ц'іма || пал'ц'іома || пал'ц'ема тощо.

У місцевому множини побіч закінчень *-ах*, (*-'ах*), *-ох* (*-'ох*), *-іх*, *-ех* (*-'ех*): по св'ітах, по н'ошах, п'о дах'ах, у школ'ар'ах, ў би'ришк'ах

¹⁹ Дані форми називного множини на *-цы* поширені в південній частині бойківської території. Деколи форми *вовки* бойко й не розуміє. У одному селі (Беньова Турч. пов.) говорив бойко, що: «ў'онній н'очі в'оўкы в'ыли, т'еп'єр' ў'оўцы с'илну в'ийут», а коли я вжила форми *вовки* (*виють*), сейчас перебів мене: «н'іт, ўоўк'ы ниє в'ийут, хаба в'оўцы».

²⁰ Ч'олув'ікы (наз. мн.): ч'олов'ік означає лише мужчину. Часто чується: «ішл'о з м'іста тры ч'олув'ікы та д'в'і б'аб'і».

²¹ Пор. Етн. зб., XIII, 135.

²² Переважно старших.

(Бер. Гор.), *на ви^еч'іркôх* (Волосате), *пô г'аздôх²³*, *ў Ёонôв'ич'ôх* (Мшанець), *на Гранд'ишчôх²⁴*, *на с'ан'ôх*, *на дв'и^ер'ôх*, *на пс'ix²⁵*, *пу ж'ебр'ix*, *ў л'уд'ix*, *пô с'в'ат'ix*, *ў с'ини^ех²⁶*, *ў дв'ери^ех*, *на пл'ечи^ех*, *ў л'удих* тощо. Закінчення *-ix*, *-ex²⁷* у місцевому множини виступають відносно рідше, як закінчення *-ax* (*-'ax*) та *-ox* (*-'ox*). Виступають вони частіше в мові старших, у молодших та шкільної дітвори помітне закінчення *-ax* (*-'ax*).

З двійни заховалися лише форми називного-знахідного та орудно-го²⁸: *id'e д'яа чолув'ika* (Ісаї), *п'ятн'айц'ат хл'она* (Лімна), *на три угла*, *с'ўойі с'л'ida²⁹*, *г'олоса*, *д'в'і к'онв'і*, *д'в'і б'аб'і*, *д'в'і гуд'ин'і*, *уб'і с'естр'і³⁰*, *д'в'і д'еры'яа*, *д'в'і в'едра* || *д'в'і в'едр'і*, *ўб'і пôл'а*.

Орудний: *йейц'ома*, *пал'ц'ома* || *пал'ц'ема*, *за вôр'ит'ма*, *с хлôтц'ема*, *пли^ечима*, *с купц'ема* тощо.

Накінці згадаю ще про відміну назв свят і місцевостей.

Назви свят у бойків виступають переважно в множині: *о П'етр'ix³¹*, *пô Здв'ыз'ix³²*, *в'ід Вôдixиц*, *сп'ери^ет Пôкр'i'ў*, *ў Мых'айл'ix*, *ў Сп'ас'ix*.

Назви місцевостей типу Головецько в бойківському говорі кінчаються переважно не *-е* та відмінюються як іменники середнього роду на *-е* або як прикметники: *Сл'а'ус'ки^е*, *Выс'оц'ки^е*, *Уз'ерс'ки^е*, *Зад'ил'с'ки^е*, *Гôл'ув'êц'ки^е*, *Пл'ос'ки^е* тощо.

²³ Пор. Мат. до укр. етн., III, 48.

²⁴ Пор. Етн. зб., XV, 151.

²⁵ Пор. Етн. зб., XIII, 91.

²⁶ Пор. Мат. до укр. етн., X, 3 і XXXI-II, 216; Archiv, XXV, 421; Мат. до укр. етн., III, 39.

²⁷ Jan J a n ó w, *Z deklinacji maloruskiej* (Prace filologiczne, X, 340) каже: “W porównaniu z gwarą Huculów zauważa się u Bojków brak zakończeń *-em*, *-ech*, raz tylko *u s'inech*”. Пор. Мат. до укр. етн., X, 3. Я на підставі власних матеріалів з тим не можу погодитися. Закінчення *-em*, *-ex* у бойків, хоча рідше, але стрічаються.

²⁸ Про ці форми згадано при орудному множини.

²⁹ Пор. Етн. зб., XXXI-II, 229.

³⁰ Пор. Етн. зб., XII, 125.

³¹ Пор. І. Свєнціцький, *Бойківський говір села Бітля*. Записки Н. Т. Ш., CXIV, 1913, ст. 124.

³² Пор. Мат. до укр. етн., III, 48.

Говори Дрогобиччини.

З узглядненням говірки с. Нагуєвичі, Івано-Франківської області

Дрогобиччина під мовним оглядом належить до південно-західньої групи українських говорів. На терені Дрогобиччини збігаються межі двох центрально-західних говорів, а саме наддністрянського й бойківського.

Оба ці говори різні своєю формацією і розвоєвими тенденціями, а місцеві умовини (політичного, економічного, географічного характеру) довели до того, що вони виказують суміш неконсеквентно переведених мовних прикмет (рис), тому не можливо їх розглядати як суцільну групу, чи одне гніздо (говорів).

Неоднотайність говірок Дрогобиччини вимагає розподілу їх на три групи, або визначення трьох гнізд: 1) північного, 2) центрального, 3) південного.

1) Північне гніздо творять говірки по правому березі р. Дністер, що на південь сягають по такі села: (від сходу) Гаї Нижні, Копець, Сілець, Попелі, Ясениця Сільна, Нагуєвичі, Винники (на зах.).

2) Названі села будуть zarazом північною межею **центрального та переходового** гнізда говірок. Південною межею переходових говірок є граничні села північної полоси бойківського говору.

3) Південне гніздо дрогобицьких говірок це вже мовна територія Бойківщини, центрально-карпатський говір бойків, що на сході межує з гуцульським, а на заході [з] лемківським. Межа бойківського говору на Дрогобиччині веде (від півд. сх.) селами Улично, Доброгостів, Східниця, Опака, Залокоть, Підбуж, Сторонна (на півд. зах.).

Поділ говірок Дрогобиччини на три гнізда чи групи не можна розуміти як три одиниці. Є це радше говірки, що об'єднують села, які ви-

казують збіг однакових ізофон чи ізоглос. Через ті гнізда переходять і інші ізофони (ізоглоси), що лучать однакові прикмети нераз і цілої мовної території України.

Як виходить – Дрогобиччина під мовним оглядом, це цікавий і скомплікований терен. Тут зустрічаються два центрально-галицькі говори (зах. укр.) різної формації і з різними тенденціями.

1) Наддністрянський говір, як називає його К. Кисілевський *другорядний, без архаїзмів, а з тенденцією до поширення серед галицького громадянства та засвоювання літературних форм у молодшого покоління*¹. З другої сторони говір бойків – один з найархаїчніших наших українських говорів, що заховав давні незакінчені процеси та давні прикмети [з] архаїзмами (в ділянці фонетики, флексії, лексики, наголосу), які саме різко відрізняють його від сусідніх карпатських говорів (гуцульського та лемківського). Без сумніву він із усіх зах. українських говорів має найбільше спільних прикмет з говорами південно-східними й українською літературною мовою. Межа бойківського говору, на мою думку, давно доходила до правого берега ріки Дністер, на що вказує тенденція до виступу на південь (у напрямі гір) перед експансивними тенденціями говірок. Деякі тенденції цих (наддністрянських) говірок, у яких дехто з дослідників вбачає лише вплив літературної мови, я вважаю захованням архаїзмів у старшого покоління, а в молодшого покоління вони збереглися через вплив школи та літературної мови. Для узагальнення наших тверджень приступимо до обговорення трьох визначених гнізд говорів Дрогобиччини.

I. Північне гніздо – це наддністрянські говірки. Найважливішим критерієм у визначенні наддністрянських говірок є зміна загальноукраїнської фонем *а* по м'якому приголосному².

1) Голосний *-а-* (по м'якім) пересуває місце творення до переду ротової ями, підпадає звуженню, означений як *а^е* (вищий звук, але ще не середнього ряду); б) часто голосний *а* стає голосним середнього

¹ Кость Кисілевський, *Ізоглоси південно східного Наддністров'я*. Науковий збірник УВУ. Т. V. Мюнхен 1948. С. 51-58; Кость Кисілевський, *Мовні особливості Наддністрянського гнізда*. ЗНТШ. Т. 169. Париж – Нью Йорк 1962. С. 288-297.

² Гл. I. Янів [Jan Janów], *Gwara maloruska Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskie*. Lwów 1926.

ряду і зливається з *е*, або *в*) доходить до *-и-* та *і*, стає голосним середнього ряду, напр. *д'акуї*, з *Ми'анц'іе*, *с'іеду*, *ві'їц'і* (наз. одн.), *ві'їц'ема*, *Мар'ин'і*, *цар'ин'і*, *бу с'і боїт* || *боїет*. Ступінь звуження *-а-* по м'яким виступає в ненаголошених складах, а зокрема кінцевих: *на шч'аст'і*, *зн'еў ш'епку* (Воля Якубова), *пув'езу збі'ж'і*, *на п'ол'іх*, *Н'аст'і* (Сілець).

У вимові старшого покоління зустрічається лямбілізацію голосного *-а-* перед *в* (ї нескладотворчим). Це заокруглення губ буває менше (*'а*), а деколи (передусім у старших) голосний *-а-* перед *-в-* (ї) звучить як *-о-* (перед. ряду): напр. *доў*, *броў*, *пр'оўда*, *прис'ег'оў*, і ін.

2) Голосні *-о-* та *-у-*, *-е-* та *-и-*, у ненаголошеній позиції змішуються: *нис'и* (наказ. спос.), але: *н'есу*, *їот й хлупч'іейку ни тил'іет п'ласти ни з'уси гун'ити*, *Друг'обич*, *х'ату*. У молодшого покоління тут деколи зустрічаємо правильну вимову ненаголошених *-о-*, *-е-*, під впливом школи й літературної мови. У старшого покоління знову дається запримітити загально бойківську прикмету вокальної асиміляції. У ненаголошених позиціях під впливом звужених *-о-*, *-е-* (наголошених), перед м'яким приголосним виступає уподібнення *-о-* до *-ô-* та *-е-* до *-ê-* (голосних середнього ряду): *кôлпêц'*, *пôт'ік* ('пішов') *за в'іс'кум*. У деяких знову селах півн.-схід. Дрогобиччини голосні *о* та *е* і в початковому складі по м'яким приголоснім обнижуються до *-а-* або *-е-*, *-і-*, напр.: *н'аука*, *Йевка* (с. Майнич), *Йард'ан* || *Йірд'ан*, *Йафр'им*, *йар'ей*, *Йад'окійі* (Волоща), а також аналогічна форма: *Йагл'а* || *Йегл'а* || *Йігл'а* (Татари).

3) Затерлася різниця межі рефlekсами прасл. голосних *-і-* та *-и-* (чи *ы*). Згадані рефlekси праслов'янських *-і-* та *-и-* (*ы*) зійшлися даючи загальноукраїнську фонему *-и-* (плоску – обнижену): *син*, *пируг'и*, *зан'ис*, *вин'а* ('провина'), *в'ина* ('напиток'). По губних ця (заг. укр.) фонема *-и-*, має трохи обнижені відтінки, що позначається як *и²* (але ще не низьке – заднє *ы*): *баб'и*, *хл'іб'и*, *заб'и'ї*.

Проф. Зілінський подає, що в рукописній праці з околиць Дрогобича д-р Пекарські (поляк) записав форму (минулого часу) *бол'и*, яку вважає перехідною стадією прасл. *б'іли*, що почерез *ы* з заокругленням губ (пр. означається) перейшло на *-о-* дальше через звужене *о* до *у*: *бу-*

ло³. З такими переходовими формами прасл. голосних *и, о, у* зустрічалася, але даліше на південь у (так званій) Верховині, у селах Волосате, Бітля, Ботелка, а Оляф Брех у селі Убля (Закарпаття)⁴. На мою думку тут могло зайти змішання *о з у* через аналогію до *було, бола, боло*, або в мові «зайди» (новий напливовий елемент).

Прасл. голосний *-і-*, заховався лише в початкових складах і звичайно з придиховими (приголосними) *г, й*: *Йй'ан, й'інчий || й'енчий, на Й'іл'і, а йди, г'індик || й'ендик, г'ік'она || й'ік'она, г'ім'ігр'ант, на йм'ен'іе, але й'імн'іе*.

4) На місці давніх *о, е* (в нових закритих складах) та прасл. *ѣ* є тільки вузький переднього творення звук *-і-*, що м'якшить попередній приголосний: *д'іл ('діл'), в'ид'ілиу, н'іс ('він ніс'), н'іс ('носа'), у л'ім'і, мй'іриу* (Нагуєвичі)⁵.

5) Нахил до дорсальної паляталізації приголосних являється спільною прикметою з наддністрянськими говорами. (Це поширюється в молодшому поколінню).

6) Прасл. групи *-ки, -ги, -хи (+ -к'і, + -г'і, + -х'і), -ке, -ге, -хе*, вимовляються з сильнішим, або слабшим ступенем зм'якшення, а звук *ы* в наслідок підвищення артикуляції дає *и, е*, а нероз передній – вузький голосний *і*: *бикий, св'ах'і, рік'и, св'атк'і, пируг'и*, часто *пируг'ы* (Рихтичі).

7) У групах *п'я, в'я, п'є, б'є, в'є, п'ю, б'ю, в'ю* завважається отвердіння губних, а палятальний елемент виступає як епентетичний звук: *-й, -н', -л'* рідше напр.: *вй'етс'і, намн'іеу, вй'уна, зл'апоу, л'убл'іу, мн'іера, мн'іесу* (Сілець), *на здур'ойі, пйу* тощо.

8) Приголосні *-ч-, -дж-, -ш-, -ж-, -шч-* у групах *-ча-, -джа-, -ша-, -жа-, -шча-*, є м'які, а фонема *а* згідно з правилом (*а* по м'якім при-

³ Гл. Іван Зілінський, *Десять з фонетики українських говорів*. Альманах Віденської Січі (1908); Іван Зілінський, *Проба упорядкування українських говорів*. Український Науковий Збірник (Львів) 1914; Іван Зілінський, *Карта українських говорів*. Український Науковий Інститут. Варшава 1938. Т. 44; Іван Зілінський, *Opis fonetyczny jęz. ukraińskiego*. Prace Komisji Jęz. ukraińskiej Akademii Umiejętności. Kraków 1932. Т. 19.

⁴ Гл. Оляф Брех (Olaf Broch), *Slavische Phonetik*. (Heidelberg 1911); Оляф Брех, *Угорское нарѣчія села Убля*. С.П.Б. 1899.

⁵ Гл. П. І. Приступа, *Рефлекси давнього наголошеного «-о-» в нових закритих складах на території зах. говорів української мови*. АН УРСР. Київ 1962.

голоснім у цих говірках) підноситься й пересувається до переду ротової ями: ч'ас, ч'ес ('час'), ж'аба, ж'еба, шч'аст'і || шч'іст'і. Д. Г. Бандрівський записав у недалекій, підміській говірці (Дрогобича) такі приклади: м'уц'ет ('мучать'), з'йалув'ати, другобиц'ан, с'епка ('шапка') у вимові старших мешканців села⁶.

У моїх дослідях не вдалося мені цих зявищ записати, хоч маю матеріали і з тих також сіл, які подає Бандрівський. Я вважала б це радше не за процес сильної палятизації (дорсальної), але як можливе сильне «сепленіння» у старших, або вимову цих груп чужим, напливовим елементом.

Таку вимову груп: -ча, -жа, -ша мені вдалося записати в селах і на передмістях міста Самбір, де було чуже населення з заходу (кольоністи мазури). Явище без сумніву цікаве, але з огляду на різні обставини не знаю, чи дасться його прослідити (в індустріальних центрах цієї округи під сучасну пору).

9) У північно-східній частині говірок цього гнізда, приголосний *р'* має нахил до цілковитої диспаляталізації (отвердіння) на кінці слів і в середині перед другим приголосним: церку^{р'}, але до *грабарй'е*, *шкул'ерий'е*, *паламарй'е*, у *дохт'ірй'е* || *дохт'іра*.

10) У наростку -ец' приголосний -ц є твердий: *сіл'иц*, *куїп'иц*, *віни'ец*, *їїти'ец*, але в залежних відмінках є м'який: *хл'опц'е*, *до віконц'і*, *без кінц'іе*, *хл'опц'ум*, *до вітц'е*. У формах жіночого роду: *мулуд'иц'і*, *п'алиц'у*, *п'алиц'уї*. У формах дієслівних завважається переважно твердий приголосний -т у закінченнях 3 ос. однини і множини: *робит*, *дирж'ит*, *с'ніїайут*, *побіч* || *с'ніват*, *б'ігат*, *гр'айут*, *м'айут*, *бїут*, *честуйут*, *їугорит*. У молодого покоління під впливом літературної мови слідна тенденція до зберігання м'якого закінчення у 3 одн. і множини дієслів: *нас'ут' к'он'і*, *тай виг'ойкуйут'*, *гр'айут' музик'і*, *г'он'ет' г'уси*, *к'ос'ет' їечм'ін'*.

11) Дзвінкі приголосні на кінці слів або речень та в середині, перед глухим стають глухі (траять голос): *біб русте*, *ни їруд'иїс'і бін*, *піш'ої д'іт сил'ом*, *браї (палиц'у)*, *чирис пот'ік виде кл'атка*, *їду ч'ириз л'іс* (Модрич). Глухий перед дзвінким може нераз також до нього уподібнюватися: *шіздис'ет*, *пр'оз'ба*, *к'оз'ба*, *Вил'иґдин'*, *зан'ізби*.

⁶ Гл. Д. Г. Бандрівський, *Говірки Підбузького району Львівської області*. Київ 1960. С. 8-11.

12) Приголосний *ф* досить часто виступає у (хресних) іменах: *Ф'ед'у*, *Ф'ес'і*, *Франко* і в словах чужого походження: *ф'абрика*, *фй'ак'ір*, *фрас*, *ф'арба*, *ф'артух*, *ф'ура* || *ф'іра*, *фас'ол'е*, *фал'и'ивий*, *фалатн'ути*, *фаміл'ії*, *филон*, *форма*, *фрайір*, *фрайтир*, *фал'ента* тощо. *Ней ти фрас* ('чорт') *воз'ме* (Монастирець).

13) Запримічується нахил до скорочування слів через (випад) затрату приголосних межі голосними: *кау* ('кажу'), *н'ейти* ('нехай ти'), *тоў* ('того'), *маў* ('маю'), *моо* ('мого'), а нераз редукцію кінцевих складів: *гей хло!* ('хлопці'), *ни трийа* ('треба'), *мау три корові*.

14) Бувають часті різниці в наголосі (в порівнянні з літературною мовою): *к'ажу*, *л'ечу*, *пуб'іжу*, *чист'ити*, *п'арупк'і* (наз. множ.).

II. Центральне гніздо дрогобицьких говірок – це перехідні говірки між бойківськими й наддністрянськими діалектами, що виказують змішання прикмет північного й південного гнізда з перевагою цих або інших. Говірки цього гнізда є найбільше неоднотайні і звичайно тяжко прослідити в них консеквенцію в переведенні мовних прикмет одного або другого з сусідніх говорів. Одне можна певно ствердити, що всі вони виказують поступове затрачування архаїчних прикмет бойківського говору й засвоювання нових еволюційних з північних говірок та літературної мови в молодшого покоління. Типово переходовою говіркою назвати можна говір села Нагуєвичі, що виказує бойківську основу, а наверстування нових рис із Наддністров'я. Центральне гніздо (перехідне) об'єднує майже всі індустріальні центри Дрогобиччини, тому й не дивно, що наплив робітників з далеких, нераз чужих околиць спричинив різні процеси в тих говірках, а передусім затрату архаїчних рис (бойківського говору).

З північним гніздом центральне гніздо має:

1) Спільну вимову *'а* по м'яких (приголосних): *ний'е ч'ісу*, *Ф'ес'і*, *пор'инний*, *ни ш'инуї* *ни с'в'їет* *ни б'уїн'і*, *Мар'исун'і*, *т'ешку*, *ж'еба*, *пш'оў* *у Ї'єсин'иц'у* *пу свуй'у ч'їестку*.

2) Дорсальну паляталізацію перед *і*, незалежно від його походження (з *о*, *е*, *ѣ*). Цей сильніший ступінь м'якшення слідний у вимові м'яких приголосних: *с'*, *з'*, *ц'*, *н'*, *т'*, напр. *у бід'і*, *на н'ос'і*, *с'їну*, *з'їмн'еў*, *на ў'образ'і*, *мин'і т'їлў*, *с'т'їў*, *пр'ид'іл*, *в'ид'ілу*к. М'яку ви-

мову давніх груп: *кы, гы, хы*: *к'ачк'і, гриз'і, х'іба* || *пируг'і, так'іх*.

3) Брак м'якого *р'* в середині й частково на кінці слів: *церкуу', на зур'іи, б'урій, к'урійет, косар'и* || *кусар'іе, п'исар, ві'учер (ві'уч'ер)*.

4) Тверду вимову *-ц* в наростку *-ец'*: *б'абинец, г'олубец, камінец*. Тверду вимову наростків *-ц'кий (-з'кий), -с'кий*: *тк'ацкій, нагуїєўскі л'уди, шл'ах'оцкій, п'анцкій, підбускі л'уди*, але *мулудейкий*.

5) Змішання твердих і м'яких наростків (у відм. дієслів) *йес* || *йес', с'мо* || *смо*, задержання архаїзмів у змінах давніх груп приголосних: напр. групи *-ждж'*, що через *ждж'* змінилося на *-дж-* і дала загально українське *-ж-*. Тут заховала перехідні стадії: *сѣдж'а* || *сѣдж'е, чуджій, медж'е, дожджу, ой підуж йе меджи гори*.

З відміни іменників заховалися старі форми двійні (називного чоловічого і жіночого родів) в первісному значенні: *йшли три чулувіки і д'ві б'абі* || *три б'аби вертали з пол'е, два чулувіка з'їд'утс'і й то не* ('нема') *зг'оди* || *три хл'опи*.

III. Південне гніздо дрогобицьких говорів належить зачислити до північної полоси бойківських говорів, у яких не всі архаїзми задержалися. Ця полоса (бойківських говорів) веде південною границею дрогобицького повіту (беру під увагу давній, з перед другої світової війни адміністративний поділ) через села (від півд. сходу) Улично, Доброгостів, Східниця, Опака, Залокоть, Підбуж, Сторонна (на півд. заході).

1) Говірки цього гнізда задержали ще частинно ріжницю межи прасл. рефlekсами *і* та *и* (заднє обнижене), напр.: *х'ііжа, дикий, пиругы, сын, бабы, бык, хырий*, лише в групах *кы, гы, хы* і по губних *бы, ны, мы*, у інших позиціях виступає голосний заднього ряду високого піднесення *и*: *д'іти, д'икун*, також у початкових складах: *Йиуан, ду Йил'вова* ('до Львова').

2) Загально українська фонема *а* у м'яких позиціях не підлягає зміні: *Ганд'а, Ган'а, г'ун'а, мам'ун'а, кн'аг'ин'а, пан'а* (сер. рід) і *п'ан'а* ('пані').

3) Голосні *-о-, -е-*, в закритому складі перед м'яким приголосним (у наростку *-ец'*) стають вузькими напруженими *ô, ê*, наслідком вокальної асиміляції незалежно від наголосу напр.: *хлôпéц', кôрêц', ўôт'êц'*,

mēp'ēr'. Кожний голосний *-i-* м'якчить попередній приголосний: *д'іл*, *с'ілу*, *д'ві*, *н'іс*, *з'ан'іс*⁷.

4) Виступає корональна паляталізація, яка об'єднує бойківський говір з говорами східньоукраїнськими. Приголосні *-с-*, *-з-*, *-ц-*, зберігають м'якість у прикметникових закінченнях: *с'кый*, *з'кый*, *ц'кый*: *міс'кый*, *дідіўс'кый*, *шл'ахоц'кый*, *запуріс'кый*.

5) Поширення епентетичних звуків по *н*, *б*, *в*, *м*, вказує на їх отвердіння, яке є одною з важніших прикмет української літературної мови: *кун'опл'і* || *кун'опн'і* (рідше), *мн'асу*, *с'ўйата* || *с'війатий*, *л'убл'у*, *зйаз'оў*.

У дієсловах типу *біг'ти*, *н'ести* вживається м'яке закінчення в 3 ос. одн. і множ. теперішнього часу: *біж'ит'*, *н'есут'* (= нема) і *нис'ут'* (= несуть), але тверде в дієсловах з наростком (флекс.) *-ат(у)*: *біг'ат*, *с'нів'ат*, *тр'имат*.

6) Загально українська фонема *-л-* виступає у трьох відмінах: а) *-л-* тверде (велярне), б) *-л-* м'яке, і в) середнє (яке виступає в західноєвропейських мовах).

а) *-л-* тверде (велярне) виступає перед голосними *-а-*, *-о-*, *-у-*, *-е-*, *-и-* і перед та по приголосних (твердих): *гул'оўка*, *благ'оў*, *ўул'ос'ка*, *л'ук'а*, *лил'ека*, *б'ілка*, *з'ілка* тощо;

б) *-л-* м'яке (зм'якшене – корональна паляталізація) знаходимо перед *-i-* по м'яких приголосних: *гул'івка* || *гул'іўка*, *л'ал'ка*, *кл'ітка*, *кл'іане*, *шл'іхта*, *л'ікут'*, *Л'імниц'а*;

в) *-л-* (*-л-* середнє) виступає у формах минулого часу: *худили*, *сніўали*, *біг'ала*, *казал'а*, *було*.

г) М'який приголосний *-н'* перед *-к-* міняється на *-й-* (*і* нескладове): *кузач'ейку*, *кунич'ейку*, *мал'ейкый*, *гурбат'ейка* тощо.

г) Бойківський говір зберігає *-р'* (м'яке) в середині слів і на кінці: *ц'єр'к'оў*, *п'исар'*, *в'єр'х*, *к'рамар'а*, *п'аламар'а*, що слідне в тому гнізді у старших.

Характеристичні для цього гнізда (бойк. говору) є зміни в групах приголосних та про це буде згадка на іншому місці.

⁷ Гл. С. Рабій, *Dialekt Bojków*. Sprawozdania Komisji Językowej Akademii Umiejętności. Kraków 1932-1933. Т. 37-38.

Село Нагуєвичі – місце народження Івана Франка належить до північного гнізда говорів Дрогобиччини, і є граничним селом, або лежить на межі північного й центрального гнізда⁸.

У говірці села Нагуєвичі, як і в других пограничних селах слідний вплив наддністрянських говорів. Село Нагуєвичі творить суцільну полосу з другими переходовими говірками, і є одним з класичних типів змішання впливів двох говорів. З-поміж суміжних сіл дрогобицького повіту (давній поділ), воно більш еволюційне, тому й більш піддається впливам. Цим воно відрізняється від пограничних сіл цього гнізда на південному заході, як Опака, Орове, Урич, Залокоть, Підбуж, Сторонна.

Побіч типово бойківських мовних прикмет, воно виказує прикмети наддністрянських говірок і це часто в тих самих осіб, не зважаючи на вік. Про загальні риси цієї нагуєвицької говірки було згадано при обговоренні визначених трьох гнізд дрогобицьких говорів, тут згадаємо ще деякі цікаві зміни в групах приголосних, а саме – прогресивні та регресивні асиміляції, які також не є відокремленим явищем цієї лише говірки.

Група *-дн-* переходить на *-нн-*: *Дн'істѣр* – *Нн'істѣр*, *дн'ес'ки* – *нн'ес'ки*, *спінн'иц'і*, *ше ни нн'ілу* ('дніло').

Група *-нб-* переходить на *-мб-*: *бумб'они*, *Пам-Біг*, *бамбетел'* з 'банкхбетель' (чуже слово).

Група *-мв-* міняється на *-мб-*: *амб'она*.

Група *-шк-* (як загальна в бойк. говорах) переходить на *-чк-*: *шк'ола* – *ч'кола*, *чкур'упа*, *начк'одиу* він *чк'олі*.

У групах *-здр-*, *-стр-*, *-ндр-* завважається випад середнього приголосного: *зрада*, *зрімна* ('з дрібна'): *ой, підуж йа медбѣжи гори, там де жиуѣт бойк'і, де музики зрімна грайут, скачут пу лигойк'і*.

У відміні іменників з одної сторони зустрічаємо заховання архаїчних форм, напр.: *дві б'абі* (двійня), *три хл'она*, *дві ведрі вуд'и*, побіч *три ведр'а*, *три баб'и*, *три хлу'п'и*, назбирала *три ведр'а сун'иц'і*.

⁸ Гл. Борис Грінченко, *Словар української мови*. Том І. Київ 1909. С. 82-83; J. B. Rudnytsky, *An Etymological Dictionary of the Ukrainian Language*. Part 2. Winnipeg 1963; Ярослав Рудницький, *До бойківсько-наддністрянської мовної межі*. Літопис Бойківщини. Т. IV. Самбір 1935.

З другої сторони відміна іменників вказує на другоякісні (аналогічні) прикмети, напр.: *лен* – з *л'енум*, *зустріў* у *л'іс'і л'ева* (в казці), *прив'із* з *л'іса м'оху*⁹.

В орудному множини часто виступають форми: *нал'ц'і'ема*, *ноч'і'ема* (орудн. мн.). У *цёркбѣ пиш'оў*, *х'ыжуў* – у старших.

Давнє (архаїчне) закінчення *ы* (в орудн. множ.) заховалось тільки в мові «стар^{іх} газдиў», *пишоў* з *быкы ў л'іс*.

Збереглася давня форма місцевого множини на *-ох* || *-ух*: *милуйіс'і у^о кон'ух*, *ў з'орц'ух* *нашли грош'і*.

На закінчення згадати ще треба думки про походження назви села Нагуєвичі¹⁰. Загально дослідники погоджуються на походження цієї назви від іменника (ім'я власне) Нагуй, якого вважають основником, або власником села Нагуєвичі. Мені не довелося розпитати нічого (від мешканців с. Нагуєвичі) про цю назву. Нема ніякого переказу, навіть люди з найстаршого покоління на мої запитання відповідали: *то биў пан, або бугач, газда* (тільки всього) *Наг'уй*.

Наголос у назві с. Нагуєвичі мешканці ставлять на голосному *-у-*, в записах зустрічаємо на *-є-*: *Нагу'євичі*¹¹. Думаю, що правильніший є наголос на *-у-*, чим на *-є-*, коли наведемо для порівняння другі назви такої формалізації: *Л'ановичі*, *Б'ісковичі*, *М'акс'имовичі*, *В'ацковичі* (з наростком *-овичі*, *-євичі*). Мешканці села Нагуєвич чваняться Великим Сином Зеленого Підгір'я – Іваном Франком, а старі газди (господарі) залюбки розказували різні подробиці з побуту І. Франка в його родинному селі. Називали його (старше покоління) – *наш Йив'ан син Й'акуўа* з *к'уз'н'і*. Показували хату з загородою (*ўбі'ў'ст'і'е*), де народився поет, та кузню, яка стала основою його твердого характеру, тяжкої праці та змагань промостити шлях до поступу й волі своєму «найменшому братові», щоб він став «хазяїном на своїй власній землі».

⁹ Гл. Я. О. Пура, *Говори Західної Дрогобиччини*. Ч. I. Львів 1958. С. 17-47; Д. Г. Бандрівський, *Говірки Підбузького району Львівської області*. Київ 1960. С. 8-11.

¹⁰ Гл. Борис Грінченко, *Словар української мови*. Т. I. Київ 1909. С. 82-83; J. B. Rudnyts'kyj, *An Etymological Dictionary of the Ukrainian Language*. Part 2. Wnnipeg 1963; Ярослав Рудницький, *До бойківсько-наддністрянської мовної межі*. Літопис Бойківщини. Т. IV. Самбір 1935.

¹¹ Гл. Я. О. Пура, *Говори Західної Дрогобиччини*. Ч. I.; Д. Г. Бандрівський, *Говірки Підбузького району Львівської області*.

Доповнення

Матеріяли до цієї праці зібрано під час моїх мандрівок (літніх) по Бойківщині перед другою світовою війною (1929-38 рр.). Також дещо вдалося мені записати від прочан у Самборі (на празниках) та від моїх учениць і їх батьків, коли я була вчителькою у середній школі Сестер Василянок у Дрогобичі.

Мовний запис із села Нагуєвичі

(Розповідь старенького Гната з горішнього кінця с. Нагуєвичі)

Та ў нас шче ни ўд'ин памн'атайі т'оў Йив'ана с'ина Й'акуўа з к'узн'і, в гур'ішн'ому к'інц'іе. Ни т'емлу, кули то б'илу. Старіст' ни р'адис'т' панун'уц'у. А быу йа ши хл'опц'ум і п'асіем г'уси на тул'оц'і. У л'іт'і нав'ідаус'і до свуй'іх, Й'у'ан. А то ўжи йак він приї'іди ду сил'а, ту гей в'ітрум рузн'еси пу сил'і. Газд'ови над в'еч'ер гей би на пр'азник йдут гур'і с'ил'ом. Так'огу л'уда н'айшло, шу ни то ў х'ат'і, а й на ўбійст'у ни найди м'ис'ц'а. А у той ч'ес Йив'ан приї'іхаў з В'інн'е ('Відня'), там він ўч'иус'і, ой бой'е, а р'узумний він быў ('був'). А у т'ому В'інн'і, то там л'уда зу с'в'іту, ой бой'е з ўс'іх кінц'іў. Там і м'ад'ера н'айдут й тал'ій'анц'і, бо й франц'уза т'аки здибоў ('зустрів'). Али тут'і н'імц'і ту ус'іх руспін'айут. Ше на них ус'іх ни надив'иўс'і, ни звит'аўс'і, а наш Й'иван гл'ед'ит, а ту наш б'ойку у с'іп'аку тай худак'і на нуг'ах, йде та шче с'м'іійс'і. Ту він прии'оу аж з Л'іска, пр'ава шук'ати у Найес'н'ішугу П'ан'а. А ц'ісар йіг'о у палату казаў упустити, вислухоў, а ши казоў бил'ет на кул'ейі ў'описати ой буйе, би бидака пішки д'оміў ни йшоў.

Розповідь про Івана Франка
(Записано від Гриня – вівчаря)

Йа бив ше туд'ї під'ечий йак Йив'ан прий'іхоў, ду нас на л'іту. Та зн'ати ўот так відпучив'аў, ниб'ога, бу він аж з В'інн'е прий'іхаў, де ўч'ивс'ї ден'ї н'їч, ни дусн'аў тай ни дуї'їў. Та ў сил'ї спую-йу му ни д'али ой бой'е, ни дали. А наш Йиў'ан л'уб'иў, у цёркôў зайт'и, ой буй'е, й ў крил'ос ст'ати, так й с'пивоў з нами, шчо нн'е ('дня'). А у нас были мулудейк'ї йиґ'омус'т', шчо ўсе л'уб'или з л'уд'м'а р'адити, а д'їт'ишч'ем бумб'они с киш'ен'ї витріс'ати, а йак б'ило с'піват ту ц'ёр'кôў тріс'ес'ї ой буй'е с'пів'аў він куб'и здур'оў!

Йиў'ан став'аў в крил'ос'ї тай за н'ами підт'ег'айї, а ту йно уок'ум глип дул'ї на кн'ишк'у. А то так'е стар'е книшч'їе, підран'е ше й пал'ц'їема зашмар'оўани. Він ўх'опиў тут'о книшч'їе, та й пу відпр'аві йде к вітц'їові. А йїгом'ус'ц' ту й чик'али на Йв'ана, ўун'и л'уб'или з ним р'адити ой буй'е. Шо вун'и там р'адили ни знаў, але Йван вийшуў з ц'ер'кви ўродований йак би му кто с'отку доў. А йак праишч'їевс'ї з вітц'їом, ту ўтѐц'їму тоу «Ап'остула» пударуваў, би завіз ду маз'їйу ('музею') від н'ашуї ц'ёр'кви. А д'їакам Йван ўубіц'їеў прив'ести нув'ий «Ап'остул», ой буй'е та й прив'їс. А той нувий «Ап'остул» ши йе ў нас пушан'їўку, бу то від н'ашузу Йї'ана ой буй'е!

Бібліографія

1. Броч Оляф (Broch Olaf), *Slavische Phonetik*, Heidelberg 1911; Броч Оляф, *Угорусское нарѣчіе села Убли*. С. Петербург 1899.
2. Бандрівський Д. Г., *Говірки Підбузького району Львівської області*. Київ 1960.
3. Верхратський Іван, *Die ruthenischen Mundarten* (Österreich in Wort und Bild, Wien 1898).
4. Верхратський Іван, *Der Dialect von Uherci bei Lisko in Galizien* (Archiv für slavische Philologie, Bd XV-XVI).
5. Гнатюк Володимир, *Матеріяли зібрані в Угорщині й Галичині*. Етнографічний збірник. Т. XII, XIII, XVI, XVIII, Львів.
6. Грінченко Борис, *Словар української мови*. Т. I. Київ 1909.
7. Ганцов Всеволод, *Діалектологічна класифікація українських говорів*. Записки Української Академії Наук. Київ. Т. III, IV.
8. Закревська Ярослава, *Епентетичні звуки в українських говорах*. «Дослідження і матеріали з української мови». Т. V. Київ 1962. С. 62-69.
9. Зілинський Іван, *Дещо з фонетики українських говорів*. Альманах Віденської Січі (1908); Зілинський Іван, *Проба упорядкування українських говорів*. Український Науковий Збірник (Львів) 1914; Зілинський Іван, *Карта українських говорів*. Український Науковий Інститут. Варшава 1938. Т. 44; Зілинський Іван, *Opis fonetyczny jęz. ukraińskiego*. Prace Komisji Językowej Akademii Umiejętności. Kraków 1932. Т. 19.
10. Кисілевський Кость, *Изоглоси південно східного Наддністров'я*. Науковий збірник УВУ. Т. V. Мюнхен 1948. С. 51-58; Кисілевський Кость, *Мовні особливості Наддністрянського гнізда*. ЗНТШ. Т. 169. Париж – Нью Йорк 1962. С. 288-297.
11. Княжинський Антін, *Межі Бойківщини*. «Літопис Бойківщини». Ч. 1. Т. I. Самбір 1931.
12. Панькевич Іван, *Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей*. Прага 1938.
13. Пура Я. О., *Говори Західної Дрогобиччини*. Ч. I. Львів 1958.

14. Приступа П. І., *Рефлекси давнього наголошеного «-о-» в нових закритих складах на території західних говорів української мови*. АН УРСР. Київ 1962.
15. Рабій С., *Dialekt Bojków*. Sprawozdania Komisji Językowej Polskiej Akademji Umiejętności. Kraków 1932-33. Т. 37-38.
16. Рудницький Ярослав, *An Etymological Dictionary of the Ukrainian Language*. Part 2. Wnnipeg 1963; Рудницький Ярослав, *До бойківсько-наддністрянської мовної межі*. Літопис Бойківщини. Т. IV. Самбір 1935.
17. Свенціцький І.: *Бойківський говір села Бітля*. Записки Н. Т. Ш. Т. СХІV. Кн. II. Львів 1913.
18. Франко Іван, *Народні вірування на Підгір'ю*. Етнографічний Збірник НТШ. Т. 5.
19. Janów Jan, *Gwara Moszkowiec i Siwki Naddniestrzańskiej*. Lwów 1926.
20. Михальчук Кость: *Къ южнорусской диалектологии*. «Кіевская старина». Том Х. Київ 1893.
21. Сольчаник Володимир, *Здрібнілі та пестливі іменники в народніх піснях Дрогобиччини*. Звідомлення Управи приватної коєдукаційної гімназії ім. І. Франка в Дрогобичі, накл. "Рідна Школа" в Дрогобичі за шкільні роки 1918-1919 до 1927-28 р. Дрогобич 1928.
22. Охримович Володимир, *Звідки взялася назва Бойки*. «Жите і Слово». Т. III. Львів 1895.

Curriculum vitae.

Urodziłam się dnia 9 kwietnia 1908 r. w Samborze.
Skołę powszechną ukończyłam we Wiedniu w Samborze
w latach od r. 1914 do 1918. Do gimnazjum uczęszczałam w Przemyśle
od r. 1918 do r. 1920, a dnia 1 września 1920 r. na podstawie
wiec egzaminu wstępnego zostałam przyjęta do prywatnego Gimnazjum
ieńskiego im. Marii Konopnickiej w Samborze. W tymże roku
dwa stażyłam egzamin dojrzałości dnia 18 czerwca 1926 r.
We wrześniu 1926 r. zapisałam się na Wydział Filozoficzny Uni-
wersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Studja uniwersyteckie
ukończyłam w r. 1930, uzyskując Dyplom Magistra Filozofii
z rozrębem filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim
w Krakowie. W roku akademickim 1930/1 i 1931/2, byłam lektorką
języka ruskiego (ukraińskiego) na Uniwersytecie Jagiellońskim.
W roku szk. 1932/33, przebywałam u ojca w Samborze, obecnie zaś
jestem nauczycielką przy prywatnym Seminarjum ieńskim S. S. Ba-
zyliński w Drohobyczu.

Kraków, dnia 30. grudnia 1933 r.

Eugenja Łopja Ralij
Mag. fil.

Діалектні матеріали зібрані за
Квестіонаром для збирання матеріалу для
Мовного Атласу Галичини та за
Діалектологічним квестіонаром 1931 року

**Діалектні матеріали, зібрані у селах
Бабина, Должки, П'яновичі,
Сприня, Топільниця та Юрівці**

1. 1¹. Хата, дім: *буд'инук* (Должки), зауваження, що «х¹ыж'а (вживається) на *Тух'ол'ищин'і*; *х'ата* (Должки), зауваження: «коли з дерева».
2. 2. Хижа (старий нужденний дім): *к'уч'а* (Топільниця); *стар'и буд'инук* (Должки).
3. 3. Каміння під вугли дому: *мур* (Топільниця); *п'ідм'ур* (Должки).
4. 4. Притіс (перший брус по підвалині): *п'ідл'оги* (Должки).
5. 5. Підвалина: *п'ідв'олини* (Топільниця), *п'ідл'оги* (Должки).
6. 6. Долівка (підлога): *м'іст* (Должки), зауваження: «*м'іст, ди^е мосту ни^ем'а та г'ола з'и^емл'а – п'ідл'ога*»; *п'ідл'ога* (Топільниця).
7. 9. Поздовжній бальок у стіні: *воч'ан* (Должки).
8. 10. Головний бальок під стелею (сволок): *гр'атар* (Топільниця), зауваження: «*ту х'ати буд'уйут на вугл'о, а би^ел'ок в нас ни^ем'а*»; *гр'атар'* (Должки).
9. 12. Стіна: *с'ц'ін'а* (П'яновичі); *с'ц'іна* (Бабина).
10. 13. [Стеля]²: *пув'ола* (Топільниця).
11. 14. Стрих (під, гора) [горище]: *п'ід* (Должки); *стрих* (Топільниця), зауваження: «в курн'ій х'ат'і аш піт к'оминѠм, то *стрих*».
12. 15. Цілий дах: *дах* (Должки); *дах'івка* (Топільниця), зауваження, що покрівля з бляхи; *стр'іха* (Топільниця), зауваження: як со-
ломою пошито.
13. 16. Кроква: *крокв'и* мн. (Топільниця).

¹ Нумерація в другому стовпці подана як у публікації Й. Дзендзелівського.

² Квадратні дужки і вписаний у них текст походять від Й. Дзендзелівського.

14. 17. Банти [бантини]: *бант'ини* (Топільниця); *ж'иртки*^е (Должки).
15. 18. Кладениця (отвір на даху на дим): *вишчит* (Должки); *в'ікн'о* (Топільниця), зауваження: «*в'ікн'о в пув'ол'і йде дим, а кали'н'иц'ов ч'ел'усти в пйецу мас'т'ат*».
16. 19. Стріха: *стр'іха* (Топільниця), додано: «*стр'іха кр'ита сул'омов, а дах ту дах'івков'обу г'онт'ом*».
17. 24. Гонти [дранка, драниці]: *г'онт'а* (Топільниця), *г'он'т'а* (Должки).
18. 36. [Кухня (вимова слова)]: *к'ухн'а* (Должки, Топільниця).
19. 38. Сажа: *с'адж'е* (Сприня); *с'адж'і* (Бабина, П'яновичі).
20. 39. Дрова: *дрив'а* (Юрівці), *друв'а* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
21. 44. Цілість забудовань господарських: *воб'іс'т'а* (Топільниця); *уб'ойс'т'а* (Должки).
22. 45. Господарське подвір'я (якщо не обора, то чи знане слово *обора*): *воб'ора*, (Топільниця), зауваження: «*воб'ора – де др'ива руб'айут, нав'іт'і вл'іс'і, а д'ехто кажи'е пуд'в'ір'а*»; *п'одв'ір'я* (Юрівці); *подв'ір'і*, *пудв'ір'і* (Сприня); *пудв'ір'і*, *пудв'ір'іе* (Бабина); *пуд'в'ір'а* (Топільниця), зауваження: «*вобіс'т'й'е, гобіс'т'й'е, обіс'т'й'е* – всі забудовання господарські разом з хатою»; *гумн'о* 'збудовання госп. без хати', 'місце перед господарськими будинками'; *р'ин'ок* (Должки).
23. 46. Тік (боїсько в стодолі): *б'ойешич'е* (Топільниця); *б'ойішич'е* (Должки).
24. 48. Стайня на коні: *машт'ал'н'а* (Должки); *ст'айн'а* (Топільниця).
25. 49. Стайня на корови [хлів, приміщення для корів]: *ст'айн'а* (Должки, Топільниця).
26. 50. Хлів на свині: *к'учка* (Должки); *к'уч'а* (Должки, Топільниця).
27. 53. Як зветься місце до рубання дерева [дров. Повітка для дров]: *дри'єв'ітн'а* (Должки); *пуд'в'ір'а* (Топільниця).
28. 54. Пен'ок до рубання дерева: *к'овбиц'а* (Должки, Топільниця); *к'овбичка* (Топільниця).
29. 55. Пивниця (мурована): *пивн'иц'а* (Должки, Топільниця); *склеп* (Топільниця).

30. 56. Яма в землі (головно на бульбу): *й'ама* (Топільниця), зауваження: «*купй'ак* йак вже нал'ож'ат б'ул'би, а так *й'ама*»; *купй'ак* (Топільниця).
31. 58. Криниця (студня) [колодязь]: *ки'рн'иц'а*, *ст'ул'н'а*, *ст'ун'н'а* (Должки); *ст'ун'н'а* (Топільниця), зауваження: «*ст'ун'н'а* то к'опана глибоко, а *ки'рн'иц'а* – 'дж'ери'лô'».
32. 59. Журавель (у студні): *журав'ел'* (Топільниця).
33. 60. Стовп при журавлі (соха): *стовп на в'аз'і* (Должки); *стовп* (Топільниця).
34. 61. Поперечний бальок при журавлі: *ваг'а* (Должки); *журав'ел'* (Топільниця).
35. 63. Інші частини журавля [без вказівки значення]: *гак*, *ж'ертка* (Должки); *ж'ертка* (Топільниця).
36. 65. Фіртка: *ф'іртка* (Юрівці).
37. 66. Двері в домі, по запинці: *дв'и'р'і* (Должки), зауваження: «*х'атн'і* *дв'и'р'і*, *с'ін'і* *дв'и'р'і*, *стан'ан'і*, *дв'и'р'і* *бôйе-ш'ч'ан'і*»; *дв'и'р'і* (Топільниця).
38. 69. Царок (мала огорожа в хаті, стайні, пивниці на кури, дріб): *ц'арôк* (Должки); *ц'ар'ок* (Топільниця).
39. 70. Скриня на зерно [та інші предмети, в які зсипають збіжжя]: *скр'ин'а* (Топільниця), зауваження: «в *сус'ік* с'ип'ят вôв'ес, а дж'ерну в *скр'ин'і* клад'ут»; *сус'ік* (Должки, Топільниця).
40. 71. Місце на снопи (засік...): *пир'илô* (Топільниця), зауваження: «*пир'илô* не кладут *сноп'и*, а *сус'ік* там, де с'ип'итс'а ч'истий вôв'ес».
41. 73. Леміш плуга: *бл'аха* (Топільниця).
42. 74. Частина плуга, що відвертає скибу [полиця]: *пôл'иц'а* (Топільниця), зауваження: «*пôл'иц'а* давн'ійшиє в *ди'ри'вй'аним* *пл'уз'і*»; *пôл'иц'а* (Должки).
43. 75. Ніж плуга [чересло]: *пи'р'енниє* *дзи'л'ізô* (Должки, Топільниця).
44. 76. Стовець, якого держиться гряділь і чепіги [стовба]: *рак* (Топільниця); *стр'івôа* (Должки).
45. 77. Гряділь плуга: *гри'д'іл'* (Должки, Топільниця).
46. 78. Чепіги плуга: *чи'п'іги* (Топільниця), зауваження: «*чи'п'іги*

- ди^ери^евй^ан^і, онн^а пр^ава пул^ічна, а л^іва град^іл^іова»; ч^ап^іги (Должки).
47. 79. Поперечка, що сполучає чепіги плуга: р^ака (Должки).
48. 80. [Колішня, двохколесний передок плуга]: ти^елішк^іе (Топільниця).
49. 82. Назви інших частин плуга [у матеріялах семантика не визначена]: куп^ан^а (Должки); ву^жов, гон^іец^і, кур^іец^і (Топільниця).
50. 83. Істик: істик (Должки); й^іестик (Топільниця).
51. 85. Боронувати перед сіянням: в^ор^ати? (Должки), ск^ород^іити (Топільниця).
52. 86. Боронувати по сіянні: в^олоч^іити (Должки, Топільниця).
53. 88. Хребет коси: луб^іок (Должки); прут (Топільниця).
54. 89. Полотно коси: в^ійстр^ія (Должки); п^ол^от^іенци^е (Топільниця), зауваження: «п^ол^отн^іо, п^ол^от^іенци^е, а йак прибив^іайтс^а то пл^іатка».
55. 90. Брусок до остріння коси: к^ами^ен^і ду к^ос^іи (Должки); к^амін^і в^остр^іівний (Топільниця).
56. 98. Піхва на брусок [посудина у вигляді ріжка, куди кладуть брус для коси]: к^іушка (Топільниця); т^іоч^іук (Должки).
57. 102. Держак ціпа: ц^іп^іевн^і (Топільниця); ц^іп^іивн^і (Должки).
58. 103. Бияк ціпа: б^іили мн. (Должки); бит^іи мн. (Топільниця).
59. 104. Капиця ціпа: ву^гул^іов (Должки); к^ап^іиц^іа (Топільниця).
60. 105. Получення капиць у ціпі [ув'язь ціпа]: в^іув^іаска, в^іуй^іаска (Топільниця); л^іув^іаска (Должки).
61. 106. Лопатка до віання збіжжя: в^ій^іачка (Должки); с^іл^іачка (Топільниця).
62. 109. Поле, що лежить облогом: пи^ери^ел^іг (Должки); пи^ери^ел^іг (Топільниця), додано: н. мн. пи^ери^ел^іоги.
63. 112. Пшениця: пи^ие^ниц^іа (Должки), додано: « пи^ие^ниц^іа, али ни^е р^іодит чиста, а гу^ловн^іа, так^іе ч^іорни, ги с^іад^іжа»; пи^ие^ниц^іа (Топільниця, Юрівці); пи^ие^ниц^іі (П'яновичі), пи^иин^іиц^іі (Бабина).
64. 113. Жито: ж^іит^іо (Должки); ж^іиту (Топільниця).
65. 114. Яре жито: й^іари^е ж^іит^іо (Топільниця), зауваження: «й^іари^е ж^іит^іо, зрубув^іе ж^іит^іо два т^іарц^іі й^іаругу а т^іарн^іец^і»

- вóзимуу с'ійс'а, ти^еп'єр на в'и^ес'н'і на пас'іках, а пут'ім
й'ари^е с'а пузбир'айі, а вуз'ими^е пр'ийди^е аж на другий р'ік;
йарин'а (Должки).
66. 115. Овес: вóв'ес (Должки, Топільниця); з'б'іжа (Должки).
67. 116. Ряса, вітка (колосу вівса) [волоток, колос вівса]: кóл'ос'а (Топільниця); к'олус в'івс'аний (Должки).
68. 118. Ячмінь: йачм'ін (Бабина); йач'м'ін' (Топільниця); йач'м'ін' (П'яновичі, Сприня, Юрівці); йечм'ін' (Должки).
69. 119. Зерно: дж'єрну (Топільниця); дз'єрну (Должки, Сприня), з'єрнó (Юрівці); з'єрну (Бабина, П'яновичі).
70. 121. Збіжжя: вóв'ес (Топільниця); з'б'іжа (Должки), зауваження: «з'б'іжа вóв'ес».
71. 124. Квасоля: фас'ол'а (Должки, Топільниця, Юрівці); фас'ол'и' (Сприня).
72. 126. Вика: в'ика (Бабина).
73. 127. Картопля: б'ул'а (Должки), додано: що в сусідньому селі Погар картопля називається кр'омпл'і; б'ул'ба (Бабина); бул'ва, д'улі (Юрівці); б'ул'во (Топільниця).
74. 129. Часник: чисн'ик (Бабина, Топільниця), чи^есн'ок (Топільниця); ч'асн'ик (Должки).
75. 130. Коноплі: кун'оплі (Бабина); кун'опл'а (Юрівці).
76. 131. Доспівати [про пашню]: дóбрин'іти (Топільниця), дустиг'ати (Должки, Топільниця).
77. 132. Доспіле збіжжя [пашня]: ст'игли^е (Топільниця); ст'игли (Должки).
78. 134. Жнива: жнив'а (Должки, Топільниця).
79. 135. Обжинки: вóбж'инкы (Должки), в'ін'ц'і, т'олука (Топільниця), додано: «хтос' пр'осит на т'олуку або на в'ін'ец'».
80. 136. Сніп: сніп (Бабина, П'яновичі, Юрівці); с'н'ін (Сприня).
81. 137. Полукіпок: півк'опки (Юрівці).
82. 138. Сніп соломи (вимолочений) [околот]: вóкóл'от, ф'орил'ак (Топільниця), зауваження: «ф'орил'ак, а мн'огó – вóкóл'от»; пук, хвóкóл'от (Должки), додано: уточнення, що вівсяний.
83. 139. Стернисько [стерня, загальна назва]: сти^ер (Топільниця); сти^ерн'а (Должки, Топільниця).

84. 141. Поле по вівсі: *сти^єр*, *сти^єрн'а* в'івс'ана (Топільниця); *сти^єрн'а* (Должки).
85. 147. Конюшина: *кôман'иц'а* (Топільниця); *куман'иц'а* (Должки).
86. 148. Отава: *вôт'ава* (Должки, Топільниця).
87. 149. Острива (дручок до сушення сіна): *драп'ачка* (Должки), *рап'ачка* (Топільниця), зауваження: «*остров'а* до кол'упінка, а до с'іна лаб'ан'і, а на м'етане с'іно зв'ет'с'а в'ішанка, в'ішінка», додано: «*копл'ак*» – [‘велика копиця сіна’].
88. 155. Тачки із скринєю [тачка]: *тачк'иє* (Должки); *т'ачки* (Топільниця).
89. 157. [Молоток]: *клип'ач* (Должки).
90. 158. Сокира до рубання дерева: *сук'ира* (Должки); *тôпôр'а* с. р. (Топільниця).
91. 159. Перед воза [передня теліжка]: *передна к'ічка* (Топільниця); *ти^єл'іга ти^єр'енна* (Должки, Топільниця).
92. 160. Зад воза [задня теліжка]: *з'анна ти^єл'іга* (Должки, Топільниця).
93. 161. Розвора (у возі): *рôзв'ора* (Топільниця); *рузвора* (Должки).
94. 162. Столець (подушка) воза: *п'одушка* (Топільниця), зауваження: «*п'ит кл'єци то йє п'одушка, шо ниє м'айі ни руч'иц'і н'і н'иц, а ви^єртл'уг з руч'иц'ами ду дрів'их дров*»; *с'ід'ан'а* (Должки).
95. 163. Насад воза: *н'асад* (Должки, Топільниця).
96. 164. Коворот (керівник) воза: *ви^єртл'уг* (Топільниця); *д'иши^єл'* (Должки, Топільниця).
97. 165. Сворінь воза [передній, що укріплює передню теліжку воза з розворою]: *св'орин'* (Должки); *св'ор'ін'* (Топільниця).
98. 166. [Задній сворінь, що укріплює задню теліжку воза з розворою]: *зат'ільник* (Топільниця).
99. 167. Сниці передні (у возі): *сн'иц'і* (Должки, Топільниця), *ст'єгна* (Топільниця).
100. 168. Підойма воза: *п'ід'ойма* (Топільниця).
101. 169. Клениці [ручиці] передні (у возі): *руч'иц'і* (Топільниця); *руч'иц'і ти^єр'ен'н'і* (Должки).

102. 170. Клениці [ручиці] задні (у возі): *руч|иц'і* (Топільниця); *руч|иц'і з|ан'н'і* (Должки).
103. 171. [Віз драбиняк]: *драбин'ак* (Должки); *др|абний віз* (Топільниця).
104. 172. Передня люшня (в драбиняку): *л|евч'а* (Должки); *ти|р|енна л'|уш'н'а* (Топільниця); *ти|р|ен'н'а л'|ушн'а* (Должки).
105. 173. Задня люшня [в драбиняку]: *з|ан'н'а л'|ушн'а* (Должки); *з|ан'н'а л'|уш'н'а* (Топільниця).
106. 174. Налюшник: *л|евч'і?* (Должки).
107. 175. Драбини на сіно [у возі]: *драб|ина* (Топільниця); *драб|ини на с'інô* (Должки).
108. 176. Дручки в драбинах воза [полудрабки]: *пôл|удрабк'е* мн. (Топільниця); *пул|удрапки* мн. (Должки).
109. 177. Щабель драбини круглий: *ц'|інкиє кр|угл'і* (Должки); *ш'ч'абл'і* (Топільниця).
110. 178. Щабель драбини плоский (звичайно на кінці драбини): *ô|ошчикк'е* мн. (Топільниця); *ц'|інкиє пласк|ат'і* мн. (Должки).
111. 179. Денниця (поміст на возі): *ми|ст* (Должки); *под|енôк, пуд|енôк* (Топільниця).
112. 180. Колодка (що в неї входять шприхи [шпиці]): *зôл|овка* (Топільниця); *м|атучина* (Должки).
113. 181. Перстені [кільця, обручі] на колодці колеса: *вôбручк|иє* мн. (Должки).
114. 182. Букша (у колесі): *б|уки'а* (Должки, Топільниця).
115. 183. Шприхи [шпиці]: *сп|иц'і* (Топільниця); *шп|иц'і* (Должки).
116. 184. Дзвін (в колесі) [обід колеса]: *багр|и* мн. (Топільниця).
117. 185. Обруч на колесі [шина]: *р|афа* (Должки, Топільниця).
118. 186. Орчик: *в|орчик* (Должки, Топільниця).
119. 188. Дишель воза [при кінній запряжці]: *ô|ишиєл'* (Должки, Топільниця).
120. 189. Дишель волового плуга: *вôдр'ілô* (Топільниця); *гри|д'іл'* (Должки).
121. 190. Залізний гак на кінці дишля: *гак* (Должки, Топільниця); *к|ачка* (Топільниця).

122. 191. [Зафіксовані назви частин воза без означення семантики]: *к'абз'л'і* мн., *м'утра* (Топільниця).
123. 192. Короткі сани на дерево: *тари* (Топільниця); *пол'усанки^е* (Должки).
124. 193. Довгі сани на дерево: *шм'иг'і* (Топільниця), додано: «*йак йїдут пу дрѠв'а, ту ду г'ар'ів пришпил'айут шм'иг'і*».
125. 194. Насад у саней: *н'асад* (Должки); *н'асат* (Топільниця).
126. 195. Страми (листви в санях) [полози]: *копан'иці, копан'иц'і* (Топільниця); *стр'ами* (Должки).
127. 197. Получення носів у санях (зв'язи): *з'ак'і, криж'івник* (Топільниця), додано: «*п'ёрстін' л'учит н'оси*», *ланц* (Топільниця); *пир'еб'ойниц'а* (Должки).
128. 198. [Копили, короткі стовпці (4-6), що задовбуються в полози і скріплюють їх з ящиком саней]: *кѠп'ила* (Должки); *стр'ами* (Топільниця).
129. 200. [Відзначені без зазначення семантики інші назви частин саней]: *вос'ак, руч'иц'і, скр'ин'а* (Должки); *пуд'енук* (Топільниця), зауваження: «*до в'ирха прих'одит*».
130. 201. Ярмо: *йарм'о* (Должки, Топільниця).
131. 202. Частина ярма на карці [шиї]: *йарм'о* (Должки, Топільниця).
132. 203. Частина ярма під шиєю: *підг'орлиц'а* (Топільниця); *п'ідг'арл'а* (Должки).
133. 204. Сноза (внішня) [заноза внутрішня]: *зан'іски^е* мн., *прит'оки?* (Должки); *сн'ози* мн. (Топільниця).
134. 205. Заноза зовнішня: *з'ан'іски* мн. (Топільниця); *лѠп'атка* (Должки).
135. 209. Батіг: *бат'іг* (Бабина, П'яновичі); *бат'іх* (Юрівці); *бат'іх* (Сприня); *бич* (Бабина), зауваження, що це основна назва.
136. 212. Стежка звичайна: *п'и'шка, ст'ешка* (Должки); *ст'ешка* (Топільниця).
137. 213. Пирть (гірська стежка для овець): *п'и'шка* (Должки); *ст'ешка* (Должки, Топільниця).
138. 214. Дорога: *дѠр'ога* (Должки, Топільниця); *крив'ул'а* (Должки).

139. 215. Шосе: *густ|инѐц*, *ц'іс|арс'ка дур|ога* (Должки); *ц'ісарс'ка дѐр|ога* (Топільниця).
140. 216. Фіра: *ф|іра* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
141. 217. Візник (фірман): *ф|урман* (Должки); *ф'ірман* (Топільниця), додано: «він *ф'ірма|анит*» [інф. *ф'ірма|анити* 'бути, працювати візником'].
142. 219. Автомобіль: *а|вту* (Юрівці); *й|авту* (Бабина).
143. 221. Аероплан: *гур|опл'ан* (Юрівці); *ивр|опл'ін* (Бабина).
144. 222. Стуха (сніпок льону, поставлений до сушення, чи сушиться на покосах): *м|андиєл', с'н'ін* (Топільниця); *м|андил'* (Должки).
145. 224. Рафа до льону: *пранн|ик?* (Должки).
146. 225. Щітка до льону: *ш'ч'ітка* (Должки); *ш'ч'ім'* (Топільниця).
147. 227. Прясниця: *виєриєт|енѐ* (Топільниця); *куд|ел'а* (Должки).
148. 228. Коловорот [прядка]: *виєриєт|енѐ*, *крут'іл'* (Должки), зауваження: «*крут'іл' — на н'ім|ѐц'кий сп|ос'іб*»; *куд|ел'а* (Топільниця).
149. 231. Млин: *млин* (Должки, Топільниця).
150. 232. Мельник: *м|ел'ник* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
151. 233. Жорна: *ж'орна* (Должки, Топільниця).
152. 234. Жорнівка: *ж'орн'анка*, *р|ушка* (Должки); *жѐрн'анка* (Топільниця).
153. 235. Чого держиться жорнівка (клопіт): *крус|ѐйциє* (Топільниця); *пѐропл|иц'а?* (Должки).
154. 236. [Верхній камінь у жорнах]: *навиєрин'іак* (Топільниця).
155. 237. [Нижній камінь у жорнах]: *сп|одѐк* (Топільниця).
156. 241. [Обичайна, обкладини верхнього каменя]: *вубр|убини* (Должки), додаткові пояснення: «*дувк|ола к|амиєн'а, шо в ним к|амиєн' ходить*».
157. 245. Свердел: *вапн|ик*, *граб|євник* (Топільниця), зауваження: «*св|єрлик тун|ойкий чиєпнич|ок*, *гр|упиший то граб|євник*, *вапн|ик або свиєрл|ив тѐ вже найгр|упиший*»; *сверл|ив*, *сверлик*, *чиєпнич|ок* (Топільниця); *свиєрл|ив* (Должки).
158. 246. Теслярська сокира: *манар'ін'*, *пласк|ач* (Должки); *сук|ира* (Топільниця).

159. 247. Дерев'яний молот: *д'овбн'а* (Топільниця); *дубн'а* (Должки).
160. 249. Клепка в бочці: *дуг'и* мн. (Должки, Топільниця).
161. 251. Коваль: *кув'ал'* (П'яновичі).
162. 252. Залізо: *бзил'ізô* (Топільниця); *бзил'ізу*, *зил'ізу* (Должки).
163. 253. Залізний, залізна: *бзил'ізна* (Топільниця).
164. 255. Іскра: *й'ескра* (Бабина, П'яновичі); *й'іскра* (Сприня, Юрівці).
165. 256. Швець: *швец* (Бабина, П'яновичі); *швец'* (Сприня, Юрівці).
Р. од.: *шивц'а* (Юрівці); *ши'евц'е* (Бабина).
166. 257. Тартак: *пил'а* (Топільниця); *тарт'ак*, *ф'абрика тар-так'ова* (Должки).
167. 258. Різник: *р'ізн'ик* (Топільниця); *р'ізн'ик* (Должки).
168. 259. Сім'я, родина (батько, мати, брат, сестра...): *рôдин'а* (Должки); *фам'ил'ійа* (Топільниця).
169. 262. Чоловік (вимова слова в інших селах): *чôлув'ік* (П'яновичі); *чôлув'ік* (Сприня, Юрівці); *чулув'ік* (Бабина).
170. 246. [Дитина]: *вôтрôч'а* (Топільниця).
171. 265. Тато, батько: *т'атô* (Топільниця).
Змен. ф.: *тату'йку* (П'яновичі); *тат'уни'єико* (Юрівці).
172. 266. Мати: *м'ама* (Топільниця).
173. 267. Донька, дочка: *дун'к'а* (Должки, Топільниця); *д'івка*, *д'івч'а*, *д'івчатиш'ч'а* (Топільниця).
Змен. ф.: *бз'івуйка* (П'яновичі); *д'івун'ка* (Бабина); *д'івчин'ойку* (Сприня); *д'івчин'ойкô* (Юрівці).
174. 270. Дівчата: *бжівч'ета* (П'яновичі); *д'івч'ата* (Юрівці); *д'івч'ета* (Сприня).
175. 271. Дід: *д'ідô* (Топільниця); *д'іду* (Должки).
Р. мн.: *д'ід'ів* (Бабина); *д'ідів* (П'яновичі).
176. 272. Баба: *б'аба* (Топільниця); *баба* (Должки).
177. 273. Невістка: *ни'ев'і'стка* (Должки); *ни'ев'і'стка* (Топільниця).
178. 274. Зять: *з'ат'* (Юрівці); *з'ет'* (П'яновичі, Сприня).
179. 275. Тесть: *тес'т'* (Юрівці); *тес'ц'* (П'яновичі).
180. 279. Стрий [дядько по батькові]: *стрик* (Должки).
181. 280. Стрина [дружина дядька по батькові]: *стрина* (Должки).

182. 285. Брат р. мн.: *братів* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *брат'ів* (Сприня).
183. 292. Хресний батько: *нан'ашкô* (Должки); *хр'есний т'атô* (Топільниця).
184. 293. Хресна мати: *нан'ашка* (Должки); *хр'есна м'ама* (Топільниця).
185. 297. Вдова: *вд'ова* (Топільниця); *вдôв'иц'а* (Должки), додано: *вдив'êц' ['вдовець ']*; *вдув'иц'і* (П'яновичі); *гд'ова* (Юрівці).
186. 298. Дівчина, що має нешлюбну дитину: *б'укарт'а, н'окритка* (Должки); *зав'итка* (Топільниця).
187. 299. Нешлюбна дитина: *б'укарт, найд'ух, пукруп'ивник* (Топільниця); *б'укарт'а* (Должки).
188. 300. Хлопець: *хл'опи'ц* (Бабина, П'яновичі); *хл'опи'ц' (Сприня, Юрівці).*
Р. од.: *хл'опц'а* (Юрівці); *хл'опц'і* (Бабина).
189. 301. Малий хлопець: *мал'ий хлôпч'êйко* (Топільниця); *хлупч'ук* (Должки).
190. 302. Як говориться до старшої жінки: *нан'ашкô* (Должки), зауваження: «*так к'аж'ут мул'од'іж ду м'ени'є* [інформаторці 70 років]»; *нан'ашкô* (Топільниця).
191. 303. Челядник: *чи'л'анник* (Юрівці); *чил'енник* (Сприня).
192. 304. Козаченько: *кузач'ейку* (П'яновичі, Сприня); *кузач'ен'ку* (Бабина).
193. 305. Стіл: *стів* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *с'т'ів* (Сприня).
194. 306. Шухляда в столі: *шуфл'ада* (Должки, Топільниця).
195. 308. Лава, лавка, евент. її відміни (ослін і т.д.): *л'ава* (Топільниця); *л'ави'ц'а* (Должки), зауваження: «*л'ави'ц'а шо йе дук'ола х'ати*».
196. 309. Стілець: *стôл'êц* (Топільниця); *стулêц' (Должки).*
197. 311. Ліжко: *н'ос'т'іл'* (Должки, Топільниця).
198. 312. Постіль: *н'ос'т'іл'* (Должки, Топільниця).
199. 313. Ліжко в стайні: *н'одр'я* (Должки); *пр'ис'л'інка* (Топільниця).
200. 315. Годинник: *ôз'игар* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
201. 316. Дзеркальце [дзеркало]: *ôз'еркалô, л'уст'еркô, с'в'ірц'адлô*

- (Топільниця), зауваження, що вживається рідше, ніж *дз'еркало*, *л'уст'ерко*; *л'уст'ерку* (Должки).
202. 317. Сірники: *паличк'і*, *с'ірк'і* (Сприня); *паличк'ы*, *с'іркы* (Должки); *с'ірка* (Топільниця).
203. 318. Житня мука: *ж'итна мук'а* (Топільниця); *ж'ит'н'а мук'а* (Должки).
204. 321. Клюски [галушки]: *кл'уски* (Должки), зауваження: «*кл'уски з муки кр'айут на л'окишу так др'ібо'ойку, йак чир'вак'ы*»; *т'істи'чк'о*, *т'істо* (Топільниця).
205. 322. Мука кинена на гарячу воду і замішана [замішка]: *чир* (Должки, Топільниця).
206. 323. Пляцок без дріжджів, печений на блясі (корж): *в'ошч'еп'ок*, *п'али'н'а* (Топільниця), зауваження: «*з'в'іс'а в'ошч'еп'ок без бл'ахи таки в'огл'ан'ц'і*»; *в'ошчи'еп'ок* (Должки), зауваження, що з вівсяної муки.
207. 324. М'ясо: *мй'ас'о* (Должки); *мй'есу* (Бабина); *мн'ас'о* (Топільниця); *мн'ас'о* (Юрівці); *мн'есу* (П'яновичі, Сприня).
208. 326. Мась: *мас'т'* (Сприня, Юрівці); *мас'ц'* (Бабина, П'яновичі).
209. 328. Сіль: *сіл'* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *с'іл'* (Сприня).
210. 330. Тварог (м'який свіжий сир): *сир* (Топільниця), додано: «*сир стар'ий, то бр'индз'а*»; *с'ол'откый сыр* (Должки).
211. 331. Квасне молоко: *квасн'е м'ол'ок'о* (Должки), зауваження: «*а в Бітлі к'ажут дз'ера*»; *квасн'е м'ол'ок'о* (Топільниця), додано: «*збр'если' м'ол'ок'о то н'і квасн'е н'і с'ол'отки'*».
212. 333. Горілка: *б'онг'о*, *гур'івка* (Должки), зауваження, що *б'онг'о* *ни'е русп'уш'ч'и'ени'е*, *гур'івка* *русп'уш'ч'и'ена*; *в'окув'итка*, *г'ор'івка*, *ш'напс* (Топільниця).
213. 334. Піяк, впивця [п'яниця]: *пий'ак* (Топільниця).
214. 335. П'яний: *п'яний* (Должки, Топільниця).
215. 338. Мамляти (поволі їсти, або інші): *м'амл'айі* (Должки, Топільниця).
216. 342. Горщик: *г'орн'ец*, *г'орнец* (Юрівці); *гурн'ец* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
217. 343. Жбан, збан: *збан* (Сприня); *зб'анук* (Бабина, П'яновичі).

218. 344. Ложка: *л'ишка* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
219. 353. Мосур (черпак без держака): *мус'ір* (Должки).
220. 358. Коромисло (на воду): *курум'есла* (Должки); *курум'есла* (Топільниця), зауваження: «*али^е ти^еп'ір ни^ем'а вж'е*».
221. 359. Начиння, що в нім міститься хліб: *кôр'ит'а* (Топільниця); *кур'ит'а* (Должки).
222. 360. Скопець до доєння корів [дійниця]: *скôп'ец'* (Юрівці); *скôп'ец'* (Должки, Топільниця).
223. 363. Масниця [масничка]: *м'асниц'а* (Должки, Топільниця).
224. 364. Паличка в масниці: *кулут'івц'а*, *кулут'атко* (Топільниця); *кулут'івка*, *р'учка* (Должки).
225. 365. Прикривка масниці: *накр'ивал'ци^е* (Топільниця); *пр'икривка* (Должки).
226. 367. Шатківниця: *шат'ківн'иц'а* (Топільниця); *ш'ат'ківн'иц'а* (Должки).
227. 368. Шаткувати [капусту]: *шаткув'ати* (Топільниця); *ш'аткув'ати* (Должки).
228. 369. Кадь (стіни прості) [вид діжки з рівними, не вигнутими боками]: *г'іл'етка*, *ст'ан'увц'а* (Топільниця), зауваження: «*г'іл'етка мал'а, а ст'ан'увц'а то вже т'енга*», ; *сар'ан* (Должки), додано без пояснень (очевидно, різновиди діжок) *антал'ак*, *б'он'а*, *бôд'енка*, *кôрч'ага*.
229. 370. Бочка (випуклі стіни): *б'очка* (Должки, Топільниця).
230. 372. Корито (згл. інше начиння) на їду для свиней: *вал'ів* (Должки); *вал'івч'а* (Топільниця).
231. 373. Корито до парення м'яса: *кур'иту* (Должки).
232. 374. Жолоб: *ж'олуп* (Должки).
233. 375. Начиння з видовбаного пня: *мус'ірч'а* (Должки).
234. 377. [Люлька]: *ф'айка* (Топільниця).
235. 378. Цибух люльки: *циб'ух* (Должки, Топільниця).
236. 379. [Папіроса, цигарка]: *бзиг'ару* (П'яновичі).
237. 380. Тютюн: *прас'івка*, *скр'утец'*, *т'ут'ун* (Должки); *прас'івка*, *т'ит'ун* (Топільниця).
238. 381. Мошонка [калитка] на тютюн, зроблена з міхура: *капч'ук*, *мôш'инка* (Топільниця), зауваження: «*мôш'инка з баран'ічих*

- іййѐц' так^а шк'ір'ан^а»; капч'ук (Должки).
239. 382. Убрання [одяг, загальна назва]: руб^ат'а, шм^ат'а (Должки); шм^ат'а (Топільниця).
240. 385. Ковнір [комір] сорочки: в'опишівка (Должки, Топільниця).
241. 386. Сподні [штани]: нѳртк'и^е (Топільниця), зауваження: «хѳл'ош'н'і с сукн^а вѳв'ечугѳ, з'і свѳгѳгѳ нѳлѳтн^а, а купч'і ту сп'он'н'і», сп'он'н'і (Топільниця); сп'он'н'і (Должки).
242. 387. Вовняні сподні [штани] у верховинців: хѳл'ошн'і (Должки); хѳл'ош'н'і (Топільниця).
243. 388. Підштанці [кальсони]: т'ац'і (Должки); нѳртк'и^е (Топільниця), зауваження: «нѳртк'и^е лиш н'ѳс'ат в з'и^ем'і н'іт сп'он'н'і».
244. 389. Білля [білизна]: руб^ат'а (Должки); шм^ат'а (Топільниця).
245. 390. Фартушок (запаска): з^апаска, (Топільниця), зауваження: «з^апаска, а к^упчий в кл'ини ту фартуш'ок», фартуш'ок (Топільниця); з^апинка (Должки); фарт'ух (П'яновичі, Сприня, Юрівці); фартуш'ок (Бабина).
246. 391. Спідниця: мал'ованка, с'п'інн'иц'а (Топільниця); с'п'інниц'а (Должки).
247. 393. Кожух: кужух (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
248. 395. Гуня: с'ір'ак (Должки), зауваження: «с'ірач'ина, с'ір'ак вѳрабй'айут з в'овни», с'ірач'ина (Должки); с'ірак'и^е мн. (Топільниця).
249. 396. Сердак: лѳйбык (Должки), лѳйбик (Топільниця).
250. 397. Камізелька: камаз'ел'ка (Должки); кам'із'ел'ка, лѳйбич'а (Топільниця) зауваження: «вовняний з рукавами».
251. 399. Шапка чоловіча: ш^апка (Юрівці); ш'епка (Бабина, П'яновичі); ш'епка (Сприня).
252. 400. Капелюх: капил'ух (Должки, Топільниця).
253. 401. [Солом'яний капелюх]: грас'ан'а (Должки).
254. 404. Хустка на голову: ф'устка (Бабина, П'яновичі, Сприня); х'устка (Бабина, Должки, Юрівці); х'уст'а с. р. (Топільниця).
255. 408. Рушник: ручн'ик (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).

256. 411. Простирало: *ви^ер^лета*, *пл^лахта* (Топільниця); *пл^лахта* (Должки).
257. 412. Груба плахта [ряднина] на траву: *пл^лахта* (Должки), *пл^лахта, рй^ландз^а* (Топільниця), зауваження: «*рй^ландз^а* ^астар^ле дра^лнт^ливи^е по^лл^лотн^ло, *пл^лахта* так^лош к^лаж^лут, [перен.] *рй^ландз^а* ^астара баба^л».
258. 413. Солом'яний матрац: *соломй^ланик*, *с^лівн^лик* (Должки).
259. 414. Голка: *йегл^ла* (Сприня); *й^легла* (Бабина); *й^легл^ла*, *й^лгл^ла* (П'яновичі).
260. 415. Гудзик: *г^лудз^лик* (Должки, Топільниця).
261. 416. Фанти (матерія на убрання): *мат^лерй^ла* (Должки); *сукн^ло?* (Топільниця).
262. 417. Зрібне полотно (грубе полотно): *к^лол^лчн^ле по^лл^лотн^ло* (Должки); *маканч^лани^е по^лл^лотн^ло* (Топільниця).
263. 418. Пачісне полотно (тонше полотно): *кун^линни^е по^лл^лотн^ло* (Топільниця); *чин^лув^лати^е* (Должки), зауваження: «у взори» [ткане].
264. 419. Тонке полотно (найліпше): *л^ланни^е по^лл^лотн^ло* (Топільниця); *т^лонк^ле по^лл^лотн^ло* (Должки).
265. 420. Прати в руках: *жм^ликати* (Топільниця); *жм^локати* (Должки).
266. 421. Прати праником: *пр^лати* (Должки, Топільниця).
267. 425. Постоли: *дыр^лывй^ланикы* (Должки).
268. 429. Черевики (понад кістку): *чи^ери^ев^ликы* (Должки), зауваження: «*чи^ери^ев^ликы* з *в^лонн^лим* в^лікр^лой^лом (не крайні з одної шкіри)»; *чи^ери^ев^лик^ли^е* (Топільниця).
269. 430. Підчеревики (мешти) [туфлі]: *м^лешти* (Должки, Топільниця).
270. 431. Суконні чоботи з холявами: *би^ерл^лач^ла* (Топільниця).
271. 433. Капці: *к^лапц^ли* (Должки, Топільниця).
272. 438. Перстень: *в^лоб^лр^лучка* (Топільниця), зауваження: «*в^лоб^лр^лучка* *ту* би^ез в^лочка», *п^лі^лр^лстин^л* (Топільниця); *п^лі^лр^лс^лт^лін^л* (Должки).
273. 439. Земля: *зи^лмл^ла* (Топільниця); *зи^лмл^ла* (Должки).
274. 440. Грунт: *грунт* (Топільниця); *зр^луба*, *н^лива*, *п^лоли^е* (Должки), зауваження: «*нива* – *грунт* к^лол^ло х^лати *гр^лад^лы*, *то* *тр^лаба* з^лр^лати, *йак* с^ла *зр^лубат* л^ліс *та* *то* *пол^ли^е* *йе* *зр^луба*».

275. 441. Джерело: *дж'елилô, дж'ериелô, ж'ериелô* (Юрівці); *дж'ериелô, жр'удлô, нôр'а* (Топільниця); *дж'ерлу* (Сприня); *дз'ернô, нôр'а* (Должки); *ж'ерлу* (П'яновичі); *нôр'а* (Бабина).
276. 443. Марас (болото): *бул'отô* (Должки, Топільниця).
277. 445. Млака (підмокла лука, ґрунт): *багнôв'очка, м'оч'арна лука, си'гла* (Топільниця); *мл'ака* (Должки).
278. 446. Потік: *пи'ри'ек'ін, н'отік, рів* (Бабина); *н'отік* (П'яновичі); *пут'ік* (Юрівці); *н'от'ік* (Сприня).
279. 448. Плитка (мілка) вода: *вуск'а вôд'а* (Должки); *мал'ейка в'ода* (Топільниця).
280. 451. Мала пливуча вода: *пôт'ік* (Топільниця); *пут'іч'іок* (Должки).
281. 452. Вир глибокої води: *калиб'ан'а* (Топільниця); *кулуб'ан'а* (Должки).
282. 453. Діл (горбок): *дôл'инка, д'іл, рôзд'ола* (Топільниця), зауваження: «*д'іл, рôзд'ола* (великий)»; *пи'ри'ед'олина* (Должки), зауваження: «*ж'ôл'ôбына, м'іж гôрпк'ами – пи'ри'ед'олина*».
283. 454. Ґрунь (горбок): *гôрб'ок* (Должки); *гôрб'ок* (Топільниця), додано, що *ґрун'* вживається як назва гори (топонім).
284. 455. Грапа, драпа (стрімке урвисте місце): *вôб'іч, скал'а* (Топільниця), додаткове пояснення: *вôб'іч 'стрімке поле', скал'а 'стрімкий берег'*; *ди'бр'а, з'омпл'а, скал'а* (Должки).
285. 456. Вершок гори: *вêр'х* (Должки); *ви'ришок* (Топільниця).
286. 457. Камінна тафля (плита): *пл'ита* (Должки, Топільниця).
287. 458. Зірка: *з'орі* (Бабина); *з'орі, з'в'ізда* (П'яновичі).
288. 459. Зоря рання: *зирн'иц'а* (Должки), додано: «*з'ор'ія 'маленька зізда, а має доокола паски', зирн'иц'а ту зрана сх'одит у ви'еликий пи'ст'*»; *з'ор'а р'анна* (Топільниця).
289. 460. Зоря вечірня: *з'ор'а ви'ч'ірна* (Топільниця); *з'в'ізда ви'чи'р'ішн'а* (Должки).
290. 461. Схід сонця: *сх'іт с'он'ц'а* (Должки, Топільниця).
291. 462. Полудне [південь]: *пул'унни'е* (Топільниця); *пул'унни* (Должки).
292. 463. Остання квартира місяця: *вост'атна кват'ира м'іс'а-ч'ейка, пи'ри'ет н'овн'ôв* (Топільниця).

293. 465. Сьрис (дрібний лід, що пливе водою): *кр'ига* (Топільниця).
294. 466. Вітер, що крутиться наоколо [повітряна труба]: *в'іти^єр* (Должки); *зав'ііо* (Топільниця).
295. 467. Ховзько [слизько]: *сл'искô* (Топільниця); *сл'ис'кô*, (Должки), зауваження, що *сл'ис'кô* «пи^єр'еджи^є каз'али», *х'ôвс'кô* (Должки).
296. 468. Ховзький [слизький]: *слис'к'ий* (Топільниця).
297. 469. (По)ховзнулася (драбина, чоловік) [посковзнулася, посковзнутися]: *пôслизн'утис'а* (Топільниця); *х'овзатс'а* (Должки).
298. 475. Буря: *б'урі* (Бабина, П'яновичі); *б'урйа* (Юрівці); *б'урйе* (Сприня).
299. 477. Дощ, дощу: *дождѡж* (Должки, Топільниця, Юрівці); *дошч* (Бабина).
Р. од.: *дождѡжу* (Топільниця); *дождѡж'у* (Должки).
300. 479. Капля: *капл'инка* (Топільниця); *ц'апка* (Должки).
301. 480. Злива: *зл'ива* (Должки); *т'уч'а* (Топільниця).
302. 481. Слота: *сл'ота* (Должки, Топільниця).
303. 482. Веселка: *ви^єси^єл'иц'а* (Топільниця).
304. 483. Грім: *гр'ім* (Должки), *гр'ім*, *п'ерун* (Топільниця), додано: «*гр'ім би т'а пуб'ив*, *п'ерун би т'а стр'іскав*».
305. 484. Гримить [грім]: *бйе*, *грим'ит* (Должки); *гри^єм'ит* (Топільниця).
306. 485. Гриміти: *грим'іти* (П'яновичі, Сприня).
307. 486. Град: *град* (Должки, Топільниця).
308. 487. Сніг: *с'н'іг* (Должки, Топільниця).
Р. од.: *с'н'ігу* (Должки, Топільниця).
309. 488. Задима (заметіль) [завірюха]: *зав'ійа* (Топільниця); *ми^єт'іл'* (Должки), додано: «*ми^єт'іл'і д'уйут*».
310. 489. Іній на деревах: *ін^єй* (Топільниця), зауваження, що вживають представники старшого покоління; *ин'êй* (Должки), зауваження, що вживають представники старшого покоління, *мôр'ос* (Должки); *йін'ей* (П'яновичі, Сприня, Юрівці).
311. 490. Іній на дасі: *ін^єй* (Топільниця); *ин'êй* (Должки), додано: «*ф'урдит с'н'іго'м*», *мôр'ос* (Должки).

312. 493. Імла: імл¹а (Юрівці).
313. 497. Стебельце: сти^еби^ел¹ц¹е (Бабина, Юрівці); сти^еби^ел¹ц¹а (П'яновичі).
314. 498. Блават: бл¹ават (Юрівці); бл¹оват (Бабина).
315. 499. Кропива: круп¹ива (Бабина, Юрівці).
316. 500. Бур'ян: бур¹й¹ан (Юрівці); бур¹й¹ен (Бабина, П'яновичі, Сприня).
317. 504. Гриби: гриб¹и (Топільниця), зауваження: «гриб¹и, а вс¹і з¹авм¹іш, то гриб¹и»; гриб¹ибы (Должки).
318. 505. Правдивий гриб [білий гриб]: гриб (Должки, Топільниця); грип (Топільниця).
319. 508. Деревна губа: гл¹иви (Топільниця); п¹ідп¹и^ен¹кы? (Должки).
320. 509. Требулька, різанець [Allium Schoenoprasum L.]: з¹р¹ізв¹ан^ец¹ (Топільниця); прив¹іс (Должки).
321. 511. Дерево, що росте: д¹ерв^о (Топільниця); д¹и^ери^ев^о (Должки).
322. 512. Ліс: л¹іс (Должки, Топільниця).
323. 513. До ліса [в ліс, до ліса йти]: в л¹іс (Должки, Топільниця).
324. 514. В лісі: в л¹іс¹і (Должки, Топільниця).
325. 515. Берези: би^ер¹ези (Сприня).
326. 516. Ліщина: лішч¹ина, л¹іска, л¹ішч¹ина (Должки); л¹ішч¹ина (Топільниця), зауваження: «л¹ішч¹ина, а йін¹а ту л¹іска».
327. 518. Ясень [ясен]: й¹ас^ен¹ (Топільниця); й¹ас¹ін (Должки), додано: р. од. й¹ас¹ін¹а.
328. 519. Рябина (дерево): калина? (Должки); р¹ан (Топільниця).
329. 523. Ялиця: йал¹иц¹а (Должки, Топільниця).
330. 524. Сосна: с¹осна (Должки, Топільниця).
331. 525. Листя чатинних [шпилькових] дерев: ч¹атин¹а (Должки); ч¹ат¹инка (Топільниця).
332. 526. Опалі шпильки (чатиння): ч¹ат¹ина (Топільниця); ч¹ат¹ин¹а (Должки).
333. 527. Кора [дерева]: к^ор¹а (Должки, Топільниця).
334. 530. Яблуко: й¹апк^о (Юрівці); й¹апку (Бабина, П'яновичі, Сприня).

335. 532. Черешня: *чи^єр^лешн^а* (Топільниця); *чи^єр^леш^н^а* (Должки).
336. 533. Кістка (овочів) [фруктів]: *ками^єн^лѐц^а* (Топільниця); *кам^аін^лѐц^а* (Должки).
337. 534. Овочі бука: *ж^єр* (Топільниця); *ж^єѐр* (Должки).
338. 535. Черемха: *чи^єр^лемишина* (Топільниця).
339. 536. Ягода: *й^лагòда* (Сприня, Юрівці); *й^лагуда* (Бабина).
340. 537. Агрус: *л^ангри^єст* (Юрівці); *ангр^лист* (Бабина).
341. 538. Ожини: *чи^єрн^лиц^а^и* (Должки).
342. 539. Куш чорних ягід (борівок) [чорниці]: *й^лафини*, *йафинн^лик* (Должки); *йафинник* (Топільниця).
343. 540. Порічки: *пож^лички*, *пуж^лички* (Юрівці); *пож^личк^а^и*, *пуж^личк^а^и* (Бабина).
344. 541. Суниці: *й^лагòды* (Должки); *й^лагуди* (Топільниця).
345. 542. Щавій, квасець: *квасн^лиц^а^и* (Топільниця); *ш^ч^ав^ла*, *ш^ч^авн^лик* (Должки), зауваження, що *ш^ч^авн^лик* більший [як *ш^ч^ав^ла*].
346. 543. Полин: *п^лолин* (Должки); *п^лулин* (Топільниця).
347. 544. Феречина (рід папороті): *папуротн^лик* (Должки),
348. 545. Ведмідь: *ми^єдв^лиц^а^и* (Бабина).
349. 546. Заєць: *з^лайац^а^и* (Юрівці); *з^лайиц^а^и* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
350. 547. Лис: *лис* (Должки); *лис*, *лис^лиц^а^и* (Топільниця).
351. 548. Бурсук: *бурс^лук* (Должки, Топільниця).
352. 549. Тхір: *тхір*, *тх^лір* (Топільниця); *тх^лір^а* (Должки), додано: н. мн. *тх^лір^ли*.
353. 550. Лилик [кажан]: *л^лел^лік* (Юрівці); *лил^лім* (Должки); *пирг^лач* (Топільниця).
354. 551. Бузьок [чорногуз, лелека]: *б^луз^лòк* (Должки), додано: н. мн. *б^лус^лки^є*; *б^луз^лòк* (Топільниця).
355. 553. Зозуля: *заз^лул^л^а* (Топільниця); *зуз^лул^л^а* (Должки).
356. 555. Дятел: *жовна* (Должки).
357. 556. Зяблик: *з^лаблик* (Должки).
358. 557. Вуж: *вуж*, *гад* (Топільниця); *г^ладина* (Должки).
359. 558. Змія: *гад^лук* (Должки); *змий^ла* (Топільниця).

360. 559. Жаби рапкають [крякають]: *к|урчат*, *кулик|айут* (Должки); *р|апкайут* (Топільниця).
361. 560. Пчола [бджола]: *пчал|а*, *пч|ола* (Бабина); *пчола* (Топільниця); *пч|ол|а* (Должки).
362. 561. Муха: *м|уха* (Должки).
Н. мн.: *мухы* (Должки); *м|ухи^е* (Топільниця).
363. 562. Хрущ: *хрушч* (Должки, Топільниця).
Н. мн.: *хрушч|'і* (Должки).
364. 563. Блоха: *блих|а* (Топільниця); *бл|оха* (Должки); *бл|оха* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
365. 564. Плюсква [блошиця]: *бл|ошич|иц'|а* (Топільниця); *блущ|иц'|і* (Должки).
366. 565. Джміль: *дж|м'іл'* (Юрівці); *ч|м'іл'* (Бабина, П'яновичі).
367. 566. Мурашка: *мурав|ел'* (Должки); *мур|ал'* (Топільниця).
368. 568. Гусениці [гусениця]: *вус|ениц'|і*, *о|с|ениц'|а* (Топільниця); *ус|енниц'|а* (Должки).
369. 569. Худоба [загальна назва]: *йм'|ін'|а* (Топільниця), зауваження: «*кур|ови*», *худ|оба* (Должки), зауваження: «*во|лы*»; *худ|оба* (Топільниця).
370. 571. Кінь, лат. *Equus caballus* [жеребець]: *в|ог|і^ер* (Должки, Топільниця).
371. 572. Кастрований кінь (якщо має осібну назву): *к'|ін'* (Должки, Топільниця).
372. 573. Лоша: *лош|а* (Юрівці); *л|ош'|а* (Топільниця); *луш|е* (П'яновичі); *луш|ук* (Должки), додано: «*стриж'|ак пу року-ви*»; *луш'|е* (Бабина, Сприня).
Н. мн.: *луш'|ета* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
373. 574. Бугай: *буг|ай* (Должки, Топільниця).
374. 575. Кастрований молодий бугай: *бик*, *бич'|ок* (Топільниця), *бык*, *вів* (Должки).
Р. мн.: від *віл*: *в|олів* (Бабина, П'яновичі); *вул|ів* (Юрівці), *вул'|ів* (Сприня).
375. 576. Кнур: *кнур* (Топільниця); *к|орнас* (Должки).
376. 577. Вепр [кабан]: *в|еприк* (Топільниця); *пац'|ук* (Должки).
377. 578. Порося: *пац'|е* (Бабина).

378. 579. Вівця: *в'івц'і* (П'яновичі, Сприня).
379. 580. Крілик [кріль]: *кр'іл'* (Должки, Топільниця).
Н. мн.: *кр'іл'і* (Должки, Топільниця).
380. 582. Осел (сомар): *вôс'ел, в'іс'л'ук* (Топільниця).
381. 583. Самець серни: *си^ерн'ук, цан* (Должки); *цан* (Топільниця).
382. 584. Морда в корови: *п'исôк* (Топільниця); *п'ысук* (Должки).
383. 585. Коров'ячий хвіст: *хвіст* (Должки); *хв'іст* (Топільниця).
384. 586. Ратиця корови: *п'апиркы* мн., *р'атиц'і* (Должки); *р'атиц'а* (Топільниця).
385. 588. Обсяг [вимова і значення] слова *мериндя*: *р'инд'а* '[висушений шлунок] з *мал'оо тил'ати* [що використовується для звурджування молока]' (Топільниця).
386. 589. Морда в свині: *п'ысôк, р'ийкô* (Должки); *рил'о* (Топільниця).
387. 590. Щетина у свині: *сêр'с'т* (Топільниця); *ш'и^ерс'т', ш'ч'ітин'а* (Должки).
388. 591. Кров звірят: *кров* (Должки, Топільниця).
389. 592. Кривавий: *ки^ерв'авий* (П'яновичі); *крив'авий* (Юрівці).
390. [Кривава]: *кирв'ава* (Сприня); *к'ерв'ава* (Бабина).
391. 593. Кінь жере [їсть]: *йіст* (Топільниця); *йіс'т'* (Должки).
392. 594. Корова жере [їсть]: *йіст* (Топільниця); *йіс'т'* (Должки).
393. 595. Корова пережовує (румигає) [жує жуйку]: *ми^ер'и^ендѣжи^е* (Должки); *рум'едѣжи^е* (Топільниця).
394. 596. Вівця пережовує: *ми^ер'и^ендѣжи^е* (Должки), зауваження: «*ми^ер'и^ендѣжи^е вс'а руз'ова худ'оба*»; *рум'едѣжи^е* (Топільниця).
395. 597. Половий гін у вівці [вівця має охоту]: [вівця] *з'онитс'а* (Топільниця); *х'одит в'івц'іа* (Должки).
396. 598. Половий гін у коней [кобила має охоту]: [кобила] *бй'ес'а, відб'иватс'а* (Должки); *бй'ес'а* (Топільниця).
397. 599. Половий гін у корови [корова має охоту]: [корова] *б'ігат* (Должки); *зал'ітитс'а* (Топільниця).
398. 600. Половий гін у свині [льоха має охоту]: [льоха] *гурч'ит* (Должки); *запал'ит'с'а* (Топільниця).
399. 601. Половий гін у суки [сука має охоту]: [сука] *з'онит'с'а* (Топільниця); *з'ін'битс'а* (Должки).

400. 602. Половий гін у kota [кішка має охоту]: [кішка] *марц'уїтс'а* (Топільниця); *на м'арут йде* (Должки).
401. 603. Каструвати свині: *ч'истити* (Должки).
402. 604. Носатина [сап у коней]: *з'овзи* (Топільниця); *нбсат'ина* (Должки).
403. 605. Золза, лат. adenitis s. contagiosa equorum [залоза]: *з'овзи* (Должки, Топільниця).
404. 606. [Кінь] залозує: *зувз'уйіс'а* (Должки).
405. 607. Дріб: *д'р'іб* (Топільниця).
406. 608. Когут [півень]: *куз'ут* (Должки, Топільниця).
407. 614. Качка: *к'ачка* (Бабина, Юрівці).
408. 619. Гусеня: *г'ус'і* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
409. 620. Каченя: *к'ача* (Юрівці); *к'ач'і* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
410. 621. Індик: *й'ендик* (Бабина, Должки, П'яновичі, Сприня); *й'індик* (Юрівці).
411. 623. [Кіт]: згр.-знев. форма: *кôтискô* (Юрівці).
412. 624. Пес, собака: згр.-знев. форма: *пс'иску* (Бабина); *псиску* (П'яновичі); *пс'ишич'е* (Юрівці).
413. 627. Кликання овець [вигук, яким кличуть овець]: *би'рка-бир-ррр!*, *на-на-на!* (Должки); *на-б'ирка-не!* (Топільниця).
414. 628. Відгонювання овець [вигук, яким відганяють овець]: *а-б'ира!*, *а-куш!*, *куш-а-куш!* (Топільниця); *а-бирс'-г'уз'а!* (Должки).
415. 629. [Вигук, яким кличуть ягнят]: *н'іц'у-н'іц'у!* (Должки).
416. 630. Кликання свиней [вигук, яким кличуть свиней]: *куц'-куц'-ку!* (Должки); *куц'к'о-куц'к'о!* (Топільниця).
417. 637. Стадо овець (кіз): *ш'ал'ас* (Должки); *ш'ал'аш* (Топільниця).
418. 638. Рогата вівця: *руз'ачка* (Топільниця); *ч'інч'ар'а* (Должки).
419. 639. Безрога вівця: *ш'ута* (Топільниця); *ш'ута* (Должки).
420. 640. Обсяг [значення] слова *бирка* (рід вівці передусім з короткою, крутою вовною): *б'и'рка 'йагн'а кучи'р'авейе* (з короткою вовною)' (Должки).
421. 641. Обсяг [значення] слова *vetula* (молода, або неплідна вівця, коза): *й'алув'ера* (Топільниця); *й'алувиц'а* (Должки).

422. 642. Обсяг [значення] слова *pistrula* (сороката вівця на мордочці): *чула?* (Должки).
423. 643. Кошара (загорода для овець на полонині): *з'агôрôда*, *кôш'ара* (Топільниця); *кôш'ар'а*, *кум'арник?* (Должки).
424. 644. Салаш: *ш'ал'ас* (Должки); *ш'ал'аш* (Топільниця), додаткове пояснення 'стаду вув'êц'.
425. 645. Колиба (ята, буда): *б'уда*, *кол'иба* (Топільниця), зауваження: «*кол'иба*, *де в'івч'ар'і* *ноч'уйут*, *а кôм'арник*, *де гл'агайут мôлôк'о*»; *кôл'иба* (Должки), зауваження: «*з л'уба завй'ажив* в *к'івн'і* *й накр'ийі* *л'убом*, *а з'им'ів* *то йак буд'инук*».
426. 646. Полиця в салаші: *д'ошка* (Топільниця), зауваження: «*д'ошка* в *кôм'арнику*, *де с'а бундз'и клад'е*»; *пул'иц'а* (Должки).
427. 647. Струнга (огорожа при доєнні овець³): *д'івн'иц'і?* (Должки); *стр'унка* (Топільниця), зауваження: «*стр'унка*, *то так в'илупайі* *зо два к'оликі* *тин'анк'и* *там заг'онит* *в'івч'у* *і д'ойет*, *пôт'ім заст'упит* *би ни йшла д'руга*».
428. 648. «Прісло» [прясло] плота в кошарі: *в'ібл'иц'і*, *пи'ри'б'ойіни* (Должки).
429. 649. Ватаг: *в'атаг* (Топільниця), зауваження: «*в'атаг*, *гôл'овний* *в'івч'ар'*»; *вівч'ар'* (Должки).
430. 650. Пастух на полонині: *вівч'ар'*, *вôл'ар'* «*шо вôл'и пасе*» (Должки); *в'івч'ар* (Топільниця).
431. 651. Хлопець до гонення овець (помічник): *в'івч'ар* (Топільниця); *паст'ух* (Должки).
432. 652. Пастуша палиця з топірцем: *куст'ур* (Топільниця); *тупур'иичи'*? (Должки).
433. 653. Гілета, гілетка (начиння до доєння овець): *г'івн'иц'а* (Топільниця), зауваження: «*а йак с'а над'ойет* в *г'івн'иц'у*, *ту с'а злив'айі* в *бôд'енку* (н. од. *бôд'енка*)», *д'івн'иц'а* (Топільниця); *д'івн'иц'і* (Должки).
434. 654. Начиння на жентицю: *бан'ачк'и* (Топільниця).

³ Визначення значення слова *струнга* неточне. Це не огорожа, а вузький прохід у кошарі, через який по одній пропускаються вівці при доєнні – Й. Дзендзелівський.

435. 655. Гляг до заквашування молока: *кл'ак* (Должки, Топільниця).
436. 656. Сушений жолудок теляти до глягання (ринцка): *р'инд'а* (Должки); *р'индѣ'а* (Топільниця).
437. 657. Вурда [вид овечого сиру]: *в'урда* (Должки), додано: «*жи'нт'иц'а с'а в'арит на в'урду*»; *в'урда* (Топільниця), зауваження: «*в'урда р'обит'с'а ж жинт'иц'і, йак с'а зв'арит н'еварка, то сир'а жинт'иц'а*».
438. 659. Сильце на птахи: *зил'о* (Должки); *сил'о* (Топільниця).
439. 660. Перше молоко по отеленню (сяра) [молозиво]: *кур'айстра* (Топільниця); *кур'астра* (Должки).
440. 661. Пасовисько [пасовище]: *пасв'искô* (Должки); *п'асвиску* (П'яновичі); *пасвиску* (Сприня); *пас'овиску* (Бабина); *пасув'искô, тôлôк'а* (Топільниця).
441. 662. Пасовисько в горах: *тôлôк'а* (Должки).
442. 663. Драбина на сіно в стайні: *драб'ина* (Должки, Топільниця).
443. 664. Ніс: *ніс* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *н'іс* (Сприня).
444. 665. Брова: *бр'овô* (Топільниця).
Н. мн.: *бр'иви* (Бабина, Сприня, Юрівці); *бр'ова* (Топільниця); *бр'ови* (П'яновичі).
445. 666. Повіка: *з'ін'ка?* (Топільниця), додано: н. мн. *з'ін'к'е; кл'інка* (Должки).
446. 668. Зриниця (чоловічок) [в оці]: *здр'амк, ч'улув'іч'ôк* (Должки); *ч'оловічок* (Топільниця), додано: н. мн. *ч'ôлов'ічки*.
447. 669. Сльоза, сльози: *сли'з'а* (Топільниця); *слыз'а* (Должки); *ш'л'оз'а* (П'яновичі, Сприня).
Н. мн.: *сл'ези* (Бабина); *сли'з'и* (Топільниця); *слыз'ы* (Должки); *с'л'і'ези* (Юрівці); *ш'л'ози* (Сприня).
448. 670. Пульса (виски) [скроні]: *п'ул'са* (Топільниця); *с'ойма* (Должки), додано: н. мн. *с'оймы*.
449. 671. Щока людська: *в'ылиц'а* (Должки), зауваження: «*вылиц'а і в ч'ôлов'іка, і в худ'обы*»; *ш'ч'і'ека* (Топільниця).
450. 672. Фаворити (баюси): *фавôр'ита* (Топільниця); *фавр'ота* (Должки).

451. 673. Зморщки на чолі: *зм'орики*^е (Должки); *зм'орички*^е (Топільниця).
452. 674. Адамове яблуко: *й'апкô* (Топільниця); *й'абл'учкô* (Должки).
453. 678. П'ястук [кулак]: *пйаст'ук* (Топільниця); *пйаст'ух* (Должки).
454. 679. Пальці: *п'ал'ці* (Бабина); *п'ал'ці'і* (Юрівці); *пал'ці'і* (П'яновичі).
455. 680. [Суглоби пальців]: *кичир'инки*, *к'істки* (Должки).
456. 686. Ніготь, нігті: *н'охôт'* (Топільниця); *н'охат'* (Должки).
Н. мн.: *н'іхт'і* (Топільниця).
457. 687. Жменя: *дул'он'* (Должки); *жм'ен'а* (Топільниця).
458. 690. Рам'я, рамена [рамено, рамена]: *пли'е'е* (Должки), зауваження: «*а рам'я – 'обойчик'*»; *р'ам'я* (Топільниця).
Н. мн.: *р'ами'ена* (Топільниця).
459. 691. Ручка: *р'учка* (Юрівці).
460. 692. Барки, горішня частина плечей з раменами: *пл'и'е'ч'і* (Должки); *р'ами'ена* (Топільниця).
461. 693. Бедро, бедра [стегно, стегна]: *клуб* (Должки).
Н. мн.: *кл'уби* (Топільниця).
462. 694. Удо: *сти'егн'о* (Топільниця), додано: н.мн. *ст'егна*; *стигн'о* (Должки).
463. 695. Литка: *л'ытка* (Должки).
464. 697. Хребетна кість: *хриб'ет*, *хри'пт'о* (Топільниця); *хруб'ет* (П'яновичі).
465. 698. Кість: *кіст'*, *кіс'т'* (Юрівці); *кіс'т'* (Сприня); *кіс'ці'* (Бабина, П'яновичі).
466. 699. Живіт (череві): *жив'іт* (Топільниця), зауваження, що *жив'іт* вживається рідше, як *ч'ери'вô*. Додано: «*к'аж'ут бул'ит ми'н'е в с'об'і, а ди (див'и) брат'анич кôвал'ів м'айі жив'іт йак вол'ів. Служ'ив три р'оки за той жив'іт шир'ок'ій*», *ч'ири'вô* (Топільниця); *ч'и'р'вô* (Должки).
467. 700. Внутренности [нутроші]: *жул'удôк?* (Топільниця); *ч'ери'вô?* (Должки).
468. 701. Легені у людини: *гр'уди* (Должки, Топільниця).

469. 702. Легені у звірят (якщо інша назва): *гр'удниц'а* (Топільниця).
470. 704. Шерсть (кінська): *ш'ерш'т'* (Топільниця); *ши'ерс'т'* (Должки).
471. 705. Пір'я: *п'ірі*, *п'іріє* (Бабина); *п'іріа* (Юрівці); *п'ірі* (П'яновичі); *п'ірі'і* (Сприня).
472. 706. Ікра: *й'ікра* (Юрівці).
473. 707. Яйце: *йц'е*, *йце* (Бабина); *ййц'е* (П'яновичі, Сприня).
Н. мн.: *й'ейц'і* (П'яновичі, Сприня).
474. 708. Здоров'я: *здбр'овл'а* (Юрівці); *здур'овл'і* (П'яновичі, Сприня); *здур'ов'і* (Бабина).
475. 710. Катар носа: *к'атир* (Топільниця).
476. 711. Кашель: *к'аши'ел'* (Должки), додано: «*к'аши'ел'* впав на *гр'уди й тум'у к'аши'и*»; *к'аши'ел'* (Топільниця).
477. 712. Сухоти: *сух'оти* (Должки, Топільниця).
478. 714. [Той, що має грижу]: *варинкув'атий*, *к'ілавий* (Топільниця); *к'ілавий*, *мішн'ий* (Должки).
479. 715. Віспа: *ви'сна* (Должки); *в'існа* (Топільниця).
480. 716. Сверблячка (свербуча висипка) [короста]: *в'осипка* (Должки); *кôр'оста*, *п'архи'е* (Топільниця).
481. 720. Зизоватий [косий, косокий]: *здр'ачий*, *ф'ірій* (Должки); *здр'ачий*, *м'айі курт'ий зрок* (Топільниця).
482. 721. Нерозвинений фізично й розумово: *дурн'ий*, *марув'атий* (Должки); *дурн'ий* (Топільниця).
483. 722. Період у жінки (місячна) [місячне, менструація]: *м'айі с'вій ч'ас* (Топільниця); *м'іс'ачка* (Должки).
484. 723. Худий: *сух'ий* (Топільниця); *сух'ий* (Должки).
485. 724. Грубий [гладкий]: *гр'убий*, *тл'устий* (Топільниця); *тичн'ий* (Должки), додано: «*тичн'ий ги ми'єдв'ід'»*.
486. 725. Весілля: *ви'с'іл'а*, *с'л'уб* (Должки), зауваження: «*назив'айіс'а с'л'уб, а справ'і'айут ви'с'іл'а*»; *ви'с'іл'а* (Топільниця); *ви'с'іл'е* (Бабина); *в'іс'іл'а* (Юрівці).
487. 727. [Хрестини]: *кстини*, *хст'ини* (П'яновичі).
488. 728. Смерть: *см'єрт'* (Топільниця); *см'єрт'* (Должки).
489. 731. Домовина: *тр'уна* (Должки, Топільниця).

490. 734. Кладовище: *цв^линтар* (Топільниця).
491. 735. Коляда: *кôл'ад^ла* (Юрівці); *кул'ід^ла* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
492. 736. Колядники: *кул'анник^ли* (Топільниця); *кул'анник^ли^е* (Должки).
493. 737. Male деревце на Різдво [ялинка]: *дир^левкô* (Топільниця); *йал^личка* (Должки).
494. 741. Весна: *ва^сен^ла* (Юрівці); *в^лесна, йар'* (Должки); *йар* (Топільниця).
495. 742. Гармонійка усна [губна гармошка]: *арм^лон'ййа* (Топільниця); *гарм^лон'ййа* (Должки).
496. 743. Скрипка: *скр^липка* (Должки, Топільниця).
497. 746. Танцює, танцюють, танцювати: *гул'ати* (Должки), додано: «*Йак майут б^лыти муз^лики, ту к^лаж'ут худ'ім на базар*», *танц'ув^лати* (Должки); *танц'уйі* (Топільниця); *танц'уйут* (Должки, Топільниця).
498. 747. Обертатися (або інша форма цього пня [кореня] – 'крутитися навколо в танці'): *вôби^ерт^латис'а* (Должки); *кр^лут'атс'а* (Топільниця).
499. 750. Папір: *п^ланер* (Юрівці); *п^лап^лір* (Бабина); *п^лап'ір* (П'яновичі, Сприня).
500. 752. Сірка: *с'ірка* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
501. 753. Електрика: *лôнтрика, л'ехтрика* (Бабина); *л'ехтрика* (Юрівці).
502. 754. Дира, дирка: *дô'ера, дô'ірка, д'іра* (П'яновичі); *д'іера* (Сприня); *д'ір'а* (Бабина).
503. 755. Село: *си^ел^ло* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Топільниця, Юрівці); *си^ел^лô* (Должки).
Р. мн.: *с'елів* (Юрівці); *с'ел'ів* (Бабина); *с'іф* (Сприня).
504. 756. Присілок: *вос'елиц'а, пêр'êд'івок* (Должки); *прис'ілôк* (Топільниця).
505. 757. Громадська область: *гром^лада, р^лада* (Должки); *гм^ліна* (Топільниця).
506. 758. Межа: *м^лежа* (Юрівці); *м^леж'і* (П'яновичі, Сприня); *ми^еж'іе* (Бабина).

507. 759. Сусід: *сус'іда* ч. р. (Должки); *сус'ім* (Топільниця).
508. 760. Газда, господар [хадзяїн]: *г'азда* (Топільниця); *газда* (Должки).
509. 761. Багач: *буг'ач* (Бабина).
510. 766. Бідний, нужденний: *б'інний* (Сприня); *б'ідний* (П'яновичі).
511. 769. Пахолок (парубок): *п'арубок* (Должки), зауваження, що «в *воп'ірцу* [в с. Опорець] *к'аж'ут фат'ів*»; *п'арубок* (Топільниця).
512. 777. Кооператив: *куперат'ева* (Юрівці); *купи'рат'ива* (Бабина).
513. 778. Уряд: *урйат* (Юрівці); *урйет* (Сприня); *урйет* (П'яновичі).
514. 779. Війт: *в'ім* (Должки), зауваження: «*В'ійт бов д'авни а тѣп'ѣр' то вже ни так, к'ажут с'овтис, стар'одавно ше зв'али в'атѣ, то т'ака ш'аржа бѣла. Мій т'ату вѣйтув'ав на шіс'т' гр'ат'ів, на шіс'т' в'опад'ів знов пу с'ім р'ок'ів вѣби'ерали гѣ*»; *в'ім* (Топільниця), зауваження: «*в'ім в хл'опс'к'і грѣм'ад'і, а пр'ефи'кт в шл'ах'оц'к'і. Ти'п'ір йе в си'ел'і с'олтис*», *пр'ефи'кт* (Топільниця); *с'овтис* (Должки); *с'олтис* (Топільниця).
515. 781. Князь: *кн'аз'* (Юрівці).
516. 782. Княгиня: *кн'іг'ин'і* (Бабина).
517. 783. Екзекутор: *ези'к'утур* (Юрівці); *изи'к'утур* (Бабина).
518. 784. Доктор [лікар]: *д'охтір* (Юрівці); *д'охтур* (Бабина).
519. 787. Адвокат: *адукат* (Юрівці); *гадук'ат* (Топільниця), *гадук'ат* (Бабина).
520. 788. Інспектор: *гішп'иктур* (Сприня); *ішп'ектур* (Бабина); *йішп'иктур* (П'яновичі).
521. 790. Інженер: *ідз'інір* (Бабина); *індз'імір* (П'яновичі); *індз'імі'ір* (Сприня); *індз'ім'ір, індз'імій'ер, йіндз'ін'ір* (Юрівці); *індз'ін'ір* (Бабина).
522. 791. Землемір: *тев'омет* (Юрівці); *г'ім'етир* (Бабина).
523. 794. Ярмарок [поширення і вимова слова]: *й'армарок* (Юрівці); *й'армарук* (Бабина, П'яновичі, Сприня).

524. 795. Хосен (зиськ) [користь]: *зиск*, *хус'єн* (Должки); *зиск* (Топільниця), додано: «*м'айі з'і скл'єпу зиск*».
525. 796. Міра: *м'іра*, *мй'іра* (Сприня); *мй'єра* (Бабина, П'яновичі); *мй'іра* (Юрівці).
526. 798. Фалат (кусень) [кусок]: *к'авал*, *к'усєн'* (Должки); *к'усєн'* (Топільниця), додано: «*пи'ш'ов л'анний к'усєн'*».
527. 800. Військо: *в'ойскô* (Юрівці); *в'ойску* (Бабина); *войску* (П'яновичі); *в'ос'ко* (Сприня).
528. 808. Тривога: *трив'ога* (Бабина, Юрівці).
529. 809. Віра: *в'іра* (П'яновичі); *вй'єра* (Бабина); *в'іра* (Сприня, Юрівці).
530. 810. Піп: *вг'омôс'ц'*, *йг'омôс'ц'*, *кс'єнц*, *ôт'єц'* *дух'овний*, *п'ін* (Топільниця), зауваження, що вживається як зневажливе слово; *вôт'єц'* *дух'овний*, *с'вошч'єник* (Должки).
531. 815. Амвона, проповідниця, казальниця [амвон]: *каз'ални'ц'а* (Должки).
532. 816. Вівтар: *в'івтар* (Топільниця); *в'івтар'* (Должки).
533. 817. Іконостас: *йікунуст'ас* (Сприня); *кунуст'ас* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
534. 818. Парафія: *пар'афйа* (Должки, Топільниця).
535. 820. Хреститися: *кт'итис'і* (Сприня); *ктитис'і*, *хст'итис'і* (П'яновичі).
П ос. од. нак. сп.: *христ'ис'і* (Бабина).
536. 821. Ряд: *рйат* (Юрівці); *рйет* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
Н. мн.: *рід'и* (П'яновичі).
537. 822. Порядок: *пôрй'адôк* (Юрівці); *пурй'едук* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
538. 823. Чудо: *ч'удô* (Юрівці); *ч'уду* (Бабина).
539. 825. Щастя: *шч'ас'т'а* (Юрівці); *ш'ч'іс'т'і* (Сприня); *ш'ч'іс'ц'і* (Бабина, П'яновичі).
540. 826. Радість (втіха): *р'ад'іс'т'* (Сприня).
541. 828. Злість: *зліс'т'* (Юрівці); *зліс'ц'* (Бабина); *зл'іс'ц'* (П'яновичі); *з'л'іс'т'* (Сприня).
542. 830. Неслава: *встит*, *г'ан'ба* (Топільниця), зауваження, що вживається зрідка; *сл'ава* (Должки), додано: «*йде сл'ава пру*

- н'огоу ну цал'ому си'лу; к'аж'ут, йак ш'ос' зл'огу зруб'ыв».
543. 831. Історія: *гіст'орійа* (П'яновичі); *йіст'орійа* (Сприня); *ст'орійа* (П'яновичі); *ст'орійа* (Юрівці).
544. 832. Місяць: *м'іс'іц'* (Бабина, Сприня); *м'іс'ац'* (Юрівці); *м'іс'іц'* (П'яновичі).
545. 833. Січень: *груден'* (П'яновичі); *січен'* (Сприня); *стичен'* (Юрівці); *с'ічин'* (Бабина).
546. 834. Лютий: *л'утий* (Бабина, Юрівці); *л'утий* (П'яновичі, Сприня).
547. 835. Березень: *коз'идор'ого* (П'яновичі); *марец'* (Сприня); *м'ари'ц* (Бабина); *м'ариц'* (Юрівці).
548. 836. Квітень: *кв'ец'ен'* (Юрівці); *марец'* (П'яновичі); *травен'* (Сприня); *ц'в'іти'ен'* (Бабина).
549. 837. Травень: *квітен'* (П'яновичі); *май* (Бабина, Сприня, Юрівці).
550. 838. Червень: *май* (П'яновичі); *червен'* (Сприня); *ч'ерви'ен'* (Бабина); *ч'ервіц'* (Юрівці).
551. 839. Липень: *липен'* (Сприня); *л'ипи'ен'* (Бабина); *л'ініц'* (Юрівці); *червен'* (П'яновичі).
552. 840. Серпень: *косен'*, *скосен'* (П'яновичі); *с'ерпен'* (Юрівці); *серпен'* (Сприня); *с'ерпи'ен'* (Бабина).
553. 841. Вересень: *вересен'* (Сприня); *в'ери'еси'ен'* (Бабина); *вже-сін'* (Юрівці); *серпен'* (П'яновичі).
554. 842. Жовтень: *жовтен'* (Сприня); *майік* (П'яновичі); *пазд'ерник* (Бабина); *паз'д'ірнік* (Юрівці).
555. 843. Листопад: *лист'опад* (Бабина); *ліст'опад* (Юрівці); *падо-лист* (Сприня); *паздернік* (П'яновичі).
556. 844. Грудень: *груден'* (Сприня); *гр'уд'зен'* (Юрівці); *груди'ен'* (Бабина); *листопад* (П'яновичі).
557. 845. Тиждень, тижні [н. мн.] (дня тижня): *т'ижд'ен'* (Должки, Топільниця).
558. 846. Понеділок: *пуни'д'іл'ок* (Топільниця).
559. 847. Вівторок: *в'івт'ор'ок* (Топільниця).
560. 848. Середа: *си'ри'д'а* (Топільниця).
561. 849. Четвер: *чи'тв'и'р* (Топільниця).

562. 850. П'ятниця: *пй'атниця'а* (Топільниця, Юрівці); *пйетниця'і* (П'яновичі); *пйетнуйка* (Сприня).
563. 851. Субота: *суб'ота* (Топільниця).
564. 852. Неділя: *ни'д'іл'а* (Топільниця).
565. 853. Хвиля (хвилина): *хв'ил'а* (Должки), зауваження, що вживається зрідка; *хв'ил'ка* (Топільниця), додано: «за *хв'ил'ку ви'рн'ус'а*».
566. 854. Південь: *пул'унни'е* (Топільниця).
567. 855. Пори дня: *збр'айі на д'ен', д'обрий д'ен', р'озвин'н'ійіс'а, в'єч'ір* (Должки); *р'ано, в'єч'ір* (Топільниця).
568. 856. Червоний: *чи'рв'оний* (Должки, Топільниця).
569. 858. Зелений (вимова слова): *дзи'ел'ений* (П'яновичі, Сприня); *зи'ел'ений* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
570. 859. Синій, блакитний: *с'иний* (Бабина, Должки, П'яновичі, Топільниця, Юрівці).
Р. од. ч. р.: *с'ин'ог'о* (Юрівці); *с'ину'гу* (Бабина).
571. 862. Високий: *вис'окий* (П'яновичі, Юрівці); *вис'оки'й* (Сприня); *вис'окій* (Бабина).
572. 863. Великий: *ви'ел'ики'й, т'енгий* (Топільниця); *ви'ел'ики'ей, в'ос'окый* (Должки).
573. 864. Глибокий: *глиб'окий* (Юрівці); *глиб'окій* (Бабина); *глиб'ок'ій* (П'яновичі, Сприня).
574. 866. Громадський: *грум'ац'кій* (Сприня); *грумац'кій* (Бабина); *грум'ац'к'ій* (П'яновичі).
575. 867. Польський: *п'ол'ск'ій* (Сприня); *п'ол'с'кий* (Юрівці); *п'ол'с'кій* (Бабина, П'яновичі).
576. 869. Руський: *р'ус'кий* (Юрівці); *рус'кій* (Бабина); *р'ус'к'ій* (П'яновичі, Сприня).
577. 871. Чужий: *чудж'ий* (Юрівці).
578. 872. Тяжкий: *т'ашк'ий* (Юрівці); *т'ішкий* (П'яновичі); *т'ішк'ій* (Бабина); *т'ішк'ій* (Сприня).
579. 873. Тяжко: *т'ашк'о* (Юрівці); *т'іешку* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
580. 874. Легкий: *л'екии'е* (Должки).
581. 876. Гарячий: *г'орйа'ций* (Юрівці); *гурй'ечий* (Бабина, П'яновичі, Сприня).

582. 877. Сmachний: *сmachн¹ий* (Бабина, Сприня, Юрівці); *см¹ачний* (П'яновичі).
583. 878. Нагий (голий): *г¹олий* (Должки); *г¹олий* (Топільниця), додано пест.-змен. ф. *гул'іс'ійки^ей*.
584. 879. Короткий: *курт¹ий* (Должки).
585. 880. Коротше: *к¹уртиш^е* (Топільниця).
586. 881. Лихий, до нічого, лінтяй: *ни^ег¹іний* (Топільниця).
587. 882. Гарний (пишний, зарозумілий, гонорний): *г¹он¹орний, пашн¹ий, руб¹ітний?* (Должки); *зд¹алий* (Топільниця).
588. 883. Добрий, до речі, придатний (про речі і про людей): *г¹іний, зд¹алий* (Топільниця); *д¹обрий, здатний, руб¹ітний, сл¹авний* (Должки).
589. 885. Хитро (соро): *ж¹ив¹о, ск¹ор¹о* (Топільниця); *ск¹ору* (Должки).
590. 886. Хутко (соро): *ж¹ив¹о* (Топільниця); *пр¹ентк¹о* (Должки).
591. 887. Порний, сильний (про хрін): *в¹острий* (Топільниця); *йаткый* (Должки).
592. 888. Біленький: *біл¹ен'к'ій* (Бабина); *б'ілейкий* (Юрівці).
593. 889. Маленький: *мал¹ейкий* (Юрівці); *мал¹ейкій* (Сприня); *мал¹ейк'ій* (П'яновичі); *мал¹ен'к'ій* (Бабина).
594. 890. Миленький: *мил¹ейкий* (Юрівці); *мил¹ейкій* (Сприня); *мил¹ейк'ій* (П'яновичі); *милен'кій* (Бабина).
595. 891. Менший: *м¹енчий* (П'яновичі, Сприня); *м¹ениий* (Юрівці); *м¹еиий* (Бабина).
596. 892. Тонший: *т¹ончий* (Бабина, П'яновичі, Сприня); *т¹ониий* (Юрівці).
597. 893. Дешевий: *т¹анчий* (Бабина, Сприня); *т¹аниий* (Юрівці); *тан'н'іиий* (П'яновичі, Сприня); *т¹ан'иий* (П'яновичі).
598. 894. Вищий: *в¹ишсий* (Бабина); *в¹ишиий* (П'яновичі, Сприня, Юрівці).
599. 895. Кращий: *кр¹аиий, ладн'іиий* (Бабина); *кр¹аишиий* (Юрівці); *ланн'іиий* (П'яновичі, Сприня).
600. 896. Нищий [нижчий]: *н¹ишиий* (Бабина); *н¹ишсий* (Сприня); *н¹ишииий* (П'яновичі, Юрівці).
601. 897. Ближчий: *бл¹ишиий* (Бабина); *бл¹ишчий* (Сприня); *бл¹ишииий* (П'яновичі, Юрівці).

602. 898. Біліший: *біл'іиий* (Бабина); *б'іл'іиий* (П'яновичі, Юрівці); *б'іл'іиий* (Сприня).
603. 899. Смачніший: *смачн'іиий* (П'яновичі, Сприня); *смач'ніиий* (Бабина); *смачн'іиий* (Юрівці).
604. 900. Чорніший: *чорн'іиий* (Юрівці); *чурн'іиий* (Сприня).
605. 901. Повніший: *повн'іиий* (П'яновичі); *півн'іиий* (Сприня).
606. 904. [Відзначені форми вищого ступеня деяких інших прикметників]: *дал'сий* 'дальший' (Бабина); *дурн'іиий*, *мил'іиий* (Юрівці).
607. 905. Що: *шо* (Бабина, П'яновичі, Сприня); *што* (Юрівці).
608. 906. Щось: *шос* (Сприня); *шос'* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
609. 912. Увесь: *ви|истѡк* (Юрівці).
610. 913. Все: *все* (Должки).
611. 914. Інший: *й|енчий* (Бабина, Должки, П'яновичі, Сприня, Топільниця, Юрівці).
612. 916. Котрий: *кѡтр|ий* (Должки); *кутр|ий* (Топільниця).
613. 917. Котрийсь: *кѡтрийс'* (Юрівці); *кутр|ийс* (Сприня); *кутрийс'* (Бабина, П'яновичі).
614. 918. Дещо: *д|ашчѡ* (Сприня), зауваження, що вживають лише старші мовці.
615. 919. [Нічого, ніщо]: *ніц'* (Топільниця).
616. 920. Один: *йїд|ен* (П'яновичі); *йед|ен* (Юрівці); *йїден* (Бабина).
617. 921. Одна: *йїдн|а* (Бабина); *унн|а* (Сприня).
618. 922. Чотири: *шт|ири* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
619. 923. П'ять: *пїат'* (Бабина, Юрівці); *пїет'* (Бабина, Сприня); *пїец'* (П'яновичі).
620. 924. Шість: *шіс'т'* (Юрівці); *шіс'ц'* (П'яновичі); *ш'іс'т'* (Бабина, Сприня).
621. 925. Сім: *с'ім* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
622. 926. Вісім: *в'іс'ім* (П'яновичі, Юрівці); *в'іс'ім* (Бабина, Сприня),
623. 927. Дев'ять: *д|евїат* (Юрівці); *д|ев'ім'* (Бабина, Сприня); *д|ев'іц'* (П'яновичі).
624. 928. Десять: *д|ес'ат* (Юрівці); *д|ес'ім'* (Бабина, Сприня); *д|ес'іц'* (П'яновичі).

625. 929. Одинадцять: *йединайц'ім'* (Сприня); *удунайц'ат* (Юрівці); *удунайц'і* (П'яновичі); *удунайц'ім'* (Бабина).
626. 932. Двадцять: *дв'айц'ат'* (Юрівці); *дв'айц'і* (П'яновичі); *дв'айц'ім'*, *дв'адц'ім* (Сприня); *двайц'ім'* (Бабина).
627. 933. Тридцять: *тр'ийц'ат* (Юрівці); *тр'ийц'і* (П'яновичі); *тр'ийц'ім'* (Бабина).
628. 934. Сорок: *с'орок* (Юрівці); *с'орук* (Бабина, П'яновичі).
629. 935. П'ятдесят: *п'ядис'ет'* (Сприня); *п'ідис'ец'* (П'яновичі).
630. 937. Дев'яносто: *д'и'відис'ет'* (Бабина).
631. 938. Двісті: *дв'істо* (Бабина, П'яновичі); *дв'істо*, *д'в'іс'т'і* (Юрівці).
632. 939. Триста: *трисоф*, *тр'исто* (Бабина); *тр'ис'т'і* (Юрівці); *тристо* (П'яновичі).
633. 940. Чотириста: *штирисоф*, *штиристо* (Бабина); *шт'иристо* (Юрівці).
634. 941. Тисяча: *т'ис'ача* (Юрівці); *т'ис'ічу* (Бабина, П'яновичі).
635. 942. Третій: *тр'етий* (Бабина, П'яновичі, Сприня); *тр'ет'ій* (Юрівці).
- Р. од. ч. р.: *тр'ет'огô* (Юрівці); *тр'етузу* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
636. 946. Говорити: *вугор'ити* (П'яновичі); *вугорити* (Бабина); *гугор'ити* (П'яновичі).
637. [Я] говорю: *вуг'ору* (Бабина).
638. 947. Чекати (ждати): *жд'ати*, *прижд'ати* (Топільниця); *чи'к'ати* (Должки).
- ІІ ос. од.: *чи'к'айі* (Должки).
639. 948. Шанувати: *ш'енув'ати* (Сприня); *ш'інув'ати* (П'яновичі).
- ІІ ос. од. т. ч.: *шан'уйе* (Юрівці); *шін'уйі* (Бабина).
640. 949. Банувати (жалувати): *банув'ати* (Должки); *банув'ати* (Топільниця), зауваження: «за діт'м'и, йак п'імр'ут», *ж'алувати* (Топільниця).
641. 950. Бантувати (галасувати): *ви'р'и'шчит*, *г'ойкайі* (Топільниця); *й'ойкайі* (Должки).
642. 952. Їде (теж інф[інітив], якщо інший, ніж їхати): *й'иди'* (Должки, Топільниця).

643. 953. Лапати (ловити, хватати): *йім|ати* (Топільниця); *йім|ити* (Должки).
644. 954. Лоскотати: *лѡскѡт|ати* (Должки, Топільниця).
ІІ ос. од.: *лѡск|очи* (Топільниця); *луск|очиє'а* (Должки).
645. 955. Гребсти: *гри̇бат|и* (Бабина); *гри̇бат|и*, *гри̇пт|и* (Юрівці); *грипт|и* (Сприня); *гри̇пт|и* (П'яновичі).
646. 956. Хотіти, хтіти: *хт|іти* (П'яновичі); *хт'|іти* (Бабина, Сприня, Юрівці).
647. 957. Лити, лляти: *лити*, *л'л'|ати* (Юрівці); *л'|ети* (Бабина, П'яновичі); *л'л'|ети* (Сприня).
648. 958. Кидати, кинути: *ви̇р|ечи* (Сприня).
649. 960. Пекти: *пи̇ч|и* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
650. 961. Стерегти: *сти̇р|ечи* (П'яновичі, Сприня); *сти̇ри̇ч|и* (Бабина, Юрівці).
651. 962. Дрижати: *дриж|ати* (Юрівці); *друж|ати* (П'яновичі).
ІІ ос. од.: *дриж|ит* (Сприня).
652. 963. Іржати: (кінь) ірже: *рже* (П'яновичі, Сприня, Юрівці).
653. 965. Збірчети, бінчети (дзвеніти, бриніти): *бринч'|ати* (Должки); *брун|ит* (Топільниця).
654. 966. Нукати (заохочувати, намовляти до їди, роботи): *намовл'|айі* (Должки).
655. 967. Виносити: *виносити* (П'яновичі); *винѡс|ити* (Юрівці); *винус|ити* (Сприня).
656. 968. Виходити: *вихѡд|ити* (Юрівці); *в|ихудити*, *вихуд|ити* (Бабина); *вихуд|ити* (П'яновичі, Сприня).
657. 969. Вискочити: *в|искочити* (Юрівці); *в|искучити* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
658. 970. Вибрати: *в|ибрати* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
659. 971. Висипати: *в|исипати* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
660. 972. Вирахувати: *в|ирахувати* (Бабина); *в|ирахувати*, *вирахув|ати* (Сприня).
661. 973. Вистарчити: ІІ ос. од. теп. ч.: *в|истарчит* (Юрівці); *в|устарчит* (Сприня).
662. 974. Хвалити: *хвал|ити* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).

663. 975. Гибай (іди скоро): *б'ігай скур'ейкô*, *йди ж'ивô*, *ск'орô* (Топільниця).
664. 976. Хочу: *х'очу* (Топільниця); *х'оч'у* (Должки).
665. 977. (Він) вішає: *в'ішийи* (Топільниця).
666. 978. (Щось) висить: *в'исит* (Должки, Топільниця).
667. 979. I-III ос. од. мин. ч. від *воліти*: *вол'ів* (П'яновичі, Спри-
ня); *вол'ів* (Юрівці); *вул'ів* (Бабина).
668. 980. I-III ос. од. мин. ч. від *нести*: *н'іс* (Бабина, П'яновичі,
Сприня, Юрівці).
669. 981. I-III ос. од. мин. ч. від *посікти*: *пус'ік* (Бабина), дода-
но: «*пус'ік йôz'о на квасн'е й'апку*»; *пус'ік* (Сприня, Юрівці);
с'с'ік (П'яновичі), додано: «*с'с'ік гу на квасн'е й'апку*».
670. 982. I-III ос. од. мин. ч. від *утекти*: *вт'ік* (Бабина, Сприня,
Юрівці); *ут'ік* (Бабина).
671. 984. Сьогодні: *днес'* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *нес'*, *нес'ка*
(Сприня); *нѐс'*, *нѐс'ка* (Должки); *нѐс'* (Топільниця).
672. 990. Часом: *ч'іс'ом* (Бабина, П'яновичі, Сприня).
673. 991. Давненько: *давн'ейкô* (Юрівці).
674. 992. Якось: *йак'ос'* (Бабина, П'яновичі, Юрівці); *йакос'* (Спри-
ня).
675. 993. Додому: *дôд'ому* (Сприня).
676. 994. Вдома, дома: *д'ома* (Должки, Топільниця).
677. 997. Сюди: *гев* (Юрівці).
678. 998. Тут: *гев* (Юрівці).
679. 1000. Де (в значенні напрямку: *куди?*): *де 'куди'* (Должки, То-
пільниця).
680. 1001. Десь: *дес* (Сприня); *дес'* (Бабина, П'яновичі, Юрівці).
681. 1002. Деколи: *д'аколи* (Сприня), зауваження, що вживають
лише старші мовці, *д'акули* (Сприня).
682. 1003. Деінде: *ди'ей'енди^е* (П'яновичі, Сприня); *ди'ей'инди^е*
(Юрівці).
683. 1004. Пішо (пішком) [пішки]: *п'и'ишки^е*, *пи'ишк'ом* (Топільниця);
п'и'ишкы (Должки).
684. 1005. Босо [босоніж]: *б'осô* (Должки); *б'осу* (Топільниця).
685. 1007. Пильно: *пил'нô* (Юрівці); *п'ил'ну* (Бабина).

686. 1008. Сильно: *с|ил'нô* (Юрівці); *с|ил'ну* (Бабина).
687. 1009. Згори: *згôр|и* (Топільниця); *зг'ори* (Должки).
688. 1010. Підгору: *вг'ору*, *вгôр|у* (Должки); *нагур|у*, *підгур|у* (Топільниця).
689. 1011. Горі [угору]: *гур'і* (Должки, Топільниця).
690. 1012. Долів [унизу]: *дул'і* (Топільниця); *дул'ів* (Должки).
691. 1013. Вище: *в'ижи^е* (Должки); *в'ишчи^е* (Топільниця).
692. 1015. Більше: *б'іл'ши^е* (Бабина, Юрівці); *б'іл'ши^е* (П'яновичі).
693. 1020. Треба: *тр|а^еба* (Юрівці).
694. 1021. [Не треба]: *ни^етра* (Юрівці).
695. 1022. Ладно (гарно): *ладно* (Бабина); *л|анну* (Сприня).
696. 1024. Видно: *в|иднô* (Юрівці); *в|идну* (Бабина, П'яновичі); *в|инну* (Сприня).
697. 1025. Трудно: *тр|удно* (Бабина); *тр|уднô* (Юрівці); *тр|удну* (П'яновичі); *тр|унну* (Сприня).
698. 1026. Най [хай, нехай]: *нêй* (Должки); *н'ай* (Топільниця).
699. 1027. Так є: *б|айа* (Топільниця); *бай|а* (Должки).
700. 1029. Через: *ч|ери^ес* (Бабина, Юрівці).
701. 1030. З приводу (тебе, того): *би^ес т|еби^е*, *би^ес тôт|о* (Топільниця); *ч|и^ери^ес т|еби^е* (Должки).
702. 1031. Іван: *Йів|ан* (Бабина, П'яновичі, Сприня, Юрівці).
703. 1033. Дмитро: *Гм|итир* (Бабина).
704. 1034. Федір: *Фет'ко* (Юрівці); *Ф|ец'ку* (П'яновичі); *Фи^етку* (Бабина).
705. 1035. Феська: *Ф|ес'ка*, *Ф|ец'ка* (П'яновичі).

Словничок діалектизмів

бріх 'шлунок' – Юрівці

вур'іх 'горіх' – Бабина

док присл. 'доки, як довго' – Юрівці

кл'учка 'жертка ду студн'ї, ручна' – Топільниця

крив'ул'і 'дорога, що кривит' – Должки

латарчаний 'гречаний': *латарчана каша* 'гречана каша' – Юрівці

л'ел'ік 'ножик маленький' – Юрівці

склеп 'магазин' – Топільниця

стан'аний '[що має відношення до стайні]': *Дв'и^ері стан'ан'і* –
Должки

тартаковий '[що має відношення до тартака]': *Ф'абрика*
тартак'ова, де с'а дрива р'іжи^е – Должки

Додатки

**Матеріали до біографії Євгенії Софії Рабій,
що зберігаються в Архіві Ягеллонського Університету**

1) Сигнатура KM 56,

- копія Диплому магістра філософії (машинопис): Eugenja Zofja Rabiej, ur. 9 IV 1908 r. w Samborze. Магістерська робота *Fonetyka dialektu Bojków*, оцінка добра. Дата захисту: Краків, 27 червня 1930 р.
- свідоцтво зарахованих іспитів із:
- граматики сучасної польської мови (20 червня 1927 р.);
- граматики староцерковнослов'янської мови (21 червня 1927 р.);
- граматики руської мови (11 жовтня 1927 р.);
- історичної граматики руської (української) мови (19 червня 1928 р.);
- основних знань з історичної граматики і діалектології польської мови (з урахуванням основ науки про мову) (20 червня 1928 р.);
- історії польської літератури з урахуванням теорії літератури, поезики та стилістики (3 жовтня 1928 р.);
- історії руської (української) літератури (5 жовтня 1928 р.);
- основних знань філософських наук (6 грудня 1928 р.);
- загальних знань про слов'янські нації, їхні мови та літератури (22 червня 1929 р.).

2) Сигнатура SSł 4 (Студіум Слов'янський),

- звіт з діяльності Семінару руських мов проф. д-ра Івана Зілинського за навчальний рік 1931-1932:
- серед важливих праць, названих керівником є: Z. Rabiejówna: *Morfologia dialektu Bojków* (materiał własny), M. Pszepiurska: *Gwary w dorzeczu Sanu* (materiał własny). Прізвища інших студентів, названих проф. І. Зілинським: S. Kołtatów, J. Atamaniuk, L. Ossowski;
- праці завершені 1931-1932 року: Rabiejówna Z.: *Dialekt Bojków. Fonetyka, i morfologia* (представлена як докторська дисертація);
- звіт з діяльності Семінару руських мов проф. д-ра Івана Зілинського за навчальний рік 1932-1933:

– теми важливіших праць, рефератів і проведених дискусій: Pszepiurska Marja: *Dialekt nadsański na podstawie zebranych przez nią materiałów językowych w lecie 1932 r.* Прізвища інших студентів, названих проф. І. Зілинським: Towpasz Stefan, Atamanjuk Jan, Genyk-Berezowski Julian, Krywiak Olga, Falk Olaf, Andrejczin Lubomir, Kołtátów Sofonjusz.

– праці завершені протягом навчального року 1932-1933: Pszepiurska Marja: *Dialekt nadsański (praca magisterska)*, Genyk-Berezowski Julian: *Dialekt huculski (praca magisterska)*, Rabiej Zofja: *Dialekt Bojków (praca doktorska)*;

– практичні теренові діалектологічні заняття, проведені під керівництвом керівника Семінару у Ярославському і Переворському повітах, під час літніх канікул 1933 р.;

– звіт з діяльності Семінару руських мов проф. д-ра Івана Зілинського за навчальний рік 1933-1934:

– важливіші реферати і праці: Pszepiurska Marja: *Dialekt nadsański* (прийнята як магістерська дисертація); названі інші особи: Atamaniuk J., Staszko Teodozjusz, Genyk-Berezowski J. В описі проф. Зілинський підкреслив, що *Najciekawszą, samodzielną pracą dialektologiczną o znacznej wartości naukowej była doktorska dysertacja p. Zofji Rabiej p.t. "Dialekt Bojków", której obszernie streszczenie zostało ogłoszone w Sprawozdaniach Polskiej Akademji Umiejętności w Krakowie tom XXXVII, nr 6, str. 15-29 wraz ze streszczeniem w języku niemieckim.*

3) Сигнатура WF II 505,

– надрукована версія докторської дисертації С. Рабій *Dialekt Bojków* (Краків 1934).

4) Сигнатура WF II 504,

– прохання С. Рабій з дня 30 грудня 1933 р., про дозвіл скласти іспит з руської (української) та польської філології (рукопис, подана адреса проживання: Eugenja Zofja Rabiej. Mgr. fil. Drohobycz, ul. Konarskiego 11);

– Curriculum vitae з дня 30 грудня 1933 р. (рукопис);

– посвідка С. Рабій з дня 30 грудня 1933 р., що її докторська праця написана самостійно (рукопис);

- посвідка Івана Зілінського з дня 30 грудня 1933 р., що дисертація С. Рабій написана в семінарію руських мов Слов'янського Інституту (Studium) Ягеллонського Університету (рукопис);
- повноваження для студента медицини Ягеллонського Університету Володимира Пруця з дня 1 квітня 1934 р. про відібрання документів С. Рабій з деканату (рукопис);
- рецензія проф. Т. Лера-Сплавінського з дня 19 січня 1934 р. (машинопис);
- рецензія проф. К. Нітша з дня 22 січня 1934 р. (машинопис);
- ригорозум 625/34 з дня 16 квітня 1934 р., із запитаннями рецензентів та екзаменатора (бланк).

- 5) Сигнатура PKEN (Państwowa Komisja Egzaminów Nauczycielskich) 26,
- прохання С. Рабій до Комісії Державних Вчительських Екзаменів допустити її до вчительського екзамену;
 - посвідка із 21 квітня 1935 р. про вміння вести спортивні заняття;
 - інформація Комісії про допущення до державного екзамену, що відбудеться у травні 1936 р.;
 - лист із Кураторії у Львові про допущення до екзамену 3 квітня 1936 р.;
 - лист С. Рабій з дня 16 травня 1936 р. до Комісії Державних Вчительських Екзаменів з проханням увільнити її від письмової частини екзамену на підставі пред'явленої докторської праці;
 - інформація Комісії Державних Вчительських Екзаменів з дня 19 травня 1936 р., про те, що звільнити з письмового іспиту можна тільки після пред'явлення наукової праці з галузі педагогічних наук;
 - контрольні теми (до вибору) для написання контрольної праці;
 - контрольна праця С. Рабій: *Zasadnicze przemiany psychiczne w okresie dojrzewania* (Основні психічні переміни в періоді дозрівання), 2 аркуші.
 - протокол з педагогічного іспиту С. Рабій, з дня 25 травня 1936 р.;
 - прохання директора Приватної Вчительської Семінарії у Дрогобичі з дня 1 липня 1936 р. до Комісії Державних Вчительських Екзаменів, надіслати педагогічний диплом, з інформацією, що С. Рабій склала іспит 25 травня 1936 р. (рукопис);

- лист Комісії Державних Вчительських Екзаменів з вимогою особисто підписати Диплом та копію в присутності директора і про передачу інших документів власнику, 4 липня 1936 р. (рукопис);
- інформація Дирекції Приватної Вчительської Семінарії у Дрогобичі (Сестер Василянок) про передачу диплому вчителя середніх шкіл, адресована до Комісії Державних Вчительських Екзаменів, 6 липня 1936 р. (рукопис);
- посвідка про отримання Диплому вчителя середніх шкіл, 6 липня 1936 р. (рукопис);

Curriculum vitae

Urodziłam się dnia 9 kwietnia 1908 r. w Samborze. Szkołę powszechną ukończyłam we Wiedniu i w Samborze w latach od r. 1914 do 1918. Do gimnazjum uczęszczałam w Przemyślu od r. 1918 do r. 1920, a dnia 1 września 1920 r. na podstawie egzaminu wstępnego zostałam przyjęta do pryw. Gimnazjum żeńskiego im. Marji Konopnickiej w Samborze. W tymże zakładzie złożyłam egzamin dojrzałości dnia 18 czerwca 1926 r. We wrześniu 1926 r. zapisałam się na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Studja uniwersyteckie ukończyłam w r. 1930., uzyskując Dyplom Magistra Filozofji z zakresu filologii słowiańskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W roku akademickim 1930/1. i 1931/2. byłam lektorką języka ruskiego (ukraińskiego) na Uniwersytecie Jagiellońskim. W roku szk. 1932/33. przebywałam u ojca w Samborze, obecnie jestem nauczycielką przy pryw. Seminarjum żeńskim S. S. Bazyljanek w Drohobyczu.

Kraków, dnia 30. grudnia 1933 r.

Eugenja Zofja Rabiej
Mgr. fil.

**Посвідка проф. Івана Зілинського
про докторську дисертацію С. Рабій**

Zaświadczenie.

Niniejszem poświadczam, że dysertacja doktorska p. Zofji Rabiej p. t. Dialekt Bojków została opracowana w Seminarjum języków ruskich na Studjum Słowiańskim Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W Krakowie, dnia 30. grudnia 1933 r.

Dr. Jan Ziłyński

Kierownik Seminarjum języków ruskich.

**Рецензія проф. Тадеуша Лєра-Сплавінського
на докторську дисертацію С. Рабій**

Ocena pracy p. Zofji Rabiejówny
pt. Dialekt Bojków

Gwara Bojków stanowi środkowe ogniwo małopolskich gwar karpacczych, które ze względu na swój archaiczny charakter mają wybitne znaczenie w badaniach nad dialektami a także historją małopolszczyzny. Gwara ta do tej pory nie była należycie opracowana. Wszystko, co o niej dotąd wiadomo było nauce, nie wytrzymuje krytyki z powodu przestarzałej metody badań (prace Werchratskiego i I. Świącickiego). Praca autorki jest pierwszą próbą opisu gwary bojkowskiej opartą na nowoczesnej metodzie badań gwaroznawczych. P. Rabiejówna omówiła we wstępie dotychczasową literaturę przedmiotu, następnie zajęła się wyjaśnieniem nazwy grupy ludności, która mówi opisywaną gwarą "Bojki" (wywodząc ją zupełnie trafnie od często tam używanej partykuły "Bo-je"), zestawiała potem cechy charakterystyczne dla gramatycznej budowy gwary, scharakteryzowała jej stosunek do sąsiednich gwar małopolskich i stanowisko jej w obrębie całego obszaru językowego małopolskiego. Dała następnie wyczerpujący opis fonetyczny głosek bojkowskich i ich zespołów oraz systemu akcentuacyjnego; scharakteryzowała wreszcie budowę morfologiczną gwary. W oryginale dodano do pracy jeszcze szereg tekstów gwarowych, zapisanych fonetycznie, które jednak nie zostały na razie ogłoszone drukiem.

Praca, wykonana bardzo poprawnie w seminarjum prof. I. Ziłyńskiego, jest cennym przyczynkiem do małopolskich badań gwarowych i może być w zupełności uznana za wystarczającą do przyjęcia za dysertację doktorską.

W Krakowie dn. 19. I. 1934 r.

/ T. Lehr-Splawinski /

**Рецензія проф. Казімежа Нітша
на докторську дисертацію С. Рабій**

Ocena pracy doktorskiej p. Zofji Rabiej pt. Dialekt Bojków

Bardzo ciekawe narzecze t.zw. Bojków dotąd nie było systematycznie zbadane; znajomość jego opierała się na zapiskach dość licznych, ale dokonywanych nie przez ścisłych językoznawców, bez należytej więc precyzji ani co do samych zjawisk językowych ani co do odgraniczenia ich od innych dialektów. Praca p. Rabiej wypełnia tę lukę. Autorka uwzględniła całą dotychczasową literaturę, ale przeważnie oparła się na własnych badaniach całego należącego tu obszaru. Dokonała ich pod kierunkiem prof. I. Ziłyńskiego, ale samodzielnie. Cały zebrany i dobrze ułożony materiał potrzebowałby kilku arkuszy, ale i to, co autorka wydrukowała w Sprawozdaniach Pol. Akademji Um., daje po raz pierwszy obraz tego dialektu, wystarczający do zdania sobie sprawy z całości.

Ponieważ praca wykonana jest samodzielnie, ściśle naukowo i przynosi nowy naukowy materiał, przeto jest wartościowym przyczynkiem naukowym i może być przyjęta jako doktorska według nowych dla tego stopnia naukowego wymagań.

Kraków, 22 stycznia 1934.

/ K. Nitsch /
prof. jęz. Pol. U. J.

**Список населених пунктів, у яких Софія Рабій
проводила діалектологічні записи**

Вжиті скорочення:

Дрогоб. р-н Львів. обл. – Дрогобицький район Львівської області

Мик. р-н Львів. обл. – Миколаївський район Львівської області

Мост. р-н Львів. обл. – Мостиський район Львівської області

Самб. р-н Львів. обл. – Самбірський район Львівської області

Скол. р-н Львів. обл. – Сколівський район Львівської області

Ст.-самб. р-н Львів. обл. – Старосамбірський район Львівської області

Стр. р-н Львів. обл. – Стрийський район Львівської області

Турк. р-н Львів. обл. – Турківський район Львівської області

Богор. р-н Ів.-Франк. обл. – Богородчанський район Івано-Франківської області

Дол. р-н Ів.-Франк. обл. – Долинський район Івано-Франківської області

Рожн. р-н Ів.-Франк. обл. – Рожнятівський район Івано-Франківської області

Ліськ. п-т, Підкарп. воєв. – Ліський повіт, Підкарпатське воєводство

Бещ. п-т, Підкарп. воєв. – Бещадський повіт, Підкарпатське воєводство

DB. – *Dialekt Bojków*

Дб. – *Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)*

Дм. – *Дещо з морфології бойківського говору*

ЛЗ. – *Листи до Івана Зілинського*

Мат. – Матеріали опубліковані у виданні: *Studia nad dialektologią ukraińską i polską (Z materiałów b. Katedry Języków Ruskich UJ).*

Opracował i przygotował do druku Mieczysław Karaś. Kraków 1975.

1. Бабина, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ., Мат.
2. Багнувате, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
3. Беньова, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм.
4. Береги Горішні (Berehy Górne, село вже не існує), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дм., ЛЗ.
5. Беріжки (Bereżki), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
6. Бистре (сучасна назва Бистрий), – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
7. Бібрка (Bóbrka), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., ЛЗ.
8. Біличі, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
9. Бітля, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб., Дм.
10. Блажів, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
11. Боберка, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
12. Болахів, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
13. Бориня, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
14. Ботелка (Вижня, сучасна назва Вижнє; Ботелка Нижня, сучасна назва Нижнє), – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
15. Бубнище, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – Дб.
16. Букова, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
17. Буковець (Bukowiec), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – Дм.
18. Висоцьке Вижнє, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм.
19. Виців, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
20. Волосате (Wołosate), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб., Дм., ЛЗ.
21. Волосянка (Велика), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., Мала, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
22. Волошинове, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
23. Волоща, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – Дб.
24. Волче, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм.
25. Галівка, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ.
26. Гвіздець, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
27. Гниле (сучасна назва Карпатське), – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
28. Головецьке, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм., ЛЗ.
29. Головсько (сучасна назва Головецько), – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.

30. Гошівчик (Hoszowczyk), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – DB., Дб.
31. Грабів, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – DB., Дб.
32. Грабовець, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
33. Гребенів, – Скол. р-н Львів. обл., – ЛЗ.
34. Грозьова (сучасна назва Грозево), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – DB.
35. Дашава, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
36. Дверник (Dwernik), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – DB., ЛЗ.
37. Дзвиняч (Dźwiniacz, село знищене після 1944 р.), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – Дб.
38. Дидьова (село над Сяном, як прикордонне знищене советами у 1944 р.), – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
39. Доброгостів, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – DB., Дб.
40. Добромиль, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
41. Довге, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – DB.
42. Довголука, – Стр. р-н Львів. обл., – DB.
43. Должки (сучасна назва Довжки), – Скол. р-н Львів. обл., – Дб., Мат.
44. Дубрівляни (може село Дубляни Самб. р-н Львів. обл.), – Дб.
45. Жукотин, – Турк. р-н Львів. обл., – DB., Дм.
46. Журавин (село над Сяном, як прикордонне знищене советами у 1944 р.), – Турк. р-н Львів. обл., – DB.
47. Завадка (сучасна назва Завадівка), – Турк. р-н Львів. обл., – Дб., Дм.
48. Завіз (Zawóz), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – DB., Дб.
49. Залокоть, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – DB., Дб., ЛЗ.
50. Звір, – Самб. р-н Львів. обл., – DB.
51. Зубриця, – Турк. р-н Львів. обл., – DB., Дм.
52. Івашківці, – Турк. р-н Львів. обл., – DB., Дб.
53. Ільник, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб., Дм.
54. Ісаї, – Турк. р-н Львів. обл., – DB., Дм.
55. Кам'янка, – Скол. р-н Львів. обл., – DB., Дб., ЛЗ.
56. Кіндратів, – Турк. р-н Львів. обл., – DB.
57. Кобло, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
58. Козева, – Скол. р-н Львів. обл., – DB.
59. Колпець, – Дрогоб. р-н Львів. обл. (сьогодні в межах міста Стебника), – Дб.

60. Коростів, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ.
61. Красне, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
62. Криве (Krzywe k. Cisnej), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
63. Кривка (Krywka, до 1951 р. в межах СРСР, після передання до Польщі село знищено), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ.
64. Кринята, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
65. Кропивник Новий, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ.
66. Кропивник Старий, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ.
67. Крушельниця, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ.
68. Лавочне, – Скол. р-н Львів. обл., – Дм.
69. Лаврів, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
70. Ластівка, – Турк. р-н Львів. обл., – ЛЗ.
71. Либохора, – Турк. р-н Львів. обл. – ДВ., Дб., Дм., ЛЗ.
72. Липє (Lipie), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
73. Липиця (сучасна назва Липиці), – Мик. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
74. Липовиця, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – Дб.
75. Лімна, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм.
76. Лісько (Lesko), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
77. Літиня, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – Дб.
78. Лобізва (Łobozew), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., ЛЗ.
79. Лопушанка, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.,
80. Лоп'янка, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
81. Лосинець, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
82. Луги, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
83. Лужок Горішній (сучасна назва Верхній Лужок), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
84. Лютовиська (Lutowiska), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ.
85. Майдан, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ.
86. Майнич, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
87. Максимівка, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
88. Мельниче, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
89. Мичківці (Myszkowce), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
90. Михнівець (Michniowiec), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
91. Мізунь (Новий), – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
92. Монастирець, – Самб. р-н Львів. обл., – ДВ.

93. Мохнате, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
94. Мшанець, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм., ЛЗ.
95. Нагуєвичі (сучасна назва Село Івана Франка), – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
96. Нанчілка (Велика, сучасна назва Великосілля. Нанчілка Мала, сучасна назва Соснівка), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
97. Насічне (Nasiczne), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дм., ЛЗ.
98. Недільна, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ.
99. Опака, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., ЛЗ.
100. Орове (сучасна назва Орів), – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
101. Орява, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм, ЛЗ.
102. Орявчик, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм.
103. Осмолода, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
104. Перегінсько (сучасна назва Перегінське), – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – Дб.
105. Підбуж, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
106. Підгірці, – Скол. р-н Львів. обл., – ЛЗ.
107. Плоске, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм., ЛЗ.,
108. Побук, – Скол. р-н Львів. обл., – Дм., ЛЗ.
109. Погар, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
110. Поляна (Polana), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
111. Полянки (Polanki, село не існує), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
112. Полянчик (Polańczyk), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
113. Поповичі, – Мост. р-н Львів. обл. – ЛЗ.
114. Пороги, – Богор. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
115. Присліп (Przysłop), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
116. Протісне (Procisne), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ.
117. П'яновичі, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб., Мат.
118. Радич, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
119. Рибник, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ.
120. Рожанка, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
121. Розтічки (сучасна назва Розточки), – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
122. Розгірче, Стр. р-н Львів. обл., – ДВ.

123. Росолін (Rosolin, до 1951 р. в межах СРСР, після передання до Польщі село знищено), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
124. Росохач, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ.
125. Рябе (Rabe k/ Ustrzyk Dolnych), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб.
126. Савківчик (Sakowczyk), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ, Дб.
127. Свидник, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дм., ЛЗ.
128. Сенечів, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – Дб.
129. Сколе, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., ЛЗ.
130. Скородне (Skorodne), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
131. Славсько (сучасна назва Славське), – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ.
132. Сливки, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
133. Синевідсько Вижне (сучасна назва Верхнє Синьовідне), – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., ЛЗ.
134. Синевідсько Нижнє (сучасна назва Нижнє Синьовідне), – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ.
135. Смільний (Smolnik), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дм., ЛЗ.
136. Смерже, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
137. Созань, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
138. Соколова Воля (Sokołowa Wola, до 1951 р. в межах СРСР, після передання до Польщі село знищено), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
139. Солець (Сілець), – Дрогоб. р-н Львів. обл. (сьогодні в межах міста Стебника) – Дб.,
140. Солина (Solina), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ.
141. Сопіт, – Скол. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ.
142. Спас, – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ.
143. Спас, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
144. Сприня, – Самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм., Мат.
145. Станківці, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
146. Сторонна (сучасна назва Сторона), – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм., ЛЗ.
147. Стрілки, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
148. Стрільбичі, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.,
149. Ступосяни (Stuposiany), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., Дб., ЛЗ.

150. Сушиця Рикова (сучасна назва Сушиця), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
151. Східниця, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., ЛЗ.
152. Сянки, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
153. Тарнавка, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
154. Татари (сучасна назва Залужани), – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
155. Телесниця (Teleśnica Sanna, село не існує, його територія під штучним Солінським озером), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – Дб.
156. Тершів, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ.
157. Тисів, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
158. Тисовець (Cisowiec), – Ліськ. п-т, Підкарп. воєв., – Дб.
159. Тишовниця (сучасна назва Тисовиця), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
160. Топільниця, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ДВ., ЛЗ., Мат.
161. Турка, – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – ЛЗ.
162. Турів, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
163. Туря (сучасна назва Тур'є), – Ст.-самб. р-н Львів. обл., – Дб.
164. Тухля, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
165. Тухолька, – Скол. р-н Львів. обл., – ЛЗ.
166. Угерці (Uherce Mineralne), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., ЛЗ.
167. Уличне, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
168. Урич, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб., ЛЗ.
169. Уріж, – Дрогоб. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
170. Устіянова (Ustianowa), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ЛЗ.
171. Устрики Горішні (Ustrzyki Górne), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., ЛЗ.
172. Хащів, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб., Дм.
173. Хитар, – Скол. р-н Львів. обл., – Дб.
174. Царинське (Caryńskie, після 1944 р. село перестало існувати), – Бещ. п-т, Підкарп. воєв., – ДВ., ЛЗ.
175. Церковна, – Дол. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.
176. Черхава, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
177. Чуква, – Самб. р-н Львів. обл., – Дб.
178. Шум'яч, – Турк. р-н Львів. обл., – Дб.
179. Юрівці (Jugowce), – Сяноцький п-т, Підкарп. воєв., – Мат.

-
180. Яворів, – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
181. Ясінка Масьова (сучасна назва Ясениця), – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ., Дб.
182. Ясінка Стецьова (Сучасна назва Ясенка-Стецьова), – Турк. р-н Львів. обл., – ДВ.
183. Ясінь (сучасна назва Ясень), – Рожн. р-н Ів.-Франк. обл., – ДВ., Дб.

Показчик осіб

- Бажанський 47
 Бандрівський, Дмитро 26, 28, 29, 30, 43, 95, 108, 113, 116
 Бодник, А. 32
 Брох, Оляф 53, 62, 81, 95, 107, 116
 Вагилевич, Іван 21, 22, 24, 54
 Великанович, Д. 22
 Верхратський, Іван 16, 17, 24, 25, 53, 55, 59, 60, 62, 95, 99, 116, 166
 Викоцька, Н. 45
 Вовк, Хведір 93
 Возний, Теодозій 32
 Войтович, Р. 45
 Волач, М. 44
 Вольніч-Павловська, Ева 36
 Галай, Ю. 32
 Ганцов, Всеволод 116
 Геврич, Ярослав 13
 Гнат, з Нагусевич 114
 Гнатюк, Володимир 22, 23, 95, 97, 116
 Голійчук, Теодор 8
 Головацький, Яків 15, 21, 22, 54, 55, 95, 100
 Гольденберг, Л. 37
 Голюка, Я. 45
 Горбач, Олекса 13, 14, 43, 48
 Гринь, вівчар з Нагусевич 115
 Грицак, Євген 24, 25, 39
 Грінченко, Борис 112, 113, 116
 Голембійовський, Лукаш 22, 55
 Гоцький, І. 24
 Дзендзелівський, Йосип 27, 44, 45, 121, 143
 Дикий, А. 37
 Добошук, Іван 100
 Жилко, Федот 19, 20, 43, 80, 96
 Житецький, Павло 15
 Закревська, Ярослава 116
 Залеський, Антон 32, 36
 Захарків, О. 32
 Заяць, Н. 45
 Зілинський, Іван 9, 11, 12, 13, 16, 17, 22, 26, 27, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 47, 48, 49, 53, 57, 58, 61, 62, 69, 79, 95, 96, 106, 107, 116, 161, 162, 163, 165, 166, 167
 Зілинський, Орест 44, 47
 Зінковська, П. 47
 Зубрицька, Марія 14
 Зубрицький, Михайло о. 22, 23
 Їжицький, О. 27
 Карпинська, Дарія 14
 Карпинська, Христина 14
 Карпинський, Маркіян 14
 Карпинський, Роман 14
 Карпинський, Ярослав 14
 Кисілевський, Кость 12, 19, 96, 105, 116
 Кміт, Юрій о. 22, 25, 97
 Княжинський, Антін 16, 53, 56, 62, 96, 116
 Кобильник, В. 22, 26
 Козак, А. 24
 Контролевич, Н. 37
 Коперницький, Ізидор 15, 16, 22, 24, 53
 Корецький, М. 44
 Кравчук, Андрій 10
 Крупка, Роман 10
 Кубійович, Володимир 49
 Кузеля, Зенон 97
 Кузів, І. 22
 Кунець, І. 36
 Кучера, А. 22
 Кушлик, Євген о. 8
 Левинський, В. 22
 Левицький, Йосиф о. 20
 Лесів, Михайло 7, 9, 12, 15, 17, 18, 25, 26, 34, 36, 37, 39, 41
 Лер-Сплавінський, Тадеуш 11, 41, 46, 163, 166
 Лотоцька, О. 27
 Лужницький, Григор 7
 Любіч-Червінський, Ігнаці 22, 23, 55
 Макарьський, В. 36
 Максимчук, І. 22, 26
 Марків, М. 22
 Масора, Володимир 8

- Матківський, Теодор 10
Межесвська, Д. 35
Мисевич, Остап 22
Михайлюк, М. 45
Михальчук, Кость 95, 117
Москаленко, А. 21, 22, 27
Мушинка, Микола 13, 39, 41, 43, 47, 58
Непокупний, Анатолій 56
Несторович, Олександр о. 7
Нітш, Казімеж 12, 41, 46, 58, 163, 167
Огоновський, Омелян 95
Онишкевич, Михайло 23, 25, 26, 29, 43
Охримович, Володимир 55, 117
Охримович, О. 22
Ощипко, Ірина 32
Павлишин, Олег 49
Павлюх, С. 24
Пагіря, І. 32
Паздюрко, Ст. 49
Панькевич, Іван 41, 42, 43, 46, 47, 58, 79, 83, 84, 87, 88, 93, 96, 116
Парипа, М. 25
Пасічинський, С. 23, 24
Пастушин, В. 32
Пашницький, Б. 17
Пекарський 106
Пилипович, Володимир 9, 17, 18, 25, 37, 39, 41, 49
Пилипович, Денис 45, 49
Плюскота, Т. 35
Поль, Вінценти 15, 22, 55
Потебня, Олександр 15, 21, 22, 95
Приступа, Павло 107, 117
Пруць, Володимир 163
Пуйо, Й. 32
Пура, Ярослав 25, 27, 28, 29, 30, 31, 43, 95, 113, 116
Пшепюрська-Овчаренко, Марія 18, 19, 36, 37, 39, 47, 161, 162
Рабії, родина 11, 44
Рабій, Валентій о. 7
Рабій, Володимир Роман о. 7, 9
Рабій, Дарія Ірина Марія 7, 10
Рабій (Крупка), Елеонора Євгенія 7, 10
Рабій, Євген 7, 8
Рабій (Матківська), Марія Катерина 7, 10
Рабій, Мирон Йосиф 7, 10
Рабій, Михайло 7, 8
Рабій (Голійчук), Олександра 7, 8
Рабій (Масора), Олена Галя 7, 8
Рабій (Нестерович), Олія 7
Рабій (Купиняк), Розалія 7
Рабій (Кушлик), Стефанія Франческа 7, 8
Рабій, Франц о. 7, 8, 42, 79
Рабій, Юліян Євген 7, 9
Рабій-Карпинська, Софія Євгенія 7, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 26, 27, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 58, 96, 98, 111, 117, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168
Райнфусс, Роман 15, 16, 17, 22
Рігер, Януш 33, 34, 35, 36
Рошкевич, Ольга 22
Рудницький, Ярослав 16, 26, 28, 96, 112, 113, 117
Свенціцький, Іларіон 22, 24, 25, 53, 62, 95, 103, 117, 166
Семчишин, Василь 10, 14, 44
Сімович, Василь 41
Скорик, М. 55, 96
Соболевський, Алексей 95
Сольчаник, Володимир 96, 117
Стинавська, В. 22
Стрижак, Олексій 56
Стшетельська-Гринбарг, З. 22
Тайлор 24
Талько-Гринцевич, М. 22
Тимченко, Євген 95
Томашівський, Степан 47
Турянська, М. 22
Утриско, Мирон 42
Фальковський, Я. 17, 22
Франко, Іван 22, 23, 24, 25, 29, 54, 97, 112, 113, 115, 117
Франко-Хоружинська, Ольга 23
Хрущ 47
Цілуйко, Кирило 56
Червінська, Л. 37
Черняк, В. 29, 32
Чубинський, Павло 97
Чучула, А. 22
Шевельов, Юрій 13, 36, 43
Шевченко, Тарас 93
Шемлей, Йосип 16
Шило, Гаврило 36
Шляхов, О. 32, 37

Штібер, Здзіслав 16, 17, 18, 19, 34
Шух, С. 27
Яворський, А. 24
Яким, Мирон 14
Ясіновський, Юрій 49
Яскевич, К. 36

Andrejczin, Lubomir 162
Atamaniuk, Jan 161, 162
Bartmiński, Jerzy 36
Błazejowskyj, Dmytro 48
Celewicz, J. 54
Falk, Olaf 162
Filipowski, J. 41
Genyk-Berezowski, Julian 161

Hrabec, Stefan 33, 34
Janów, Jan 60, 96, 103, 105, 117
Karaś, Mieczysław 13, 27, 44, 168
Kołatów, Sofonjusz 161, 162
Krywiak, Olga 162
Lewicki, A. M. 12
Moskała, E. 20
Naumowicz 54
Ossowski, Leszek 161
Partycki, O. 54
Porfirogenta, Konstanty 54
Staszko, Teodozjusz 162
Szafarzyk, J. 54
Szaraniewicz, I. 54
Towpasz, Stefan 162
Trofimowycz, K. 26
Załuski, J. hr. 55

Показчик географічних назв

- Авґсбург 96
 Австро-Угорщина 22
 Аксманічі 33
 Америка 10
 Бабина 13, 44, 45, 66, 121, 122, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 169
 Баварія 8, 9
 Багнувате 28, 91, 169
 Балигород 16, 33
 Беньова 58, 69, 98, 100, 102, 169
 Береги Горішні 33, 54, 69, 102, 103, 169
 Беріжки 169
 Берлін 10
 Бескиди (Східний Бескид) 20
 Бєшадський повіт 168, 169, 170, 171, 173, 174
 Бистре (сучасна назва Бистрий) 56, 80, 169
 Бібрка 56, 79, 90, 169
 Біличі 87, 169
 Бітля 25, 81, 82, 85, 100, 107, 169
 Блажів 19, 79, 87, 169
 Боберка 169
 Богородчанський район 168, 172
 Бойківщина 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26, 28, 31, 33, 34, 35, 37, 39, 40, 42, 45, 47, 48, 55, 56, 61, 62, 65, 67, 68, 72, 77, 78, 79, 83, 85, 104, 114
 Болехів 19, 20, 56, 80, 88, 169
 Бориня 91, 169
 Борислав 20, 88
 Бориславка 33
 Ботелка Вижня (сучасна назва Вижне) 169
 Ботелка Нижня (сучасна назва Нижнє) 27, 65, 66, 81, 84, 85, 89, 107, 169
 Бубнище 93, 169
 Буківсько 16
 Букова 169
 Буковець (Буківець) 99, 100, 169
 Бусовисько 31
 Ванькова 33
 Варшава 10, 12, 16, 26, 37, 55, 96, 107, 116
 Велдіж 19
 Велика Лінина 31
 Велика Сушиця 36
 Великий Діл 17
 Великополе 18, 33
 Верхня Яблунка 36
 Верховина 56, 79, 84, 93, 107
 Ветлина 33
 Винники 104
 Вислок Великий 17
 Висоцько Вижне 66, 85, 91, 98, 169
 Виців 56, 79, 169
 Відень 8, 11, 53, 95, 116, 164
 Вільхівці 18, 33
 Віннігер 12, 24, 28, 112, 113, 117
 Войткова 19, 33
 Волковия 18, 33
 Волосате 33, 54, 87, 100, 101, 102, 103, 107, 169
 Волоське Село 19
 Волосянка (Велика і Мала) 43, 83, 89, 169
 Волошинова 57, 169
 Волоща 83, 106, 169
 Волтушова 17
 Волче 27, 54, 65, 102, 169
 Воля Крецівська 19
 Воля Мигова 17, 18, 33
 Воля Якубова 106
 Воронеж 95
 Гаї Нижні 104
 Галичина 20, 22, 41, 60, 78, 79, 83, 119
 Галівка 54, 56, 79, 169
 Гвіздець 66, 89, 169
 Гічва 33
 Гломча 33
 Гниле (сучасна назва Карпатське) 84, 169

- Головецько (сучасна назва Головецьке) 66, 99, 169
 Головсько (сучасна назва Головецько) 54, 58, 82, 169
 Горлиці 9, 17, 39, 41
 Гочевка 15
 Гошівчик 56, 79, 170
 Грабів 57, 80, 170
 Грабовець 83, 170
 Гребенів 170
 Грозьова (сучасна назва Грозево) 54, 66, 170
 Грушова 20
 Гувники 33
 Гузелі 18, 33
 Данціг (Гданськ) 10
 Дарів 17
 Дашава 87, 170
 Дверник 54, 58, 170
 Демблін 8
 Детройт 14
 Дзвиняч Горішній 33, 81, 86, 170
 Дидьова 16, 24, 89, 170
 Дніпропетровськ 29
 Дністер 15, 20, 56, 68, 78, 79, 87, 104, 105
 Добра Шляхетська 33
 Доброгостів 54, 56, 80, 104, 110, 170
 Доброміль 19, 83, 170
 Добсфер 10
 Довге 31, 54, 66, 170
 Довголука (Долголука) 19, 27, 56, 170
 Должиця 18, 33
 Должки (сучасна назва Довжки) 13, 27, 44, 88, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 170
 Долина 88
 Долинський повіт/район 20, 28, 56, 57, 79, 80, 168, 169, 171, 172, 173, 174
 Дошно 17
 Дрогобицька область 29
 Дрогобич 8, 11, 14, 19, 20, 46, 47, 58, 96, 108, 114, 117, 162, 164
 Дрогобиччина, Дрогобицький повіт/район 20, 27, 30, 36, 54, 57, 79, 80, 83, 87, 104, 105, 106, 109, 112, 168, 169, 170, 171, 172, 174
 Дубрівляни 87, 170
 Душатин 17
 Жерниця Нижня 33
 Жукотин 54, 102, 170
 Журавин 33, 54, 170
 Завадка (сучасна назва Завадівка) 86, 91, 99, 101, 170
 Завіз 56, 79, 170
 Завір 54, 56, 57, 170
 Загутин 33
 Закарпаття (Закарпатська область) 42, 56, 79, 83, 84, 85, 87, 88, 93, 107
 Залокоть 56, 80, 86, 93, 104, 110, 112, 170
 Залуже 33
 Замостє 47
 Збоїська 33
 Зубраче, 17
 Зубриця 54, 55, 65, 99, 100, 101, 170
 Івано-Франківськ (Stanisław, Stanisławów) 62, 95
 Івано-Франківська область 20, 44, 48, 104, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175
 Івашківці 56, 80, 170
 Ільник 55, 61, 67, 81, 85, 98, 170
 Ісаї 27, 43, 54, 103, 170
 Калуський повіт 56, 57, 80
 Кальна 19
 Кальниця 33
 Кам'янка 54, 82, 83, 86, 170
 Карликів 33
 Карпати 19, 20, 22, 36, 37, 41, 79, 82, 87, 93
 Квасинина 19
 Київ 19, 20, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 43, 56, 95, 96, 107, 108, 112, 113, 116, 117
 Київещь 94
 Кіндратів 54, 65, 68, 170
 Кобло 89, 170
 Козева 54, 170
 Коломия 54
 Колпець 83, 87, 170
 Команча 33
 Комарно 9

- Копець 104
 Коростів 36, 54, 55, 171
 Краків 11, 12, 13, 15, 16, 17, 20, 26, 27, 28,
 40, 42, 44, 46, 47, 49, 55, 79, 95,
 96, 98, 107, 111, 116, 117, 161,
 162, 164, 165, 166, 167, 168
 Красне 43, 84, 171
 Креців 19
 Криве 56, 79, 171
 Кривка 33, 54, 171
 Кринятя 54, 171
 Кропивник Новий 54, 171
 Кропивник Старий 27, 31, 54, 171
 Крушельниця 54, 66, 171
 Кузмина 33
 Лавочне 100, 101, 171
 Лаврів 57, 171
 Ластівка 31, 171
 Лемківщина 15, 16, 17, 35, 39
 Либохора 69, 88, 93, 99, 100, 101, 171
 Липе (Лип'я) 54, 84, 94, 171
 Липиця (сучасна назва Липиці) 87, 171
 Липовиця 57, 80, 171
 Лімна 54, 68, 101, 102, 103, 171
 Лімниця 15, 19, 20, 56, 78
 Ліський повіт 54, 56, 65, 68, 69, 79, 87,
 168, 169, 170, 171, 172, 173,
 174
 Лісько 13, 171
 Літиня 83, 171
 Ліщава Долішня 33
 Лобізва 33, 56, 79, 171
 Лодз (Łódź) 18, 34, 35
 Лопушанка (Лехнова) 54, 89, 93, 171
 Лопушниця 19
 Лоп'янка 19, 57, 80, 171
 Лосинець 65, 171
 Луги 57, 80, 171
 Лужок Горішній (сучасна назва Верхній
 Лужок) 31, 56, 79, 171
 Лукове 18, 33
 Лупків 33
 Львів 8, 10, 14, 16, 17, 21, 22, 23, 25, 29,
 31, 32, 34, 40, 44, 53, 55, 59, 60,
 95, 96, 105, 107, 110, 113, 116,
 117, 163
 Львівська область 20, 44, 48, 56, 168, 169,
 170, 171, 172, 173, 174, 175
 Любачівщина 47
 Люблін (Lublin) 15, 36
 Лютовиська 48, 54, 61, 62, 66, 67, 171
 Ляборець 56, 79
 Ляндсгут (Баварія) 8, 10
 Ляториця 79
 Магура 93
 Майдан 54, 66, 171
 Майнич 83, 106, 171
 Макова 33
 Максимівка 56, 80, 171
 Манів 17
 Мельниче 54, 171
 Миколаївський район 168, 171
 Михнівце 54, 83, 84, 171
 Мичків 33
 Мичківці 19, 56, 79, 171
 Мізунь Новий 56, 80, 171
 Модлін 8
 Модрич 108
 Молодовичі 33
 Монастирець 57, 109, 171
 Москва 36, 55
 Мостиська 7
 Мостиський район 168, 172
 Мохнате 58, 83, 172
 Мхава 18, 33
 Мшанець 54, 65, 66, 68, 87, 99, 103, 172
 Мюнхен 9, 105, 116
 Нагуєвичі (сучасна назва село Івана
 Франка) 40, 43, 44, 57, 80, 104,
 107, 109, 112, 113, 114, 172
 Наддністров'я 109
 Надсяння 39, 45
 Нанчілка (Велика, сучасна назва
 Великосілля, Нанчілка Мала,
 сучасна назва Соснівка) 57, 172
 Насічне 54, 100, 172
 Небилів 19
 Недільна 56, 79, 172
 Новосільці 33
 Нью-Джерзі, штат 9, 10
 Нью-Йорк 8, 9, 10, 13, 14, 18, 19, 26, 37,
 39, 40, 41, 42, 43, 48, 58, 96,
 105, 116
 Одеса 21, 27
 Опака 19, 56, 80, 83, 87, 89, 104, 110, 112,
 172
 Опоpecь 148
 Орадел 10

- Орове (сучасна назва Орів) 54, 86, 112, 172
- Орява 54, 77, 100, 172
- Орявчик 54, 99, 172
- Ослава 15, 16, 17, 18, 20, 33
- Осмолода 57, 80, 172
- Пакошівка 33
- Париж 13, 14, 18, 19, 37, 43, 105, 116
- Пашкова 33
- Переворський повіт 162
- Перегінсько (сучасна назва Перегінське) 85, 172
- Перемиська земля 35
- Перемишль 8, 11, 18, 20, 21, 25, 37, 39, 164
- Перемищина 47
- Підбуж 19, 54, 57, 87, 104, 110, 112, 172
- Підбузький район 30, 31
- Підгірці 172
- Підкарпатське воєводство 168, 169, 170, 171, 173, 174
- Пікуй 71
- Плоске 54, 56, 79, 88, 100, 172
- Побук 101, 172
- Погар 94, 172
- Польща 9, 11, 18, 19, 20, 33, 35, 39, 48, 56, 78, 79, 171, 173
- Поляна 33, 172
- Поляниці 19
- Полянка 56, 79
- Полянки 33, 172
- Полянчик 172
- Попелі 104
- Поповичі 172
- Пороги 57, 80, 172
- Прага 13, 47, 54, 96, 116
- Прелуки 18, 33
- Присліп 56, 65, 79, 172
- Протисне 54, 172
- Прусик 33
- Пряшів 39, 41, 58
- Пряшівщина 39
- Пулави 17
- П'яновичі 8, 13, 44, 45, 83, 121, 122, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 172
- Равщина 47
- Радич 54, 172
- Регенбург 96
- Репедь 17
- Рибник 27, 31, 54, 55, 66, 172
- Рим 7
- Рихтичі 107
- Ровно (Рівне) 31
- Рожанка 82, 87, 88, 172
- Рожнятів 19
- Рожнятівський район 20, 168, 170, 171, 172, 173, 175
- Розгірче 56, 172
- Розтічки (сучасна назва Розточки) 172
- Розтоки 56, 80
- Ропенка 33
- Росолин 173
- Росохач 54, 173
- Рудавка Риманівська 17
- Рудники, біля Мостиськ 7
- Румунія 56
- Рябе 18, 33, 56, 79, 173
- Савківчик 56, 79, 173
- Самбір 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 41, 42, 44, 53, 55, 79, 96, 108, 112, 113, 114, 116, 117, 161, 164
- Самбірський циркул 21
- Самбірщина (Самбірський повіт/район) 13, 20, 31, 45, 54, 56, 57, 79, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
- Санкт-Петербург 53, 81, 95, 107, 116
- Свидник 31, 66, 100, 101, 173
- Сенечів 28, 84, 173
- Середнє 93
- Сигіт Мармароський 56, 79
- Сидней 13, 43
- Синевідсько Вижнє (сучасна назва Верхнє Синьовіднє) 54, 66, 82, 85, 94, 101, 173
- Синевідсько Нижнє (сучасна назва Нижнє Синьовіднє) 54, 173
- Сілець 104, 106, 107
- Сколе 18, 61, 62, 66, 67, 89, 173
- Сколівський (Скільський) повіт/район 36, 54, 56, 65, 68, 79, 87, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
- Скороднє 173

- Славсько (сучасна назва Славське) 54, 77, 173
Сливки 57, 80, 173
Словаччина 33, 56, 79
Смільник 54, 100, 173
Сморже (сучасна назва Сможе) 83, 91, 173
Созань 87, 173
Соколова Воля 173
Солець (Сілець) 91, 173
Солина 33, 56, 173
Солинка (ріка) 16, 17, 18, 54, 56, 78
Солинка (село) 18, 33
Солінське озеро 174
Сопіт 54, 173
Спас (Рожнятівський район) 57, 173
Спас (Турківський район) 79, 84, 173
Сприня 44, 45, 54, 56, 57, 82, 85, 99, 122, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 173
СРСР 171, 173
Станіславівський циркул 21
Станківці 56, 80, 173
Стара Ропа 28
Стара Сіль 31
Старосамбірський повіт/район 20, 25, 28, 30, 36, 44, 54, 56, 57, 79, 87, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
Старосольщина 13
Стебник 170, 173
Стефкова 33
Сторожі 33
Сторонна (сучасна назва Сторона) 54, 57, 84, 89, 100, 101, 104, 110, 112, 173
Стрв'яз (Стрв'яз, Стривігор) 15, 19, 20, 33, 56, 79
Стрий, ріка 99
Стрийський повіт/район 20, 27, 56, 79, 80, 87, 168, 170
Стрийський циркул 21
Стрілки 56, 79, 173
Стрілківський район 30, 31
Стрілбичі 31, 87, 173
Ступосяни 33, 54, 84, 173
Сукіль 19
Суходіл 19
Сушиця Рикова (сучасна назва Сушиця) 25, 57, 174
Східниця 54, 56, 80, 87, 104, 110, 174
США 8, 9, 10, 13, 14, 43
Сян 15, 16, 17, 22, 48, 56, 78, 170
Сянік 9, 40
Сяніцька земля 35
Сяніцький повіт 45, 174
Сянки 66, 84, 89, 174
Тарнавка 17, 91, 174
Татари (сучасна назва Залужани) 83, 106, 174
Телесниця 87, 174
Тересва 56, 79, 93
Тершів 31, 57, 174
Тириав Волоська 33
Тириав Сільна 33
Тиса 56
Тисів 56, 80, 174
Тисна 18, 33, 171
Тисовець 86, 174
Тисовиця 56, 79
Тишовниця (сучасна назва Тисовиця) 82, 174
Топільниця 13, 31, 44, 66, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 174
Торонто 13, 14, 43
Тростянець 19
Турицько 17
Турів 91, 174
Турка 61, 62, 65, 66, 67, 99, 174
Турчанщина (Турківський район, Турчанський повіт) 13, 18, 20, 24, 27, 28, 34, 36, 44, 54, 56, 65, 69, 79, 100, 102, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175
Тур'я (сучасна назва Тур'є) 31, 79, 92, 174
Тухля 85, 88, 90, 174
Тухолька 174
Убля 107
Угерці 19, 56, 79, 174
Ужгород 41

- Україна 20, 22, 33, 35, 43, 48, 105
Уличне 19, 56, 80, 104, 110, 174
Урич 91, 112, 174
Уріж 54, 57, 80, 81, 174
Устіянова 174
Устрики Горішні 54, 58, 69, 174
Устрики Долішні 33, 48, 88, 173
Філадельфія 8, 13, 26, 40, 42, 48
Харків 22, 37
Хащів 54, 65, 83, 85, 101, 174
Хирів 19
Хитар 94, 174
Холмщина 47
Царинське 54, 174
Церковна 56, 88, 174
Чертеж 33
Черхава 79, 174
Чехословаччина 42, 56
Чорна 33
Чуква 79, 86, 87, 174
Шум'яч 90, 174
Щавне 33
Щербанівка 17
Щецін 10
Юрівці 9, 13, 33, 40, 44, 45, 122, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 174
Юркова 19
Ютика (Utica) 9
Явір 58, 65
Явірник 17, 33
Яворів 175
Янківці 18, 33
Ярославський повіт 162
Ясениця Сільна 36, 83, 87, 104
Ясінь (сучасна назва Ясень) 57, 80, 85, 175
Ясінь Горішній 22
Ясінька Масьова (сучасна назва Ясениця) 27, 54, 175
Ясінька Стецьова (сучасна назва Ясенка-Стецьова) 54, 175
Bieszczady 20
Cambridge, Mass. 32
Heidelberg 36, 53, 81, 95, 107, 116
Opór 34
Richboro 8, 10, 14, 44
Tübingen 12
Wrocław 34, 35

Зміст

Михайло Лесів, <i>Софія Рабій Карпинська (1908-1997)</i>	7
Михайло Лесів, <i>Бойківські говірки в дослідженнях у XIX і XX ст...</i>	15
Володимир Пилипович, <i>Слово від упорядника</i>	39

I. Праці

1. Dialekt Bojków	
<i>Wstęp</i>	53
<i>Fonetyka</i>	
<i>Wokalizm</i>	60
<i>Konsonantyzm</i>	63
<i>Połączenie głosek</i>	67
<i>Morfologia</i>	
<i>Rzeczowniki</i>	70
<i>Zaimki</i>	73
<i>Przymiotniki</i>	74
<i>Liczebnik</i>	74
<i>Przysłówki</i>	75
<i>Czasownik</i>	76
2. Діалект Бойків (Фонетика і морфологія)	78
<i>Голосні</i>	80
<i>Приголосні</i>	84
<i>Наголос</i>	88
<i>Відміна</i>	89
<i>Прикметники</i>	90
<i>Займенники</i>	91
<i>Дієслово</i>	92
<i>Бібліографія</i>	95

3. Дещо з морфології бойківського говору 98
4. Говори Дрогобиччини. З углядженням говірки с. Нагуєвичі... 104

**II. Діалектні матеріали зібрані за
Квестіонаром для збирання матеріалу для
Мовного Атласу Галичини та за Діалектологічним
квестіонаром 1931 року**

1. Діалектні матеріали, зібрані у селах Бабина, Должки,
П'яновичі, Сприня, Топільниця та Юрівці..... 121
2. Словничок діалектизмів 158

III. Додатки

- Матеріали до біографії Софії Рабій..... 161
- Євгенія Софія Рабій, *Curriculum vitae*..... 164
- Посвідка проф. Івана Зілінського про докторську дисертацію
С. Рабій..... 165
- Рецензія проф. Тадеуша Лера-Сплавінського, на докторську
дисертацію С. Рабій 166
- Рецензія проф. Казімежа Нітша на докторську дисертацію
С. Рабій..... 167
- Список населених пунктів, у яких С. Рабій проводила
діалектологічні записи..... 168
- Мапа *Межі Бойківщини* із статті І. Зілінського *Границі
бойківського говору*
- Показчик осіб 176
- Показчик географічних назв 179

У видавничій серії «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі з'явилися такі мовознавчі публікації:

Євген Грицак, *Вибрані українознавчі праці*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав й до друку підготував Володимир Пилипович. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том III. Перемишль 2002. 543 с.

У книзі зібрано праці Євгена Грицака (1890-1944) присвячені історії і сучасності української літературної мови, діалектології та ономастиці.

Марія Пшепюрська-Овчаренко. *Мова українців Надсяння*. Вступ та редакція Михайло Лесів. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович. «Перемиська бібліотека» Перемиського відділу Об'єднання українців у Польщі. Том XI. Перемишль 2007. 299 с. + 4 нн.

У збірнику передруковано всі відомі праці Марії Пшепюрської-Овчаренко (1909-1998) про надсянські говірки.

На 2011 рік заплановано друк XIX тому «Перемиської бібліотеки», – збірника *Бароківі стемми & префації. Гербові вірші й присвяти перемиським владикам XVII-XVIII століть*. Вступна стаття Денис Пилипович. Зібрав і до друку підготував Володимир Пилипович.

У книзі зібрано гербові вірші й присвяти перемиським владикам XVII-XVIII ст.: Антонію, Інокентію і Юрію Винницьким та Онуфрію Шумлянському.

Іван Зілинський: Меджі Бойківщини. Мiрло: 1:1.000.000.

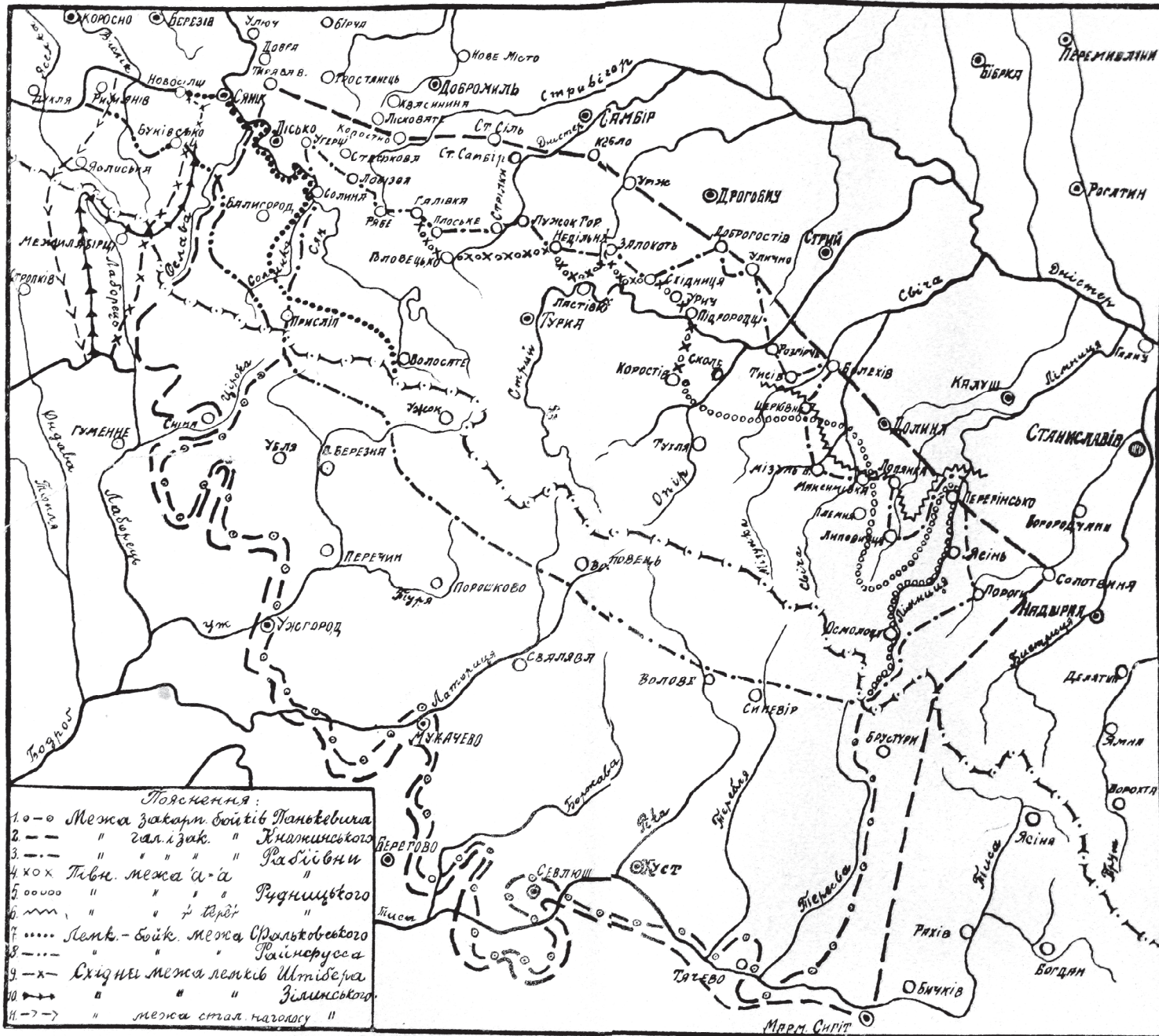

Рис Ст. Паззурово